

Kundan Iyoti

2019-2020

www.kundanvidyamandir.com

A Brief History

Late Rai Sahib Sh. Kundan Lal Ji was a self-made industrialist, a man with a scientific temper who in association with great leaders such as Late Pt. Jawaharlal Nehru involved himself in the freedom struggle.

In 1941, when our nationalist leaders were involved in the freedom struggle, the visionary in Sh. Kundal Lal Ji was working on initiating "Quit Illiteracy Movement" in Ludhiana with an avowed aim of infusing a spirit of patriotism and nationalism among the students. He founded a school in 1941 in Mali Ganj - in the heart of city.

Starting with a handful of children, he displayed remarkable dynamism and the school flourished and had to be shifted to the premises presently occupied by the City Branch of the school.

His diligent work and untiring efforts bore fruits and soon KVM became a leading name in the educational circle. The pressure from the Ludhiana community mounted to such an extent that in the year 1957, Rai Sahib had to set up another branch now at Civil Lines in Ludhiana.

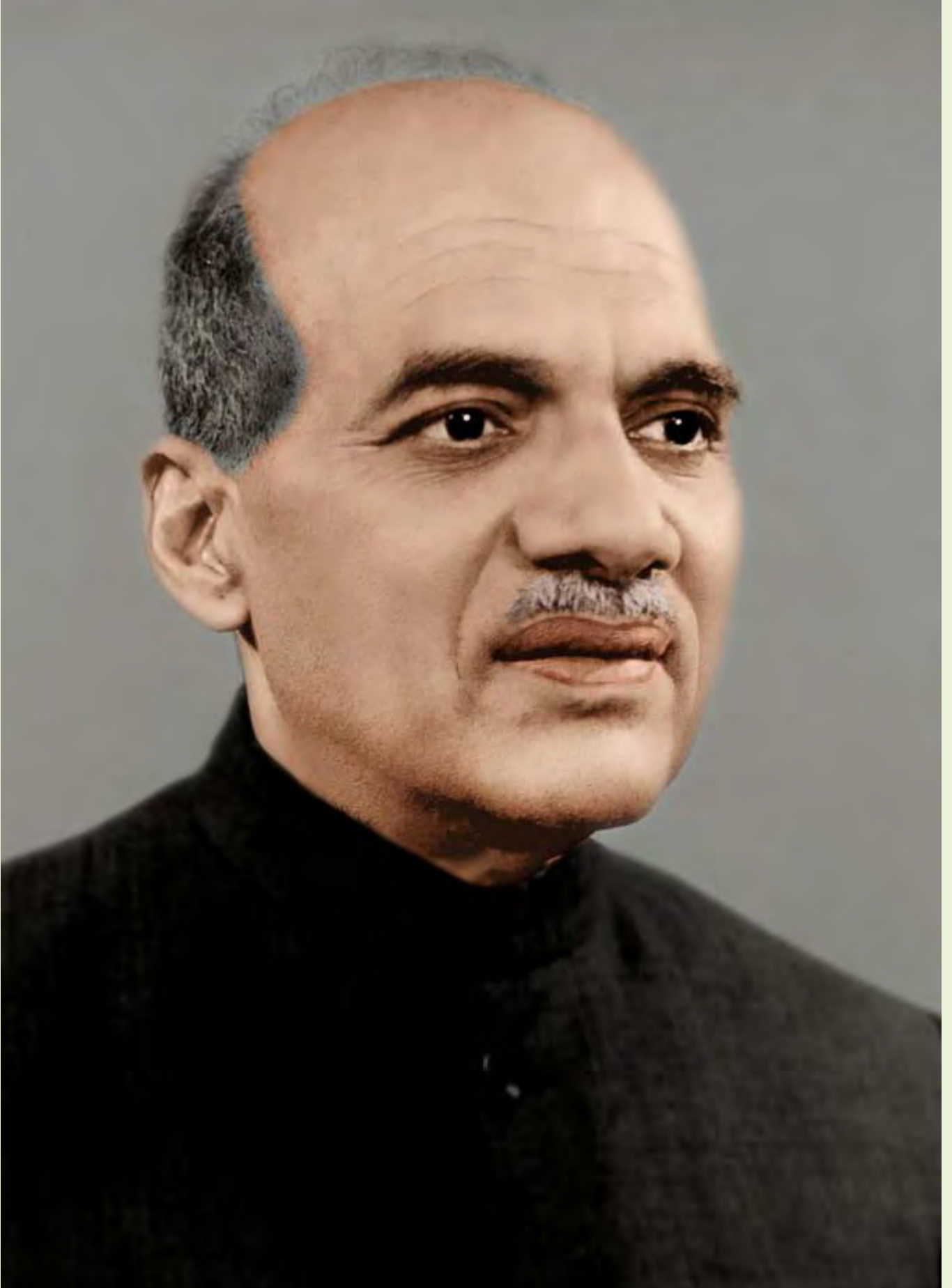
Kundan Vidya Mandir took pride in becoming the first school in Punjab to get affiliation to CBSE in 1963.

After the death of Shri Kundan Lal Ji, a Trust and Managing Committee were established comprising of eminent educationists, industrialists and bureaucrats. Mrs. Vijya Gupta is the President of Sh. Kundan Lal Trust and Mr. V.K. Goyal is the Chairman of KVM Managing Committee.

Spreading its wings further, KVM has set up its branch named Kundan International School, till XII class at Chandigarh, Affiliated to CBSE which has become fully functional from April, 2007.

Late Shri Kundan Lal Ji

Founder of Kundan Vidya Mandir

Always Loved Never Forgotten Forever Missed

Born on March 26, 1930, Mr M P Gupta was the longest serving President of Shri Kundan Lal Trust until he passed away on March 5, 2020.

He graduated from DAV College Jalandhar in 1945 topping the university. He went on to do his post graduation in Maths. He also cleared his IAS and Allied Services exams and topped the same. For two years he taught Mathematics in a college in Delhi. He retired as Director, Railway Board Ministry of Railways, in 1988. He has been a guiding force of Kundan Vidya Mandir Senior Secondary School Ludhiana for more than 60 years and Kundan International School Chandigarh since its inception.

Mr MP Gupta embodied KVM's mission through his long and selfless service to the school. A staunch supporter and tireless advocator of the students and staff, he believed that for a country to be strong it has to have educated people. He loved interacting with young people; he liked contributing to their growth; he liked instilling knowledge in them and equipping them for a place in society. Under his leadership through the decades, KVM School changed dramatically into a school with the state-of-art infrastructure. His vision and leadership completely justified his passion reaching far beyond the traditional parameters. A champion of the educative power of the arts, he was instrumental in the inception of 'Sur Sangam', giving a platform to scores of students with a flair for music. Staff development was at the core of his heart and he invited teachers for a regular discussion in manners of curriculum and pedagogy. It reflected his desire to make subjects relevant to the pupil's lives and to escape traditional specialisation. He was always prepared to share his own cogent views on any educational topic that arose. His energy was relentless and inspiring.

Mr M P Gupta's tireless commitment to the field of education and his constant motivation will always be greatly acknowledged and admired. We pay our heartfelt tribute to the great soul.

From the President's Desk...

Dear Students,

It is with a very heavy heart that I am writing this message for you. This has been a very sad year so far. First we all lost our mentor, Mr. M.P. Gupta, a person who cared for you all and this institute more than anything else. He was devoted to our school as he was very passionate about education. All the time he was trying to find new and innovative ways to uplift this institute.

Now it is Covid-19, the most devastating virus, which seems to be destroying this planet. Another virus known as 'Spanish flu' came a hundred years ago and killed millions of people worldwide. But this is more deadly. Why has it come? It is because the human race has been destroying nature for the last many years. It led to global warming which has changed the patterns of our climate due to destruction of the environment. It has had a negative impact on the world. Humans have destroyed forests, wild life, polluted rivers and other water bodies, resulting in the increase of carbon dioxide in the atmosphere. This has led to melting of glaciers, thawing of frozen ground that lies just below the surface in Siberia. Consequently, it will result in rising of sea level, which has risen more in the past 100 years than in the previous 1000 years. It will lead to cyclonic storms all over the world like 'Tsunami'. Hurricanes will destroy land, wild life and human life. There are already fires in the forests and earthquakes. If melted ice and rising sea water will flood the fields, it will lead to the proliferation of micro-organism which would further result in the spread of diseases. If the sea level rises too much then the earth may submerge in it.

The only way to stop it, is to restore nature by planting more trees, and let forests grow. This will give natural habitat to wild animals and birds. We should stop polluting rivers and other water bodies with industrial waste. Keep our atmosphere and air clean and fresh. Stop cluttering the earth with plastic waste. Otherwise, epidemics like Covid-19 will destroy us. Each one of us has to make an effort and contribute towards it. Let us to-day take a pledge to restore nature back to its original form.

Now a word about the partial shut down situation you are in. You have to take advantage of this situation. Think of it as an opportunity to spend time with your parents and siblings and hence have better bonding with them. Now you have time to learn and develop various skills for which you have a liking and aptitude, like painting, music, photography, cooking etc. You can read books, play board games and do regular exercise. Along with all this do not neglect your studies.

I wish to conclude my message on a happy note by congratulating our Principal Mrs. Navita Puri and her entire team along with the students for their outstanding performance in the CBSE Board. I wish that they outshine this year's performance in the next academic session.

Vijaya Gupta

(Mrs.) Vijay Gupta
President
Shri Kundan Lal Trust
Ludhiana.

From the Chairman's Desk...

While the whole world is entrapped by the pandemic-COVID 19, I feel lucky to be fit and safe and what adds to my happiness is sharing my mind from this platform with my dear Kundanites.

The whole world has come to a substantial slow down after experiencing almost a complete halt. The virus is making all of us feel so helpless and miserable! I personally take all miseries as a turning milestone and this pandemic is for sure a turning milestone in the lives of all of us and is expected to bring about a lot of changes in our lives.

Since time immemorial, emphasis has been laid on the importance of remaining in consonance with the Mother Nature and the time has come that we start taking this fact very seriously. This brings to my mind the age old theory of Charles Darwin "THE SURVIVAL OF THE FITTEST". In today's scenario it is completely apt, wherein the human beings who will be physically and mentally fit are likely to be happy and satisfied people. My dear students and teachers everything has changed dramatically during the past few months, be it the life style, mode of education and every other little thing for that matter.

We all at KVM have to fight this pandemic as a family and get through it. My dear students and teachers, Undoubtedly it is a struggle, especially for the young aspiring students since the mode of education has changed all of a sudden, atleast for the time being from direct contact to online learning. The parents of our students also deserve appreciation for their instant adaptation to the new method of teaching which I am sure will also help the parents, students and the teachers alike to develop a new and sustainable bond to meet the new challenge of education in the future too. Our teachers are putting in their best foot forward to ensure that the students are imparted education in the best possible manner through the online medium. The Management of KVM too, as always, is committed to provide quality education during this period of difficulty. I am a strong believer of the fact that education is not only about reproducing that you memorize, during the examination but a continuous process of learning. To me, this learning never ends. Good education encompasses good moral values, superior human skills, team work, good human behavior and character.

I salute the spirit of "IT'S ALWAYS POSSIBLE" of our learned teachers who have always risen to the occasion and have worked relentlessly with passion, complete sincerity and commitment to achieve the goals of education mentioned above. I am in no doubt that but for the hard work and sincere dedication of our staff, both teaching and non-teaching, it would not have been possible to withstand the test of times and grow to the stature we have as an institution today. In the current situation where thousands of people are losing their lives to the pandemic every day, we should feel blessed and thank. The Almighty for giving us all a chance to stay healthy. When the whole globe has been turned upside down, let's keep our fingers crossed and keep counting our blessings! It's the right time to come together and understand as to how big and precious human life is and how small technology is!

STAY FIT! STAY SAFE!

V.K. Goyal
Chairman,
KVM Managing Committee
Ludhiana

From the Desk of Secretary Sh. Kundan Lal Trust

Dear Kundanites,

The last several months have been disorienting for all of us. COVID-19 has profoundly disrupted the lives of people worldwide. Millions of people have lost their jobs, and countless others live in fear of both the virus and its economic consequences.

I cannot help but ponder over the times of pre-independence wherein riots broke out in our nearby localities, as they did across the country. Then, like now, our nation was hugely polarized, and we desperately struggled to find common ground that might unite us. At the time, hope was in short supply. It seemed difficult to imagine how we would move forward, but we did. As I think about the challenges that we face today, I return again and again to what I believe :

*"I believe in the goodness of the people of this country - and in their resilience;
I believe that all of us, whatever our race or ethnicity, want a better life for our children;
I believe that our strength as a nation is due in no small measure to our tradition;
I believe in the Indian Dream;
I believe in the Constitution, as our forefathers perceived it;
I believe that one measure of the justness of a society is how it treats its most vulnerable members;
I believe we must provide opportunity to those who may not encounter it on their own so that they may achieve their full potential; and
I believe in the power of knowledge and ideas to change the world, of science and medicine to defeat disease, of the arts and humanities to illuminate the human conditions."*

This is just some of what I believe. I hope you will pause during these troubled times to ask what you believe. Even more importantly, I hope you will find the strength and determination to act on your beliefs to repair this scenario that we are grappling with. Those of us privileged to work or study at a place like this bear special responsibilities.

Humanity needs people who are willing to devote themselves to asking questions, hard questions, sometimes even uncomfortable questions - people who are willing to work hard to perfect this imperfect world that we inhabit - people who care more about others than about themselves.

You are those people. And when we gather in person sometime later - when we have a chance to relish all the pomp and circumstance in one another's company that we cannot do today - we will want to know how you are helping to improve the lot of humanity - where you've been and where you think you're going.

Your school, as it turns out, does not pull the long and winding train behind it. No, that long and winding train which you've now joined, pushes the entire world into the future.

Good luck to each and every one of you!

These are times that will test our resilience and our grit, lets show the world what we can do and achieve!

Sincerely

Ashwani Kumar

From the Manager's Desk...

Hello My Dear Young Friends,

Greetings!

I am glad to write to you again through the Kundan Jyoti and like to share my learnings with you. Last year, I talked about changing oneself and leading others to change for a better world around us. Now I will speak to you about a value that will help you to achieve it.

Persistence निरन्तर प्रयास

Persistence is voluntary continuation of a goal-directed action in spite of obstacles, difficulties, or discouragement.

Try, try, try, and keep trying till your goal is achieved.

To achieve goals like being the Best in class or in a Singing Competition or on the Cricket ground, you should be studying and learning different skills. But talent alone may not give you success. The world is full of unsuccessful talented people and unrewarded geniuses But those who are 'Persistent' and 'Determined' will be successful.

Persistent and determined - They are omnipotent

Abraham Lincoln - The 16th President of United States of America, who abolished slavery in his country, faced the loss of both his parents at a young age and later the death of his fiancée. He failed in business twice, had a nervous breakdown and he was defeated in 8 elections. And yet he inspires many people because he tried again and did not let these obstacles break him. Today, his legacy is that of a President against whom all his successors are judged.

Amitabh Bachchan - The superstar of Indian Cinema has struggled hard to make his place in Bollywood. His unconventional looks and tall height became a reason of rejection there. He even faced rejection as a radio jockey due to his, deep voice. He finally worked in the film 'Saat Hindustani' and also gave 9 flops continuously. But after the film Zanjeer in 1973, his persistence took him on the track of success and prosperity.

JK Rowling - The author of Harry Potter Series was rejected by 12 publishers. Rowling persisted and a small publisher gave her a tiny advance and published 1000 copies of her book. Today more than 40 crore copies of Harry Potter books have been sold. She summed it up as 'I think and think for months and years. Ninety-nine times, the conclusion is false. The hundredth time I am right.'

Nelson Mandela - The first coloured President of South Africa served 27 years in prison but never gave up on his fight for freedom and equality. When he was eventually released, he became President and ended apartheid.

Thomas Edison - The Inventor of Electric Bulb and hundreds of other inventions famously said - "I didn't fail 1000 times. The light bulb was an invention with 1000 steps". And "I haven't failed; I've just found 999 ways that didn't work". Also according to him, "The most certain way to succeed is to try just one more time".

Never Never, Never Ever Give Up

Like many other qualities, Persistence can be practised and developed. To achieve the goal of becoming a movie star, Amitabh Bachchan used his time to learn acting skills and networking with people. Nelson Mandela did not let his vision of apartheid free country go dull and kept the hopes of an equal society alive among his followers. When you are not achieving bigger results, you should take small steps and achieve smaller goals. Work to achieve them and keep your main goal in focus.

Marvan Atapattu, one of the most successful captains of Sri Lanka Cricket team, took almost 6 years and many innings to score his second run in International Cricket but that did not stop him from trying, learning and improvising. He kept on playing matches on district, state and national levels in Sri Lanka, keeping his long term goal of playing for the country in his mind. He did not stop practising and playing at local levels. This repeated effort and improvising it every time till he achieved success is called Persistence.

Only those who persist, who try, who stay on the ground emerge out victorious like a phoenix.

I wish that you all find a purpose in life for which you are passionate enough. I also wish that you find an opportunity to work upon it and then you will truly realize your intellectual and physical capability.

Kapil Gupta

Manager

KVM Managing Committee

From the Principal's Desk...

"Self-discipline is crucial to a simpler, more contented life." - Dalai Lama

We all have dreams. But in order to make dreams turn into reality, it takes a lot of determination, dedication, self-discipline, and effort. We all are aware that it is discipline which leads to success. Without it, we are unable to achieve anything in life. But discipline cannot be imposed by rules made by others. It is only when we control ourselves and our thoughts can we lead a disciplined life.

Discipline imposed from the outside is eventually defeated when it is not matched by desire from within. Discipline is essential to turn your goals into your achievements.

Self-discipline begins with the mastery of your thoughts. If you don't control what you think, you can't control what you do. Simply put, self-discipline enables you to think first and act afterwards. If you want to be great, you have to learn to discipline yourself in everything you do, for, greatness can never be achieved without discipline.

Self-Discipline involves each activity we do. Moderating our leisure time, our sleeping habits, our eating habits are also essential components of self-discipline.

Corona virus is a troubling crisis in the world today, but at the same time, it is also uniting people of different countries, religions & races in our common effort to fight against it. The ultimate goal of life is happiness, peace & liberation from suffering. In line with this, I would like to state that self discipline is the first step towards it. We need to lead by action & not by mere words & render service to humanity by using the best possible means that is within us.

Stay healthy, stay safe and make sure that we sow the seed of positivity all around.

REMEMBER : If you want to reach your goals and dreams you cannot do it without discipline.

A handwritten signature in blue ink that reads "Navita Puri". The signature is written in a cursive style with a horizontal line under the name.

(Mrs. Navita Puri)

From the Chief Editor's Desk...

It is hard to believe that I am writing my maiden editorial assignment! I am elated with the responsibility entrusted upon me. I had been fretting too much while I was thinking about it; but now that I am penning it down I'm more at ease. The covid-19 pandemic attack around the world made me think–

"What is this life if full of care,
You have no time to stand and stare".

As you see life slipping away you pause and wonder why the enchantment and enigma of the world failed to enthrall you. And you wish to unwind the eternal clock and grab a mouthful of sky – to reach out to every nuance of this cosmos, to explore its intricate marvels, to admire the elusive contours of nature and the mystique of the pristine landscape.

We sincerely hope that this edition of Kundan Jyoti helps you unwind and relive those magical moments by opening a window to the charismatic world of Kundan Vidya Mandir. The Kundan Jyoti encapsulates the fantasies of dreamers who dared to take a flight on the wings of creativity and express their innermost thoughts.

As you turn the pages of the magazine be ready to be overwhelmed by the vivacity of emotions captured in the artistic work; be ready to be inspired by their infectious enthusiasms; be ready to be captivated by the spray of colours and be ready to be mesmerized by the articulation of thoughts behind their creation.

The bringing out of this magazine has indeed been a labour of love and I owe it all to the constant guidance and support rendered by the Principal and the help rendered by the entire Editorial Board. As I sat to create this magazine I had a precedent to follow and a precedent to set.

Kundan Jyoti is a result of a team effort. We hope you enjoy reading what we enjoyed putting together. Appreciation and encouragement is all that our young writers seek. So keep that coming.

Thank you and enjoy reading.

Parveen Dang

Star of the Year (2019-20)

Shreyam Puri
I-E

Topper in 8 Sections

Ganya Garg
I-F

Topper in 8 Sections

Khyati Singhania
II-F

Topper in 8 Sections

Pranvi Singla
III-C

Topper in 8 Sections

Samriti Jain
IV-C

Topper in 8 Sections

Shreya Puri
V-F

Topper in 8 Sections

Dhriti Gupta
VI-E

Topper in 8 Sections

Reeva Jhanji
VII-F

Topper in 8 Sections

Anirudh Gupta
VIII-B

Topper in 8 Sections

Raschel Kaushal
IX-G

Overall Topper
of Class IX

Varinda
Overall Topper
of Class XI

Promising Genius (2019-20)

Satvik Tandon
I-D

2nd in 6 Sections

Aanya Thapar
I-A

2nd in 6 Sections

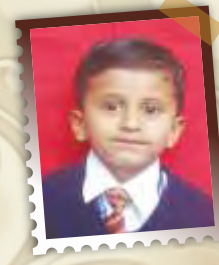
Vivaan Singla
I-B

3rd in 6 Sections

Bhavika Kathpal
I-B

1st in 2 Sections
(City Campus)

Divyansh Gupta
I-B

2nd in 2 Sections
(City Campus)

Aaryan Kukreja
II-C

2nd in 6 Sections

Yatna Jain
II-C

3rd in 6 Sections

Adiveer Jain
II-A

1st in 2 Sections
(City Campus)

Aaradhya Jain
II-B

2nd in 2 Sections
(City Campus)

Kshitija Jain
III-D

2nd in 6 Sections

Dolakshi Mittal
III-F

2nd in 6 Sections

Harleen Arora
III-E

3rd in 6 Sections

Sejal Sharma
III-A

1st in 2 Sections
(City Campus)

Aashvi Jain
III-B

2nd in 2 Sections
(City Campus)

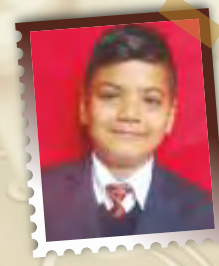
Siya Gupta
IV-B

2nd in 6 Sections

Arthav Jain
IV-D

3rd in 6 Sections

Arav Jain
IV-A

1st in 2 Sections
(City Campus)

Roopam Dhiman
IV-B

2nd in 2 Sections
(City Campus)

Promising Genius (2019-20)

Lakshita Sharma
V-B
2nd in 6 Sections

Stavani Jain
V-B
3rd in 6 Sections

Dhanishta Varma
V-B
3rd in 6 Sections

Bhargavi Garg
V-B
1st in 2 Sections
(City Campus)

Tanika Loomba
V-B
2nd in 2 Sections
(City Campus)

Aahladita Goyal
V-A
3rd in 6 Sections

Aaysha Mahajan
VI-E
2nd in 6 Sections

Kulnaaz
VI-C
3rd in 6 Sections

Kirti Jain
VI-F
3rd in 6 Sections

Saksham Dhiman
VI-B
1st in 2 Sections
(City Campus)

Rudrakshi Jain
VI-A
2nd in 2 Sections
(City Campus)

Preetinder Singh Bhalla
VII-A
2nd in 6 Sections

Charvee Jain
VII-C
3rd in 6 Sections

Archita Baghla
VII-B
1st in 2 Sections
(City Campus)

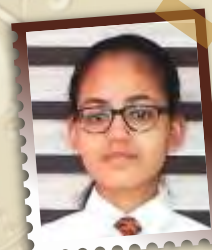
Bhumika Kathpal
VII-B
2nd in 2 Sections
(City Campus)

Inesh Aggarwal
VIII-A
2nd in 6 Sections

Navya Bansal
VIII-F
2nd in 6 Sections

Kisha Gupta
VIII-C
3rd in 6 Sections

Parth Singla
VIII-D
3rd in 6 Sections

Ishita Garg
IX-D
2nd in 6 Sections

Mokshita Gupta
VIII-A
1st in 2 Sections
(City Campus)

Vipul Arora
VIII-A
2nd in 2 Sections
(City Campus)

Nimardeep Takkar
IX-E
3rd in 6 Sections

Drishti Jain
XI-H
2nd in 6 Sections

Sargam Jain
XI-D
3rd in 6 Sections

KVM Hall of Fame

Divya Gill
Best Speaker (English)
Higher Section

Gunjan Sharma
Best Speaker (Hindi)
Higher Section

Kislay Kritesh
Best Quizzard
Higher Section

Manan Sharma
Best Quizzard
Higher Section

Yatin Targotra
Best Debater
Higher Section

Hiya Khosla
Best Singer
Higher Section

Piyush Malhotra
Best Dancer
Higher Section

Stuti Jain
Best Choreographer
Higher Section

Gantavya Dhanda
Best Actor
Higher Section

Mansi Malhotra
Best Artist & Best Actress
Higher Section

Inesh Aggarwal
Best Quizzard
Middle Section

Anirudh Gupta
Best Orator (Boy)
Middle Section

Sonakshi Mahajan
Best Artist &
Best Orator (Girl)
Middle Section

Mannat
Best Singer
Middle Section

Ishita Arora
Best Dancer
Middle Section

Yuvika Kwatra
Best Orator (English)
Middle Section
City Campus

Brahmata Arora
Best Orator (Hindi)
Middle Section
City Campus

Naaz Kukreja
Best Orator (Punjabi)
Middle Section
City Campus

Vipul Arora
Best Quizzard
Middle Section
City Campus

Devanshi Runthala
Best Artist
Middle Section
City Campus

Jaskirat Singh
Best Singer
Middle Singer
City Campus

Ayan Gupta
Best Dancer
Middle Section
City Campus

Aashita Jain
Best Orator
Primary Section

Lakshita Sharma
Best Orator &
Best Artist
Primary Section

Samridhi
Best Quizzard
Primary Section

Dhairy Tandon
Best Dancer
Primary Section

Bhoomi
Best Singer
Primary Section

Raghuvi Sehgal
Best Orator (English)
Primary Section
City Campus

Bhargavi Garg
Best Orator (Hindi)
Primary Section
City Campus

Raghuvi Jain
Best Quizzard
Primary Section
City Campus

KVM Hall of Fame

Lavish Kumar
Best Dancer
Primary Section
City Campus

Jasleen Kaur
Best Dancer
Primary Section
City Campus

Namya
Best Artist
Primary Section
City Campus

Naitik Mehta
Best Singer
Primary Section
City Campus

Moulik Garg
Best Actor
Primary Section
City Campus

Tishya Singhal
Best Actress
Primary Section
City Campus

Aahan Sood
Best Artist
U.K.G.-A

Samar Pratap Singh
Best Dancer
U.K.G.-F

Ekam Jain
Best Singer
U.K.G.-C

Saanvi Kar
Best Artist
L.K.G.-A

Mishi Gupta
Best Dancer
L.K.G.-B

Kaashvi Singal
Best Singer
L.K.G.-C

Aakarshil Jain
Best Artist
U.K.G.-A
City Campus

Ridhika
Best Artist
U.K.G.-A
City Campus

Gurbani Kaur
Best Singer
U.K.G.-B
City Campus

Vanshdeep
Best Artist
L.K.G.-B
City Campus

Divansh
Best Singer
L.K.G.-A
City Campus

Noorisha
Best Dancer
L.K.G.-B
City Campus

All Round Best

Lakshya Jain
Higher Section

Sonakshi Mahajan
Middle Section

Anirudh Gupta
Middle Section

Mokshita Gupta
Middle Section
City Campus

Lakshita Sharma
Primary Section

Aryan Kapoor
The True Kundanite
Mai Bhago Trophy

National Level Players

Perna Dawar
Badminton

Siya Sharma
Badminton

Tushali Lekhi
Swimming

Aryan Vatta
Table Tennis

Ishaan Pawar
Swimming

Ishaan Bahl
Swimming

Kartikay Bahl
Swimming

Madhav Sharma
Lawn Tennis

State Position

Stavan Jain
Badminton

Sanya Dhir
Badminton

Saksham
Skating
(City Campus)

Manik Joshi
Badminton

Karneet Sandhu
Basket Ball

Hasita Sinha
Gymnastics
(City Campus)

Harsimarjeet Singh
Cycling

Gurleen
Swimming

Charvi Jain
Gymnastics

Aum Dutta
Shooting

Ashmit Dhir
Badminton

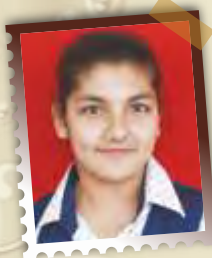
State Participation

Tanisha Sahota
Gymnastics

Tejas Jain
Athletics

Vedika Kareer
Swimming

Samrath Mehra
Cricket

Aanaya Sharma
Lawn Tennis

Aditya Ralhan
Tennis

Akul Singal
Swimming

Ananya Vasudeva
Shooting

Arneet Dhillon
Swimming

Gargee Basandrai
Skating

Harjot Singh Saini
Shooting

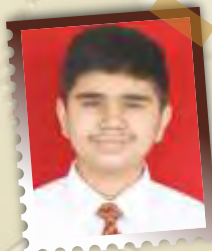
Japjot Singh
Shooting

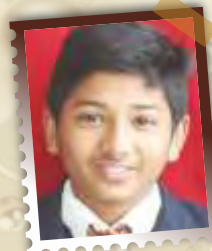
Jovial Dayal Singh
Shooting

Kanav Gupta
Table Tennis

Karan Singh Kalsi
Shooting

Lakshay Goel
Shooting

Parth Sharma
Swimming

Preetinder Singh
Shooting

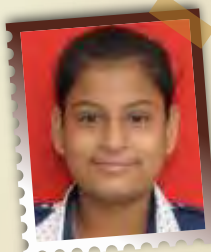
Rahil Jain
Tennis

Rahul Thapar
Athletic

Reyansh Gupta
Skating

Ridhi Malhotra
Cricket

Shourya Bansal
Table Tennis

Swastik Kashyap
Shooting

District Level Players

Nishika Kapil
Badminton

Radhika
Badminton

Raghav Sharma
Volley Ball

Raghav
Volley Ball

Ryan Kapoor
Badminton

Samridhi Wadhwa
Table Tennis

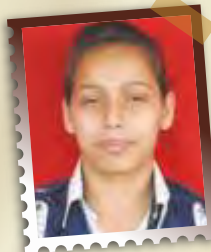
Sehar Ablash
Gymnastics

Shivam Sharma
Football

Shreeya Syal
Gymnastics

Sudiksha Arora
Volley Ball

Tushti Beri
Gymnastics

Vaibhav Sharma
Badminton

Vansh Arora
Cricket

Vatsal Bhalla
Table Tennis

Samyak Gupta
Skating

Alish Bhumle
Volley Ball

Ankit Pal
Athletics

Ashish Kumar
Badminton

Atulya
Athletics

Ayush Bedi
Badminton

Bhargavi Ahuja
Chess (City Campus)

Bhuvi
Badminton

Divyansh Singh Pundir
Football

Gurneet Singh
Athletics

Jaiveer Ahuja
Chess (City Campus)

Jivtesh Gujral
Athletics

Jiya Syal
Gymnastics

Kanav Bansal
Badminton

Kartik Bassi
Skating

Kavya Garg
Skating

Khushi Sethia
Badminton

Kritika Mittal
Athletics

Manik Goswami
Badminton

Manya Garg
Skating

Nandika Bassi
Volley Ball

'A New Generation School'

KUNDAN VIDYA MANDIR SEN. SEC. SCHOOL

Civil Lines, Ludhiana. Phone : 2301023, 2301024 website : www.kundanvidyamandir.com

"A 80 YEARS OLD TEMPLE OF EDUCATION THAT GIVES YOU ROOTS AND WINGS TO FLY"

KVM DOES IT AGAIN

HEARTIEST CONGRATULATIONS ! KUNDANITES

HUMANITIES   COMMERCE   NON-MEDICAL   MEDICAL

The Management, Staff and Students congratulate our **CBSE Class 12th Toppers (2019-2020)**

OUTSTANDING PERFORMANCE OF SPECIAL STUDENTS

XII 2019-2020 (90% AND ABOVE)

SHINING STARS OF C.B.S.E. CLASS X (90% AND ABOVE)

Congratulate our **CBSE Class 10th Toppers (2019-2020)**

CLASS X (2019-2020) BOARD RESULT OF EXTRAORDINARY STUDENTS

Award of Excellence (2019-20)

Class I-A

Aaisha Patel	I-A
Aanya Thapar	I-A
Aashita Tagra	I-A
Anaya Dang	I-A
Anish Vishvas	I-A
Armaan Dhand	I-A
Daksh Pandey	I-A
Dakshit Verma	I-A
Driti Jain	I-A
Jobanpreet Singh	I-A
Kaysha Jain	I-A
Kevin Arora	I-A
Mahi Sahni	I-A
Manant Jain	I-A
Myra Sood	I-A
Pranav Mahendru	I-A
Samahi Jain	I-A
Samanvi Jain	I-A
Shreshth Sharma	I-A
Suvidhi Jain	I-A
Tanmay Tiwari	I-A
Vedica Sehgal	I-A

Class I-B

Avani Parakh	I-B
Bhavin Jain	I-B
Gurnoor Kalra	I-B
Harseerat Kaur	I-B
Jasmine	I-B
Kanav Kapoor	I-B
Lavisha Gupta	I-B
Manav	I-B
Naksh Sharma	I-B
Nandika Bansal	I-B
Pankhudi Syngal	I-B
Priyal Aggarwal	I-B
Reyansh Mandal	I-B
Saavi Singhania	I-B
Saidha Narang	I-B
Snija Bhatia	I-B
Srinika	I-B
Vani Maroti	I-B
Vedant Kochar	I-B
Vidit Narula	I-B
Vihaan Awal	I-B
Vivaan Singla	I-B
Yadavi Saluja	I-B
Zoya	I-B

Class I-C

Aaridhi Chhabra	I-C
Aarush Trehan	I-C
Arshia Jain	I-C
Bhavika Jatika	I-C
Divyesh Sood	I-C
Jasraj Chawla	I-C
Keshav Aggarwal	I-C
Kavish	I-C
Manya Jain	I-C
Paridhi Gupta	I-C
Parshvi Jain	I-C
Parth Sethia	I-C
Ramya Jindal	I-C
Tashima Arora	I-C
Vanya	I-C

Class I-D

Agastya Berry	I-D
Anmol Aggarwal	I-D
Arnav Jain	I-D
Harshit Kukreja	I-D
Hazel Jain	I-D
Lavya	I-D
Medhansh Sharma	I-D
Mishthii	I-D
Parth Kansal	I-D
Prisha	I-D
Sahib Kapoor	I-D
Satvik Tandon	I-D
Urvi Dhawan	I-D
Vaani Verma	I-D
Vanshika Shedole	I-D
Krishiv	I-D

Class I-E

Aarav Gulati	I-E
Aarav Jain	I-E
Akshita Jhawar	I-E
Bhavyam Jain	I-E
Devansh Goyal	I-E
Kanishk Mahajan	I-E
Labhika Jain	I-E
Mishti Bansal	I-E
Prakhar Khurana	I-E
Pranshul Vashisht	I-E
Ridhav Jain	I-E
Saanvi Narang	I-E
Sabhya Gupta	I-E
Samyak Gupta	I-E
Sanchika Jain	I-E
Shanaya Malhotra	I-E
Shivansh Singla	I-E
Shivansh Verma	I-E
Shrey Grover	I-E
Shreyam Puri	I-E
Somil Garg	I-E
Tanish Jain	I-E

Class I-F

Aagam Jain	I-F
Aarav Garg	I-F
Ayaan Sharma	I-F
Deevanshi	I-F
Devansh Dua	I-F
Digvi Khanna	I-F
Gamya Garg	I-F
Girisha Arora	I-F
Krishna Aggarwal	I-F
Kristy	I-F
Mayra Gupta	I-F
Naksh Sachdeva	I-F
Namya Sahni	I-F
Rhyzum Lekhi	I-F
Saamya Jain	I-F
Samayra Bhardwaj	I-F

Class II-A

Aaradhya	II-A
Aarav Poplay	II-A
Hezal	II-A
Ira Sharma	II-A
Meharaj Kaur Bedi	II-A
Paridhi	II-A
Prasun Jain	II-A

Ridhi Batra	II-A
Ritvik Verma	II-A
Saanvi Jain	II-A
Swadhya Jain	II-A
Vaibhav Sehgal	II-A
Vridhi Jain	II-A

Class II-B

Aarika Jain	II-B
Charvi Sharma	II-B
Jeevika Jain	II-B
Kanav Goyal	II-B
Nishtha Chawla	II-B
Parth Kansal	II-B
Pushp Bahl	II-B
Riyansh Thapar	II-B
Ruhika Singla	II-B
Samarth Gupta	II-B
Shiven Gupta	II-B
Sidhiksha Khanna	II-B
Vania Jain	II-B

Class II-C

Aarna	II-C
Aaryan Kukreja	II-C
Ankit Arora	II-C
Anvi Garg	II-C
Hridhaan Sood	II-C
Kriti Gupta	II-C
Mantej Singh	II-C
Nirbani Kaur	II-C
Piyush Mehta	II-C
Saira	II-C
Samridhi Khanna	II-C
Simarpreet Singh Walia	II-C
Tarushi Jain	II-C
Vaasu Jain	II-C
Yatna Jain	II-C

Class II-D

Aarav Malhotra	II-D
Chakshu Jain	II-D
Dishita Sood	II-D
Kayna Kakkar	II-D
Rachit Singh	II-D
Sehajdeep Kaur Bath	II-D
Sehar Kaur	II-D
Shivansh Bakshi	II-D
Vanya Singhania	II-D

Class II-E

Aarshiya Jindal	II-E
Jannat	II-E
Kavya Kashyap	II-E
Mantavya Garg	II-E

Class II-F

Aradhya	II-F
Hridhaan Jindal	II-F
Jaanish Puri	II-F
Karul Jain	II-F
Khyati Singhania	II-F
Myra Jain	II-F
Navya Bedi	II-F
Satyam Bansal	II-F
Shrutii Gogna	II-F
Sparsh Chawla	II-F
Suhavi Aman	II-F
Vanya Khera	II-F

Class III-A

Aahna Jain	III-A
Aarman Mann	III-A
Adit Ghai	III-A
Akshit Walia	III-A
Arham Jain	III-A
Arush Vasudeva	III-A
Asmi Sharma	III-A
Ayush Pal	III-A
Eknor Singh Chahal	III-A
Gitali Jain	III-A
Jahnvi Sharma	III-A
Khushkaran Kainth	III-A
Lakshita Bhalla	III-A
Parth Malhotra	III-A
Prayoshi Guchait	III-A
Prisha Malik	III-A
Priyanshi Dhall	III-A
Saanvi	III-A
Samar Sharma	III-A
Shreeya Saggarr	III-A
Shreya Ghai	III-A
Suryansh Ojha	III-A
Vaibhav Singh	III-A

Class III-B

Aditya Guglani	III-B
Agam Bhalla	III-B
Ananya Bansal	III-B
Archa Jain	III-B
Bhavesh Jain	III-B
Bhavik Bansal	III-B
Deepesh Goel	III-B
Devashish Batta	III-B
Divishi Bansal	III-B
Diya	III-B
Harman Singh Arora	III-B
Kanav Malhotra	III-B
Lavanya Sachdeva	III-B
Maaisha Verma	III-B
Manan Takkar	III-B
Sanna Jain	III-B
Sarvang Nanchahal	III-B
Shreen Behl	III-B
Vivek Jain	III-B
Vritika Jindal	III-B
Yashika Maroti	III-B

Class III-C

Aarav Arora	III-C
Abhinandan Aggarwal	III-C
Anirudh Babbar	III-C
Aradhya Malhotra	III-C
Daksh Chordiya	III-C
Diya Singal	III-C
Karnam Jain	III-C
Laisha Jain	III-C
Lavanya Sethia	III-C
Pranvi Singla	III-C
Rishit Singh	III-C
Sachi Gupta	III-C
Samanvi Jain	III-C
Siyal Jain	III-C
Smarth Sharma	III-C
Soumya Gupta	III-C
Tanish	III-C
Vanshika Jain	III-C

Award of Excellence (2019-20)

Class III-D

Aahana Jain	III-D
Abhiraj Milindmitra Lonare	III-D
Girisha Guglani	III-D
Gunish Jain	III-D
Jainav Jain	III-D
Kashvi Jain	III-D
Kriti Karakoti	III-D
Kshitija Jain	III-D
Nityam Matta	III-D
Punya Gautam	III-D
Reyansh Gupta	III-D
Rudra Gupta	III-D
Ryan Garg	III-D
Saanvi Sharma	III-D
Saisha Jaidka	III-D
Sakshi Bhanot	III-D
Vaishnavi Sharma	III-D
Yashika	III-D

Class III-E

Aahna Gupta	III-E
Aarav Singla	III-E
Anushka Sylada	III-E
Aryan Gupta	III-E
Bhaviki Bansal	III-E
Harleen Arora	III-E
Krishnam Goyal	III-E
Lakshita Jain	III-E
Pratham Narang	III-E
Priyashi	III-E
Samayra Verma	III-E
Vaibhav Goel	III-E

Class III-F

Aaliyah Handa	III-F
Arshi Jain	III-F
Arya Jain	III-F
Cheryl	III-F
Chhavi Garg	III-F
Dolakshi Mittal	III-F
Himani	III-F
Jitesh Marwaha	III-F
Kaavya Aggarwal	III-F
Kamya Narula	III-F
Krishna Aggarwal	III-F
Krishiv Wadhwa	III-F
Manvi	III-F
Mishika Bassi	III-F
Pearl Singla	III-F
Saira Dabra	III-F
Sarosha Chikersal	III-F
Shaarvi Jain	III-F

Class IV-A

Aagam Jain	IV-A
Aarav Aggarwal	IV-A
Aditveer Singh	IV-A
Aryan Lagwal	IV-A
Bhuvi Garg	IV-A
Bismanjeet Singh	IV-A
Divanshi Gupta	IV-A
Drishiti	IV-A
Lakshit Jain	IV-A
Manvi Adya	IV-A
Ojus Garg	IV-A

Pari Malhotra	IV-A
Sejal Aggarwal	IV-A
Tejnoor Singh	IV-A
Tia Bajaj	IV-A
Vansh Jain	IV-A
Vatsal Khetan	IV-A
Yaksh Puri	IV-A

Class IV-B

Anahita Gupta	IV-B
Anaya Kapoor	IV-B
Anjali Saini	IV-B
Antriksh Jain	IV-B
Dakshita Sharma	IV-B
Delisha Jain	IV-B
Ekansh Singh Dadwal	IV-B
Gaurika Bansal	IV-B
Harshit Kumar	IV-B
Krishiv Singla	IV-B
Panav Hansa	IV-B
Roohpreet Singh	IV-B
Saksham Garg	IV-B
Sanmeet Singh	IV-B
Siya Gupta	IV-B
Tveesha Mehan	IV-B
Unnabh Gupta	IV-B
Vasu Jain	IV-B
Yadvi Gupta	IV-B
Vaibhav Gupta	IV-B

Class IV-C

Aahna Kapoor	IV-C
Aarav Kataria	IV-C
Abhijot Singh Sobti	IV-C
Amogha Goyal	IV-C
Angad Kakkar	IV-C
Anusha Puri	IV-C
Arya Veer	IV-C
Deeya Garg	IV-C
Dhruv Nagpal	IV-C
Divyansh Bajaj	IV-C
Garima Sharma	IV-C
Harsh Kalia	IV-C
Harshil Goyal	IV-C
Kashvi Bajaj	IV-C
Kniksha Arora	IV-C
Kulnaaz Kaur	IV-C
Mehal Jain	IV-C
Nihaal Singh Harikay	IV-C
Preksha Jain	IV-C
Puneet Gupta	IV-C
Samriti Jain	IV-C
Shifa Aggarwal	IV-C
Stavya	IV-C
Swasti Sharma	IV-C
Umang	IV-C

Class IV-D

Arthav Jain	IV-D
Bhavnimrat Kuckreja	IV-D
Daiwik Marwaha	IV-D
Gavya Jain	IV-D
Janya Walia	IV-D
Kaisha Jain	IV-D
Krivi	IV-D
Maulik Jain	IV-D
Pearl	IV-D

Ramya Jain	IV-D
Riyansh Garg	IV-D
Saksham Bansal	IV-D
Sanskriti Joshi	IV-D
Utkrish Prashar	IV-D
Yuvraj Singla	IV-D

Class IV-E

Aditya Malhotra	IV-E
Akshnoor Singh Gumber	IV-E
Arham Jain	IV-E
Avishi Garg	IV-E
Dashmeet Bhankhark	IV-E
Disha Kaler	IV-E
Divyam Duggal	IV-E
Gaizel Mandal	IV-E
Hardik Garg	IV-E
Jinansh Jain	IV-E
Kavya Chopra	IV-E
Manya Sachdeva	IV-E
Palak Aggarwal	IV-E
Pranavi Garg	IV-E
Priyal Sharma	IV-E
Rishita Sachdeva	IV-E
Samyak Jain	IV-E
Shorya Anand	IV-E
Tanishka Khanna	IV-E
Tvisha Guglani	IV-E
Vijval Parmar	IV-E

Class IV-F

Abhijay Bindra	IV-F
Akshita Dhingra	IV-F
Anaysha	IV-F
Anika Sharma	IV-F
Aujasya Bansal	IV-F
Bhavisha Malhotra	IV-F
Hena Jain	IV-F
Jashanpreet Singh	IV-F
Kamakshi Batish	IV-F
Kavyansh Sethi	IV-F
Mananya Bassi	IV-F
Naitik Jain	IV-F
Nakul Singla	IV-F
Nayam Aggarwal	IV-F
Rishit Jain	IV-F
Riya Garg	IV-F
Sehajpreet Kaur	IV-F
Selvi Jain	IV-F
Sukriti Jain	IV-F
Swarit Thukral	IV-F
Talin Jain	IV-F
Tvisha Gupta	IV-F
Umang Maheshwari	IV-F
Vasu Singhania	IV-F
Yuvraj Sehgal	IV-F

Class V-A

Aahladita Goyal	V-A
Aarav Dhanda	V-A
Ada Gupta	V-A
Aryan Rakheja	V-A
Diksha Jain	V-A
Dishita Mehra	V-A
Kashvi Maroti	V-A
Namita Jain	V-A

Pari Jain	V-A
Rehat Gill	V-A
Riddhi Jain	V-A
Tanvir Kumar	V-A

Class V-B

Dhanishta Varma	V-B
Gargee Basandrai	V-B
Garvit Narang	V-B
Gayantika	V-B
Himanish Singla	V-B
Idham Jain	V-B
Jaya Kataria	V-B
Lakshita Sharma	V-B
Manan Verma	V-B
Mridul Nanda	V-B
Navriti Singla	V-B
Nitya	V-B
Samridhi Jain	V-B
Sana Narula	V-B
Shivansh	V-B
Shounik Srivastava	V-B
Sourish Goyal	V-B
Stavan Jain	V-B
Surinder Sahni	V-B
Varinda Garg	V-B
Yamini Kapoor	V-B

Class V-C

Akshra Malhotra	V-C
Angel Verma	V-C
Bhuumi Adya	V-C
Daiwik Dhir	V-C
Eknor Khara	V-C
Panshul Bansal	V-C
Saachi Jain	V-C
Sarthak Jain	V-C
Suvidhi Jain	V-C
Trisha Gupta	V-C

Class V-D

Aarna Bakshi	V-D
Adhyan Arora	V-D
Aditi Dhiman	V-D
Armaandeep Singh	V-D
Ayushi	V-D
Gitanshi Jain	V-D
Harman Singh	V-D
Isha	V-D
Ishanvi Bahel	V-D
Jagrit Thakur	V-D
Jaisha Kumar	V-D
Kartik Goyal	V-D
Kavya Chugh	V-D
Reyaansh Bansal	V-D
Rishit Jain	V-D
Shaurya Garg	V-D
Siya Nagpal	V-D
Varnika Taneja	V-D

Class V-E

Gitika Ahuja	V-E
Gurpratap Singh	V-E
Ipshita Sharma	V-E
Jaisleen	V-E
Kabeer Gupta	V-E

Award of Excellence (2019-20)

Kavya	V-E
Kriti	V-E
Mannat	V-E
Nemish Jain	V-E
Pranav Dhir	V-E
Rijul Jain	V-E
Rishab Jain	V-E
Rupam Kar	V-E
Sanchit Arora	V-E
Vidhi Lumb	V-E

Class V-F

Aashita Jain	V-F
Aasmeen Khatoon	V-F
Anuj Anand Kumar	V-F
Arshia	V-F
Bani Gupta	V-F
Devanshu Jain	V-F
Goyam Jain	V-F
Harshita Chhajer	V-F
Kanan	V-F
Kartikay Garg	V-F
Kritika Sehgal	V-F
Manan Sharma	V-F
Mannat Gaba	V-F
Raima Batra	V-F
Samaira Sood	V-F
Samridhi	V-F
Shreya Puri	V-F
Sugam Bansal	V-F
Tapas Garg	V-F
Utkarsh Gupta	V-F
Vanshika Tagra	V-F
Vridhi Sharma	V-F

Class VI-A

Aashna Sethi	VI-A
Avishi Singal	VI-A
Bhavya Seth	VI-A
Diya Birla	VI-A
Harnoor Kaur	VI-A
Hiya Jain	VI-A
Kriti Jasra	VI-A
Mehak Aggarwal	VI-A
Mriganka V. Sharma	VI-A
Naina Sangar	VI-A
Sarah Sobti	VI-A

Class VI-B

Angel Gupta	VI-B
Divit Jain	VI-B
Garima Sethia	VI-B
Jayita Mongia	VI-B
Lehar Parakh	VI-B
Nandisha Jindal	VI-B
Prachi Gupta	VI-B
Reyansh Goyal	VI-B
Sakshi Vij	VI-B
Shiven Jairath	VI-B
Sunanda Handa	VI-B
Tasvee Jain	VI-B
Yashank Sharma	VI-B

Class VI-C

Aarush Singla	VI-C
Angel Nahar	VI-C
Hrishika Agarwal	VI-C

Kanan Malhotra	VI-C
Kulnaaz	VI-C
Manika Jain	VI-C
Mriga Jain	VI-C
Navyaa Jain	VI-C
Nishtha Prashar	VI-C
Priyansh Mehta	VI-C
Samridhi Miglani	VI-C
Srishti Aggarwal	VI-C
Vedika Matta	VI-C

Class VI-D

Aashi Kaushal	VI-D
Anayat Taneja	VI-D
Bhuvi	VI-D
Daksh Gupta	VI-D
Danish Makkar	VI-D
Disha Malhotra	VI-D
Divyanshi Anand	VI-D
Harman Kapoor	VI-D
Kanav Jain	VI-D
Kirandeep Jakhal	VI-D
Prachi Jindal	VI-D
Shreyansh Pandey	VI-D
Trisha	VI-D

Class VI-E

Aaysha Mahajan	VI-E
Arnav Thamman	VI-E
Arshia Sood	VI-E
Avani Thamman	VI-E
Dhriti Gupta	VI-E
Diya Garg	VI-E
Jay Goyal	VI-E
Kairavi	VI-E
Manya Sachdeva	VI-E
Pranav Chopra	VI-E
Rashit Chopra	VI-E
Riddhi Maloo	VI-E
Shreya Gupta	VI-E
Shruti Anand	VI-E
Tanvi Sharma	VI-E
Zeena Deosi	VI-E

Class VI-F

Ananya Singla	VI-F
Aryan Singh	VI-F
Avni Nayyar	VI-F
Avyakrita Gupta	VI-F
Bhavay Bansal	VI-F
Dharita Jain	VI-F
Ish Jain	VI-F
Kavish Khanna	VI-F
Kirti Jain	VI-F
Navika Bansal	VI-F
Priyanshu Goyal	VI-F
Rachit Jain	VI-F
Ribha Aggarwal	VI-F
Ridhima Jain	VI-F
Sanvi Gupta	VI-F

Class VII-A

Aarushi Gakhar	VII-A
Ananya Jain	VII-A
Bhavika Garg	VII-A
Dhruv Gandhi	VII-A
Diya Thapar	VII-A

Eshani Sood	VII-A
Harshil Gupta	VII-A
Jiya Tandon	VII-A
Mannat	VII-A
Pranav Bajaj	VII-A
Preet Inder Singh Bhalla	VII-A
Suyash Mudilayar	VII-A
Somya Goyal	VII-A
Tanish Beri	VII-A

Class VII-B

Ananya Mittal	VII-B
Garima Puri	VII-B
Gunica Gupta	VII-B
Ishita Jain	VII-B
Parvi Sagar	VII-B
Pragun Gupta	VII-B
Pragya Bassi	VII-B
Rishita Ghai	VII-B
Sahira	VII-B
Saisha Sehgal	VII-B
Shreya Gumber	VII-B
Tanush Singla	VII-B
Vanika Jain	VII-B
Vartika Singh	VII-B

Class VII-C

Aashvi Bansal	VII-C
Ayush Lohia	VII-C
Charvee Jain	VII-C
Dhronika Jindal	VII-C
Harasis Batra	VII-C
Kaisha Jain	VII-C
Nitya Jindal	VII-C
Rasam Narang	VII-C
Rujula Bhatia	VII-C
Saksham Chopra	VII-C
Surbhi Jain	VII-C
Tanishq Bansal	VII-C
Vidhi Chopra	VII-C

Class VII-D

Akshat Agrawal	VII-D
Angad Basandrai	VII-D
Angel	VII-D
Anshuman Salwan	VII-D
Anubhav Gupta	VII-D
Arneet Dhillon	VII-D
Bhavika Kanwar	VII-D
Divya Suneja	VII-D
Gauri Wadhawan	VII-D
Himanshi Garg	VII-D
Ishita Mishra	VII-D
Kritika Jain	VII-D
Maahir Sachdeva	VII-D
Mansi Sachdeva	VII-D
Pawani Gupta	VII-D
Sana Khullar	VII-D
Suhani Bansal	VII-D
Tanish Gupta	VII-D
Tanvi Suneja	VII-D

Class VII-E

Aarav Jain	VII-E
Asmi Vasan	VII-E
Chetak Jain	VII-E
Devang Jain	VII-E
Gauri	VII-E

Jaivin Thapar	VII-E
Kripa Kapoor	VII-E
Navya Bansal	VII-E
Skandh Garg	VII-E

Class VII-F

Avni Bansal	VII-F
Bhavika Gupta	VII-F
Diya Sharma	VII-F
Diya Soni	VII-F
Karnika Mittal	VII-F
Kushal Jain	VII-F
Nandini Khetan	VII-F
Pallvika Walia	VII-F
Priyal Jain	VII-F
Reeva Jhanji	VII-F
Saanvi Jain	VII-F
Sarabjot Singh	VII-F
Vardaan Nayyar	VII-F

Class VIII-A

Aayra Munjal	VIII-A
Agam Gupta	VIII-A
Bhavya Gupta	VIII-A
Gaurav Biswas	VIII-A
Innayat Naghi	VIII-A
Inesh Aggarwal	VIII-A
Mayank Goyal	VIII-A
Rupanshi Oberoi	VIII-A
Shatakshi Dogra	VIII-A
Swapnil Garg	VIII-A

Class VIII-B

Aasmi Sood	VIII-B
Aastika Sachdeva	VIII-B
Ananya Vasudeva	VIII-B
Anirudh Gupta	VIII-B
Avani Vashisht	VIII-B
Chahana Goyal	VIII-B
Gunisha	VIII-B
Krishna Mantrao	VIII-B
Moulik Oswal	VIII-B
Purav Mittal	VIII-B
Rayna Walia	VIII-B
Vidhaan Gupta	VIII-B
Yuvika Bansal	VIII-B

Class VIII-C

Geet Rawal	VIII-C
Geetika Parakh	VIII-C
Jaskaran Kora	VIII-C
Kisha Gupta	VIII-C
Kritika Mittal	VIII-C
Kuvam Jain	VIII-C
Lipika Verma	VIII-C
Manik Goswami	VIII-C
Shreeya Garg	VIII-C
Sohani Singla	VIII-C
Varuni Garg	VIII-C

Class VIII-D

Aarzo Gupta	VIII-D
Ada Gupta	VIII-D
Dhriti Garg	VIII-D
Divyot Kaur	VIII-D
Divyansh Aggarwal	VIII-D
Drishiti Makkar	VIII-D
Japnot Singh	VIII-D

Award of Excellence (2019-20)

Junit Garg	VIII-D
Kinshuk Gupta	VIII-D
Mridul Maheshwari	VIII-D
Parth Singla	VIII-D
Saagar Khullar	VIII-D
Sneha Jain	VIII-D
Sonakshi Mahajan	VIII-D
Vasu Sund	VIII-D

Class VIII-E

Aishwariya Verma	VIII-E
Bhaavya Sharma	VIII-E
Dhairya Malhotra	VIII-E
Divanshi Garg	VIII-E
Kavya Garg	VIII-E
Muskan Sethia	VIII-E
Pranav Goyal	VIII-E
Pratham Malhotra	VIII-E
Rythm Bansal	VIII-E
Sarthak Garg	VIII-E
Swastik Kashyap	VIII-E
Yashvi Sood	VIII-E

Class VIII-F

Gaurika Jain	VIII-F
Ishita Jain	VIII-F
Ishnoor	VIII-F
Mridul Singhania	VIII-F
Myra Jindal	VIII-F
Navya Bansal	VIII-F
Nilasha Gupta	VIII-F
Niyati Gupta	VIII-F
Paanav Singla	VIII-F
Vrinda Gupta	VIII-F

Class IX-A

Shivam Gupta	IX-A
Sanya Sharma	IX-A
Harsh Gupta	IX-A

Class IX-B

Saksham Bansal	IX-B
Siyanshi Parti	IX-B
Hunar Sachdeva	IX-B

Class IX-C

Vedika Thakur	IX-C
Manya Garg	IX-C
Riyanshi Parti	IX-C

Class IX-D

Ishita Garg	IX-D
Arushi Sharma	IX-D
Kavanraj Kaur	IX-D

Class IX-E

Nimardeep Takkar	IX-E
Kshitij Dhir	IX-E
Diya Gupta	IX-E

Class IX-F

Mehak Malhotra	IX-F
Niteshika Jain	IX-F
Chahat Jain	IX-F

Class IX-G

Raschel Kaushal	IX-G
Mantika Aggarwal	IX-G
Sohaani Gupta	IX-G

Class XI-A

Simarpreet Singh	XI-A
Arushi Kapoor	XI-A
Srishti Sharma	XI-A

Class XI-B

Loveleen Sachdeva	XI-B
Namya Loomba	XI-B
Prapati Loomba	XI-B

Class XI-C

Khushaal Sareen	XI-C
Once Kaur	XI-C
Dhriti Jain	XI-C
Manas Gupta	XI-C

Class XI-D

Sargam Jain	XI-D
Sanya Gupta	XI-D
Kanishik Saini	XI-D

Class XI-E

Varinda	XI-E
Kartavya Jain	XI-E
Aashir Chopra	XI-E

Class XI-F

Vanshika Gupta	XI-F
Daiwik Jain	XI-F
Gurwansh Arora	XI-F

Class XI-H

Drishti Jain	XI-H
Sanjana	XI-H
Aashrya Loomba	XI-H

Class XI-I

Khushi Madhok	XI-I
Megha Wadhwa	XI-I
Sana Naga Sahithi	XI-I

City Campus

Class I-A

Devansh Jain
Dhairya Jain
Divyanshi
Jai Bhateja
Japnoor Kaur
Jeevika
Mehakjot Kaur
Nawar Malhotra
Raghav Goyal
Umang
Vrinda Katyal

Class I-B

Aarav Ahuja
Aarav Jain
Aarav Jain
Bhavika Kathpal
Delisha Kochar
Dhairya Jain
Divyansh Gupta
Japman Khurana
Jeevika Jain
Kriday Kaushal
Prabhjot Singh
Rishaan Sikka
Tushitha Jain

Class II-A

Adiver Jain
Dhrushi Singla
Eshita Maurya
Harekamjit Singh
Jivesh Makkar
Jiya Kapoor
Onik Maggo
Saanvi Gupta
Shivain Jindal

Class II-B

Aaradhya Baghla
Aaradhya Jain
Harshit Sharma
Mankirat Kaur
Paridhi Sharma
Parth Kwatra

Class III-A

Bhavik Jain
Diti Jain
Gurnain Kaur Chugh
Kavya Jain
Namish Arora
Ojas Dhingra
Saira Kapoor
Sejal Sharma
Suramya

Class III-B

Aarav Jain
Aashvi Jain
Aishita
Dhriti Jain
Dhruvi Aggarwal
Gunsheen Kaur

Gurmohan Singh
Gurseerat Singh
Ishmanjot Singh
Jagrit Kwatra
Jenny
Kashika Dua
Kashvi Gogna
Midhush Lakhwara
Ojas Sharma
Ranisha
Rehan Bajaj
Samarth Sehgal
Srishti Marwaha
Tashneet Kaur

Class IV-A

Aarav Jain
Arnav Gupta
Harseerat Kaur
Lonakshi Gupta
Priyal
Roopam Dhiman
Tamanna Jain
Tanvi Sharma

Class IV-B

Abeer Wadhwa
Anushka Thakur
Kavya Bansal
Khush Kumar Gupta
Khushi Jain
Kushagar Arora
Maitri
Nancy Saini
Paras

Class V-A

Aayush Goyal
Akshat Sharma
Drishti
Hansika Makkar
Hasita Sinha
Kangna
Namya
Pranav Singla
Sanyam Jain
Tishya Singhal

Class V-B

Aneesh Bansal
Bhargavi Garg
Ganav Malhi
Keshav Dhir
Naitik Mehta
Raghav Jain
Raghvi Sehgal
Reva Soin
Samyak Jain
Shaurya Jain
Supnit Kaur
Tanika Loomba

Class VI-A

Aaditi Kathpal
Arham Jain
Bhavya Jain
Charchit Jain
Devan Manocha

Award of Excellence (2019-20)

Garv Bhateja
Gurleen Kaur
Ishtpal Singh
Japneet Singh Pruthi
Jasrhythm Kaur
Krishna Sabharwal
Nishtha Gupta
Nitya Bhateja
Ojas Gaba
Rachit Gupta
Rudrakshi Jain
Saanjh Grover
Sanvi Lakhwara
Tanav Gupta
Tanvi
Tushar Pruthi

Class VI-B

Chahat Garg
Jaiveer Ahuja
Lisha Das
Romanchi Gupta
Saksham Dhiman
Tavleen Kaur

Class VII-A

Angel Chhabra
Bani Palta
Dhairaya Jain
Krishnav Gupta
Ojas Goyal
Parv Bansal
Pritpal Singh Kharay
Tanish Saini

Class VII-B

Agam Kochar
Archita Baghla
Arshiya Soin
Bhavika Sidana
Bhumika Kathpal
Dakshesh Manaktala
Lakshya Sood
Lavanya Thukral
Manya Aggarwal
Samaira Jain
Tanvi Jain

Class VIII-A

Aishna Jain
Mokshita Gupta
Pragati Jain
Rishabh Gupta
Smeeksha Jain
Sumit Kumar
Vipul Arora

Class VIII-B

Aanya
Ayan Gupta
Brahmta Arora
Devanshi Runthala
Kirti Gupta
Yuvika Kwatra

The heights of great men reached and kept were not attained by sudden flight, but they, while their companions slept, were toiling upward in the night.

- Henry Wordsworth Longfellow

Homage

Prize Distribution

Pool Party

CEREMONY

INVESTITURE

SUR SANGAM

Independence Day

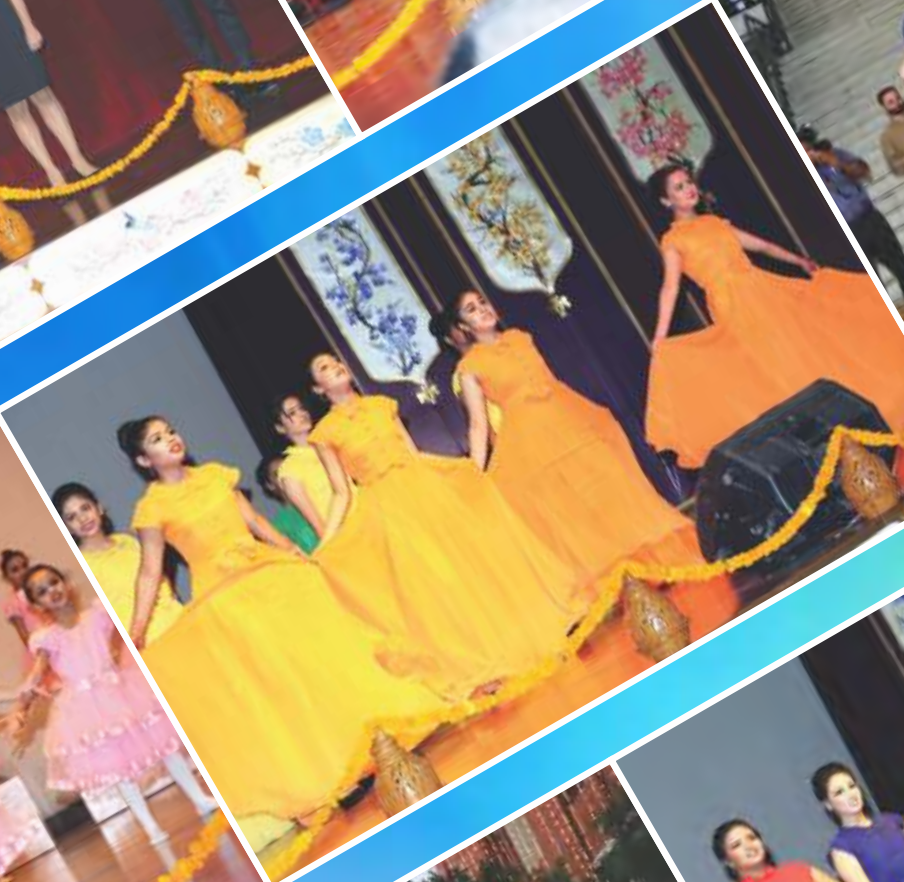
Teachers' Day

Sahil Yaadgar Contest

Founder's Day

SPORTS MEET

KUNDAN VIDYA MANDIR
WELCOMES
YOU TO
खेल
उत्सव

Savishkara

A D I E U

Blessings & Prayers for you

Activities of City Campus

ENGLISH SECTION

Mr. Kamal Kumar
Editor

Mrs. Anjali Gaur
Asstt. Editor
(Primary Section)

Ms. Kalpana Sharma
Co-Editor
(Middle Section)

Mrs. Pooja Nagpal
Asstt. Editor
(City Campus)

Contents

S.No.	Article	Author	Class	Page No.
1.	Editorial	Mr. Kamal Kumar	Editor	1
2.	Shining Alumni			2
3.	Jewels in the Crown			3-4
4.	Kundanites All the Way	Yamini Kapoor	V-B	5
5.	Importance of Family	Ojus Garg	IV-A	5
6.	A Man with A Lamp	Chitraksh Salwan	IV-E	5
7.	My Source of Strength	Shristi Sainani	V-D	5
8.	My Experience of Learning to send an E-mail	Soumya Gupta	III-C	6
9.	Riddles	Mokshita (City Campus)	VIII-A	6
10.	Shopping : A Leisure Activity	Vanshika Tagra	V-F	6
11.	The Earth is crying	Tejnoor Singh	IV-A	6
12.	Are we Punctual?	Avishi Aggarwal	III-C	7
13.	Modern Gadgets have made us slaves to Machines	Tapas Garg	V-F	7
14.	Fathers and Emotional Development	Maulik Jain	IV-D	7
15.	Importance of English	Shreeya Saggar	III-A	7
16.	My Experience about Reading Books	Ish Garg	V-E	8
17.	Cleanliness is Godliness	Abhijay Bindra	IV-F	8
18.	When Parents push too hard	Harpreet Kaur	Teacher	8
19.	Three Things	Kanishka Jain	V-B	8
20.	Why should plastic bags be banned?	Vaibhav Goel	III-E	9
21.	"More books you read more you get"	Gitanshi Jain	V-D	9
22.	Value your time	Shoumik Srivastava	V-B	9
23.	Rainy Season	Pari Kapoor	V-C	9
24.	My Experience with Chhath Puja	Rishit Singh	III-C	10
25.	All that Glitters is not gold	Bani Gupta	V-F	10
26.	Hygiene is next to Godliness	Ajeet Kaur (City Campus)	VIII-A	10
27.	Best day of My School	Sanvi Lakhwara (City Campus)	VI-A	11
28.	Best Day of My School Life	Chahat (City Campus)	VIII-A	11
29.	My School Days, My Wonder Days	Gurleen Kaur (City Campus)	VI-A	11
30.	Nature	Kapeesh Sharma (City Campus)	VIII-A	11
31.	The Best Day of My School	Rudrakshi Jain (City Campus)	VI-A	12
32.	My First Day in School	Mayank Abbat (City Campus)	VIII-A	12
33.	Those old times....	Srishti Sharma	XI-A	12
34.	Be Kind to Others	Anuj	V-F	13
35.	Table Manners of the Hour	Aarna	V-D	13
36.	Annihilation	Prisha Khatri	IX-G	13
37.	The Jolly Boy	Manas Taneja (City Campus)	VII-A	13
38.	My Favourite Spot in School	City Campus		14
39.	My Best Day in My School	Krishna (City Campus)	VI-A	15
40.	An Unforgettable Day	Mokshita Gupta (City Campus)	VIII-A	15
41.	Healthy Food V/s Junk Food	Naitik Mehta (City Campus)	V-B	15
42.	Saina Nehwal	Leshvi Kochar	IX-E	16
43.	Fire Safety in Schools	Prachi Jain	XI-I	16
44.	Follow your Dreams	Srishti Mittal	IX-G	16
45.	Junk this Food	Prachi Jain	XI-I	17
46.	Article 15	Chiraj Bhardwaj	XI-I	17
47.	My mission in Life	Aaditya Khurmi	IX-B	17
48.	The Unrealised Life	Falguni Jain	XI-H	18
49.	How Exercise Improves Mental Health	Megha Wadhwa	XI-I	18
50.	Law and its Importance	Dhairya Malhotra	VIII-E	18
51.	Importance of Educating the Girl Child	Raghav Jain	XI-I	19
52.	Ponder This	Aashrya Loomba	XI-H	19
53.	The 'IT'	Srishti Sharma	XI-A	19
54.	Warrior's Way	Kritika	XI-F	20
55.	Give a Thought	Anayat Taneja	VI-D	20
56.	Life: It is lovely interesting fantasy endeavouring...	Riya Malhotra	XI-A	20
57.	Don't go through life... live it	Vanshika Jain	XII-G	21
58.	On becoming the monitor of the class	Ashmita	VIII-A	21
59.	What can I say to Myself?	Sanyam Jain	III-F	21
60.	True Calling	Natasha Mehta	TGT English	22
61.	A memorable day in my Life	Kripa Kapoor	VII-E	22
63.	Organ Donation	Esha Jain (Non-Medical)	XII-B	22
64.	Corruption free India by Good Governance Practices	Kaisha Jain	VII-C	23
65.	When I stood first in my class....	Aaysha Mahajan	VI-E	23
66.	Role of Social Media	R. Suyash	VII-A	24
67.	Life is full of choices and full of compromises	Pooja Goyal	VII-C	24
68.	Grandparents	Avni Nayyar	V-F	24
69.	Good Leaders believe strongly in making integrity a way of life	Pooja Goyal	VII-C	25
70.	Sleeping Order	Dhairya Malhotra	VIII-E	25
71.	"I Can"	Surbhi Jain	VII-C	25
72.	Excursion to Manali	Rishita Ghai	VII-B	25
73.	My favourite Teacher	Gauri	VII-E	26
74.	Clear Targets	Ashmita Malhotra	VIII-A	26
75.	My School trip to Sadda Pind	Gunica Gupta	VII-B	26
76.	Relationships between Siblings	Vartika Singh	VII-B	26
77.	Burning to Give Light	Mona Wadhawan	TGT, Social Science	27
78.	Effects of a Good Education	Khushleen Kaur	VIII-C	27
79.	An Innocent Smile	Junit Garg	VIII-D	27
80.	The Best Day of My School	Rhythm Sharma (City Campus)	VIII-A	28
81.	Letter to Mr. Pimple	Gauri	VII-E	28
82.	The Limits above Sky	Prisha Khatri	IX-G	28
83.	Why Sometimes Truth Hurts??	Mahima Saxena	VII-D	28

Editor Writes...

Addressing you from my new desk as the editor of the English Section of Kundan Jyoti, I feel the message matters more than anything else that matters. Seldom had you realized that the present year would be different to the extreme extent, changing the world and affecting our lives. The first lock down was in the month of March and then the march of lock down had four processions.

Let us reason together with questions :

1. What you did during Covid-19 lockdown?
2. What did Covid-19 lockdown teach you?
3. How has Covid-19 lockdown changed your life?

I may deal with each question from my own point of view, but you may have a different version of answer. Whatever you did during lockdown proves a very positive point about you to be the fittest according to the theory of evolution given by Charles Darwin (Survival of the fittest). Whatever you did was an innate survival mechanism that nothing can intimidate you.

The second question may also have multiple answers. There is not even a single person who has not learnt anything during lockdown. Life does not stop as Pablo Neruda writes "Life is what is about". Every day you learnt something new and tried something. You discovered a writer, singer, poet, dancer, actor, chef... I mean you rediscovered yourselves. All of a sudden everyone had become teacher, trainer, and mentor. There was a flood of these gurus on all social media platforms. You were curious and confused. But amid that chaos and confusion, there was a voice of reason that came from your school. The voice of your teachers who conducted online classes. Your teachers have put in exemplary efforts to reach you and to teach you. It proves the invincibility of your teachers.

Lockdown has taught you to reflect, introspect, and contemplate and above all to learn. It has taught you that learning is a must for survival.

The answer to my third question will be noticed in your behaviour and attitude. Covid-19 has proved us to be mere mortals who may survive only when we have harmony with nature and its creatures. We shall respect mother earth. We shall develop healthy habits, healthy lifestyle and sensitive and optimistic attitude.

I would conclude by saying that :
Life was going on smooth till 2019;
then in 2020 Covid-19 came,
and life did not remain the same.

Kamal Kumar
Editor

Shining Alumni

A school is not just a building made of cement and bricks but is actually the place where children grow into mature individuals. My Alma Mater made me discover what I am passionate about and my teachers have always guided me on to the right path. I became a doctor and an army officer and the foundation for that was laid here only at my Alma Mater. Today I feel a great sense of pride when I say I am a Kundanite.

Jai Hind!

Udit Nayak
MBBS, CMLS
CAPTAIN (Dr)
Army Medical Corps

My dear Friends!

My only suggestion to you is "Keep the curiosity ignited inside you"

You do not need to follow the herd. Every milestone is achievable. You just need to become a deserving candidate and honest towards yourself. It's much more simpler than anyone can think of.

I could make out so much of life because at my Alma Mater, KVM, I was taught and trained to learn how to live. Keep learning!

Ankur Tandon
Bollywood Actor

"Truth, Love and Efficiency" - The motto of my alma mater - KVM, shall always stay engraved on my heart. Being someone who spent almost 15 years of his life in this prestigious institution, I do not hesitate to say that KVM cast me into the person that I am today.

The glorious infrastructure of our school-

provided us with opportunities and exposure that was not possible otherwise. What my school has always taught me is to always learn from your shortcomings and to never be afraid of going out of your comfort zone.

This school opened doors for me that I had never imagined, prepared me for the real world and for that I shall always be grateful. I miss my school, and if you are a student and reading this, cherish your school days, as it's the phase of your life which will never come back.

Himanshu Sehgal
Software Engineer

Today if I am known as an author, professional trader cum trainer in Indian Financial Markets, the Founder and CEO of Money Magnet- a start-up which is empowering thousands of women including men across the country towards financial freedom- I owe it to my Alma Mater. The world knows me as a Quora influencer with 2.2 million impressions till date. KVM has given me roots to stand firm, and wings to scale the sky. My advice to the young students is not to underestimate untiring hard work and perseverance which is the only holy grail to success. I conclude by saying "I will stop my mission the day sun rises from the west" and KVM has inculcated this value.

Thanks KVM.

Ms. Shradha Nanchahil
Author and Professional
Trader cum Trainer

Alma Mater

Words would never be enough to express the feelings about my alma mater. It's an ocean of memories into which I always want to take a dive...and experience the Nostalgia...although in medical terminology we associate the suffix -algia with any kind of pain like neuralgia, otalgia but being nostalgic for my school leaves me with immense ecstasy, gratitude and pride. The reminiscence of the flashbacks overwhelms me with vibrance and positivity. I don't fumble to admit out of vanity that KVM not only imparts excellent education academically but also shapes the overall personality of a student by nurturing the seeds of confidence and encouraging them to speak their minds from the very beginning. I bow in reverence for my compassionate teachers who have been selflessly perpetuating knowledge and guiding students to achieve their goals and more importantly become good human beings in their life. I thank you my alma mater from all my heart for bringing out the best in me.

Dr. Rishu Baweja
MBBS, MS (General Surgery)

As I continued with my journey after school, I spent a lot of time looking back, and for good reason. What an exciting time all those years have been.

Reminiscing on the good, and even the bad times, is a beautiful, often bitter sweet experience that leads to hugs and a lot of tissues.

But something that you have given me is the ability to look forward, something that used to scare me. I like having a plan and knowing what the future holds, but you taught me that sometimes the best surprises in life are...well, surprises.

So, I want to extend my gratitude to my Alma Mater. Thank you for my confidence. Thank you for giving me the courage to be bold and take those opportunities when they arose.

If I could go back to the very first day I arrived on your campus, and stand next to the boy who was me, I would envy him as he is about to begin the most exciting journey of his life. And certainly I wouldn't ask him to change a thing.

Aviral Mittu
Advocate
B.A.L.L.B.(Hons.)
GOLD MEDALIST
LL.M. (Distinction)

"My life would have been very different if I haven't been a part of Kundan Vidya Mandir, where I made the best memories of my life, and I still cherish them to this day. I cannot emphasise enough the inspiration and upliftment this institute provides to its students. Being a musician, my dream of having a music band and performing in front of a large audience was accomplished with the immense support of my teachers and peers. Today, I'm living my dream of being a movie director. It was the encouragement of the school towards arts that I have been able to reach these milestones towards the life I desire. KVM has built a community that commits to personal growth and guides you to expand your capabilities and hone your skills which you carry with yourself for lifetime."

Rai Yuvraj S. Bains
Eminent Punjabi Film Director

Jewels in the Crown

ON BEING THE HEAD BOY OF THE SCHOOL

I still remember the day when I was chosen as the Head Boy of the school. I was in the ground and suddenly, Ma'am Reena Kapoor came and said, "You're the next head boy of the school." I was on cloud nine transported to another world. I was in my own world. Yes, I was glad, but at the same time I kept myself grounded, as with great posts come big responsibilities.

I was not able to think much and simply said, "Thanks a lot mam."

We, as the members of the prefect council have to be perfect so that we can correct others. I also loved doing funky hairstyles and having long hair but for me my duty comes first. Being the Headboy helped me improve my communication skills and being able to adjust with different people. At times when something went wrong, it helped me become the one-minute manager. I cannot give the whole credit of my leadership qualities to this post as NCC was the first co-curricular activity which generated this. I would like to end with a quote & this quote never let me give up on anything.

Great Leaders are made by strong opposition,
Like kites that fly against strong winds.

or

If someone says, "You cannot do it",
Do it twice & show them.

Aryan Kapur

ON BEING THE HEAD GIRL OF KVM

My father once said that there are two kinds of people in the world - the masses and the classes, and when you are a part of the classes, I would know you have done something in your life. I could never imagine in my wildest dreams that I would ever become the Head Girl of KVM. An honour of course, it comes with great responsibility. The day I got to know that I was chosen the Head Girl of my school I was overwhelmed and a little scared because I had to live up to a lot of expectations. Being the Vice-Head Girl, I looked up to my seniors in a reverential awe, I learnt a lot from them. Even as a Head

Girl, I had a great deal to learn from my juniors too. I would never forget the hardwork my prefects and our teachers put in to make any function a success. Truth, Love and Efficiency - I learnt the true meaning of these words as the Head Girl because whenever we were stuck somewhere, these words helped us through. I am grateful to my school and my teachers for believing in me, and I cannot go without saying that I am who I am because of my school. Being a Head Girl of KVM was an honour.

Gunjan Sharma

THE SPORTS COORDINATOR

From the beginning of my school days only, I wanted to be the Sports Coordinator of my school. I am really grateful to all my teachers and members for having faith in me. Being a Sports Coordinator was not just wearing a badge and sash, it gave me an opportunity to serve my school. The love and the guidance of my teachers helped to instil good values and duties inside me. These values and this attitude also helped me to grow as an amazing individual. So I was extremely delighted after being chosen as a sports coordinator of my school.

Prerna Dawar

THE IRON EAGLE CHIEF

When I was a little bud in the garden of KVM, I witnessed my seniors in the smart and dashing uniform of Iron Eagle. I was impressed from their duties and working. At that time I dreamt that I will also reach to this position. When I got selected for this prestigious duty, I was full of joy but with a sense of great responsibility. From this duty me and my team learnt a number of qualities like Team work, Discipline, Dutifulness, Honesty, Dedication, Solving problems, Calmness in Crisis and Obedience.

On the completion of this responsibility I learnt that chasing your dreams turn into reality with your hard work and sincere efforts.

Heartfelt thanks to my teachers mentors and gurus.

Jobangeet Singh

THE SPORTS CAPTAIN

It brought me great honour to introduce myself as the Sports Captain for the academic year 2019-20. With help of this title, I got the precious quality of being approachable. As a member of Prefect Council, you may miss the line of expectations but that last step is the intended target for us set up by the school. By the support of my heads, teachers and company of fellow council members, being Sports Captain was a delightful and memorable experience of my school life.

Aum Datta

THE CEO SPARKS PVT. LTD.

It was an ecstatic moment when I was appointed as the Managing Director of SPARKZ PVT. LTD. 'Sparkz' is the best initiative of KVM to give practical understanding of corporate world to the students I have gathered a lifetime experience which has shaped my personality. SPARKZ is a platform to design, draft and execute our dreams into reality. It was an enriching business journey which would hold me in good stead in the near future.

Rishita Gandhi
XII-E

KUNDANITES ALL THE WAY...

When I was four
I stepped into the heaven
Where teachers were fairies
And classroom my heaven.
An abode of learning
For each little gem,
Polished we were each day with
endurance.
Loved and nurtured..
Values engrained..
Year after year
Well we have been trained.
To become humans and citizens at our best
Stand out we do
Apart from the rest.
Each day is a gift
Since then in KVM
Because this is the place that will take me to my
destination!

Yamini Kapoor
V-B

A Man with A Lamp

Once upon a time, there was a small town. There lived a man by himself who couldn't see. He was blind. Yet, he carried a lighted lamp with him whenever he went out at night.

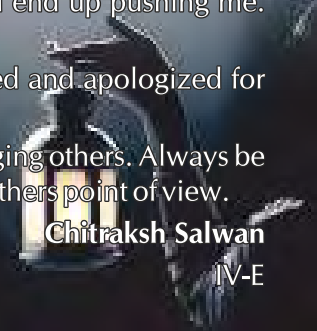

One night as he was coming home after having a dinner outside, he came across a group of young travellers. They saw that he was blind, yet carrying a lighted lamp. They started passing comments on him and made fun of him. One of them asked him, "Hey Man! You are blind and can't see anything! Why do you carry the lamp then?"

The blind man replied, "Yes, unfortunately, I am blind and I can't see anything but a lighted lamp which I am carrying is for the people like you who can see. You may not see the blind man coming and end up pushing me. That is why I carry a lighted lamp".

The group of travellers felt ashamed and apologized for their behaviour.

Moral: We should think before judging others. Always be polite and learn to see things from others point of view.

Chitraksh Salwan
IV-E

IMPORTANCE OF FAMILY

Family is very important for all people. We can't imagine our lives without family. Our family is our first introduction to the world. From birth we get all relations like mother, father, brother, sister, grandmother etc. They all are attached emotionally with us. We learn the most basic and social skills from our family. Family is our first teacher who teaches us how to speak, live and interact with other. Today's life is very busy and stressful but family helps us to make it easier and stress free. They give us security and support. I'm not speaking about only financial support but also emotional support. Family can be of any type nuclear or joint. But both types of families have their own importance. Friends are very important part of a person but they cannot take place of our families. We can share our laughs and sorrows with our friends and relatives but they can't give us emotional support, love and affection which we get from our family. In short, I want to say that our families stay with us from our first breath to our last. To me, my family is an extension of myself.

Ojus Garg
IV-A

MY SOURCE OF STRENGTH

Every being on this planet-earth needs strength and motivation on a regular basis to get through the difficult times.

For me, my source of motivation and strength is my mother. After my dad went to be with God, there were many troubles and hard times in my family. Whenever I look at my mother who works single handedly playing both the roles of a father, a mother and a caretaker, I feel like if she can be an all-rounder, I can also do everything by myself. She encourages me to be an independent and a strong girl. She makes me believe that the superpower i.e. the God has given every human being and animal the equal powers to do their work themselves. Whenever I feel that some task is difficult, she helps me to sort it out and complete the task. She says that "Life is a game, every time you reach the next level it gets difficult but you become better with every attempt of trials you give, at the end you will always become much better in the process and eventually win the game being declared as the champion. Never give up!"

Shristi Sainani
V-D

MY EXPERIENCE OF LEARNING TO SEND AN E-MAIL

I like working on a computer and I am always curious to know about its functions and how to operate it. I like typing on the WordPad and drawing pictures on it. I had often seen my parents sending E-mails. I also wanted to learn how E-mails can be sent. So, I asked my mother to teach me how to send E-mails. I have a cousin in Bengaluru, who is of my age and I wanted to send an E-mail to her. My mother told me that during her childhood days they used to send letters to one another as there were no computers to send E-mails. E-mail is a fast way of sending letters, my mother told me that E-mails can be sent through E-mail Id of the sender to the E-mail Id of the receiver. I don't have E-mail Id. So, I sent my first E-mail through my mother's E-mail Id to my aunt's E-mail Id. I was very excited when my E-mail was sent successfully. Now, I was eager to receive a mail from my sister. I kept checking the E-mail Id to see if my sister has replied to my mail. In the evening I received the much awaited mail from my sister. I was very happy to receive her reply. She has also learnt to send E-mail only a few days back. That was my first experience to send an E-mail. Now both of us are in touch through E-mails. We share a lot of things with each other. I was very happy to learn E-mailing.

Soumya Gupta
III-C

RIDDLES

1. What can't be used until it's broken?
Ans. Egg
2. What has many keys but can't open any door?
Ans. Piano
3. Where does Friday come before Thursday?
Ans. In a Dictionary
4. What gets wet while drying?
Ans. Towel
5. What has a bark, but does not bite?
Ans. A Tree

Mokshita
VIII-A
City Campus

Shopping : A Leisure Activity

As globalization has taken place, a lot of multinational brands have entered our market. We cannot deny the fact that today's youngsters are left with a lot more options to shop than the past generation, so it is obvious that they spend a great deal of their leisure time in shopping.

In this materialistic world, it has become very important to look smart, presentable and impressive. Youngsters are well-aware of this, so they utilise the available leisure time for the same and end up in shopping. Moreover, today's youngsters have started engaging themselves in part-time jobs to earn their pocket money and have become more or less self-dependent. Many of them do not have any family responsibilities, hence could easily spend for their pleasures. Alluring shopping malls also play a big role in tempting them for shopping. Besides clothes, there is a variety of accessories also available like purses, wallets, chains, bracelets, watches, shoes etc. These accessories and clothing range from cheap to high price, which caters to different classes and make shopping not restricted solely to rich-class youngsters.

Seeing this fast-paced life, the value of time has increased more than ever. If youngsters would waste their precious time in shopping, then it would be a heavy loss on their as well as the nation's part. I think this is where the responsibility of parents and concerned elders comes making children realize the value of time and money and diverting them to other productive hobbies like sports, swimming, dancing etc. They can also be encouraged to do community welfare work through which they would learn to serve the society and be well-aware of the ground realities of life. I am not against shopping but unnecessary shopping is definitely not in the favour of anybody. For youngsters particularly, shopping is good to the extent of necessity, but certainly not luxury.

Vanshika Tagra
V-F

The Earth is crying

Listen to my cries! Listen to my cries.
Oh mankind! Listen to my cries.
You have committed a lot of crimes.
The crimes you committed can't be excused.
The killing of animals can't be excused.
The cutting of forest can't be excused.
The waging wars can't be excused.
You make me dirty.
You have harmed your motherland.
You make me cry.
Oh! Cruel people stop these crimes.

Tejnoor Singh
IV-A

ARE WE PUNCTUAL?

Punctuality is the habit of reaching a particular place in time and not being late for any work. No one is born with the virtue of punctuality, everyone has to develop it on his or her own. It is one of the most important secrets of the success for any person. Punctuality teaches us to be regular like a clock. A punctual man is loved and respected in the society. A person who is not punctual disturbs peace and creates confusion. He puts everyone into trouble and upsets all programme. Punctuality is an important part of our life. It brings efficiency, glory, success, name and fame. It oils the machine of our life.

A punctual student gets love and respect in the family, school and the society as well as goes ahead to the destination. Punctual people never waste their time even a minute or a second. If we are not valuing time, we will be left behind and others will move ahead in life.

Avishi Aggarwal
III-C

Modern Gadgets have made us Slaves to Machines

Modern Gadgets have made us slaves to machines, without which our lives have no real meaning or purpose. The astonishing discoveries of science and new and advanced technology have provided reliable, quick and efficient means of comfort to mankind. We have become addicted to the modern means of gadgets like computers, laptop, iPad, smartphones, etc. Man has become so dependent on these wonders of science that it seems as if he has become a slave to them. The most harmed is the youth of today who is getting addicted more to these gadgets and is becoming less social in the real world and more active in the virtual world. There needs to be awareness among the youth as to how to effectively use these modern gadgets. Let us protect ourselves and be careful. Man should remain the master and not let machines overpower him.

Tapas Garg
V - F

FATHERS AND EMOTIONAL DEVELOPMENT

Fathers, like mothers, are pillars in the development of a child's emotional well-being. Children look to their fathers to lay down the rules and enforce them. They also look to their fathers to provide a feeling of security, both physical and emotional. Children want to make their fathers proud, and an involved father promotes inner growth and strength. Studies have shown that when fathers are affectionate and supportive, it greatly affects a child's cognitive and social development. It also instills an overall sense of well-being and self-confidence.

Maulik Jain
IV-D

IMPORTANCE OF ENGLISH

Language is important because it's one of the main ways to communicate and interact with other people around us. It keeps us in contact with other people. English language is an example for the importance of a language because it is an international language and has become the most important language to people in many parts of the world. It is most widely used in communicating around the world, also it is spoken as the first language in many countries. English is playing a major role in many sections like education, medicine, engineering and business. There are many reasons that make English the most important language in the world.

The first reason is that even though English is not an official language around the world, but around two billion people use it. The second reason is that learning English is very important and necessary for the business world, researchers show that cross-border business communication is in English and learning it changes our lives. Moving to the third point, English is mostly used in publishing books, making films, music and a lot of entertaining things. The last reason is that 50% of the information on the internet is available in English by knowing it, website can be accessed easily.

So, I would say that although learning English is challenging and takes much time, it is valuable and need of the hour.

Shreya Saggur
III-A

My Experience about Reading Books

Reading books is just like any other muscle in the body, the brain requires exercise to keep it strong and healthy, so the phrase "use it or lose it" is particularly apt when it comes to your mind. No matter how much stress you have at work, in your personal relationships or countless other issues faced in daily life, a well written novel or an engaging article will let tensions drain away and allow you to relax. Everything you read fills your head with new bits of information and you never know when it might come in handy. The more knowledge you have, the better equipped you are to tackle any challenge you'll ever face.

Although you might lose everything else - your job, your possessions, your money even your health - knowledge can never be taken from you. Reading books is also vital for learning new languages. This goes hand in hand with the expansions of your vocabulary. Reading spiritual texts can lower blood pressure and bring about an immense sense of calm. While reading self-help books have been shown to help people suffering from certain mood disorders and mild mental illness.

There are also many sources online where you can download free e books, so go hunting for something new to read!

Ish Garg
V-E

CLEANLINESS IS GODLINESS

Health is the biggest wealth for human beings. Good health needs hygiene and hygiene needs cleanliness in our surroundings. Dirt creates germs and diseases. So, we should keep our house, classroom and school clean. We should not litter here and there. We should avoid cluttering in the house. We should always throw the garbage into the bin and ask others also to do the same. This way human beings can enjoy better health and long life!

It is rightly said, "Cleanliness brings health" and 'A clean environment makes us feel happy, motivated and healthy"

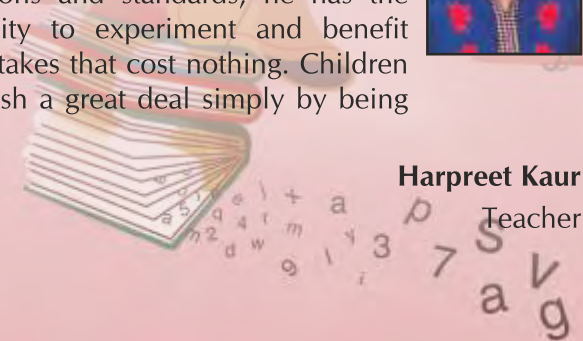
Abhijay Bindra
IV-F

WHEN PARENTS PUSH TOO HARD

It is natural for parents to want the best for their child and to prepare him for the challenge of life so that he can shine in his life. However, these good intentions sometimes can be carried to extremes. Many parents see their children as reflections of themselves. Most parents have a genuine desire to give their child every advantage. Parents may push because they believe that by not doing thus they are depriving their children of precious opportunities. It is generally fruitless. Most of the tricks designed to build a brighter child, however, simply do not work. Every child is born with a certain range of natural ability and proper upbringing can certainly help that potential bloom. Parents who want to give their child a head start might ask themselves whether life is really a race and whether success is actually such a valuable prize. Or are they pushing achievement on their children for their own sake? The carefree, early years of childhood are essential to the learning process, setting the stage for emotional health as well as intellectual growth. A child playing freely does not worry about living up to expectations and standards, he has the opportunity to experiment and benefit from mistakes that cost nothing. Children accomplish a great deal simply by being children.

Harpreet Kaur
Teacher

THREE THINGS

- Three things to love:
Honesty, Purity and Hard work.....
- Three things to respect,
Religion, Law and Old age.....
- Three things to admire,
Beauty, Intellect and Character.....
- Three things to maintain,
Promise, Health and Friendship.....
- Three things to watch,
Speech, Action and Behaviour.....
- Three things to avoid,
Gambling, Smoking and Drinking.....
- Three things to control,
Temper, Tongue and Temptation.....
- Three things to propagate,
Love, Brotherhood and Peace.....

Kanishka Jain
V-B

Why Should Plastic Bags Be Banned?

Plastic bags are readily available in market and are widely used. These are especially popular at the grocery stores since they come handy in carrying the grocery items. These are quite economical and also easy to carry. However, the cost we are paying for using these bags is overlooked. These bags are costing us our beautiful environment.

The problem is much serious than it appears. Plastic bags are a major cause of water pollution. These are also responsible for making our agricultural lands infertile. Plastic remains in the environment for hundreds of years and adds to environmental pollution. It goes into the landfills and leaks pollutants that damage soil and water. Plastic cannot be disposed off by burning, as on burning it produces poisonous gases that can cause serious diseases. Disposing plastic has thus become a big challenge today.

Many countries have banned the use of plastic bags in order to ensure a cleaner and greener environment. However, merely banning plastic bags will not help. Ban must be imposed on other plastic items as well to bring down the environmental pollution.

Vaibhav Goel
III-E

"MORE BOOKS YOU READ MORE WAYS YOU GET"

There are many benefits of reading books, but perhaps my favourite is this: A good book can give you new ways to interpret your past experiences. Whenever you learn a new mental model or idea, its like the "software" in your brain gets updated. Suddenly, you can run all your data points through a new program. You can learn new lessons from old moments. So, "Reading Changes the Past". Of course, this is only true, if you internalize and remember insights from the books you read. Knowing will only compound when it is retained. Gaining knowledge is not only the reason to read. Reading for pleasure and entertainment can be a wonderful use of time. So, forget the stress and tension in your mind and enjoy reading.

"Read Books, they give us new ways"

"Read Books, they inspire us"

Gitanshi Jain
V-D

VALUE YOUR TIME

"Yesterday is gone. Tomorrow has not yet come. We have today. Let us begin." - Mother Teresa.

One of the most precious things in our life is 'time'. It is rightly said that time is more precious than money as the money once lost can be earned back but the time once lost is lost forever and it can never be regained. It is the time which gives us the opportunity to make use of it. It is very strong and powerful than everything in this world. It plays a significant role in our life and can give lots of happiness, joy and prosperity to one who value for it. We should use it in a positive and constructive way to achieve our targets so that we can be blessed with time not destroyed with time.

We can be successful in our life only when we make the best use of time. Those who make best use of time and avail those opportunities grow and rise in life. It is very true that if one person does not understand the value of time, time also never understands the value of that person. If we destroy our time, time also destroys us very badly. There is common and true saying that "Time and tide wait for none" which means time never waits for anyone, one has to go with time side by side.

We must understand the value of time, respect it and should be punctual in life. If we are punctual in life and work, other persons will also respect us.

In our life everything is linked with time. Therefore, time management is very important task in our life and we should plan our daily routine schedule or activities, such as school work, home work, playing time, sleeping hours etc., in such a way that we are able to complete all the work in a given time. We should not think more about yesterday or tomorrow. It is always "today". Delays and inaction are the thieves of time. We should learn to enjoy every minute of our life, enjoy working hard and never postpone good deeds to work later.

We should understand that time is the greatest gift of God. So we should make the best use of it to achieve our goals in life and become a successful person.

Shoumik Srivastava
V-B

RAINY SEASON

Yes, yes monsoon has come.

We enjoy and have fun in the rain.

We make boats and float them in water

We bathe in rain.

All the germs and insects come like earth worm and snail.

But I will say-save water in the bucket and use it again.

Pari Kapoor

V-C

MY EXPERIENCE WITH CHHATH PUJA

During the last holidays, I went to my Nanu's house situated at Daltonganj, Palamu, Jharkhand where we celebrated Chhath Puja which is one of the most important festivals celebrated in the state of Bihar and Eastern Uttar Pradesh. I got to know that in this festival the Sun God and his Sister, Goddess Chhathi Mata are worshipped for the well being of family and society. The four day long fast is observed with utmost care, cleanliness and purity. My mother and aunt had kept the fast. In this festival, not only the family members but also the family friends and neighbours take part in each ritual enthusiastically. On the first day preparations were done for the puja. My younger brother along with my cousins took part in decorating our house with flowers. On the second day my mother and nani cooked delicious kheer in the evening and after the worship and prayer, the same was distributed among the family members and the invited guests as 'Prashad'. It is imperative to mention here that we had not used any plastic item in the puja. The prashad was distributed in eco-friendly leaf bowls and we used clay glasses to serve water. The next day, all the members of the family collectively cooked special Indian snack namely 'Thekua'. I had never seen 'Thekua' being cooked in such a huge quantity. In the evening, all the ladies, gents and children went to our nearby Malay River and my mother prayed and offered the delicious 'Thekua' and fresh fruits to the setting Sun which is called 'Arghya'. This is a unique feature of this festival that the setting sun is worshipped first and then the rising sun. Playing in the fresh stream of the river with my brothers and sisters was great. The next morning, we again went to the same ghat/river and offered rituals to the Sun God in the same way and after that prashad was distributed among us and the people present there.

It was really a great experience celebrating Chhath Puja in my house. This puja is for the Sun God, who is the ultimate source of all types of energies. As far as the scientific aspect of this festival is concerned, it is proved that this has great benefits for body and mind. I wish this festival would be celebrated every year in my house.

Rishit Singh

III-C

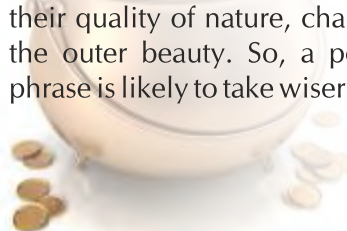
All that Glitters is not Gold

The saying 'All that glitters is not gold' means that everything that has a shiny and attractive exterior may not be good in the inside too. This is true of human beings also. A person may be good looking, having an attractive character but he may not possess any real ability or talent. As youngsters, we generally judge people on the basis of external appearance. But to judge people merely on the basis of their appearance is an unwise approach. We, youngsters should be careful while making new friends. Friends should be made by judging their quality of nature, character or honesty and not by the outer beauty. So, a person who understands this phrase is likely to take wiser decisions in life.

Bani Gupta

V-F

HYGIENE IS NEXT TO GODLINESS

Hygiene is a primary step of good health to protect ourselves and others from illness and keep us safe by maintaining good health. It includes practices to prevent spread of diseases. Many people equate hygiene with 'cleanliness', but hygiene is a broader term.

There are so many reasons that cause poor hygiene, laziness, self neglect, poor mental health etc. Apart from these reasons I think lack of education and sometimes poverty also causes poor personal hygiene. Some external causes, which are not entirely in your control can be pollution, unhygienic public restrooms, unhygienic food, sometimes lack of awareness.

From the interaction of sweat and bacteria, body odour is produced. Bad breath is another typical result of poor hygiene. Body lice are insects that grow in clothes and beddings. These insects bite areas in the waist, armpit and groin area as these are the most convenient for them to creep into the skin from clothes.

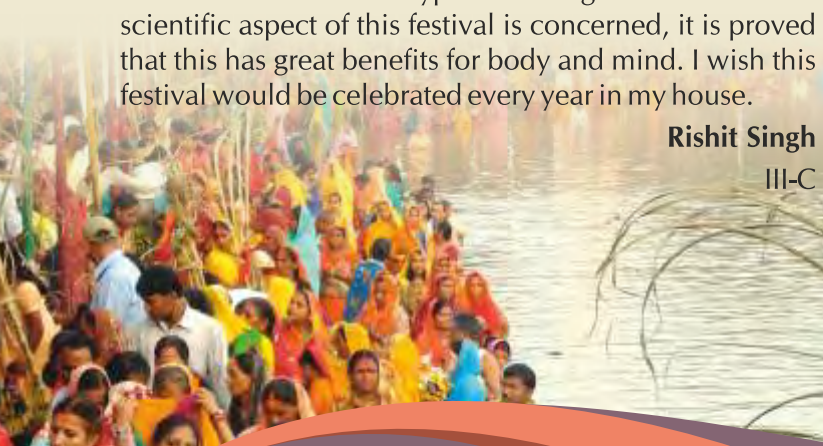
One must take utmost care of personal as well as surroundings' cleanliness to enjoy life optionally. It includes such personal habit choices as how frequently to take a shower or bathe, wash hands, trim fingernails, and change and wash clothes. It also includes attention to keep surfaces in the home and workplace, including bathroom facilities, clean and pathogen-free, slightest neglect of any part can lead to infection or disease. So we must take care of our body's hygiene meticulously.

Ajeet Kaur

VIII-A

(City Campus)

Best Day of My School

The best day of my school was the day when there was a magic show in our school. A famous magician came to our school. The magician showed us many mind blowing tricks. I love magic shows. They are very interesting. He showed us a drawing of a pigeon which was made on a board. When he moved his stick on the board, a real pigeon came out. We all were amazed. After that he asked one child to come on the stage and asked him to choose one card. He blind folded his eyes before he could choose a card. The magician asked him to keep the card back and then shuffled it. After sometime he picked out the same card which was chosen by the boy. It was flabbergasting. All were astonished. After that he showed us many more tricks. All the tricks were awesome. Also he made things disappear in the air and brought them out of our pockets. He produced many rabbits and pigeons out of his hat. He made his table rise in the air and it stayed there for a few minutes. He performed many more such surprising tricks. We all could only watch in wonder. We didn't realize how two hours had passed by. Everyone praised and admired him. I wish I could perform such tricks and entertain people with my skills. It would be nice to be a famous magician when I grow up. Seeing a magic show is indeed very interesting. All present there had greatly enjoyed the show, so the response was also a generous one.

Sanvi Lakhwara
VI-A
(City Campus)

Best Day of My School Life

It is difficult to decide the best day because all the days which I spend with my friends and respected teachers are the best... but let me share my most memorable experience in the school.

It was September 5, 2015. We were celebrating Teachers' day. There was no one who could speak for teachers. At that very moment my friend who was hosting the programme called me on the stage to say something. I had read some lines for teachers in the morning newspaper already. I just spoke those lines and in the end

I was confused what to say so I just said that, "In Sabhi Shikshko Ko Mera Naman". Everyone clapped loudly and stood up in appreciation. It was a great experience. I got selected as the Prefect. When my name was announced, I was very happy and felt grateful to God.

Chahat
VIII-A
(City Campus)

My School Days, My Wonder Days

The school is such a sweet heaven on earth that prepares the small minds for great tasks. The school provides education to live better and make progress for tomorrow. Not only does it provide education but it is a tool of character, building of the nation. The good schools are true assets of a nation. I am blessed to study in best schools of our city. My school's name is Kundan Vidya Mandir. My school has a great history of serving my country. My school has produced many great people for my country. It has a big and beautiful building that is very impressive. We happily enter the school with great confidence. We take part in the school assembly and then we move into our classrooms. As I enter into my classroom. I feel quite relaxed. Our class teacher greets us daily and cares for us. She is polite and a kind woman she educates and guides us thoroughly. We learn lot of things like self-help, confidence, cooperation etc. here. My school has the best available playground, a library, a Science lab, Maths lab and a Computer lab. The library of our school is very big and keeps a huge variety of books for all the students. We all take part in school activities like singing, dancing, quiz competitions and many others. In fact, it is the result of all the teachers and their hard work. A good school is a blessing of God. Such a school saves the nation. It prepares the way for national progress. It is a blessing that our country has many great schools. I feel proud to study in this great school. I feel I will brighten the name of my school and my country in future. Fortunately, my school provides the best environment to me, the best teachers and the best facilities. That is why my school is rated as one of the best schools in my city.

Gurleen Kaur
VI-A
(City Campus)

NATURE

A thing difficult to define,
Cannot be described in one line,
Contains rivers, flowers and trees,
Animal, Birds and the bees
I also find the sun and moon
Playing with me, in morning and noon
The water glitters when the sun shines,
Looks like pearls lain in lines.
Seven colours of the world beautiful,
The time apart in nature is peaceful
Or, am I being too fanciful.

Kapeesh Sharma
VIII-A
(City Campus)

The Best Day of My School

The best day of my school was the day of exhibition last month. The name of the exhibition was Savishkara. In the exhibition there were different models on different topics. All the children gave their best to make this exhibition a memorable one. My friends and I also made a model on the topic 'Terrace Farming'. Our model was amazing. Everybody praised our model. The chief guest and our worthy Principal praised and appreciated the way I was explaining the model. They also said that the model was made very neatly. All the groups worked hard to present their model. My friends and I also helped other teams. We had used some waste material to create our models. We also used other materials which were new. Our team had seven girls. Many students came to us to see our model and to test our knowledge about our model. My friend, Bhavya, explained the model and also gave toffees to the little students. We had a lot of fun there. We also clicked many photographs with our teachers and friends. We were happy as we had a great day. Many visitors and parents had come to see all the models. At last the happiest moment came. It was that when we got awarded as the best creators of terrace farming model. Bhavya and I were very happy and all our team members were also very happy. We all congratulated each other. We also played many games. Then I went with my mother to the wisdom tree. There I got the prize as I answered correctly. Many interesting things were organised there. I also went for the French exhibition. There I explained the topics, distributed batches and had photographs with parents and visitors. I felt proud while speaking French. Thank you God for such a wonderful day.

Rudrakshi Jain
VI-A
(City Campus)

MY FIRST DAY IN SCHOOL

I've got a brand new Lunch Box.
My uniform is bright and clean
I've got a cool, new back-bag.
And a stationery kit that's green.

But I don't know the name of teacher
Or where my class will be
I don't know if I'll like the kids
Or if they will get well with me.

I peep inside my classroom
I stand there for a while
My teacher's tall and a kind of loud
But has a genuine smile.

And best of all she's got my
Favourite book on the shelf
I leave my worries at the door
And walking, by my self
took the seat to enjoy myself.

Mayank Abbat
VIII-A
(City Campus)

THOSE OLD TIMES.....

It all started the day, when I then a toddler, holding my mother's hand stepped inside my school. That moment was the beginning of an amazing journey. I still remember, the first day when we all strangers were put together in one room. It's fun to recall the old past moments. Actually that was the best phase, we were making friends. We were worried for everything except studies.

Time flew, I don't know how, we became a new class every year with certain additions and subtractions. Days turned into years. We reached higher classes, studies became tougher but our talks were still the same. The class became our second family, all the friends together made that times special. We did mischiefs, we laughed, we cried, we got punishment together.

But with time much has changed, all my friends you and I too. The sweet, innocent faces have become mature, true sides of people have been revealed, those quiet children have become loudspeakers now. I think how time changes. But one thing is still the same. My school. The freshness of the flowers seems the same as I first discovered them, the trees have the same atmosphere, the walls still welcome me everyday, the soil of the garden, the grass, the sky everything is same as I had first seen them.

And today here I am, more than twelve years have passed since I joined the school, less than two remain. And I think that it's just not fair, it was yesterday when I got in first standard, all those times become so alive. They are permanently etched in my memory. Everything from time spent with friends and teachers to studies. It was tough to overcome that feeling when we all reached XI standard. I fear what will happen on the farewell day. I'll miss my school and friends. God give me courage.

Moments of the past will not return.
Those times were the best,
I wish sometime a magic be cast
and take me back, to my past!

Srishti Sharma
XI-A

Be Kind to Others

When you are kind to anyone who needs your help, you feel good because you thus could bring a smile to the other person's face. Any act of kindness is appreciated. It need not be a great act; it could even be a small deed. Kindness or being kind is an attitude. If you are kind, you will actually feel for the other person with your heart, and respond positively. This is what empathy is all about. For all acts of kindness, there is a reciprocal gratitude in the person who has graciously received your kindness.

Anuj
V-F

You may show your kindness to your family members, friends, neighbours, classmates or anyone who genuinely needs help. When you show kindness you feel a sense of fulfillment in your heart. But there is a word of caution. Don't get deceived by one who falsely seeks your kindness. Such a person will only dupe you. So be generous with your kindness.

Table Manners of the Hour

- Make a full use of cutlery.
- Do not put your elbows on the table.
- Always keep in mind the correct posture while sitting and serving.
- Wait for the host or hostess to start the food.
- Do not fill your plate too much.
- While serving yourself, don't put your hands in front.
- Do not play with your cutlery.
- Do not talk while food is in your mouth.
- Avoid discussions on subject like diseases, accidents etc.
- Do not get up from the table until everybody has finished eating.

Aarna
V-D

ANNIHILATION

I've been living with a shadow overhead,
The devil lies upon,
The darkness screams so loud,
Trapped in the past I just
can't seem to move on.

I've been hiding everything away,
The secrets I used to slay,
The dark voices stuck in my head,
Not anymore now they stay.

The hallucinations, I see,
As if I'm dying,
The annihilations that swept,
Like my world is crying.

It eliminates me,
The way I'm trapped,
In the past, I'm left,
The wings I once flapped.

Prisha Khatri
IX-G

THE JOLLY BOY

Wondering in some dream
Looking for some ice-cream
The jolly boy scream

With the gentle heart
Innocent look, try to
Make everybody hooked

Roaming in the streets
Kidding Roller Coaster Swing
All these things jolly boy thinks.

A pure little heart makes a wish
Living in an area adjoining Swedish.
All he needs is a sweet dish.
That too Vanilla ice-cream.

Manas Taneja
VII-A
(City Campus)

My Favourite Spot In School

Ecstatic moments cherished by the students of VI-VIII in various nooks and corners of the school. The mango tree behind the Maths lab was the morning dew on its leaves when fell on me was like a good wish for hope and a fresh start.

Pragati Jain (VIII-A)

Art room is the most decorated and impressive part of our school. It shows that our school not only excels in studies but also in developing the artistic, creative and innovative minds.

Mokshita Gupta (VIII-A)

The basket ball court. I'm usually the first one to reach it and I compete to score the maximum points.

**Sanyam
VI-B**

The library which is like my second home.

**Yuvika Kwatra
VIII-B**

The cycle stand near gate 1. where watching many colourful cycles together refreshes my mind.

**Lochan Bhativada
VII-B**

The swings in my campus always attract me and I love to enjoy on the roller slide with my friends.

**Kunwar
VI-B**

The tree house with its beautiful branches, green and shady leaves.

**Aanya Sharma
VIII-B**

The school stage, buzzing with activities, yoga, drama, guitar, keyboard, vocal music, dance and much more... this place gives me inner satisfaction as I learn new things.

Japneet Singh VI-A

The book shop is my must stop spot. I can't cross its window without purchasing new pens and other stationery articles.

**Havish Mehandirtha
VII-A**

Our playground... where I become refreshed, when I start playing there I just forget about all the unpleasant happenings and the scolding I get throughout the day.

**Aishna Jain
VIII-A**

My class room, my most possessive possession. I always feel that I belong to this place as I am always surrounded by my friends.

**Tanveer Singh
VI-A**

The canteen is like our favourite drive through. My friends and I are so fond of the tasty hot dogs!!

**Ishtpal
VI-A**

The music room, because music is my passion and it helps us to express our feelings.

**Kapeesh Sharma
VIII-A**

The Science lab where I learn to explore the hidden facts about this mysterious world.

**Tavleen Kaur
VI-B**

City Campus

My Best Day in My School

I have spent many days in the school, but my first day in the school was my best day. I joined the family of Kundanites. When I entered the class I was very nervous as it was the first time that I saw so many students. I met other students and made some friends. I was very shy. During the lunch break, the aunty taught us how to eat our lunch. I learned some prayers in the school time, the teacher gave us a chocolate. It was a memorable day and I shall never forget this day.

Krishna
VI-A
(City Campus)

An Unforgettable Day

The day of 18-19 October, 2019 dawned bright and sunny. It was the day that all students and teachers were eagerly waiting. Months of hardwork all coming down to one single day. It was the Founder's Day celebration of the school and a grand show was put up which proved to be a great success. I personally enjoyed it immensely and I appreciate every person's contribution whether it was backstage or entertaining the crowd on stage. The idea of staging a full fledged play was quite unique and never attempted before in the school. The show was dominated by bright lights, dazzling costumes and sparkling performances. Moreover, it was really good to see the mass participation as children, from the tiny tots to the seniors all gave it their best shots. But most importantly, the guidance of Principal Ma'am and the continuous support of teachers can not be left out. Overall, I must say that it was the most enjoyable experience. No doubt it proved to be a feast for our eyes. And I'm sure that everyone participating had the same joy as the spectators who witnessed this spectacle.

Mokshita Gupta
VIII-A
(City Campus)

Healthy Food V/s Junk Food

"Food is not rational. Food is culture, habit, craving and identity."

Food is one of the three basic necessities of life. One cannot survive without.

In this modernized era, the food is classified into two categories : first is the healthy food and second category is termed as the junk food. A healthy diet is a diet that helps, maintain and improve overall health. It provides all the essential nutrients to the human body to work properly.

But due to hectic schedule, the lifestyle of people has changed dramatically. Their inclination towards the junk food is clearly evident. Everyone loves greasy and spicy food. They prefer a burger over a salad and a pizza over fruit chart. Kids, instead of having home-cooked food like to eat junk food. It is because, they have changed their taste buds according to it. Even the working parents, hardly get time to cook food at home. Over consumption of junk food leads to many ill effects. Obesity, hypertension, cardiovascular problems are the major problems faced by the people and even the kids as well.

On the contrary, healthy food fulfills the requirements of human body. This kind of food includes green leafy vegetables, fruits, pulses, poultry etc. Vegetables and fruits are low in calories and provide high levels of antioxidants, that can help reducing obesity as well as cholestrol levels, that in turn reduce the risk of various diseases and keep one's health strong. It also increases the life span of human beings. Nuts and seeds are the good sources of protein and fibre and also contains healthy fats. These turn out to be healthy snacks. Hence, in order to stay fit and healthy, one should switch from junk food to healthy food. Parents should try to manage their time and should try to cook home-made food for their kids. Teachers can encourage their students to eat healthy food by making them aware about the healthy food benefits of fruits, vegetables, nuts and seeds.

So at last, let's change our unhealthy habits and pledge to switch on to the healthy lifestyles.

Naitik Mehta
V-B
(City Campus)

SAINA NEHWAL

Born on 17th March, 1990 in Hisar, Haryana, Saina Nehwal first burst into the Indian badminton scene as a 15 year old in 2015, when she defeated nine time national champion, Aparna Popat at the Asian Satellite Championship in New Delhi. From there on, she has gone strength to strength winning the World Junior Championship In 2008.

She became the first Indian Women's Singles to win a Super Series event, when she won the Indonesia Crown in 2009-2010. It was once again a fruitful year for this Indian girl as she clinched the Commonwealth Games Gold in front of her home fans in New Delhi and then two years later she claimed the biggest prize of her career, winning the bronze Medal at the London Olympics.

After a lackluster show in 2014, Saina, playing under a new coach Vimal Kumar, came storming back, winning the Silver at the All England Championship and then finishing as Runner up at the world Championship in Jakarta, that also propelled her to the top of the world rankings.

Leshvi Kochar

IX-E

FIRE SAFETY IN SCHOOLS

In utter disregard of CBSE norms, most schools have not bothered to introduce the fire safety measures, despite fire tragedies like the one in Dabwali and Kumbakonam.

A majority of schools have only one entrance or exit and lack of proper fire-fighting equipments, especially in facilities like labs, canteens and auditorium that are more prone to fire accidents. Teachers and students hardly know of a fire fighting drill. Many don't even know the emergency number for fire service. It is the duty of all schools and the government to ensure that children get a fire-proof environment to study.

The loss of precious lives of the future of the country is avoidable if proper measures are introduced through state public initiatives. Introducing fire safety in school is not difficult. To begin with, no school should be given affiliation, unless it complies with fire-safety norms. Parents must insist on schools to comply with these norms in the interest and safety for their children.

Prachi Jain

XI-I

Follow your Dreams

A person with no aim,
is the one with no desires,
No wishes to earn name and fame,
Just merely exists, will end up in fires.

That poor fellow is a lost traveller,
The one with no destination,
struggling with sorrows and failures,
no hopes to serve the nation.

Whereas, those who want to touch the sky,
have to overcome several hurdles,
to reach far ahead and high.
God will give the thread sooner or later,
just begin to weave with a needle.

Most of them quit, but some fight,
On their path from dreams to success.
They must move ahead like a brave knight,
as fearlessly as in the game of chess.

That hopeless moment occurs when everything turns dark,
Brightly shining candles too seem dull,
obstacles threaten like a scary shark,
The mind absorbed in thought of worries,
behaves as if a dead skull.

At that point one has to decide,
either forget everything and vanish,
or become your own aspiring guide,
The race that started has to finish.

Do not seek for support hither and thither,
For your best friend is the person in the mirror!
toil to stars' is your golden motto,
Gird up your loins and start de novo!

Srishti Mittal

IX-G

Junk this Food

Fast food is the food that is instant, palatable, affordable and served commercially. It is very popular these days but few people realize its harmful effects.

Fast food has very little nutritional value and puts people at a greater risk of diabetes, hypertension, heart attack and cancer. It is usually low in fibre and antioxidants but high in cholesterol, sugar, sodium, additives and preservatives each of which has been linked to the development of chronic degenerative disorders.

Very harmful chemicals are added to fast food such as potato chips, pre-sweetened cereals, soup cubes. Caffeine is added to almost all aerated soft drinks like colas and orange drinks.

Consuming more calories from fat or refined sugar also displaces fresh fruits and vegetables, milk and other nutrient-packed food from our diet. We lose out on the fibre, vitamins and minerals. Therefore, we all must eat healthy and hygienic food to live longer and get healthier.

Prachi Jain
XI-I

ARTICLE 15

The concept and purpose of Article 15 is to prevent the government from making discrimination on the basis of religion, race, caste, sex or birth place. One of the clauses clearly states that no citizen shall be subject to any disability, liability, restriction or condition on the basis of religion, race, caste, sex and place of birth. Their access to public properties like shops, restaurants and entertainment rules should not be restricted on grounds of religion or caste. The Article also guarantees special provisions for women, children and socially disadvantaged classes.

The laws of the article empower the government to make special laws/provisions for women and children. It is considered one of the earliest legislations that emphasised on gender equality and women empowerment. In Article 15(4) and (5), the constitution gives government the powers to make special provisions for the advancement of any socially and educationally backward classes of citizen." This holds true for the scheduled castes and the scheduled tribes as well. Such 'protective discrimination' is a step taken to eliminate inequalities existing in society. However, the reservation of OBCs under Article 15 was aimed at providing equal opportunities in education and raising social and economic levels of those who are lagging behind.

Chirag Bhardwaj
XI-I

MY MISSION IN LIFE

Mission! Mission is the goal or aim that someone wants to achieve in his/her life. Everyone has a mission in life and he or she works very hard to achieve his or her goal.

Corruption! Corruption is that social evil of our nation which acts like cavity in the teeth which will one day hollow the teeth means our nation if not treated in time. In our daily life, we come across many people who look like us, talk like us and live their lives like us. But many out of them practise corruption in their daily life. This is because they only think or we can say care for themselves and their families, forgetting that we all belong to one family of humanity and our nation is one family. So, my goal is to clean this cavity of corruption to save our nation from other such evils of society taking birth from this main social evil. Corruption is the major reason of poverty as in greed of more and more, corrupt people, especially government officials ask for huge amounts for doing even a small work to be done. This leads to drainage of huge amounts and other valuables, especially from the middle-class people who have to go to government offices for their work. Also corrupt officials use government funds for their personal use which is absolutely illegal. Corruption in the departments like PWD cause havoc in public life with the officials eating up the public funds. This is done in order to consume extra or we can say left over funds for their personal use. This is done not only in the case of construction but the funds for free or affordable education for poor children and funds for welfare of poor people are also consumed by these type of officials. So, I want my nation to be corruption free in order to prevent poverty. Every citizen should be honest. And also make our nation safe and secure for every citizen because sometimes citizens tend to attempt suicide under the mental pressure made by corrupt government officials in order to acquire more and more amount and when these citizens refuse to do so, these officials start teasing them, so under this mental pressure, most of them attempt suicides. So, my goal, aim or mission in life is to even erase the name of corruption from every citizen's mind by spreading more and more awareness among the people and telling them the disadvantages or loss to our nation due to corruption and hence save our nation. So let's join our hands to save our nation.

Jai Hind, Jai Bharat!

Aaditya Khurmi
IX-B

THE UNREALISED LIFE

You have seen so many quotes on life in Facebook posts, Instagram stories or twitter tweets. But actually no one could define it. However we can feel its Magic. Though there are only four letters in the word 'LIFE' but this word holds the intense reality of nature. Now-a-days life is castaway in busy roads, crowded streets, confined rooms and worried minds. Everyone is in such a hurry to reach the destination that they ignore the true happiness living in the journey that is life itself. Everyday with the sunrise we open our eyes, start a new day without realising that we got a new opportunity in life. We are ignoring that time is flying, days are passing and we ourselves one day are going to become ashes. We are living an unrealised life. We are just going with the crowd. Henceforth its now or never. Achieve your ambitions but the ultimate goal should be making every bit of life precious in satisfaction, love and hardwork. Let's live a lively life so that in the end there are no regrets but just the memories of every action. Let's love life. This means in all the darkest shades we realise we have the true blessing. Life with us which is above all. In crisp live life, cherish life and Love life.

Falguni Jain
XI-H

How Exercise Improves Mental Health

Many people choose to exercise to lose weight or build up muscles, what you may not realise is that exercise can also work wonders for improving mental health. If you struggle with the likes of anxiety or depression, it can be easy to fall into a vicious cycle of over whelming thoughts that could make you feel as though you're losing control. Yet, exercise is proven beneficial theory to ease the symptoms associated with mental health and make you feel much more relaxed and able to tackle challenges head on. If you have been diagnosed with a mental health condition, there are number of benefits you may experience by incorporating regular exercise into your daily life.

1) REDUCES STRESS

Seven out of ten adults in the USA suffer from stress. Unfortunately it is an aspect of everyday life that must be dealt with, but it can be also very debilitating. Although it's impossible to eliminate stress completely, there are strategies you can put in place to manage the impacts.

One of the most common techniques is exercise, which has been proven to be a great coping technique when you start to feel overwhelmed. During physical activity, the brain releases Endorphin such as Dopamine or Norepinephrine to give you a sense of calm, while regulating stress normones such as adrenoline and cortisol.

2) IMPROVES SELF-CONFIDENCE

When you feel good physically, you feel great mentally. With this in mind, its easy to see how exercise has a direct link to self-confidence. If you have a very low esteem, you could use exercise as a tactic to reach small goals; such as losing weight, or increasing stamina. Meeting goals regularly will no doubt boost your self-confidence before you move on to bigger challenges.

3) MAKES YOU MORE ALERT

Exercise feeds the brain important nutrients to increase cognitive functioning, meaning you're far more likely to be productive at the workplace after an early morning gym session with increased blood flow to the brain, you'll feel more energised and focussed rather than sluggish and unenthusiastic. If your job involves sitting at a desk for long period of time, be sure to find time to do simple exercises to kickstart the brain every so often and will make a real difference to your day.

Megha Wadhwa
XI-I

LAW AND ITS IMPORTANCE

'LAW', though is a three letter word, it regulates the whole domain of human life beginning from its rights as a new born baby till he lives and then the, rights of his mortal remains. Law is a living concept and not a dead letter word which keeps on changing as per the current and growing needs of the society. The best time to inculcate the respect for law is the childhood and if its values and importance are taught at the right age, it will go a long way to build an orderly society. An orderly society will bring pride and laurels to the nation. An aware child would also be more equipped to protect himself from the known hazards and potential dangers to childhood.

Dhairya Malhotra
VIII-E

IMPORTANCE OF EDUCATING THE GIRL CHILD

It is rightly said "Educate a man, you educate one person, educate a woman, you educate a complete family". The deep rooted gender inequality the patriarchal society had always made women as its victim and even in the present time it continues to see women and girl as a liability than a asset. But the truth is that investing in a girl's education is investing in a nation.

With the Right to Education, the Indian democracy is well on its way to give to its children their basic right to schooling and therefore no gender discrimination. Various schemes and policies have helped in bringing girls to schools. Educating a girl doesn't only help in the improvement of human resource of our country but also helps in the growth of the economy as women are included in the working and contribute efficiently like men. Educating a girl child helps in dealing with many social evils. When girls are educated, they become more aware about the world around them which lead to decrease in Maternal mortality, child marriages, decrease in population explosion true sense help a nation in maintaining its resources.

Raghav Jain
XI-H

PONDER THIS

In this world full of theories and philosophies about human behaviour, human psychology and human mental wellness, we often fail to answer a question, so obvious that it almost slips out of sight, which is, Who am I? Yes, obviously we are something beyond our name, name is just the title to an unwritten or say developing story which we are so busy building that we have no time to stop for even a second and think about who we really are. I am not saying that we need to be Mr Known-all to answer this question, but atleast if we try to answer this question. I can bet you that the answer will also be lying around, waiting to be acknowledged. And once we know this ultimate truth about ourselves we can face anything and everything which comes up into our life, how to control ourselves, how to set ourselves free and most importantly how to be on our own without needing anyone be the so called 'partner' to do the same.

Because nobody else is walking in your shoes. So lets spend more time learning about ourselves. Just ask yourself who you really are and forget what everyone thinks of you.

Aashrya Loomba
XI-H

THE 'IT'

Whenever I look towards it,
That wonderful creation of nature.
It fascinated me,
like a toy fascinates a baby.

It is the oldest, I think
It has witnessed it all.
the birth of life,
and the making of the world.

Science has answered most of the questions,
but still I think, there are some mysteries
hiding in its vastness.
It has stories to tell,
but we don't know the language.

It is every where, having an eye upon everything,
It has seen everything, the birth of first living being,
My birth, even yours too'.

And it is the most beautiful,
most peaceful.
It changes its personalities and colours
From calm to naughty to story or fierce

Its the largest, the widest, the deepest,
No one knows more than it.
Who knows how life actually began?
Who knows what lies beyond the sun?
Who knows what lies beyond what
the artificial eyes see?
Who knows how the world thousands
years back actually looked?

Who knows the mysteries beyond the stars?
Who knows the histories of time?
Except it because it knows everything.

Oh Sky!
of all the unheard secrets you hide,
I wish to find one, myself sometime in my life.

Srishti Sharma
XI-A

Warrior's Way

- 1) Wounds are deep,
you hurt me bad
But be ready
the warrior is seen coming back.
- 2) You society
may think it's my end
Oh come on people my life has just begun.
- 3) Never trust anyone all are joke,
Expect your family,
The World for you will break.
- 4) Wake up brother
this is the best time for you to know
Your dreams are waiting for you,
To grab as much as you owe.
- 5) Never give up because your society
is not with you,
Remember and you are successful
the world is there for you.
- 6) Never bother about people,
Who talk behind your back
there is surely a reason
Why you are ahead and they are at the back.
- 7) Everyone is special
in their own little way
just recognize the speciality
and walk with it on your way.

Kritika
XI-F

GIVE A THOUGHT

1. Never worry about numbers, help one person at a time and always start with the person nearest you.
2. Great minds discuss ideas, average minds discuss events, small minds discuss people.
3. If you tell the truth, you don't have to remember anything.
4. Knowing others is wisdom, knowing yourself is enlightenment.
5. It is amazing what you can accomplish if you do not care who gets the credit.
6. If you want to live a happy life, tie it to a goal, not to people or things.

Anayat Taneja
VI-D

LIFE : IT IS LOVELY INTERESTING FANTASY ENDEAVOURING.....

Life is an empty dream,
And the things are not what they seem
Grave is not its goal,
There is lots more to experience from the life's bowl.

Time is fleeting
and our hearts are beating
make your dreams happen
defeat difficulties with your weapon.

People will hate you, rate you and shake you.
but how strong you stand is what makes you,
Don't let anyone dull your sparkle.
Life is a series thousands of tiny miracles,

Nothing is impossible to those who believe,
Slowly and slowly they can achieve.
The world is a jungle you either run or fight,
Choice is yours-stay down or achieve the height.

A ship is always safe at a shore,
but that is not what it's built for.
Everyone has a reason, Everyone has a cause
Why that heavenly border did we cross?

Your Mountain may be harder to climb,
but the view from there is divine.
hardwork is the key to success.
just come out of distress.

Life is simple but we insist on making it complicated
because sometimes we are not motivated
Be like a diamond precious and rare
not like a stone found everywhere.

Your wings already exist
all you have to do is to fly
fly high
and touch the sky.

Riya Malhotra
XI-A

Don't go through life..... live it

Some days are worse than others but likewise, some days are better than others. It doesn't matter if the glass is half or full. What matters is if you are creative enough to add lemons to it. You need to think out of the universe (leave the box). Don't be confined. Be your kind of crazy. Don't wait for tomorrow, it doesn't exist. Don't wait for anything, keep on going. Life's not a competition or a journey; it's a perspective. It's how you choose to see it. If you let your demons haunt you forever, you'll become a slave. Kill your demons of doubt and fear. Run wild, be free, be the person who has thousands of stories to tell to their grandchildren when they're old. You'll not be able to climb that mountain when you're old. Do it now. You'll never be able to travel without worrying about your health. Do it now. For the first time in your life, choose to be independent. Don't worry about finding love. It will find you. Focus on your mental and physical health and you'll be fine. Do jobs that you thought you'll never do. Just do something you'll never do. Life should be spontaneous, not still like a puddle of water after rain. Find something that makes you want to get out of bed even when it's - 5°C or 45°C Fight for your rights. Be the change you want to see in others. And never ever regret, do what your heart says even if it's stupid. Regrets are just things that make us feel worthless in future and it's better to feel stupid than worthless. And last of all, don't ever settle for less than you deserve, you're a freaking Kohinoor

I'm bleeding poetry,
I'm bleeding blood,
I'm learning, loving and losing,
I'm sipping sunshine like growing buds,
I'm drinking moonlight till I'm oozing,
I'm growing gardens,
I'm plucking heavenly flowers,
I'm dancing with the wildest wolves,
I'm gazing at the stars,
I'm trying to find you,
I'm trying to find you,
I'm listening to none,
I'm crazy,
I'm insane,
I'm myself,
I'll never be same.

Vanshika Jain
XII - G

ON BECOMING THE MONITOR OF THE CLASS

Monitor is the representative of the class. He has, the responsibility of not only monitoring the class cleanliness but also maintaining discipline in the whole class too. Just as the father heads his family, the monitor heads and guides his classmates, so that they may not go astray.

Being the monitor is a very responsible task as he has to show excellence in his studies and look after the class simultaneously. He has to ensure that there is no kind of misbehaviour or indiscipline.

His job is just like a candle. As a candle lightens a room, so does a monitor with his classroom. He should be a role-model for one and all.

And this responsibility was shouldered upon me when I was selected as the monitor of the class.

I tried my best to give my best in every field wherever possible. I tried to hear, understand and solve everyone's problems and tried my level best to be impartial. I think I remained truthful, helpful and dedicated to my work.

I had tried to be soft in words but hard in task. During my short tenure as a monitor, the class remained in discipline. It was a great joy to ensure each teacher filled up the log book and to attend to all the announcements in the class and keep a record of all the students who change their seats or don't complete their work. I had enjoyed the trust and cooperation of my fellow members and that is what makes an individual a leader.

I did all this but without compromising with my studies. I may not be the best person but I am sure I have set certain benchmarks for others to follow.

Ashmita
VIII-A

WHAT CAN I SAY TO MYSELF?

Instead of....

I'm not good at this
I'm awesome at this
I give up
This is too hard
I just can't do math
I made a mistake
She's so smart. I will never be that smart
It's good enough
Plan A didn't Work

Try thinking.....

What am I missing?
I'm on the right track
I'll use some of the strategies learned
This may take some time and effort
I'm going to train my brain in math.
Mistakes help me to learn better.
I'm going to figure out how she does it, so I can try it!
Is it really my best work?
Good thing the alphabet has 25 more letters!

Sanyam Jain
III-F

TRUE CALLING

Vision without action is merely passing time but vision and action together can change the world. Keeping in mind the vision of progress, the kundanites undertake a number of endeavours. One such effort by kundanites was of saving the environment. The students of class VII (seven) formed a group called 'Eco Saviours', together these students made some placards requesting the people to switch off the engines, AC's etc. while waiting in the parking. They ask them to 'switch off' in order to 'switch on' the future.

The parents understanding the concern complied by and became a part of this endeavour. The students have taken up 'go green' as their next initiative.

A fire cannot be extinguished with fire. Only a coolant can make a difference. So, while our Rev. Principal Mrs. Navita Puri, constantly ignites the students, the students taking lead from her, strive to make it a purpose of their life. They work on them and let no interference obstruct their path in achieving it.

Natasha Mehta
(TGT English)

A Memorable Day in my Life

The memorable day in my life was when I came to know that I had the highest score in Maths in school in class VI. I could not believe my ears as I had never dreamt of such an achievement. I was able to see the happiness in my mother's eyes. She gave me a warm hug and that day I realized how much she loved me. The most precious thing to me was my mother's confidence in me. Her love and affection for me is unconditional. She wanted me to be self dependent and I made her dream come true. Another reason why I consider the day as a memorable day in my life because I was able to outshine my biggest competitors. There were many of them. Those students were smart, intelligent and dedicated. I was determined to work hard and score as much higher as possible. I knew that I'll win a good rank and be in a good position to get a place in one of the premier colleges. But the results of my hard work were beyond expectation as I was the second from the top. That day I came to know that I should never doubt my abilities and have faith in myself. Courage, determination and my mother's prayers were the three most powerful driving factors for me. My mother was my biggest supports system during the time of struggle and distress. So, yes the memorable day in my life was the day when I could give my mother the most beautiful reason to be happy.

Kripa Kapoor
VII-E

Organ Donation

In India there is a mushroom growth of kidnapping. Over 90% of these cases are mainly for organs. As we all know that there is a very big black market of organ supplies and we have seen numerous cases of killing children for their organs. The organs which black market supplies are very costly and can cost upto crores which a normal person cannot afford thus result in losing up their loved ones. The children who lose their lives are innocent ones. Unfortunately, at times a person can become so mean and selfish that he can do anything for money. This point is of great importance in India. So we should aim at to save that innocent people and on the same hand to save the life of our loved ones who are in need of organs. So as there is law of registration of one's birth and death, why cant government just make law that one has to donate organ when he/she dies? If one's family refuses to donate then he/she will not be able to perform the person's last rituals. When the person is born only then with the birth he/she has to commit that after death his/her organs will be donated. If they do not follow they will not be allowed to go to the cemenry. Where they have to show the proof that they have donated the organs. Or we can set up a donation lab in cemenry only. In this way the black market will vanish and life of many innocent people will be saved.

Once the law is established and collection of organs start taking place, it would break the back of organ smuggling. The needy patients may get the organs easily.

I have shared my views on how we can systematize organ donation.

We the people can start any revolution if we set our mind to do something.

Esha Jain
XII-B
(Non-Medical)

CORRUPTION FREE INDIA BY GOOD GOVERNANCE PRACTICES

In general, corruption is a form of dishonesty or criminal activity undertaken by a person or organization, often to acquire illicit benefit or personal gain. Corruption can occur on different levels. Corruption affects us all.

Corruption in India is spread throughout the country. It is spread on a large scale. It has reached to the top level of central, state and local Govt. It has affected the legislative, the judiciary, the media and also many professions. Corruption in Hindi is called 'Bhrashtaachar' which means 'Bhrashta + aachar.' When our behaviour is not upto a certain standard, it is called corruption. Today corruption is our way of life. It has become a part of our very nature. Corruption is now not a new thing. The history of corruption is as old as the history of civilization. It has become a serious issue in India. India is not free from the evils of political and professional corruption. There are many examples of corruption in our country such as urea scam, match fixing, fodder scam etc.

Because of corruption, many capable people are not able to get whatever they want. They are not able to fulfil their dreams. They are not able to get good jobs, not able to get admissions in schools, to get good rank in political parties etc.

There are many reasons of corruption i.e greed of money, desires, low levels of democracy, low press freedom, weak civil participation, inefficient administration etc.

Corruption leads to depression, stress, high level of suicides etc. It leaves many bad effects. Because of this, the incapable students are getting admission in good temples of learning. The inefficient people are getting good jobs by giving bribe. The capable ones are not able to meet their dreams and requirements. They are getting

frustrated, so, the corrupt people should be arrested and put into jail. The Govt. should take strict actions against them. Corruption should be demolished. People should create awareness among others about the bad effects of corruption. A corruption free India would be the best India.

If there would be no corruption in India, there would be less mental patients, suicides, violence in the country. A corruption free India can be attained by good governance practice.

Good governance has eight major features. It is participatory, accountable, transparent, effective and efficient, agreement oriented, impartial and follows the rule of law. Good governance is responsive to the present and future needs of the people, perfect in policy setting and decision making.

Governance includes well intentioned people who bring their ideas, experiences, preferences to the policy making table.

People and government can make progress in the fight against corruption by reforming public administration, by promoting transparency and, by empowering citizens, by closing international loop holes etc.

Our Prime Minister Sh N.K Modi is taking strict actions against corruption. Every Indian has to go hand to get corruption free India by good governance practice.

JAI HIND!

Kaisha Jain
VII-C

WHEN I STOOD FIRST IN MY CLASS.....

I can't even explain how happy I was on that day when my result was declared. I stood first in my class. Achieving the first position in my class means a lot to me because I had prepared really hard for the exams. It would be wrong to take all the credit myself because in that way I would be ignoring the efforts put in by my teachers and family especially my mother. I also promised myself to work harder so that I can achieve this feat again. I have even planned on certain things that I would be doing to achieve this milestone again. I plan to follow a routine and a study timetable so that I can not only focus on studies but also provide time to other important things. I still am not able to overcome the fact that I have finally achieved excellent marks and also stood first in my class. I feel blessed to have so much in my life and promise to work harder and share this feeling again with you. Till then, BYE.....

Aaysha Mahajan
VI-E

ROLE OF SOCIAL MEDIA

When analyzing the role of social media in the society, several questions come to my mind. Are these social media and networking sites helpful to us? Can these sites be used to enhance or do they intrude in the lives of the people? As the world becomes more and more techno friendly, social media and networking sites have changed the fundamental nature of the way people live and do things.

Some people argue that social media is a great tool for both keeping in touch with family and friends, as well as staying up to date on current affairs worldwide. It has become popular among people of all ages. It is a fantastic way to get people to express themselves, whether via Facebook status, writing on walls, Twitter updates or photos you share..... They offer a platform for you to be yourself, to be creative, to be who you want to be and most importantly, have an audience for all of this. Social media has become essential tools for initiating environmental activities and spreading news and services that can reach thousands of potential activists. Social media has quickly penetrated into the educational field. It has also introduced online learning, which is becoming more popular among international students all over the world.

Others argue that these sites expose children to predators, and give short attention spans. Social networking sites entice people to spend more time online and less time involved in face-to-face interaction. Young people are exposed to gore images of murder victims, accidents, violence etc. All these kinds of content are in the domain of young people and can lead to serious mental breakdown.

Too much social media also leads to addiction. Youths are spending more time with their social media friends than with their families, friends and loved ones. When they wake up, the first thing they check is their social media accounts. Before they go to sleep, the last thing they check are the updates.

As Albert Einstein once said, "I fear the day that technology will surpass our human interaction. The world will have a generation of idiots."

Social media is a great way to pass time and see whatever is happening around the world. It is very interesting and yet also very addictive. Social media is a gift. It can be used to make or break a person. It is now your choice how you want to utilize it.....

R. Suyash
VII-A

LIFE IS FULL OF CHOICES AND FULL OF COMPROMISES

Life is full of choices and full of compromises. Although it seems like a contradiction, it really is not. Even a compromise is a choice.

Every choice we make and every decision we take, there is a trade-off and pay-off.

- 1 If I treat you badly, I have chosen to be treated badly.
- 2 If I over eat, I have chosen to be obese.
- 3 If smoke, I have chosen to invite cancer.
- 4 If I lie, I have chosen to fall in my own eyes.
- 5 If I drink and drive, I have chosen to invite an accident.
- 6 If I treat others with disrespect, I have chosen to be treated with disrespect.
- 7 If I have a casual attitude, I have chosen to invite casualty.
- 8 If I am careless, I have chosen to become negligent, Wheareas.....
- 9 If I exercise, I have chosen to strengthen my body.
- 10 If I have positive thoughts, I have chosen to be mentally strong.
- 11 If I am careful, I have chosen to take pride in performance.
- 12 If I am honest, I have chosen to be trustworthy.
- 13 If I eat healthy food, I have chosen to invite good health.

A series of positive choices result in success and a series of negative choices result in failure. Success and failure is an effect of choice.

Pooja Goyal
VII-C

GRANDPARENTS

When God created grandparents
the world was truly blessed
with all the special joys
to make every family the best.

For grandparents know how to do the
little things that warm our heart.....
they touch our lives with love and care
right from the every start.

They show that they believe in us
And all we are dreaming of .....

We are fortunate to have them with us
As long as we can think of.....

Avni Nayyar
V-F

GOOD LEADERS BELIEVE STRONGLY IN MAKING INTEGRITY A WAY OF LIFE

Abraham Lincoln was a very successful practicing attorney. Once someone asked him to take up a case. After listening to the facts, Lincoln said, "I understand you and your case. It's technically strong, but ethically weak. I can't accept your case." Now the man said, "I am willing to pay your fees." Lincoln said, "Fees is not the problem. The problem is that knowing the facts that I do, while I am arguing it in front of the judge, all the time, at the back of my mind, I will keep saying to myself, 'Lincoln, you are a liar. Lincoln, you are a liar.' I will not be able to live with myself." I interpret Lincoln's behaviour as "I sell my professional time, but not my conscience; My take home is - we sell products and services, we sell our professional time, but we don't sell our conscience."

Integrity fosters a feeling of security and confidence. A pillow of clear conscience affords the soundest sleep and comes from a life lived with integrity. When a person tries to get out of a difficult situation through dishonest or unjust means, he really multiplies his problem till he reaches a point of no return.

On matters of integrity, remaining silent is a sign of weakness and cowardice. More lies have been told by remaining silent, when we should have spoken. Silence and integrity are two different things. Just because a person is silent doesn't mean that he has integrity.

Pooja Goyal
VII-C

SLEEPING ORDER

What is sleep and how much do we need it? Sleep continues to be a mystery. But one thing is clear that it provides rest and restores the powers of the body. During sleep, the heart slows down from about 75 to 60 beats a minute. Breathing drops down from 16 to 12 breaths a minute. Surprisingly sweat glands become active.

All the organs in the body (except the brain) can do without sleeping 11 days. They are sufficiently restored by rest and food alone. Sleeplessness for a long period affects body and mind. It slows it down and then we make mistakes. Most people need seven to eight hours to sleep at night!

The first part of your night sleep is the most useful. You sleep deeply and dreamlessly. Good sleeping habits must be learned.

Dhairya Malhotra
VIII-E

"I CAN"

The will to win has withered
And the charm of chalking out plans
go away
Not withstanding the pressure
I certainly have to say

I was a man once
Now no more to be sought
I did, others followed
Many laurels I brought

If the sky is the limit
let me fly like a bird
O God, give me more time to survive!
More time to understand the
Vigorously changing world

So, what if not leading, not winning
Not even chalking out any plans
Paving way for the new order to take over

But still with the belief "I CAN"

Surbhi Jain
VII-C

EXCURSION TO MANALI

The famous quote of William Shakespeare, "One touch of nature makes the whole world kin". Besides being a nature lover, I like to explore beautiful places during my summer vacation. I got a chance to visit Manali, known as the Land of Heaven. It was a 12 hour drive from Ludhiana. We visited Anandpur Sahib Gurudwara and Virasat-e-khalsa. We stayed in Manali for one day. On the very first day we reached Manali and did river rafting. I really enjoyed that. On the second day I went to Rohtang Pass. We reached the hill top after 5 hours of struggle as the traffic was moving at a snail's pace. The place was in the worst condition: littered plastic, muddy snow and feaces of animals. I also visited Devi Hadimba temple and the Mall Road. But to my surprise, the Mall Road was over crowded with people and again the roads were broken and dirty. During my visit I also observed that mountains were cut down to build roads. Man himself is playing with nature. The aftermaths of it is global warming and increase in depletion of natural resources. This also shows that man has become so selfish that he is exploiting the beauty of nature for his own luxuries and needs. We must save Mother Nature, gifted to us by God otherwise, it will be destroyed and there will be an end to lifeline of all organisms.

Rishita Ghai
VII-B

My Favourite Teacher

My favourite teacher,
You have so many nice features.
You help me study,
And behave like a cheerful buddy.

You are not strict,
But very-very friendly.
You tell us all the rules,
And teach us not to behave like fools.

You do not accept any excuse,
And teach us things like how to reuse,
You explain us again if we express confusion,
And guide us how to find a solution,

You explain us the value of money,
And tell us to eat a lot of honey.
For my favourite teachers: Mrs: Natasha Mehta,
Mrs. Rupali Kataria & Mrs. Sumeet.

Gauri
VII-E

CLEAR TARGETS

Your targets should be clear. Do not be confused and set yourself targets which you are difficult to achieve.

If the target is big and you are unable to achieve it at present, then do not let it become a question of prestige. If possible, split up the target into manageable parts according to your capacity.

Decide the time limit for achieving your target and stick by it with resolution.

In your mind you may decide to achieve the lowest of the targets, but in reality you should make all the efforts to achieve the highest targets.

Achieving the target should be your aim. Its like going to a battle in which winning is a matter of life and death for you.

Your nearest associates should be aware of your targets. Whatever instructions you give to them, should be very clear. Confusion can cause loss of time as well as money. Do not change your targets often. By changing the direction of your work, if necessary, you should try to achieve the targets.

Ashmita Malhotra
VIII-A

MY SCHOOL TRIP TO SADDA PIND

It was 5 o'clock in the morning. I was at school with my parents. I, along with other students, was told to get in to the bus. I waved at my parents. I sat with my friends. Though it was too early in the morning, yet we enjoyed a lot in the bus. We had breakfast at Amritsar Haveli. At Haveli, there was a game zone also. We played so many games there. After playing games we got into the bus. We were given refreshments in the bus. We enjoyed a lot in the bus by singing and dancing. We had a lot of fun with our teachers and friends in the bus. We had talked a lot. Soon after, we reached at Sadda Pind. Sadda Pind is very huge and impressive. The entrance of Sadda Pind was very impressive. First, we saw a magic show. The Punjab culture is portrayed at the Sadda Pind. There were so many things to see. There were so many shops for shopping. We did horse and camel riding. We enjoyed many riders to our full. There was a tattoo man also. After having our lunch, we moved towards a big hall where I along with my friends and teachers, danced a lot. After dancing, we were told to get in to the bus. We enjoyed and played a lot. We reached school at 9:30 p.m. It was a very memorable day for me. May such memorable days with my friends and teachers come more often!

Gunica Gupta
VII-B

Relationships between Siblings

Some relationships are like Tom and Jerry. They tease, knock down, pull each others leg and make each other cry... yet can't leave each other. These relationships between siblings, are truly boom.

Siblings are the one of the best gifts given to us by parents. They are our best friends. As we are raised together, we understand each other the best, often times without any explanation.

The relationships between siblings are often complicated..... especially in childhood. We fight, argue and even scream at each other, but at the end of day we just can't live without them.

I'm sure sometimes you might believe your sibling is your greatest rival but most times you must feel immense love for them.

So, endear your brothers and sisters. There is nothing like them in this whole-wide-world!!!!

Vartika Singh
VII-B

Burning To Give Light

Every human being who's born onto this earth must realize that he/she is there for a purpose. Life is meaningless without a purpose. A purpose that can bring a difference in the lives of others, for which we need not do different things rather we need to do things in a different manner. When what we love doing i.e. our passion gets collaborated with what we do i.e. our profession then automatically becomes the purpose of our life. This adds meaning not only to our life but also to the lives of others as well.

The role of a teacher should be like that of a candle, burning to give light. She imparts her knowledge and brightens up the path of her students. Her knowledge shows them right direction and students look upon her (teacher) as a guiding light. Be a light house, guide, mentor for the children so that they feel secured and can confide in you. A teacher can and should go out of the way to cherish and understand her kids, form compatibility with them and feel comfortable as well.

All this is only possible when a teacher first brightens up herself from within with the right values and not her valuables, with her character and not her charisma or personality that is outwardly. In order to give light, she first needs to burn herself and work hard upon herself, her learnings, updating them and not letting them get outdated. She should share her experiences and knowledge with as and when required without being biased. Her priority should be spiritual knowledge instead of material one. Because at the end of the day, a good teacher contributes to the society and not make competitors out of her students. Such that these contributors value people around them instead of valuables and thus make the world a better place to live in.

Lessons from the rhythm of breathing "We first have to take in, to give out. We must have something of substance first to be able to share with the world."

Thank you.

Mona Wadhawan
(TGT, Social Science)

EFFECTS OF A GOOD EDUCATION

How can education help you in your life?

All persons have the right to decide what they want to do in their life: they can choose whatever they want. If they first want to finish High School and start working, they can do so. If they want to get in college and get a degree, they can do that, too. Nobody can make decisions for you, not even your parents. However, we all know that to get the better future you will have to get good education then you will get high pay, good self-esteem and also your family will be proud of you.

One of the effects of getting good education, is that you're able to get better pay. People who graduated just from high school get a lower pay than the people who finish their degree. People with a good education are able to get high level of employment; they can be managers too. Also, it is easier and faster to get a good job.

When we have good education, we all feel proud and also feel secure in society. People feel confident, when they talk to the other people and feel proud of their high level of knowledge. If people get a good education, they are able to meet more people and travel all around the world.

The third effect of education is people are able to help their own children, in their homework. In addition, educated people can educate their children and then their family also gets benefited. They will feel better and secured in the society.

Khushleen Kaur
VIII-C

AN INNOCENT SMILE

Here you go, there you find
A person with different features
But with a different existence
He is of course a lovely creature.

Here you go, there you observe
A person whom you deal
His basic nature is sometimes overpowered
By the instinctive zeal.

Here you go, there you see
When you meet him the other day
His guilty conscious may prick him
And force him to pose gay.

Human nature is same everywhere
Wherever you go, you compile
A good conversation is impossible
Without an innocent smile.

Junit Garg
VIII-D

The Best Day of My School

A school is a place of learning for a child. It is a training ground for me. Here we form new associates, come in contact with everyone of different temperaments and form new ideas and habits. I was enrolled in my school at the age of five. The memory of my first day in school is still fresh in my mind. I remember now nice it looked with many classrooms. My father took me to the Headmistress' office and got me admitted in the school. He gave me a packet of toffees to be distributed among my class mates.

My class teacher was very gentle. She encouraged me and treated me kindly. I felt a bit nervous in the new environment. I had with me a few books. The bell for our lunch break rang. The boys rushed out of the classrooms. Some of them gathered around me. They laughed with me and became my friends. I had a wonderful experience of my life.

Rhythm Sharma
VIII-A
(City Campus)

Letter to Mr. Pimple

Dear pimple party and Mr. Pimple,
Here's a request so simple,
I don't remember exactly when,
You made my face your den!
First you popped your head
And then your friends, you led.

My cheek never lent,
And you never paid any rent!
I would have charged really high
As you always made me sigh!

It's time you cease your feast
You unwelcome guest, you beast!
For how long will you be a parasite?
Just get lost or get ready to fight!

Requests have transformed to orders
As you have crossed all borders!
Once more I remind you,
Your departure is already due!

Gauri
VII-E

THE LIMITS ABOVE SKY

I look around with no one beside me,
I lose faith I lose everything,
I accept the truth,
Not now I'll say everything.

I wander around in the dark woods,
The gray shadows fill the sky,
I walk all alone,
I try to climb the rocks high.

Not a voice I heard,
When I screamed out loud,
I had reached the top,
Way high above the clouds.

Prisha Khatri
IX-G

Why Sometimes Truth Hurts??

Most people view the Truth as being one of the most fundamental building blocks of any relationship. However, there are certain instances, where the truth might be a difficult thing to disclose to someone. Truth has the power to set free, or destroy a friendship and especially trust. Trust in terms of truth, either holds something together or tears apart. As with all chances, there are both good and bad consequences the truth to others is far way more important than keeping it from them. In today's world, it appears that it is much easier to lie, rather than to tell the truth. Ever since childhood, the concept of lying has been subconsciously taught to us. Not major lies that could possibly cause great damage, but small ones to get by on. The Bible says "The Truth shall make you free". Witnesses in the court proceedings swear to tell "The Truth, the whole truth and nothing but the truth". Telling the truth can be very challenging. Sometimes you feel very inclined to tell a little white lie to spare someone's feeling. Although the truth can hurt the people, it is the best to come clean with anything you're holding in, even if it hurt someone. Henry Rollins quotes "Sometimes the truth hurts". Most people say "People don't want to hear the truth because they don't want their illusions to be destroyed". This might be right, but speaking the truth is way better than lie. So the conclusion of my topic is that we should always speak the truth whether it hurts someone or not but sometimes lying for a very small reason is not bad but after that come clean and tell the truth

Mahima Saxena
VII-D

हिन्दी विभाग

संपादिका : श्रीमती चंदर शर्मा (वरिष्ठ विभाग)

सहसंपादिका : श्रीमती आरती बंसल (माध्यमिक विभाग)

श्रीमती रचना (शाखा विद्यालय)

सुश्री सुनीति बत्तरा (प्राथमिक विभाग)

विषय सूची

क्र.सं.	रचना	रचनाकार	श्रेणी	पृ.सं.
1.	संपादकीय	चंदर शर्मा	अध्यापिका (वरिष्ठ विभाग)	1
2.	एक पिता की शुभाशीष	प्रनिका अनिरुद्ध	नवम् - जी आठवीं - बी	2 2
3.	जीवनकाल	मानविका	सातवीं - एफ	3
4.	मैं बादल बन जाऊँ	सरोशा	तीसरी - एफ	3
5.	एक अनुभव ऐसा भी	मन्नत	आठवीं - एफ	3
6.	घटते नैतिक मूल्य	रचित गुप्ता	छठी - अ (शाख विद्यालय)	3
7.	अस्तित्व	मृदुल सिंघानिया	आठवीं - एफ	4
8.	पेड़ों का महत्त्व	गुरप्रताप सिंह	पाँचवीं - ई	4
9.	मेरे जीवन का लक्ष्य	आदित्य खुरमी	नौवीं - बी	4
10.	एक सच्चा कलाकार	वंस कौर	ग्यारहवीं - सी	5
11.	काश! मैं पक्षी बन जाती	दिव्यांशी गुप्ता	चतुर्थ - ए	6
12.	गौड़ा को लग गई माँ की बात, बन गई मदर टेरेसा	कीर्ति जैन	छठी - एफ	6
13.	कहानी कब तक चलेगी ?	पुष्पा शर्मा	अध्यापिका-वरिष्ठ विभाग	6
14.	कल शाम	सृष्टि शर्मा	ग्याहरवीं - ए	7
15.	अहिंसा	समर शर्मा	तृतीय - ए	7
16.	सत्य का मार्ग	इशिता जैन	आठवीं - एफ	7
17.	मन का आकाश	अवनि	सातवीं - एफ	8
18.	अध्यापकों का सम्मान	कृति	पाँचवीं - ई	8
19.	बड़ों का सम्मान करें	भाविका	नवम् - डी	8
20.	अनुशासन	लक्षिता शर्मा	पाँचवीं - बी	8
21.	मेरा विद्यालय-मेरा आधार	कपीशा शर्मा	आठवीं - अ	9
22.	समझदार कौआ	सुरम्यया	तीसरी - अ (शाख विद्यालय)	9
23.	पेड़ बचाओ	भाविकी बाँसल	तृतीय - ई	9
24.	हम सब की जिम्मेदारी	रूद्राक्षी जैन	छठी - अ	10
25.	अपनी राह स्वयं बनाएँ	सुनीति बतरा		10
26.	बदलता जमाना	कृतिका जैन	सातवीं - डी	10
27.	सूर्योदय का देश	नैतिक मेहता	पाँचवीं - बी (शाखा विद्यालय)	11
28.	मेरा प्यारा रखबाग	अंगद ककड़	चतुर्थ - सी	11
29.	मेरा सुंदर सपना	तनिष्का गर्ग	पाँचवीं - ई	11
30.	माँ	देवाशीश	तृतीय - बी	11
31.	गर्मी की छुट्टियाँ	सक्षम बांसल	नवम् - बी	12
32.	हमारी महान शिक्षा प्रणाली	गजूल शर्मा	नवम् - जी	12
33.	स्वतंत्रता दिवस	साची जैन	पाँचवीं - सी	12
34.	विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है	सुलक्षणा	दसवीं - बी	13
35.	खुश रहने का मूलमंत्र (मेडिटेशन)	मयुरेश राव	चौथी - डी	13
36.	परिश्रम का महत्व	सृष्टि	नवम् - जी	14
37.	धरती बचाओ, जीवन बचाओ	लावण्या	सातवीं - बी	14
38.	खारा समुंद्र	बान्या	नौवीं - बी	14
39.	विदेश जाने के लिए युवाओं के मन में बढ़ता लगाव	आरती बांसल	माध्यमिक विभाग	15
40.	भगवान और इंसान	अंशिका थापर	सातवीं - सी	15
41.	निशानी दोस्ती की	छवि	नौवीं - डी	15
42.	चिड़िया की पुकार	हविश मेंहदीरत्ता	सातवीं - अ	16
43.	गोरैया अब तुम कहाँ गई ?	कीर्ति गुप्ता	आठवीं - बी	16
44.	वो भी क्या दिन थे	अक्षिता मुंजाल	दसवीं - ए	16
45.	किताबें पढ़ने के फायदे			17
46.	इस जीवन की कद्र करो	पूर्वी	नौवीं - बी	18
47.	एहसास	गौरव बिसवास	आठवीं - ए	18
48.	गुरु	मनन जैन	सातवीं - बी	18
49.	हमारी आसान कोशिशें, जो हमारे पर्यावरण को बनाएंगी सुरक्षित			19
50.	पहेलियाँ	छात्र वर्ग	नवम् - बी	20
51.	दोस्त	गर्व त्रेहन	सातवीं - बी	20
52.	मेहनत का पथ	काम्या नरूला	तीसरी - एफ	21
53.	कंप्यूटर जी	ध्रुव नागपाल	चतुर्थ - सी	21
54.	डायरी लेखन - संकल्प	तशमीन कौर	दशम् एफ	21
55.	मोबाइल का इस्तेमाल - सही या गलत			22
56.	हमारी महान शिक्षा प्रणाली	रशल कौशल	नवम् - जी	22

संपादकीय

प्यारे बच्चों, कुंदन ज्योति-2020 की यह प्रति आज आपके हाथों में है। कुंदन विद्या मंदिर के उभरते नन्हें लेखकों और कवियों द्वारा रचित छोटी-छोटी कहानियों, कविताओं और लेखों द्वारा इसके पन्नों को सजीव रूप प्रदान किया गया है। आप इस समय यही सोच रहे हैं न कि काश! हमारी भी रचना कुंदन ज्योति में छप जाए। बच्चो, अपनी इच्छाओं को पूर्ण रूप प्रदान करना असंभव नहीं होता।

किसी ने सही कहा है।

कुछ कर गुजरने के लिए, मौसम नहीं मन चाहिए।

साधन सभी जुट जाएँगे, संकल्प का धन चाहिए।

तो आइए, इधर-उधर किताबों, मोबाइल अथवा कंप्यूटर में इसका समाधान ढूँढने की बजाए अपने अंतर्मन में झाँके। संकल्पों का धन जुटाएँ और कल्पनाओं की उड़ान भरते हुए अपने मनभावन स्थान पर पहुँच जाएँ। हृदय में उमड़ने वाले विचारों को स्वच्छंद उड़ने दें। घटनाएँ गढ़िए और कल्पनाओं को शब्दों में बाँधकर एक कहानी रच डालिए। किसी अद्भुत सौंदर्य को निहारते ही जब आपका मन झूमने और गाने लगे तो अपने भावों को शब्दों में पिरो दीजिए। लीजिए तैयार हो गई आपकी कविता। जब भी किसी ऐतिहासिक व धार्मिक यात्रा अथवा प्रकृति के समीप जाने का अवसर प्राप्त हो तो अपने अनुभवों को यात्रा-वृत्तांत के रूप में अवश्य लिखिए। मानस पटल पर कोई सुंदर दृश्य उभरता है या भाव पनपते हैं तो बाँध दो उसे शब्दों में और उतार दो पन्नों पर। सोच के दायरों में कैद मत रहो बाहर निकल कर उन्हें अपनी लेखनी में बाँध दो। अपने जीवन के खट्टे-मीठे अनुभवों को और अपनी सभी रचनाओं को दैनंदिनी (डायरी) में स्थान अवश्य दें। तो लीजिए, कुंदन ज्योति के लिए तैयार हो गई आपकी ढेरों रचनाएँ। आपके नन्हें प्रयास आपकी सोच को शब्दों का रूप देंगे और बन जाएँगे आप एक लेखक या कवि।

उम्मीद है कि कुंदन ज्योति की यह प्रति आपके हृदय में एक नवीन धारा का संचार करेगी और अगले वर्ष आपकी भी एक रचना इसका हिस्सा बनेगी।

धन्यवाद

चंद्र शर्मा

अध्यापिका (वरिष्ठ विभाग)

जियो फेस्ट के प्रतिभागी अध्यापकों और विद्यार्थियों को समर्पित।

एक पिता की शुभाशीष

सारे स्कूलों में एक खास है ये

लुधियाना के सिर का ताज है ये

दुनिया कहती क्या चीज़ है ये

के. वी. एम. की तहज़ीब है ये

लक्ष्य तुम्हें है जीतना

अनिरुद्ध ने अब ठानी है

यह मेल कपीश, प्रीतिंदर का

साथ तुम्हारे है दीदी प्रनिका

गंतव्य तुमको पाना है

हर्षित हो कर आना है

रिशिता का जीत से है रिश्ता

नाम सृष्टि ने बनाना है

आएगी जरूर कुछ खबर सुहानी

जब सबने है मन में ठानी

आशीर्वाद है कुंदन लाल जी का

नविता पुरी मैम का प्यार है ये

गुरु बिना कोई ज्ञान कहॉ

उस ज्ञान का आदि न अंत यहाँ

नींद और आराम की दी बलि

त्याग की मूरत मैम कोमल, अंजलि

कर्त्तव्य वफा ईमान हैं ये

दोनों का बाँटा ज्ञान है ये

दुनिया कहती क्या चीज़ है ये।

के. वी. एम. की तहज़ीब है ये।

एक ऐसी यात्रा जो आजीवन याद रहेगी, वह थी हमारी लखनऊ यात्रा। नवाबों के शहर लखनऊ की यात्रा करने का यह मेरा प्रथम अवसर था। मेरी मेहनत और लगन के बल पर अंतर्राष्ट्रीय स्तर पर अपने विद्यालय को प्रस्तुत करने के लिए विद्यार्थियों की टीम में मेरा चयन हुआ था।

विश्व का जाना-माना सिटी मॉटेसर विद्यालय हर दो वर्षों के उपरांत Geofest नामक अंतर्राष्ट्रीय प्रतियोगिता का आयोजन करता है। सात दिनों के इस उत्सव में हमने सभी प्रतियोगिताओं में बढ़चढ़ कर हिस्सा लिया। गेयोट्स कॉमिक बुक मेकिंग प्रतियोगिता में 75 से भी अधिक टीमों को हरा कर प्रथम स्थान प्राप्त करने वाले पल अविस्मरणीय बन गए। कुंदन विद्या मंदिर का नाम जब देश के अन्य स्कूलों के समक्ष मंच पर उच्चारित गया तो हम सब गौरवान्वित हो उठे। इन सात दिनों ने हमें आनंद और हर्ष के अलावा टीम वर्क और टाइम मैनेजमेंट भी सिखाया। ईश्वर से दुआ है कि हमारे विद्यालय का नाम इसी तरह पूरे भारत में गूंजे।

प्रनिका

नवम् 'जी'

2019 - 15 से 19 नवंबर तक आयोजित किया गया एक शानदार अंतर्राष्ट्रीय समारोह। यह समारोह लखनऊ के सिटी मॉनटैसरी स्कूल द्वारा आयोजित किया गया था। इस स्कूल के पास एक साल में सबसे अधिक विद्यार्थी होने का विश्व रिकॉर्ड दर्ज है। सी. एम. एस. की केवल लखनऊ में ही 23 शाखाएँ हैं। रेलवे स्टेशन और स्कूल में हमारा भव्य स्वागत हुआ और हमें तो ऐसे लगा जैसे हम मुख्य अतिथि हों। हमारे रहने का प्रबंध भी स्वच्छ और सुन्दर कमरों में किया गया था।

उद्घाटन समारोह में मेज़बान स्कूल के विद्यार्थियों ने बहुत सुंदर नृत्य किया। श्री जगदीश गांधी जी (सी.एम.एस. के संस्थापक) तथा श्री नंद कुमार जी (मुख्य अतिथि) ने प्रभावशाली भाषण दिए। अगले दिन से हमारी प्रतियोगिताएं आरंभ हो गईं। हमने कोरियोग्राफी, नृत्य, क्विज़, कॉमिक मेकिंग, वेब डिज़ाइनिंग जैसी अनेक प्रतियोगिताओं में भाग लिया। कॉमिक मेकिंग में हमें प्रथम स्थान मिला। भारत के अन्य राज्यों और विदेशों से आए बच्चों से मिल कर बहुत आनंद की अनुभूति हुई। मेरे लिए यह एक मज़ेदार और बहुत कुछ नया सीखने का अनुभव था। वापस आने पर मुझे लगा मुझमें आत्मविश्वास बढ़ा और आत्मनिर्भर भी हो गया हूँ।

अनिरुद्ध गुप्ता

आठवीं 'बी'

जीवनकाल

अपना जीवन प्रेम की डोरी
बन मत अभिमानी बोल दे सॉरी
ज़रूरत मंद पर कर तू दया
जीवन में उसको कुछ मिल जाएगा नया
अपने बल का मत कर दुरुपयोग
अच्छे काम में दे सहयोग
सब हैं तेरे अपने
कर दे पूरे सबके सपने
एक बार तू बन उदार
सब करेंगे तेरी कदर
विचार रखो हिमालय की
तरह उच्च
अच्छा सोचो सब के लिए कुछ
अपनी इच्छा जो दृढ़ है रखी
सफलता है सामने तुम्हारे रखी
मानवता रखो मन में
इच्छा पूर्ण होगी जग में
विचार रखो स्वाधीन पंछी के जैसे
जीवन तुम्हारा होगा वैसे
जीवनकाल का मूल्य है जग में
मदद करो हर किसी की पग-पग में
लोग करेंगे इज्जत तुम्हारी
बन जाओगे सुखहारी

मानविका
सातवीं 'एफ'

मैं बादल बन जाऊँ

कितना ही अच्छा हो यदि मैं बादल बन जाऊँ
नीले-नीले आसमान में इधर-उधर मंडराऊँ
जब भी देखूँ सूखी धरती
झट पिघल मैं जाऊँ
गर्मी से तंग लोगों को
ठंडक मैं पहुँचाऊँ
चाहे हो मन्दिर की ईंटें
या हो मस्जिद की दीवारें
चाहे हो निर्धन की क्यारी
या हो राजा की फुलवारी
खुशी की गड़गड़ाहट से
छम-छम बूँदें बरसाऊँ
कितना ही अच्छा हो यदि मैं बादल बन जाऊँ
नीले-नीले आसमान में इधर-उधर मंडराऊँ

सरोशा
तीसरी - 'एफ'

पिछले साल मैं अपने माता पिता के साथ गरमियों की छुट्टियों में जयपुर गयी थी। वहाँ हाईवे के साथ एक ढाबा था। भूख के मारे पेट में चूहे दौड़ रहे थे तो पिता जी ने गाड़ी वहीं रोक दी। हमने जब खाने की चीज़ें माँगवाई तो एक छोटा सा लड़का खाना पकड़ा कर गया। देखने में करीब 10-12 साल का लग रहा था। खाना खाकर जब जाने लगे तो मन में शंका उठी, सोचा कि उसकी उम्र पूछ लूँ। मैंने उससे उसकी उम्र पूछी तो उसने बताया कि यह तो उसे भी नहीं पता। बचपन से उसने अपने माँ-बाप तक को नहीं देखा। मैंने पूछा फिर तुम यहाँ कैसे आए? उसने कहा मैं जहाँ रहता था वहाँ पर कई बच्चे रहते थे। रोज़ वहाँ उनसे सफ़ाई करवाई जाती थी। बच्चों से मार-पीट की जाती थी। एक दिन मैं वहाँ से भाग आया और किसी बस में बैठकर यहाँ आ गया और मालिक ने मुझे काम पर रख लिया। अब मुझे यहीं से ही दाना-पानी मिल जाता है। मैंने पूछा, 'क्या तुम इस तरह की ज़िन्दगी से खुश हो।' उसका जवाब सुनकर मैं हैरान हो गई। उसने कहा खुश तो नहीं हूँ पर सुना है मेहनत करने वालों की कभी हार नहीं होती। मैं तो बस पढ़ना चाहता हूँ। मैं अपनी मेहनत की कमाई से पुस्तकें खरीदता हूँ। लोग कहते हैं स्कूल जाने की मेरी औकात नहीं, पर मैं कहता हूँ पढ़ाई कोई जाति या औकात नहीं देखती बस लोगों को ज्ञान बाँटती है। उससे मिलने के बाद मुझे लगा कहाँ हम बच्चे स्कूल जाने को मना करते हैं, पर जब उससे मिली तो लगा कि हम तो बहुत खुशकिस्मत हैं कि हम स्कूल जाते हैं। जाते-जाते हमने उसे कई किताबें खरीद कर दीं पर उसका नाम पूछना भूल गए। लोग सच कहते हैं जो चीज़ जिसके पास नहीं होती उसे उसकी कीमत पता होती है। मैं चाहती हूँ वो जहाँ भी हो वो खूब पढ़े लिखे और तरक्की करे।

मन्त
आठवीं 'एफ'

घटते नैतिक मूल्य

नैतिक मूल्य! एक तरह से भारतीय संस्कृति की पहचान पुरखों से विरासत में मिली अनमोल धरोहर है ये। नैतिकता एक ऐसी अमीर विरासत है जिसके कारण सम्पूर्ण विश्व में भारत की पहचान बनी है। लेकिन कहते हुए बेहद अफ़सोस होता है कि हमारी आधुनिक पीढ़ी निरंतर इस बेशकीमती धरोहर को खोती जा रही है। आज जब हम युवाओं का व्यवहार देखते हैं तो बड़ों के प्रति अनादर और मनमानी देखने को ही मिलती है। वे समझते हैं कि हर बात में वे ही सही हैं। उनके ऐसे बुरे व्यवहार से हमें पता चलता है कि उनमें नैतिक मूल्यों का समावेश नहीं है। हैरानी की बात तो यह है कि सड़क पर पड़े किसी घायल व्यक्ति की मदद करने के बजाए हमारे युवा उनकी तस्वीरें अपने फोन के कैमरों में कैद करने को ज्यादा प्राथमिकता देते हैं ताकि इसे इंटरनेट पर अपलोड कर सकें। आज भारतीय युवक का हाल तो यह हो गया है कि वह छोटी-से छोटी उम्र में ऊँचाइयों को छूना चाहता है। वह चाहता है कि उसकी जेब हमेशा नोटों से भरी हो और उसके पास एक बड़ा सा घर हो। युवा वह सब कुछ पाना चाहता है जो न ही उसके लिए उचित है और न ही उसका अभी वक्त आया है। अगर हम किसी बच्चे से पूछें कि तुम्हारा सपना क्या है? तो हर बार जवाब मिलता है 'मैं अमीर बनना चाहता हूँ।' लेकिन कोई इंसान यह नहीं कहता कि मैं दूसरों के लिए एक उदाहरण बनना चाहता हूँ। हर इंसान आज सिर्फ़ पैसे की दौड़ में है, इसके लिए कुछ भी कर गुज़रने की ललक उनके चेहरों पर साफ़ झलकती है। हर इंसान में नैतिक मूल्य निरंतर घटते जा रहे हैं। कल राष्ट्र की कमान उन्हीं युवाओं के हाथों में होगी जो आज नैतिक मूल्यों को भूल चुके हैं। वे क्या सँभालेंगे देश को जो खुद को नहीं संभाल सकते, जो अनुशासनहीन हो गए हैं, संस्कार विहीन हो गए हैं। आज इस अज्ञानता की नींद से जागने का समय आ गया है। ज़रूरत है कि युवाओं को देश के सांस्कृतिक गौरव से अवगत कराया जाए ताकि अगर उनके मन में देश के प्रति प्रेम और नैतिकता की ज़रा सी चिंगारी भी होगी तो वह ज्वाला का रूप ले लेगी और उसकी चमक पूरे विश्व में नैतिकता की लौ जलाएगी।

रचित गुप्ता
छठी 'अ'
शाखा विद्यालय

अस्तित्व

पेड़-पौधों को हम प्रकृति का अभिन्न अंग कहते हैं परंतु फिर भी हम इनके जीवन को भंग कर देते हैं हम अपने मित्र वृक्षों के प्राण लेते हैं जो उस स्थान पर बड़ी इमारत बनाए लोग उस पापी को सम्मान देते जाएं।

यह कैसी दुनिया है जहाँ प्राण लेने वालों को सम्मान मिल रहा है?

इस दुनिया में भगवान की देन को भी अपमान मिल रहा है।

वह दिन दूर नहीं जब हम ऑक्सीजन मास्क लगाकर फिरेंगे।

हम ऑक्सीजन लेने के लिए भी एक दूसरे से भिड़ेंगे।

पेड़ से तो धरती की सजावट होती है

पेड़ कट जाएँ तो जिंदगी के समय में गिरावट होती है।

फूलों को हम भगवान के सिर पर चढ़ाते हैं

परंतु जिन पौधों से हमें फूल हैं मिलते

क्यों उनके अस्तित्व को हम नष्ट हैं करते।

मृदुल सिंघानिया
आठवीं 'एफ'

पेड़ हमें जीवन देते हैं और वास्तव में पृथ्वी पर जीवित रहने के लिए बहुत महत्त्वपूर्ण हैं। कई लोग आर्थिक रूप से अपने अस्तित्व के लिए पेड़ों पर निर्भर हैं उदाहरण के लिए कागज उद्योग, रबर उद्योग, माचिस उद्योग आदि पूरी तरह से पेड़ों पर निर्भर हैं। पेड़ों की मुख्य भूमिका हमारे लिए ताज़ी और ऑक्सीजन युक्त हवा दे रही है और CO2 की खपत है, लेकिन वे लोगों को सुरक्षा, छाया, भोजन, धन का स्रोत, घर, दवाइयाँ आदि भी देते हैं। पेड़ पृथ्वी पर बारिश का स्रोत हैं क्योंकि वे बादलों को आकर्षित करते हैं जो अंततः बारिश लाते हैं। वे मिट्टी के क्षरण की जाँच करने में भी मदद करते हैं और प्रदूषण को रोककर पर्यावरण को ताज़ा रखते हैं। वे जंगलों में जंगली जानवरों और जंगली जीवन का स्रोत हैं। पेड़ मानवता के बहुत मददगार और उपयोगी मित्र हैं। वे सीवेज और रसायनों को छानकर मिट्टी को साफ़ करते हैं, ध्वनि प्रदूषण, वायु प्रदूषण को नियंत्रित करते हैं, फ्लैश फ्लड आदि को कम करते हैं। हमारे जीवन में पेड़ों के महत्त्व और मूल्य को देखते हुए, हमें जीवन और पर्यावरण को बचाने के लिए पेड़ों का सम्मान करना चाहिए और उन्हें बचाना चाहिए।

गुरप्रताप सिंह
पाँचवीं 'ई'

मेरे जीवन का लक्ष्य

लक्ष्य! इस शब्द का अर्थ है किसी व्यक्ति की मंज़िल!

हर किसी के जीवन में एक न एक ऐसा लक्ष्य होता ही है और हर व्यक्ति अपनी मंज़िल को पाने का पूरा प्रयास करता है। इसी प्रकार मेरे जीवन का लक्ष्य भ्रष्टाचार को जड़ से नष्ट कर देना है।

भ्रष्टाचार! भ्रष्टाचार एक ऐसी सामाजिक बुराई है जो हमारे देश में वैसे काम करती है जैसे कि एक कीड़ा दाँत में जाकर उसे दिन-प्रतिदिन खोखला कर देता है। बिलकुल उसी प्रकार यह भ्रष्टाचार भी हमारे देश की जड़ों को खोखला कर देगा। हम अपनी रोज़ की दिनचर्या में कई ऐसे लोगों के संपर्क में आते हैं जो कि हमारी ही तरह दिखते हैं, हमारी ही तरह बोलते हैं और हमारी ही तरह अपना जीवन व्यतीत करते हैं, परंतु इनमें से बहुत से लोग खुद भ्रष्ट होते हैं और वे केवल अपने और अपने परिवार के बारे में सोचते हैं। वे यह भूल जाते हैं कि हम सब एक ही परिवार के सदस्य हैं। हमारे देश का हर एक निवासी इसी परिवार का सदस्य है। इसलिए मेरे जीवन का लक्ष्य इस भ्रष्टाचार रूपी कीड़े को जड़ से नष्ट करना है ताकि मासूम लोग इससे जन्म लेने वाली दूसरी सामाजिक बुराइयों का शिकार न हो पाएँ। भ्रष्टाचार कई दूसरी सामाजिक बुराइयों का मुख्य कारण है गरीबी, जो कि तब जन्म लेती है जब और ज्यादा पाने के लिए लालच में भ्रष्ट लोग विशेष रूप से, सरकारी कर्मचारी जो बहुत छोटे से काम के लिए बहुत बड़ी-बड़ी रकमों की माँग करते हैं। इसके परिणाम स्वरूप बेचारे मेहनती लोगों की तिजोरियों से बड़ी-बड़ी रकमों का निकास हो जाता है और उनके जीवन भर की कमाई मिट्टी हो जाती है। इसके अलावा भ्रष्ट सरकारी कर्मचारी सरकारी खज़ाने से आने वाले पैसे जो कि सामाजिक सुधार के लिए दिए जाते हैं, उनका इस्तेमाल अपने निजी स्वार्थों के लिए करते हैं जो बिलकुल गैर-कानूनी है और ऐसे लोग सरकारी निर्माण कार्य (जैसे - सरकारी स्कूल, कॉलेज, अस्पताल, दफ़तर व न्यायालय तथा पुल या सड़कें आदि) में भी सस्ते और बनावटी सामान का इस्तेमाल करते हैं। वे बचे हुए रूपयों का इस्तेमाल खुद के निजी कार्यों के लिए करते हैं। जब ये इमारतें छोटे-छोटे भूकंप आदि से ही टूट जाती हैं, तब वह हादसों और मौतों का मुख्य कारण बनती हैं। ऐसा केवल निर्माण कार्यों में ही नहीं बल्कि जनता के हित के लिए सरकार द्वारा दिए गए रूपयों का भी होता है, जैसे - गरीब बच्चों के लिए सस्ती या मुफ़्त शिक्षा के लिए दिए गए रूपयों का इस्तेमाल भी ऐसे लोग ही करते हैं। इसलिए मैं यही चाहता हूँ कि हमारा देश भ्रष्टाचार मुक्त हो और हमारे देश का हर नागरिक ईमानदार हो और यह भी कि हमारा देश सभी के लिए सुरक्षित हो। जिस प्रकार हिंदी फिल्म 'नायक' में अभिनेता ने मुख्यमंत्री बनकर पूरे राज्य से भ्रष्टाचार मिटाने का प्रयास पहले ही दिन से शुरू करके उसे क्रियान्वित भी कर दिया। उसी प्रकार मेरे जीवन का लक्ष्य भी लोगों के दिमाग से भ्रष्टाचार का नामोनिशान तक मिटा देना है और यह केवल सामाजिक जागरूकता द्वारा संभव है। इसलिए इस सामाजिक बुराई का सामना हमें एकजुट होकर करना पड़ेगा। तो आओ, आज हम सब एक साथ प्रण करते हैं कि न कभी हम खुद भ्रष्टाचारी होंगे और न ही दूसरों को होने देंगे।

जय हिंद,
जय भारत!

आदित्या खुरमी
नौवीं 'बी'

सुंदर बंसी नाम के एक गांव में एक नई लहर सी दौड़ पड़ी थी। अब हर कोई इस गांव में नायक या नायिका बनना चाहता था। शामलाल सिंह एक प्रसिद्ध डायरेक्टर गाँव में अपनी फिल्म 'व्यक्ति विशेष' का सीन शूट करने के लिए आए। सुंदर बंसी गाँव में यह ऐक्टिंग की लहर तब दौड़ पड़ी।

सुंदर बंसी गाँव में पीपल के वृक्ष के नीचे सभा बुलाई गई। शामलालजी ने कहा, "मैं इस गाँव में अपनी फिल्म का एक सीन शूट करने के लिए आया हूँ। जो भी इस फिल्म में भाग लेना चाहता है वह मुझसे आकर मिले। जिसे भी चुना जाएगा उसे 50 रुपये दिए जाएँगे।"

धन की बात सुनते ही सभी गाँव वाले खुश हो गए और वह सभी अपनी-अपनी तैयारियों में जुट गए। इसी गाँव में बलभद्र नाम का एक युवक रहता था। बलभद्र को केवल अपनी कला से प्रेम था। इस फिल्म का शूट उसके लिए सुनहरी मौका था। बलभद्र ने मन ही मन कहा, "जय माता दी!" और अपनी तैयारियों में जुट गया।

बलभद्र ने नए जूते कमीज और एक टोपी खरीदी, अपने किरदार को अच्छे से निभाने के लिए उसने अत्यधिक परिश्रम किया।

अगले दिन गाँव के बहुत से लोग चयन प्रक्रिया के लिए सभा के स्थान पर इकट्ठा हुए। शामलाल ने कहा, "आप सब का उत्साह देखकर मुझे बहुत खुशी हुई, मैं आशा करता हूँ कि सच्चे कलाकार को पहचानने में भूल न करूँ।"

सभी अपनी कला का प्रदर्शन करते हैं और बलभद्र की बारी आ जाती है। बलभद्र को देखकर शामलाल ने कहा, "लगता है तुमने अपने किरदार पर बहुत मेहनत की है। यह देखकर मैं बहुत खुश हुआ।" यह सुनकर बलभद्र फूला न समाया। उसने अपने आप से कहा, "बलभद्र यही समय है अपनी कला का प्रदर्शन करने के लिए पूरे जोश से अपने किरदार को निभाना।"

बलभद्र ने अपनी पूरी जान लगा दी इस चयन प्रक्रिया के लिए। अंत में शामलाल ने कहा, "आप सब का बहुत धन्यवाद, इस सीन के लिए बलभद्र कुमार का चयन हुआ है।" बलभद्र यह सुनकर बहुत खुश हुआ आखिर उसकी मेहनत रंग लाई।

शामलाल ने फिर बलभद्र को सीन समझाते हुए कहा, "बलभद्र तुमने इस सीन में यह करना है कि 'हीरो के मारने पर तुम्हें कैमरे के सामने

एक सच्चा कलाकार

आकर पहले से गिरे हुए आदमियों के ऊपर जाकर गिरना है।" बलभद्र यह सुनकर बहुत दुखी हुआ। छोटा सा रोल मिलने के कारण उसकी सारी उम्मीदें टूट सी गई। किंतु उसने सोचा कि 50 रुपये तो मिल ही रहे हैं। इसलिए अगले दिन वह शूटिंग की जगह पर पहुँच जाता है।

शूटिंग वाली जगह पर बहुत भीड़ थी। हर कोई अपने काम में व्यस्त था। बलभद्र ने शामलाल को आवाज़ लगाई तो उसने कहा, "तुम कुछ देर रूको मैं तुम्हें बुलाता हूँ।"

बलभद्र चुपचाप कोने में जा खड़ा हो गया। बलभद्र एक सच्चा कलाकार था इसलिए वह चाहता था कि वह अपना रोल अच्छे से निभाए। वह कोने में पड़े एक टूटे दर्पण के सामने जाकर अपने रोल की तैयार करने लगा कि हीरो के मारने पर उसे कैसे अपने हाथ पाँव फैलाने चाहिए।

फिर शामलाल ने उसे आवाज़ लगाई और सीन फिर समझाया। बलभद्र ने एक टोपी के साथ अपना किरदार पूरा किया।

शामलाल ने कहा, "रोलिंग, एंड एक्शन!" बलभद्र हीरो के सामने आया, हीरो के मारते ही वह पहले से गिरे लोगों पर जा गिरा। बलभद्र को देखकर ऐसा लग रहा था कि जैसे सच में उसे पीड़ा हो रही हो। शामलाल ने कहा, "कट।" और सभी बलभद्र की कला की प्रशंसा करने लगे। शामलाल ने कहा, "तुमने बहुत अच्छा किया, तुम थोड़ी देर रूको मैं तुम्हें धन देता हूँ।"

बलभद्र ने मन ही मन कहा, "आज मेरे माता-पिता बहुत खुश होंगे, आज इस छोटे से रोल को निभा कर ही मुझे अत्यंत सुख एवं शांति प्राप्त हुई है। किंतु क्या मेरी इस कला का मूल्य केवल 50 रुपये ही है? इस अत्यंत सुख एवं शांति का मूल्य 50 रुपये नहीं हो सकता।" यह सोचकर बलभद्र जो सच्चा कलाकार था वह शूटिंग के स्थान से अपनी उम्मीदों को साथ ले बिना धन प्राप्त किए घर की ओर लौट जाता है।

वंस कौर
ग्यारहवीं 'सी'

काश! मैं पक्षी बन जाती

पक्षियों की दुनिया कितनी स्वच्छंद होती है, कितनी अनोखी, मस्ती से भरपूर! आसमान में उड़ते रंग-बिरंगे पक्षी सदैव मेरा मन लुभाते हैं। मेरे घर के बरामदे में अकसर एक बुलबुल आया करती है। जब भी मैं उसे देखती हूँ तो सोचती हूँ कि मैं भी पक्षी बन जाऊँ तो कितना अच्छा हो!

पक्षी बनकर दूर आसमान में उड़ते हुए, मैं बादलों को छूने की कोशिश करती। दिन भर उड़ते-उड़ते जब मैं थक जाती तो किसी तालाब के किनारे बैठकर अपनी भूख-प्यास मिटाती।

मैं कभी भी शहर में रहने वाली चिड़िया बनना पसंद नहीं करती। मैं तो जंगल में रहती। बँधकर रहना मुझे बिलकुल अच्छा नहीं लगता। मैं हमेशा सावधान रहती कि कोई मुझे पकड़ न ले। झरने का मीठा पानी, हरे-भरे पेड़ मुझे सदा आकर्षित करते।

कितनी अद्भुत दुनिया होती! चारों ओर बिखरी प्रकृति, न पढ़ाई की चिंता न किसी की डाँट का डर! बस अपनी मरज़ी से उड़ना-घूमना और रात होते ही आराम से अपने नीड़ में विश्राम करना।

दिव्यांशी गुप्ता
चतुर्थ 'ए'

गौंझा को लग गई माँ की बात, बन गई मदर टेरेसा

बालिका गौंझा बड़ी चंचल थी। वह अकसर दूसरे लोगों की नकल उतारकर अपनी सहेलियों को हँसाया करती थी। एक दिन की बात है, वह अपने भाई-बहनों के साथ बैठी थी सब आपस में हँसी-मज़ाक कर रहे थे। गौंझा ने बात-बात पर डाँटने वाली अपनी अध्यापिका की नकल उतारकर दिखाई। सबका हँसते हँसते बुरा हाल हो गया। हँसी के फव्वारे छूट ही रहे थे कि अचानक बच्चों के कमरे की लाइट बुझ गई। बच्चों ने देखा कि सड़क पर और पूरे पड़ोस में रोशनी थी। केवल उन्हीं के कमरे में लाइट नहीं थी। वे वहाँ से भागकर अपनी माँ के कमरे में गए तो देखा कि वहाँ पर भी लाइट जल रही थी। बच्चों ने पूछा, "माँ, हमारे कमरे की लाइट कैसे चली गई? सब जगह तो लाइट आ रही है।" बच्चों की बात सुनकर माँ बोली, "तुम्हारे कमरे की लाइट मैंने बंद की है।" इस पर बच्चे हैरानी से बोले, "माँ, तुमने हमारे कमरे की लाइट क्यों बंद की?" माँ ने बच्चों को समझाते हुए इसका कारण बताया, "दूसरों की आलोचना करने और नकल उतारने के लिए बिजली का खर्च करना मुझसे सहन नहीं होता। इस दुनिया में कितने ही बच्चे हैं जिन्होंने स्ट्रीट लाइट में अपनी पढ़ाई की और आज भी कितने लोग बिना सुविधा के जीवन गुजार रहे हैं।" माँ की बात सुनकर बच्चों ने अपना सिर झुका लिया। बच्चों को अपनी गलती का एहसास होता देखकर माँ ने कहा, "किसी के व्यक्तिगत जीवन की आलोचना करने से अच्छा है किसी की सेवा करना। बच्चों ने माँ से माफ़ी माँगी पर बालिका गौंझा सहमी सी खड़ी थी। उस पर माँ का बातों को इतना अधिक प्रभाव पड़ा कि उसने अपना संपूर्ण जीवन ही मानव सेवा के नाम कर दिया। बालिका गौंझा ही आगे चलकर मदर टेरेसा के नाम से दुनिया भर में मशहूर हुई।

कीर्ति जैन
छठी 'एफ'

कहानी कब तक चलेगी?

ज़िन्दगी के असीम अनंत पलों की कहानी कब तक चलेगी? और कब तक चलती रहेगी मेरे मन के जगते-बुझते एहसास की दास्तान

ज़िन्दगी सागर सी असीम अंतहीन और इतनी गहरी हो जाए कि- उसका कोई और-छोर ही न हो मैंने कब चाहा था?

रात की नीरव कालिमा में चांदनी लेकर आया चांद शोभा देता है मेरे मन की गहरी हार की कालिमा में कोई भी स्वप्न आकार नहीं ले पाता है सब कुछ बनता है पर पल भर में बिखर तार-तार आकारहीन हो जाता है

मैं जितना भी चाहूँ वक्त को भींचना अपनी मुट्ठियों में, पर वक्त हर पल मुझे मुंह चिढ़ाता है शून्य निस्सारता का भी एहसास दिलाता है

मैं सोचती हूँ आकाश और सागर भी तो किसी न किसी सीमा में बंधे होंगे पर मेरे खालीपन की तो कोई सीमा नहीं है मेरे मन के गहरे भंवर में अनेक प्रश्न गोते लगाते हैं उभरते हैं और बुलबुले से फूट जाते हैं

जब-जब होती है भावनाएँ हावी मुझ पर तब-तब वही भावनाएँ आकाश-पाताल एक कर देती हैं पर हासिल कुछ भी नहीं होता है न मन के भंवर का परिणाम न भावनाओं का आकाश-पाताल

फिर भी मैं सोचती हूँ मन और भावनाएँ सागर और आसमान से भी अधिक विस्तृत हैं, गहरी हैं, ले डूबती हैं स्वयं में खोई बेखबर मुझे भी कोई ये तो बताए कि ये कहानी कब तक चलेगी?

पुष्पा शर्मा
अध्यापिका-वरिष्ठ विभाग

कल शाम जब मैं बाग में बैठी, अपने ख्यालों में खोई थी। ना जाने कहाँ से एक चिड़िया मेरे सामने आकर बैठ गई, उसकी खूबसूरती का कोई जवाब नहीं था। उसकी नीली काँच के मोती जैसे आँखें न जाने क्या खोज रही थी। कभी कभी कुछ कहने के लिए शब्दों की जरूरत नहीं पड़ती। वो नहीं जान भी उन अल्फाजों की मोहताज नहीं थी और न ही मैं। हमारी खामोशी ने ही सब कुछ कह दिया था। पता नहीं क्यों मुझे उसकी आँखों में गुस्सा दिखाई देने लगा, एक नफ़रत थी, जिसका कारण मैं समझ नहीं पा रही थी। देखते ही देखते मुझे ऐसा लगा कि जैसे वो दो आँखें रो रही हों। कोई तो दर्द था, जो इस सबके पीछे था।

वो उड़ गई, मेरे पैर अपने आप उसका पीछा करने लगे। मैं जो पहुँची एक पेड़ के नीचे, जहाँ वह नन्हा चूज़ा बेजान पड़ा था। पास में कुछ बच्चे क्रिकेट खेल रहे थे। उनकी गेंद पर खून के निशान मैंने भाँप लिये थे। उन्हें तो शायद खबर भी नहीं होगी कि उन्होंने क्या कर दिया था।

वो माँ फिर वापस आई और मेरी तरफ देखने लगी, जैसे पूछ रही हो कि इसमें उसके बच्चे की क्या गलती थी? आँखों में आँसू दबाए, मैं उसे कोई जवाब नहीं दे सकती थी। शायद यही था उस नफ़रत के पीछे का कारण। मैंने उस लाश को उठाया, और उसे मिट्टी में दबा दिया। कुछ फूल तोड़ मैंने उस जगह पर रख दिए। वो माँ मुझे देख रही थी, यह मैं जानती थी। घर जाने से पहले मैंने उन बच्चों को यह बताया, उन्हें यह एहसास कराने की कोशिश में कि उन्होंने कितनी बड़ी गलती की है। पर हम इन्सान क्या इतनी जल्दी समझते हैं? रोज़ जब वो माँ उस जगह पर आती है, कुछ देर आँसू बहाती है और वो बच्चे इस बात से अनजान खेल में डूबे हैं।

“वक्त ने भी क्या अजीब मज़ाक किया है,
कभी यह धरती एक थी,
अब सब जुदा है।
इंसान तो खोया बैठा है खुद में,
भूल गया कि यह धरती सिर्फ़ उसकी नहीं।
खुदगर्जी के कंबल को यूँ लपेटा है हमने
कि दूसरों के दुख-दर्द की ठंड का हमें कोई एहसास नहीं।
ऐ खुदा! यह कैसा दौर लाया है तू,
इंसान कम, पत्थर ज्यादा क्यों बना दिए तूने?”

सृष्टि शर्मा
ग्याहरवी 'ए'

अहिंसा

अहिंसा को मानव धर्म का एक प्रमुख अंग माना गया है। अहिंसा एक विचारधारा है। अहिंसा केवल शारीरिक ही नहीं, अहिंसा हमारे मन और विचारों में भी होनी चाहिए। हमें केवल मनुष्यों के प्रति ही नहीं, जीव-जंतुओं तथा वातावरण के प्रति भी अहिंसक होना है। सभी प्राणियों में उस परमात्मा का ही वास है।

महात्मा गांधी ने अहिंसा और सत्य का सहारा लेकर भारत को आज़ाद करवाया। अहिंसा एक ऐसा शस्त्र है जो हिंसा करने वालों को भी अहिंसक बना देता है। अहिंसा की सफलता के लिए धैर्य आवश्यक है। अहिंसा में हराने की भावना नहीं बदलने की भावना है।

समर शर्मा
तृतीय 'ए'

सत्य का मार्ग

एक बार की बात है। एक राजा जिसका कोई पुत्र नहीं था, बहुत बीमार पड़ गया। वह काफी बूढ़ा भी हो गया था। वह सोचता रहता कि उसके मरने के बाद उसकी प्रजा का कौन ध्यान रखेगा। एक दिन वह सोच ही रहा था कि उसके दिमाग में एक तरकीब आई। उसने प्रजा से उन आदमियों को बुलाया जो राजा बनना चाहते हैं। उनमें से एक आदमी था राजू जो हमेशा सच्चाई के पथ पर चलता था। राजा ने सबको एक-एक बीज दिया और कहा “जो महीने भर में इसकी अच्छे से देखभाल करके उसको सबसे सुंदर पौधा बनाएगा, वह ही मेरे बाद राजा बनेगा।” सब लोग खुशी-खुशी घर गए और महीने भर उसकी अच्छे से देखभाल करते रहे। राजू ने भी उसकी अच्छे से देखभाल की। वह उसको रोज पानी देता था। उसमें पैदा हुए कीड़ों को निकालता था। पर उसका पौधा बढ़ ही नहीं रहा था। आखिर वो दिन आया जब राजा ने सभी आदमियों को बुलाया। उस दिन भी पौधा ज़रा सा भी नहीं बढ़ा। वह घबरा गया इसलिए उसने जाने से इंकार कर दिया। लेकिन उसकी पत्नी ने कहा “आपने इस पौधे को बढ़ाने की इतनी मेहनत की। अगर वह नहीं बढ़ा तो क्या हुआ। आपको अपनी मेहनत का फल ज़रूर मिलेगा। आप जाइए।” वह गया तो उसने देखा कि सभी आदमी बड़े ही सुंदर सुंदर पौधे लाए हुए थे। वह शर्मिदा हो गया। जैसे ही राजा पधारे उन्होंने राजू को बुलाया और कहा कि तुम ही अगले राजा बनोगे। वह हैरान हो गया और उसने राजा से कहा, “महाराज! मैं क्षमा चाहता हूँ पर क्या आप मुझे बता सकते हैं कि मैं ही क्यों राजा बनूँगा जबकि मेरा तो पौधा बिल्कुल भी बढ़ा ही नहीं।” राजा ने कहा, “तुम सच्चे हो इसलिए। यह कोई आम बीज नहीं था। इसमें मैंने दवाई डाली थी जिससे यह बढ़ ही नहीं सकता था। बाकी सब तो बाज़ार से पौधे लाकर मुझे बेवकूफ बनाना चाहते थे। पर तुमने सच्चाई का मार्ग अपनाकर यह कार्य किया इसलिए तुम ही अगले राजा बनकर मेरी प्रजा का ध्यान रख पाओगे। बधाई हो।” वह खुशी से झूम उठा और राजा को उसने धन्यवाद किया।

इशिता जैन
आठवीं 'एफ'

अध्यापकों का सम्मान

हमारे जीवन में अध्यापक का जो महत्त्वपूर्ण स्थान है, वह कोई नहीं ले सकता। एक अध्यापक ही छात्र का सच्चा मित्र और उसका मार्गदर्शक है। अध्यापक का दर्जा हमारे जीवन में बहुत ऊँचा है। आज अगर अध्यापक छात्र को थोड़ा सा भी डाँटता है तो वह छात्रों की नज़र में बुरा बन जाता है। छात्र भूल जाता है कि अध्यापक ही स्कूल में उसके लिए माँ की भूमिका निभाता है तो आज हम उस अध्यापक का मूल्य क्यों नहीं पहचान पा रहे हैं ?

अध्यापक वह है जिसने हमें पैसिल पकड़ना, पढ़ना-लिखना, बोलना सिखाया। क्या हमारा कर्तव्य नहीं है कि हम अपने अध्यापक को सम्मान दें, उनकी कही बातों को मानें और उनके दिखाए रास्ते पर चलें। एक विद्यार्थी को यह ध्यान रखना होगा कि अध्यापक की प्रेरणा और मार्गदर्शन से ही प्रगति पथ पर आगे बढ़ा जा सकता है, इसलिए सदैव अपने अध्यापक का मान करें, उन्हें इज्जत दें।

कृति
पाँचवीं 'ई'

मन का आकाश

रात भर घेरे रही
कालिमा मुझे
द्वन्द, निराशा, चिंता
क्रोध और अहंकार की!
करवटें बदलती रही
मन ही मन न जाने
किन-किन अज्ञात शत्रुओं से
लड़ती उलझती रही...
किन्तु जबरदस्ती निकल पड़ी
प्रातः भ्रमण को
कचरे के ढेर पर फेंका
निराशाओं और चिंताओं को
सुबह की शीतल हवा उड़ा ले गई
मेरा क्रोध और अहंकार
रास्ते में तालाब के पानी से धोया
कटुता का मैल
पहाड़ के पीछे से निकल आया था
चमकता सूरज
निर्मल स्वच्छ हो गया था
मन का आकाश!

अवनि
सातवीं 'एफ'

बड़ों का सम्मान करें

एक कहावत प्रचलित है कि आँवले का खाया और सयाने का कहा बाद में ही पता चलता है। इसके अनुसार बुजुर्गों की बातें न सिर्फ बातें होती हैं बल्कि उनके पीछे उनके अनुभव भी होते हैं। हमें उनका सम्मान करना चाहिए। बीज मिट्टी में मिलकर ही प्रफुल्लित होता है। समय बीतने पर वही बीज पेड़ का रूप धारण करता है। फूलों और फलों से लदे होने के कारण वह हर किसी को खुशी देता है। पेड़ उतना अधिक विकसित होता है जितनी उसकी जड़ें मज़बूत होती हैं। जड़ के साथ न कोई पत्ता लगता है, न कोई फल-फूल, पर जो फल-फूल लगते हैं वे जड़ के कारण लगते हैं। संसार में भी प्रकृति की इस प्रक्रिया को समझने की आवश्यकता है।

आज के समय में मानव नैतिकता भूल बैठा है और कोई भी बड़ों का सम्मान नहीं कर रहा। परिवार हो या समाज राष्ट्र या विश्व यह सिद्धांत हर जगह लागू होता है कि नई पीढ़ी अपने से बड़ों का आदर करे क्योंकि उनका प्यार और आशीर्वाद ही उनको लम्बे से लम्बे समय तक ठीक बनाए रखेगा। उन्हें पूरा सम्मान दें और उनसे मन की बात करें एवं उनसे सुझाव भी माँगें। परिवार चाहे कितना भी बड़ा क्यों न हो उनके बच्चों के विकास में उनके बुजुर्गों की भावनाओं का त्याग व बलिदान भी बसा होता है। हमारे बड़े कभी भी हमारा बुरा नहीं सोचेंगे और हमें हमेशा सही राह पर चलाने के लिए प्रयास करते रहेंगे।

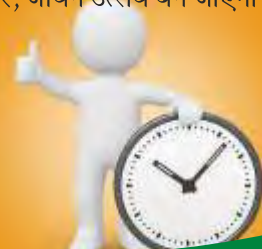
भाविका
नवम् 'डी'

अनुशासन

अनुशासन के बिना न तो किसी व्यक्ति और न किसी समाज का उत्थान हो सकता है। यह हमारे चरित्र निर्माण में अहम भूमिका निभाता है। अनुशासन का पालन करना कठिन है लेकिन उसका पालन करने के बाद मिलने वाला फल बहुत मीठा होता है। यह वो डोर है जो हमें सफलता की ऊँचाइयों को छूने में मदद करती है। जैसे डोर के बिना पतंग नीचे गिर जाता है। यह वो डोर है जो सफलता की ऊँचाइयों को छूने में मदद करती है और कभी नहीं गिरती। अनुशासन नहीं तो जीवन नहीं। सूर्य समय से निकलता, मौसम समय से बदलता है। यह सब अगर समय के साथ न चलें और अनुशासन तोड़ दें तो धरती रहने लायक ही नहीं बचेगी। अनुशासित रहने की आदत समय से ही रहनी चाहिए क्योंकि बड़े हो जाने के बाद अनुशासन की आदत नहीं डाली जा सकती। अनुशासन का आह्वान करें, जीवन उत्सव बन जाएगा। मर्यादा का सम्मान करें, कलयुग में सतयुग आ जाएगा।

लक्षिता शर्मा
पाँचवीं 'बी'

मेरा विद्यालय-मेरा आधार

हूँ ऋणी इस विद्यालय का मैं
जिसने व्यक्तित्व को मेरे
सींचा और निखारा है
छोटी-सी कोमल लता को
वट वृक्ष सा दिया सहारा है
क्या वर्णन करूँ
क्या बोलूँ महिमा इसकी मैं
इक छोटे से बच्चे को इसने
योग्य किशोर बनाया है
शिक्षकगण ने शिक्षा-धन लुटाया है
और सभी सहपाठी मित्रों ने
प्रेम का पाठ पढ़ाया है
मूल्यवान गुणों व संस्कारों से
यहाँ बच्चों को सींचा जाता है
शिक्षा, गुण, संस्कार, कला
संगीत, खेलकूद विषय अनेकों
प्रतिभा निखारी जाती है
विभिन्न मंचों पर कर प्रदर्शन
गौरव सबका बढ़ाते हैं
यह धरोहर अनुभवों की
विद्यालय हमें दिलाता है
सर्वोपरि हैं, प्रधानाचार्या जी
अनमोल हैं मुख्याध्यापिका जी
जिनके मार्गदर्शन ने आज
इस मंजिल तक पहुँचाया है
सदा करूँ यही कामना मन में
सदा रहे यह आशीर्वाद
यूँ ही करें आप पथ प्रदर्शित मेरा
करता जाऊँ हर मुश्किल पार।

कपीश शर्मा
आठवीं 'अ'
शाखा विद्यालय

समझदार कौआ

एक बार एक कौआ था। उसे बहुत भूख लगी थी। खाने की तलाश में वह इधर-उधर उड़ रहा था। अचानक उसे पनीर का एक टुकड़ा दिखाई दिया। उसने उसे उठाया और खाने के लिए एक पेड़ पर बैठ गया। वहाँ से गुज़र रही एक भूखी लोमड़ी ने जब कौए के मुँह में पनीर का टुकड़ा देखा तो वह उसे प्राप्त करने के बारे में सोचने लगी। उसने कौए से कहा, “भैया, मैंने सुना है आप बहुत सुंदर गाते हो, मुझे एक गीत तो सुना दो।” कौए ने सोचा, “मैं तो बिल्कुल भी सुंदर नहीं गाता। यह मेरी तारीफ़ क्यों कर रही है? वह लोमड़ी की चालाकी समझ गया। उसने पनीर का टुकड़ा खा लिया। लोमड़ी उदास होकर वहाँ से जाने लगी तो कौए ने कहा कि मेरा गाना नहीं सुनोगी? तो लोमड़ी ने कहा कि बौन तुम्हारा बेसुरा गाना सुनेगा। तब कौए ने कहा कि नई पीढ़ी समझदार हो चुकी है। वह जानती है कि कौन झूठी प्रशंसा करके अपने कार्य सिद्ध करना चाहता है। आजकल के बच्चे जानते हैं कि उनमें कौन सी योग्यताएँ हैं और कौन-सी नहीं हैं। इसलिए वे झूठे लोगों को झूठी बातों पर विश्वास नहीं करते हैं।
शिक्षा - हमें दूसरों को झूठी बातों में न फँसकर समझदारी से काम लेना चाहिए।

सुरम्यया
तीसरी 'अ'
शाखा विद्यालय

पेड़ बचाओ

पेड़ हमारे जीवन के लिए बहुत उपयोगी हैं। यह प्रकृति का दिया हुआ सबसे अनमोल उपहार है। प्रकृति का सौंदर्य भी पेड़ ही बढ़ाते हैं।

“जीवन का आधार हैं पेड़,
धरती का श्रृंगार हैं पेड़,
प्राण-वायु दे रहे सभी को,
ऐसे परम उदार हैं पेड़।”

पेड़ हमारे जीवन दाता हैं। वह हमें ऑक्सीजन प्रदान करते हैं। और कार्बन-डाईऑक्साइड को ग्रहण कर लेते हैं। पेड़ हमारे वातावरण को स्वच्छ करते हैं।

“पेड़ पौधे मत करो नष्ट,
साँस लेने में होगा कष्ट।”

पेड़ों को “हरा-सोना” भी कहा जाता है। पेड़ छाया प्रदान कर गर्मी के प्रभाव से भी धरती को बचाते हैं।

“पेड़ लगाओ, हरियाली लाओ।”

प्रदूषण का स्तर लगातार बढ़ता जा रहा है। जिसके कारण कैंसर जैसी भयानक बीमारियों का जन्म हो रहा है। यदि इन प्राकृतिक आपदाओं से बचना चाहते हैं तो हमें पेड़ों की कटाई रोकने के लिए लोगों को जागरूक करना चाहिए। अतः आओ हम सब मिलकर संकल्प लें कि प्रकृति के लिए पेड़ों के संरक्षण पर कार्य करेंगे और इस धरा को हरा-भरा करेंगे।

“पेड़ लगाओ, जीवन बचाओ। इस धरती को स्वर्ग बनाओ।”

भाविकी बाँसल
तृतीय 'ई'

हम सब की जिम्मेदारी

‘स्वस्थ शरीर में स्वस्थ मस्तिष्क’ निवास करता है। यह कथन तो हम सब जानते हैं पर यह भूल जाते हैं कि स्वस्थ शरीर केवल खेलने से, व्यायाम करने से या पौष्टिक आहार खाने से ही नहीं बनता बल्कि स्वच्छ वातावरण में रहने से, शरीर को स्वच्छ रखने से भी बनता है। जहाँ अस्वच्छता होगी, वहाँ बीमारियाँ फैलने का खतरा भी अधिक होता है क्योंकि मक्खी-मच्छर, कॉकरोच, चूहे आदि गंदगी के कारण ही पनपते हैं और बीमारियाँ फैलाते हैं। लेकिन हम यह बात कभी नहीं सोचते कि ये सारी गंदगी हम ही फैलाते हैं और इसका परिणाम भी हम ही भोगते हैं। इसलिए हम सबकी जिम्मेदारी बनती है कि हम अपने शरीर को स्वच्छ रखें, अपने आसपास को स्वच्छ रखें तथा कूड़ा-कर्कट सही स्थान पर फेंके ताकि हम स्वच्छ व स्वस्थ वातावरण में जी सकें।

स्वच्छता के लिए हमें एक कदम और भी उठाना चाहिए कि हम कचरा इधर-उधर न फैला कर, फिर से उसका इस्तेमाल करें और उसे रीसाइकिल करें। ज्यादा चीजें इस्तेमाल करने की बजाए कम चीजों का इस्तेमाल करना होगा जिससे कचरा कम बनेगा और कच्चे माल की बचत भी होगी तथा पेड़ भी बचे रहेंगे क्योंकि बहुत-सी चीजों की तैयारी में लगने वाला कच्चा माल पेड़ों से ही आता है।

कुछ कचरे को हम दोबारा इस्तेमाल कर सकते हैं और कुछ कचरा दोबारा इस्तेमाल नहीं होता जैसे सब्जियों और फलों के छिलके, बचा हुआ खाना आदि। इसलिए अपने घरों में कचरा डालने के लिए दो डिब्बे रखने चाहिए। एक में कागज़, प्लास्टिक की चीजें, बोतलें, डिब्बे आदि और दूसरे में सब्जियों और फलों के छिलके आदि। सब्जियों और फलों के छिलकों का प्रयोग खाद के रूप में किया जा सकता है। फेंकी गई शीशे की बोतलें, फेंके गए डिब्बे, फेंके गए कागज़, प्लास्टिक की बोतलें आदि को रीसाइक्लिंग करके नया रूप दिया जाता है। यह काम फैक्ट्रियों में किया जाता है। बेकार चीजों का इस्तेमाल करने के लिए ‘रीसाइक्लिंग’ एक अच्छा उपाय है।

इसलिए हम सब की जिम्मेदारी बनती है कि हम ‘स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत’ का सपना साकार करने में भरपूर सहयोग दें तथा अपनी जिम्मेदारी को निभाएँ।

रुद्राक्षी जैन
छठी ‘अ’
शाखा विद्यालय

अपनी राह स्वयं बनाएँ

आजकल हर एक क्षेत्र में इतनी उन्नति हो चुकी है कि हमें समझ ही नहीं आता कि किस क्षेत्र में आगे बढ़ें। अपने इस लेख के माध्यम से सभी छात्रों को मैं यह कहना चाहूँगी कि समय बहुत कीमती है, हमें इसकी कद्र करनी चाहिए और अभी से तय कर लेना चाहिए कि वह भविष्य में क्या बनना चाहते हैं। अगर जीवन में आपके पास लक्ष्य होगा तो ही आप उसकी ओर पूरा ध्यान दे सकते हैं। छात्रों को अपने माता-पिता और अपने शिक्षकों से सलाह लेनी चाहिए कि आने वाले जीवन में उनके लिए क्या उचित है? क्योंकि घर से बाहर छात्र के जीवन में शिक्षक की अहम भूमिका होती है। कुछ बच्चे तय नहीं कर पाते या कुछ बच्चों में आत्म-विश्वास की कमी होती है, इसलिए वे अपने शिक्षक के साथ खुलकर बात नहीं कर पाते। ऐसे बच्चों को चाहिए कि वे अपने शिक्षक या अपने अभिभावकों से अपने मन की बात करें ताकि वे उनके भविष्य को ध्यान में रखकर उन्हें सही परामर्श दे सकें। कहा जाता है कि प्रत्येक व्यक्ति अपने भाग्य का शिल्पी स्वयं है। अगर आपको जीवन में सफलता चाहिए तो खुद को बेहतर बनाने पर अपना ध्यान केंद्रित कीजिए, यकीन मानिए सफलता आपकी तरफ खींची चली आएगी। अपने भाग्य को एक कोरा बहाना न बना कर सही दिशा में मेहनत करें, आज नहीं तो कल आप वहाँ पहुँच जाएँगे जहाँ आप पहुँचना चाहते हैं। मैं सभी छात्रों को यह कहना चाहूँगी कि झील के पानी की तरह ठहरना छोड़ दो, दरिया बन कर उसकी रफ्तार की तरह बहुत-बहुत आगे निकल जाओ। पूरी ईमानदारी से पढ़-लिखकर सफलता की ऊँचाइयों को चढ़ते जाओ, इंतज़ार मत कीजिए क्योंकि सही समय कभी नहीं आता। अपनी राह स्वयं बनाएँ।

सुनीति बतरा

बदलता ज़माना

सुनो, आज के बच्चों
कल के भविष्य हो तुम बच्चों
ज़माना बदलना तुम्हारा काम है बच्चों
पर आज
बदलते ज़माने ने आज की तस्वीर बदल डाली है
बच्चों के हाथ में मोबाइल और इंटरनेट दे डाली है
छूटा जा रहा है बच्चों का अपनों से प्यार
और खो रहा है माँ-बाप का दुलार
गिल्ली-डंडा और कबड्डी अब बन गया है सपना
अब कोई न रहा अपना
बच्चों, इस बदलते ज़माने में
अपने आप को बरबाद न करना
सूरज की तपती धूप में मेहनत करना
अपनी कोशिश से ज़माने को बदलना
फूलों की तरह हमेशा मुसकुराना
कष्टों से कभी न घबराना।

कृतिका जैन
सातवीं ‘डी’

सूर्योदय का देश

जिस प्रकार भारत को ऋषियों-मुनियों की धरती कहा जाता है, विविधताओं की भूमि कहा जाता है, उसी प्रकार जापान को 'सूर्योदय का देश' कहा जाता है। अब प्रश्न उठता है कि सूर्योदय तो हर देश में होता है फिर जापान को 'सूर्योदय का देश' क्यों कहा जाता है? इसका स्पष्ट उत्तर यह है कि जापान देश भारत के पूर्व में पड़ता है तथा जापान में सूर्य सबसे पहले दिखाई देता है। वैसे जापान छोटे-छोटे द्वीपों से मिलकर बना है इसलिए उसे 'द्वीपों का देश' भी कहते हैं। जापान में अनेक ज्वालामुखी भी हैं। कुछ क्रियाशील हैं और कुछ शांत। 'फ्यूजीयामा' जापान का एक प्रमुख ज्वालामुखी है जो कई वर्षों से शांत है।

जापान एक ऐसा देश है जहाँ अकसर भूकंप आते रहते हैं। भूकंप से बचाव के लिए वहाँ के लोग लकड़ी के घर बनाते हैं। वहाँ की इमारतें भी भूकंपरोधी हैं जिन पर भूकंप का प्रभाव नहीं पड़ता।

इसके अलावा जापानी लोगों की कई ऐसी विशेषताएँ हैं जो उन्हें सफलता के शिखर पर पहुँचा रही हैं। वे सभ्य होते हैं, सफाई पसंद करते हैं, साफ सुथरे रहते हैं, वे अनुशासनप्रिय और परंपराओं में विश्वास रखने वाले लोग हैं। वे अपने देश से बहुत प्यार करते हैं। वे मेहनती होते हैं तथा अपनी मेहनत से अपने देश की उन्नति में सहायता करते हैं।

नैतिक मेहता
पाँचवी 'ब'
(शाखा विद्यालय)

मेरा सुंदर सपना

हर किसी के जीवन में एक सपना होता है। कुछ लोगों के छोटे-छोटे सपने होते हैं तो कुछ लोगों के बड़े सपने। हमें अपने जीवन में आगे बढ़ने के लिए सपने जरूर देखने चाहिए क्योंकि अगर आप सपने नहीं देखते आपका जीवन वहीं थमकर रह जाता है। मेरा सुंदर सपना भी कुछ ऐसा ही है। मेरा एक बड़ा सपना है कि मैं ऐसे लोगों की मदद करूँ जो बहुत दुखी और असहाय हो। मैं ऐसे लोगों के लिए दिल से कुछ करना चाहती हूँ। ऐसे लोगों को खुशी देने में मुझे बहुत खुशी मिलेगी।

कभी-कभी मैं सोचती हूँ कि हर एक इंसान अपने जीवन में खुद के लिए और अपने परिवार के लिए कुछ न कुछ करता ही है। अगर हम दूसरों के लिए भी कुछ करें तो इस दुनिया में काफी बदलाव देखने को मिलेगा। मुझे ऐसे इंसानों को देखकर बहुत दुख लगता है। मैं पूरे तन-मन-धन से इन लोगों की सहायता करना चाहती हूँ। मुझे उम्मीद है कि मेरा यह सुंदर सपना जरूर पूरा होगा। भगवान इसमें मेरी पूरी मदद करें।

तनिष्का गर्ग
पाँचवी 'ई'

मेरा प्यारा रखबाग

हरा-भरा रख बाग

सारे शहर को भाता है।

छुट्टी के दिन सारा परिवार

यहाँ मिल कर आनन्द उठाता है।

मेरा प्यारा यह रख बाग

लुधियाना की शान कहलाता है।

छुक-छुक करती टॉय ट्रेन

सारे बाग का चक्कर लगाती है।

सीटी बजा-बजा कर

बच्चों को पास बुलाती है।

छोटी सी ये ट्रेन

लुधियाना की शान कहलाती है।

बाग का चक्कर लगाते-लगाते

दादी कई अनोखी कहानियाँ सुनाती है।

यहाँ मम्मी हर इतवार

योगा क्लास लगाती हैं।

बच्चे और बड़े

सबके मन को बहुत

भाता है।

मेरा प्यारा यह रख बाग

लुधियाना की शान

कहलाता है।

अंगद ककड़
चतुर्थ 'सी'

माँ

माँ और माँ का प्यार निराला
उसने ही है मुझे सँभाला
मेरी मम्मी बड़ी प्यारी
मेरी मम्मी बड़ी निराली
क्या मैं उनकी बात बताऊँ
सोचूँ! उन्हें कैसे मैं जान पाऊँ

सुबह सवेरे मुझे उठाती
कृष्णा कह कर मुझे जगाती
जल्दी से तैयार मैं होता
उसके कारण स्कूल जा पाता
स्कूल से आते ही खुश होता
जब मम्मी का चेहरा दिखता
पौष्टिक भोजन मुझे खिलाती
गृह कार्य भी पूरा करवाती।

माँ और माँ का प्यार निराला
पर मैं करता गड़बड़ घोटाला
जब मैं करता कोई गलती
समझाने की कोशिश करती
लुटाती मुझ पर अधिक प्यार
करती मुझ से अधिक दुलार

मुझ पर गुस्सा जब है आता
दो मिनट में उड़ भी जाता
मेरी मम्मी मेरी जान
रखती मेरा पूरा ध्यान
माँ और माँ का प्यार निराला
उसने ही है मुझे सँभाला।

देवाशीश
तृतीय 'बी'

हमारी महान शिक्षा प्रणाली

गर्मी की छुट्टियाँ

‘यात्री कृपया ध्यान दें, दिल्ली से गोवा जाने वाली इंडिगो गोवा एयरपोर्ट पहुँचने वाली है।’ यह अनाउंसमेंट सुनकर मुझे मेरे कानों पर भरोसा नहीं हो रहा था, क्योंकि यह मेरी पहली हवाई यात्रा थी।

वैसे तो गोवा में हमेशा गर्मियाँ होती हैं मगर उस समय वहाँ मानसून चल रहा था तो मौसम काफी अच्छा हो गया था। हम सब के लिए उधर का मौसम बिल्कुल अनुकूल था पर उधर के लोगों के लिए सर्दियाँ चल रही थी। यह नज़ारा देख मैं और मेरी छोटी बहन अपनी हँसी न रोक पा रहे थे। हमारा होटल एयरपोर्ट से काफी दूर था, सो रास्ते में हमने कई रोमांचक स्थान देखे। हर ओर हरियाली देख कर मन काफी प्रसन्न हो गया था। सफ़र की थकावट मिनटों में उतर गई। फिर हम अपने होटल पहुँचे। ‘अरे वाह! समुद्र! मम्मी मैं इसी कमरे में रहूँगा।’ मैंने माँ से खुशी में कहा! ‘मैं भी... मैं भी’ मेरे छोटी बहन कहने लगी। क्योंकि हमारा कमरा ‘सी-फेसिंग’ था।

कुछ वक्त आराम करने के बाद हमने अपनी यात्रा शुरू की। पहले तो हम होटल के पास वाले ‘बीच’ गए। जो नज़ारे हम फिल्मों में देखते हैं, वो नज़ारा हमारे सामने था। मैं उस समय इतना खो गया था कि फोटो लेना तो भूल ही गया। दूर-दूर तक फैला समुद्र, समुद्र तट तक आती लहरें मन-मोह रही थीं। फिर उन यादों को कमरे में समेट कर हम होटल वापिस लौट आए और अगले दिन की तैयारी में जुट गए। अगले दिन हम क्रूज़ पर गए। उस नाव यात्रा ने हमें गोवा के इतिहास से रूबरू करवाया। लौटते वक्त तेज़ बारिश ने मज़ा दोगुना कर दिया।

अगले दिन हम गए ‘दोना-पाउला’। इस स्थान पर मशहूर फिल्म ‘सिंधम’ के कई दृश्य फिल्माए गए हैं। वहाँ से हमने खरीददारी भी की और मौसम का आनंद भी लिया। जितनी देर में हम दूसरे बीच जाने लगे तो तेज़ बारिश फिर शुरू हो गई। सो हमें होटल लौटना पड़ा। रास्ते में हमने गोवा के मशहूर काजू भी खरीदे। अगले दिल हमने कई मशहूर स्थानों का भ्रमण किया। जैसे अगुडा फोर्ट- जो समुद्र तट पर स्थित है। कई मशहूर चर्च भी देखे। कैलेनगूट बीच पर टैटू भी बनवाया और खरीददारी भी की। बाघा-बीच भी गए। वहाँ की गीली मिट्टी पर कोई छोटे समुद्री जीव भी दिखे। डर के मारे हम सब वहाँ से सरपट भागे। अगले दिन हमारी वापसी थी। मन तो नहीं था, पर लौटना भी ज़रूरी था पर गोवा की वो यादें मेरे मन में हमेशा ताज़ा रहेंगी।

सक्षम बांसल
नवम् ‘ब’

‘मजबूरी में हासिल किया ज्ञान मन पर कोई पकड़ नहीं रखता’ यह वाक्य पढ़कर हमें अपने ही जीवन की वे मुश्किल घड़ियाँ याद आ जाती हैं जब स्कूली किताबों में लिखे मुहावरे ‘काला अक्षर भैंस बराबर’ को पढ़कर दिल भर सा आता था। क्या करें, स्कूल की किताब में लिखा कुछ याद ही नहीं होता था। आसान शब्दों में उपर्युक्त वाक्य हमारी वर्तमान शिक्षा प्रणाली के एक पर्यायवाची से कम नहीं है। शिक्षा प्राप्त करने का मतलब सिर्फ पढ़ाई ही नहीं होता। गांधीजी का कहना था कि शिक्षा का अर्थ है बच्चों में शारीरिक, मानसिक और नैतिक शक्तियों का विकास करना। लेकिन लगता है कि हमारा देश बापू की बाकी कही बातों को याद रखने में यह महत्वपूर्ण बात तो भूल ही गया। वैसे आजकल एक वाक्य है जिसे सुनते ही बच्चों में चिड़चिड़ापन, सुस्ती और निराशा जैसे लक्षण दिखाई देने लगते हैं और यह वाक्य जो आप सब ने भी कई बार सुना होगा, है, ‘बेटा, जाओ पढ़ाई करो।’ ऐसा होने का मुख्य कारण यही है कि हम पढ़ाई या शिक्षा प्राप्त करने को कोई मज़ेदार काम मानते ही नहीं हैं। इसमें जितना दोष हमारा है उससे कहीं ज्यादा दोष हमारी शिक्षा प्रणाली का है। आजकल तो छोटे बच्चे भी वे चीज़ें याद करते मिल जाते हैं जो हमने पाँचवीं कक्षा तक पढ़ी ही नहीं थी। तब उन बच्चों पर तरस भी आता है और अपने लिए थोड़ी खुशी भी होती है। जैसे-जैसे हम बड़े होते जा रहे हैं वैसे-वैसे पढ़ाई का बोझ हमें और नीचे खींचता जा रहा है। पढ़ाई करने का मूल कारण अब सिर्फ परीक्षा में अच्छे अंक लाना बन गया है न कि जिंदगी का एक अहम हिस्सा समझ कर उसे अपना लेना। मेरा मानना है कि जिस दिन शिक्षा प्रणाली में अच्छे के लिए एक बदलाव आएगा उस दिन एक लहर उठेगी और पढ़ाई के प्रति सभी दुखद भाव अपने साथ बहा ले जाएगी। फिर समाचार कुछ इस प्रकार होंगे – आई.आई. टी की परीक्षा में किया 30 बच्चों ने टॉप। प्याज़ के दामों में बढ़ोतरी की जगह समाचार होगा – देश में चश्मियों की संख्या बढ़ी। चश्मों की दुकानों की सेल भारी, दुकानदार खुश। क्योंकि उस दिन बच्चों को पढ़ाई से प्यार जो हो जाएगा।

गज़ल शर्मा
नवम् ‘जी’

स्वतंत्रता दिवस

स्वतंत्रता दिवस है भारत की शान,
फौजियों ने बचाई है हमारी जान।

भारत का झंडा हम लहराते हैं,
जन-गण-मन हम गाते हैं।

फौजी परेड करते हैं,
हम उसका आनंद लेते हैं।

फौजी लेते हैं 21 तोपों की सलामी,
इस दिन भारत आज़ाद हुआ क्योंकि
उसे मिली हुई थी गुलामी।

जय हिन्द!

साची जैन
पाँचवीं ‘सी’

विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

लोग कहते हैं कि नहीं है दुनिया में भगवान,
हम कहते हैं कि विश्वास तो कर के देखो,
कीट-पतंगों में भी है राम विराजमान।
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

विज्ञान करता है सबूतों पर एतबार,
पर विश्वास कहता है कि कर के तू देख एतबार एक बार,
लांघ न दिया भवसागर के पार,
तो तू चाहे करना फरियाद बार-बार।
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

विज्ञान तो विज्ञान ठहरा
जाने क्या यह तथ्य बेचारा,
पत्ते गिरने की वजह है बताता गुरुत्वाकर्षण
पर असल वजह है गुरु का आकर्षण।
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

खुद के अस्तित्व का कोई नहीं अता-पता,
लगाने चले हैं प्रश्न चिह्न उस पर जो परम-पिता!
कहाँ है राम? कहाँ है राम?
ये गुहार हैं लगाते,
अपनी अज्ञानता के बुखार को नहीं है त्यागते।
दर्शन न होने पर निकालते हैं भगवान का कसूर
पर यह नहीं जानते कि अपनी ही आँख में नहीं है नूर!
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

कोई मंदिर या मस्जिद नहीं है भगवान का सदन
यह पूरा संसार ही है उसका भवन!
वह तो है सर्वव्यापी सर्वगुण सम्पन्न,
करता है हर जीव जंतु जिसकी महिमा का कथन!
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

जब कण-कण में है ईश्वर का वास,
फिर क्यों भटके कोई मंदिर-मस्जिद के आस-पास?
पर याद रखो यह सार्वत्रिक तथ्य,
धूप में भी हवा तो है चलती,
पर छांव तो वृक्ष के नीचे ही आकर मिलती!
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

धारणा निश्चित है तो पत्थर भी भगवान है,
नहीं तो भगवान भी पत्थर समान है।
काम हो जाए तो भगवान की जय-जयकार है,
वरना उसी पर लानतों की बौछार है!
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

बच्चों का देता है जो साथ,
परीक्षाओं में रातभर जागता है जो त्रिलोकनाथ।
बेसहारा की करता है जो राखी,
अंधियारे को करता है दूर जो साखी!
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

अनाथों को देता है जो प्यार का संग,
उनके जीवन में भर देता है नव रंग।
गरीबों का भी जो रखता है ख्याल,
जब उनका जीवन हो जाता है बदहाल!
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

कहना यही चाहती है ये सुलक्षणा,
करना न कभी भूल के भी ईश की आलोचना।
कर नहीं सकते कम उसकी अपार महिमा का गुणगान,
चलो, आओ, बना लेते हैं अपना विश्वास ही बलवान, शक्तिमान!!
विश्वास ही भगवान है, भगवान ही विश्वास है

सुलक्षणा
दसवीं 'बी'

खुश रहने का मूलमंत्र (मेडिटेशन)

आज के हाईटेक और भाग-दौड़ भरी ज़िन्दगी में, हम सहज ही अति उत्तेजना का शिकार हो जाते हैं। हमारी व्यस्त ज़िन्दगी हमें केवल आगे बढ़ने का संकेत देती है। इसके अलावा हमारे हाथ में मौजूद इलेक्ट्रॉनिक डिवाइज़ हमें अलग-अलग डिजिटल दिशा की ओर ले जाते हैं। जहाँ आंतरिक शांति हमारे लिए बहुत जरूरी हो जाती है। मेडिटेशन आंतरिक शांति देता है। मेडिटेशन करने से दिमाग पर गहरा प्रभाव पड़ता है। यह बच्चों के लिए भी उतना ही प्रभावी होता है। जितना बड़ों के लिए होता है। मेडिटेशन करने से ध्यान केंद्रित करने की क्षमता बढ़ जाती है। मेडिटेशन के अभ्यास से आपको कई न्यूरोलॉजिकल लाभ होते हैं। मेडिटेशन से दिमाग के ग्रे-मैटर वॉल्युम अधिक होता है और ग्रे-मैटर वॉल्युम जितना अधिक होगा ब्रेन सेल्स उतने अधिक होंगे जिससे दिमाग की क्षमता बढ़ जाती है। एकाग्रता और ध्यान दिमाग का एक बहुत अहम हिस्सा होता है। नियमित रूप से मेडिटेशन करने से एकाग्रता बढ़ती है, मन प्रसन्न रहता है तथा मानसिक शक्ति का विकास होता है।

मयुरेश राव
चौथी 'डी'

धरती बचाओ, जीवन बचाओ

परिश्रम का महत्व

यदि उस समय मैंने अपनी सुधबुध खो दी होती तो आज जिस मुकाम पर मैं पहुँची हूँ वो मैं कभी स्वप्न में भी नहीं सोच सकती थी। मुझे याद है माँ और बाबू जी के शब्द “करत-करत अभ्यास ते जड़मति होत सुजान”। सचमुच परिश्रम ही है जो मनुष्य को ऊँचाइयों तक पहुँचा सकता है। परिश्रम तथा अभ्यास ही सफलता की कुंजी हैं। विद्यार्थी जीवन में मेहनत का बहुत महत्व है। एक पक्षी अपने पंख फैलाकर गगन में उड़ना चाहता है। उसे अपनी मंज़िल का ज्ञात नहीं होता परन्तु वह अपना कर्म करता रहता है। वह असीम आसमान को छूना चाहता है। इसी तरह मैंने अपने जीवन में बहुत कुछ पाने की कामना की और अपनी अभिलाषा पूरी करने के लिए प्रयास भी किया। परन्तु एक मोड़ ऐसा भी आया जब मैं अपने जीवन के मार्ग से हटकर दूसरी दिशा में चल पड़ी। मैंने अपने अध्यापक और गुरु की शिक्षा को नहीं अपनाया। मैं बुरी संगत में शामिल हो गई। कहते हैं कि डलिया में पड़ा एक सेब गल जाए, तो बाकी सभी फल भी गल जाते हैं। इसी तरह बुरी संगत का मुझ पर इतना असर हुआ कि मैं नीचे ही गिरती चली गई।

वार्षिक परीक्षा आरंभ होने में कुछ ही सप्ताह रह गए थे। मुझे एहसास हुआ कि मैं समय का पालन नहीं कर रही थी। मैं बहुत परेशान हो गई और हिम्मत हारकर बैठ गई। मेरी जन्मदाता, मेरी माँ ने मुझे परिश्रम का महत्व समझाते हुए यह अनमोल पंक्तियाँ दोहराई – ‘करत-करत अभ्यास ते जड़मति होत सुजान’ उन्होंने मुझे, यह भी समझाया कि ‘जब जागो तभी सवेरा।’ मैं सकारात्मक सोच रखते हुए, हिम्मत और साहस से आगे बढ़ी।

मैंने अपने आप को यह समझाया कि मैं हार नहीं मान सकती। कठोर परिश्रम और लगन से पढ़ाई करके मैंने परीक्षा में सफलता प्राप्त की। मैंने अपने सपनों को नई उड़ान दी और अपने लक्ष्य की ओर एक कदम बढ़ाया। हरिवंशराय बच्चन जी द्वारा लिखी गई कविता ‘अग्नि पथ’ मुझे बहुत प्रेरित करती है।

तू न थकेगा कभी

तू न थमेगा कभी

तू न मुड़ेगा कभी -

कर थपथ, कर शपथ, कर शपथ

अग्नि पथ, अग्नि पथ, अग्नि पथ।

सृष्टि
नवम् ‘जी’

धरती को हम माँ स्वरूप मानते हैं। यह धरती हमारे रहने का स्थान है, हमारी जीविका का साधन है पर इंसानों की विभिन्न कुप्रथाओं के कारण पृथ्वी पर पाए जाने वाले प्राकृतिक संसाधन दिन-ब-दिन नष्ट हो रहे हैं। इससे पृथ्वी का जीवन खतरे में है। विभिन्न वन प्राणी अपने अनुकूल वातावरण की कमी के कारण पूरी तरह से विलुप्त हो चुके हैं। विभिन्न प्रकार के प्रदूषण, ग्लोबल वार्मिंग और अन्य पर्यावरणीय समस्याएँ दिन-प्रतिदिन बढ़ती जा रही है। इनके नकारात्मक प्रभावों को कम करने के लिए सभी बुरी प्रथाओं को रोकना बहुत आवश्यक है। पूरी दुनिया में लोगों में जागरूकता फैलाने के लिए हर साल 22 अप्रैल को ‘पृथ्वी दिवस’ मनाया जाता है। यह पृथ्वी के प्राकृतिक वातावरण को बनाए रखने के लिए प्रतिवर्ष मनाया जाता है। हमारी पृथ्वी हमसे कुछ नहीं लेती लेकिन अपने संरक्षण की माँग अवश्य करती है। हम पृथ्वी पर रहने वाले अकेले नहीं हैं, हमारी अनेक प्रजातियाँ पृथ्वी पर रहती हैं। इसलिए हमें स्वार्थी नहीं होना चाहिए तथा सभी जीवों के बारे में सोचना चाहिए।

हमें कचरे को कम करके, प्लास्टिक, कागज़, लकड़ी के प्रयोग को कम करके अपनी पृथ्वी और पर्यावरण को बचाना चाहिए।

लावण्या
सातवीं ‘बी’
शाखा विद्यालय

खारा समुंद्र

एक गाँव में दो भाई अपने अपने परिवार के साथ रहते थे। एक भाई अमीर था तो दूसरा गरीब। दीवाली आई तो सारे गाँव में खुशियाँ मनाई जा रही थी परन्तु छोटे भाई के पास तो खाने के लिए भी कुछ नहीं था। वह बड़े भाई के पास मदद माँगने गया। परन्तु बड़े भाई ने बैरंग वापिस भेज दिया। बेचारा वापिस लौट रहा था कि रास्ते में एक बूढ़ा दिखाई दिया। बूढ़े के पास लकड़ियों का एक बड़ा सा गट्टर था। बूढ़े ने उससे पूछा कि तुम इतने उदास क्यों हो तो उसने कहा कि मेरा परिवार भूखा मर रहा है। बूढ़े ने कहा कि अगर तुम ये लकड़ियों का गट्टर मेरे घर पहुँचा दो तो मैं तुम्हें वो दूँगा जिससे तुम अमीर हो जाओगे। वो मान गया और घर पहुँचकर बूढ़े ने उसे मालपुआ दिया और कहा कि जंगल में जाना और वहाँ पर तुम्हें अजीब तरह के तीन पेड़ दिखाई देंगे और आगे एक गुफा होगी वहाँ तीन बौने रहते हैं। मालपुआ उन्हें बहुत पसंद है। तुम उनसे मालपुआ के बदले पैसे नहीं बल्कि पत्थर की चक्की माँगना। उसने बिल्कुल वैसा ही किया। बौने ने उसे चक्की दी और कहा कि यह कोई मामूली चक्की नहीं है बल्कि इसे घुमाने पर जो माँगोगे वो तुम्हें मिल जाएगा। इच्छा पूरी होने पर इसे लाल कपड़े से ढक देना। सामान बनना बंद हो जाएगा। उसने ऐसा ही किया और वह जो माँगता उसे मिल जाता और वह अमीर हो गया। उसके भाई को पता चल गया और उसने चक्की चुरा ली और अपने परिवार के लिए नाव खरीदकर चक्की लेकर चल पड़ा। उसने अपनी पत्नी की जिज्ञासा शांत करने के लिए चक्की से कहा ‘चक्की चक्की’ नमक निकाल। नमक निकलना शुरू हो गया। उसे चक्की को बंद करने का उपाय नहीं पता था। उन सबकी जल समाधि बन गई और समुद्र का पानी खारा हो गया। शिक्षा - लालच बुरी बला है।

वान्या
नौवीं ‘बी’

विदेश जाने के लिए युवाओं के मन में बढ़ता लगाव

बहुत ही खेद की बात है कि आज की युवा पीढ़ी शिक्षा प्राप्त करने विदेश जाना चाहती है पर ये सच है और दुखद भी। जब दुनिया ने विश्वविद्यालय की कल्पना भी नहीं की थी तब भारत में नालंदा और तक्षशिला जैसे महान गुरुकुलों में शिक्षा प्राप्त करने दुनिया भर से विद्यार्थियों का आना होता था। अंग्रेजी दासता के दौर में लार्ड मैकाले ने भारतीय शिक्षा पद्धति को तहस-नहस कर दिया था। स्वतंत्रता के बाद परिस्थितियाँ और बदलती गई। छोटे-छोटे गुरुकुल तो पहले से ही समाप्त हो गए थे। जो लोग बड़ी मुश्किल से पढ़कर आगे आते हैं उन्हें आरक्षण का जहर डस लेता है उनकी योग्यता का मूल्यांकन नहीं हो पाता। उन्हें रोज़गार के अवसर नहीं मिलते। युवा वर्ग विदेशी जीवन शैली से ज्यादा आकर्षित होते हैं। आजकल के युवाओं को विदेशी चमक-दमक, जीवन-शैली, वहाँ की संस्कृति, रहन-सहन, आज़ादी पसंद है। आज कल के युवाओं को यह बात पसंद नहीं कि कोई उनके काम में दखलअंदाज़ी करे, कोई रोक-टोक करे। युवा नौकरी की तलाश में विदेश जाते हैं। युवाओं को भारत की अपेक्षा विदेश में अनेक विषय पढ़ने को मिलते हैं। युवा पढ़ाई के साथ-साथ नौकरी करते हैं तथा अपना खर्चा खुद उठाना शुरू कर देते हैं। युवाओं को लगता है भारत में कुछ नहीं है वहीं जाकर वे अपने सपने पूर्ण कर सकते हैं। दूसरी ओर माता-पिता अपनी ज़मीन-जायदाद सबकुछ दांव पर लगाकर बच्चों को अपने से दूर विदेश भेज देते हैं लेकिन वहाँ जाकर बच्चे माता-पिता के प्रति अपने फर्ज़ को भूल जाते हैं। उच्च शिक्षा के बाद हमारे युवा वहीं रहने तथा बसने के सपने देखने लगते हैं अमरीका, कनाडा और आस्ट्रेलिया में युवाओं की गिनती तेज़ी से बढ़ रही है। अगर यही हालात रहे तो भारत को आने वाले समय में इस नई समस्या से जूझना होगा। इसलिए ज़रूरी है कि देश की प्रतिभाएँ देश में रहकर देश के विकास में अपनी भागीदारी निभाएँ।

आरती बंसल
माध्यमिक विभाग

भगवान और इंसान

आज का इंसान, जैसे भ्रष्टाचार की खान अपने स्वार्थ के लिए ले रहा, न जाने कितने बेकसूरों की जान इतना कुछ होने पर भी न जाने क्यों चुप है भगवान एक बार सपने में मिल गए भगवान दर्शन के बाद किए गए प्रश्न क्यों बनाए थे इंसान अगर नहीं चला सकते थे जहान मुस्कराते हुए बोले फिर भगवान प्रश्न भी तुम इंसान और उत्तर भी तुम इंसान कभी नहीं हो सकता यह संसार एक समान मैं आया तब-तब, जब-जब शैतान था अति बलवान जिन्होंने गुलाम किया हिंदुस्तान, क्या थी उनकी पहचान किसने आज़ाद करवाया, जब गुलाम था हिंदुस्तान शैतान भी आम इंसान, मानव भी आम इंसान आज बम विस्फोट, भूकंप जैसे हादसों में मर रहा इंसान देश और मानवता के लिए कोई क्यों देता अपनी जान सब कुछ भगवान करेगा तो तू क्या करेगा इंसान केवल अपने स्वार्थों के लिए जीना है पापियों की पहचान देश और मानवता के लिए कर अपने प्राणों का दान नहीं तो तू भी देगा किसी दिन बम विस्फोट, भूकंप जैसे हादसों में बलिदान इतना बोलकर भगवान हो गए अंतर्ध्यान।

अंशिका थापर
सातवीं 'सी'

निशानी दोस्ती की

एक स्कूल में चार सखियाँ पढ़ती थी। वे चारों साथ ही खेलती और साथ ही पढ़ती थीं। राशी उनमें से सबसे अधिक अच्छी और होशियार थी। गीता एक तैराक थी और वहीं सीमा एक खिलाड़ी थी पर उनमें सबसे चालाक और चतुर थी रूबी। रूबी, राशी से बहुत जलती थी। पर जैसे जैसे वे सब बड़ी होती गईं वैसे वैसे रूबी सबको नापसंद आने लगी। रूबी की घृणा राशी के प्रति बढ़ती चली गई। रूबी ने सोचा कि यदि राशी कहीं दूर चली गई तो सब उस पर ध्यान देंगे।

यह तो सच है कि घृणा मनुष्य से क्या कुछ नहीं करवाती इसीलिए उसने राशी, गीता और सीमा को अपने घर दीवाली के लिए बुलाया और सोचा कि जब वह और राशी अकेली होंगी और वह कमरे में आग लगाकर चली जाएगी और इसको घटना बताएगी। यह काम करने के लिए उसने किसी को पैसे भी दिए थे।

अचानक रूबी का पैर फिसला और वह खाई में गिरने लगी तभी राशी ने उसे बचा लिया। रूबी को लगा कि राशी ने जान बचाने के लिए अपनी जान खतरे में डाल दी इसलिए मुझे ऐसा नहीं करना चाहिए। पर उसी दौरान आग लगा दी जाती है और उस पर जली हुई लकड़ी गिरने लगती है तथा रूबी उसे बचाने की पूरी कोशिश करती है पर बचा नहीं पाती। अब हर दीपावली पर वह तीनों एक दीया जलाकर राशी को याद करते हैं।

छवि
नौवीं 'डी'

चिड़िया की पुकार

जब मैं चौथी कक्षा में पढ़ता था
मैंने अपने जन्मदिन पर एक पौधा लगाया।
उसे बड़े प्यार से सींचा।
तीन सालों में ही वह हरा-भरा पेड़ बन गया।
एक दिन मैंने ध्यान से देखा,
एक नन्हीं चिड़िया उस पेड़ पर बैठी चहचहा रही थी।

हर रोज़ मैं उसे निहारने लगा।
मुझे वह बड़ी प्यारी लगी।
लेकिन, न जाने कैसे मैंने उसके अंदर की उदासी
पहचान ली।
उसके दिल की उदासी जानने के लिए
मैं उससे रोज़ बतियाने लगा।
वह अपने दिल का हाल मुझे सुनाने लगी
ऐसे पेड़ न जाने अब कहाँ खो गए हैं?
मैं और मेरे साथी ऐसे पेड़ों के लिए तरस गए हैं।

भगवान के लिए ऐ इंसान,
हम पर ज़रा तरस खाओ।
जगह-जगह हरे-भरे पेड़ लगाओ।
उसकी बात सुन मैंने
अपने मन में ठान ली
मैं जगह-जगह पेड़ लगाऊँगा
पक्षियों के आश्रय को ध्वस्त होने से बचाऊँगा।

हविश मेंहदीरत्ता
सातवीं 'अ'
शाखा विद्यालय

पढ़ाई के दिन

शिक्षा ही सार जगत का,
इसको हासिल करना तुम।
मेहनत से तुम पढ़ना-लिखना,
सबसे ऊपर उठना तुम।

अगर नहीं की तुमने मेहनत,
नीचे ही रह जाओगे।
समाज में अपना कोई भी,
स्थान बना न पाओगे।

अतः अभी से लक्ष्य बनाओ
पढ़ने में जुट जाओ तुम
इस दुनिया को, इस समाज को
कुछ करके दिखलाओ तुम।

छवि खन्ना
तीसरी 'सी'

गोरैया अब तुम कहाँ गई?

पेड़-पौधों को हम काट रहे
पशु-पक्षियों का आश्रय छीन रहे
पंछी की चहचहाहट विलुप्त हो गई
गोरैया अब तुम कहाँ गई?

मैंने तुम्हें नहीं देखा है
बस तुम्हारे बारे में सुना है।
मेरी माँ किस्से तुम्हारे सुनाती है
तुम्हारे बारे में बतलाती है।

मन में जिज्ञासा को भर गई
गोरैया अब तुम कहाँ गई?

मुझे भी तुमसे मिलना है
जिज्ञासा को शांत करना है।
अपना सूना आँगन महकाना है
तुम्हारी चहचहाहट को जिंदा करना है।

इन्हीं ख्यालों में मैं खो गई
गोरैया अब तुम कहाँ गई?

पशु-पक्षियों को इंसाफ़ दिलाना है
पर्यावरण के लिए कुछ कर दिखाना है
पेड़-पौधों को कटने से बचाना है।
धरती को फिर से स्वर्ग बनाना है।

अपने घर पेड़े-पौधे लगाऊँगी
वहाँ पर गोरैया तुम्हें
बुलाऊँगी।
आशा है तुम आओगी
मेरे घर-आँगन को
खुशनुमा बनाओगी।

कीर्ति गुप्ता
आठवीं 'ब'
शाखा विद्यालय

वो भी क्या दिन थे

वो पहला दिन याद है मुझे,
जब कदम स्कूल में पड़ा था,
उन दिनों की हरियाली में,
कुछ अपना ही मज़ा था।

मित्रों के संग झूला-झूले,
हमको क्या पता था,
यह समय नहीं अब आएगा,
जो कितना ही खास था।

दिन भर गपशप फिर लड़ाई,
प्यार से टीचर ने सुलझाई,
टीचर का किया नुकसान,
डाँट सुनकर हो गए परेशान।

मित्रों ने चुटकुले सुनाकर,
चेहरे पर मुस्कान लाई,
उन प्यारी यादों की मुझे,
खूब याद है आई।

टीचर के न आने पर,
बहुत खुश हो जाएँ,
पी.टी. के लिए जाना पड़ जाए,
तो फूले न समाए।

कैन्टीन के खाने का भी,
अपना ही होता स्वाद था,
जल्दी छुट्टी हो जाने पर,
आता बड़ा मज़ा था।

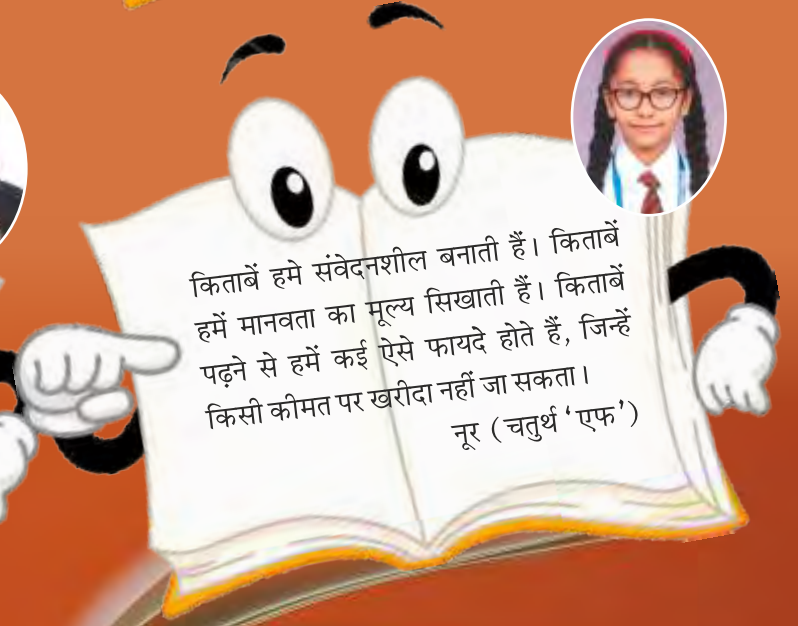
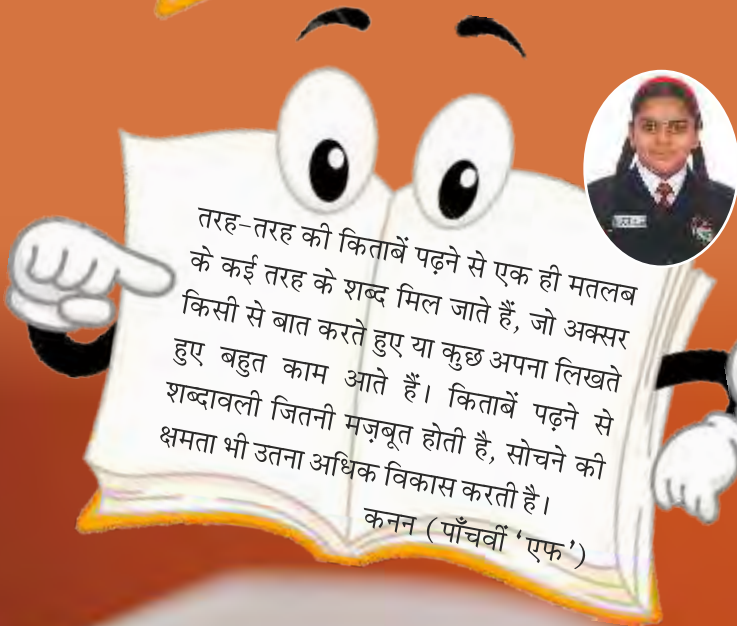
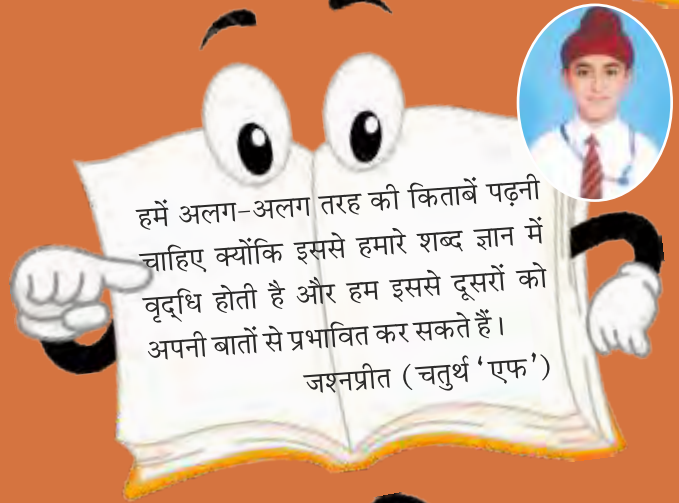
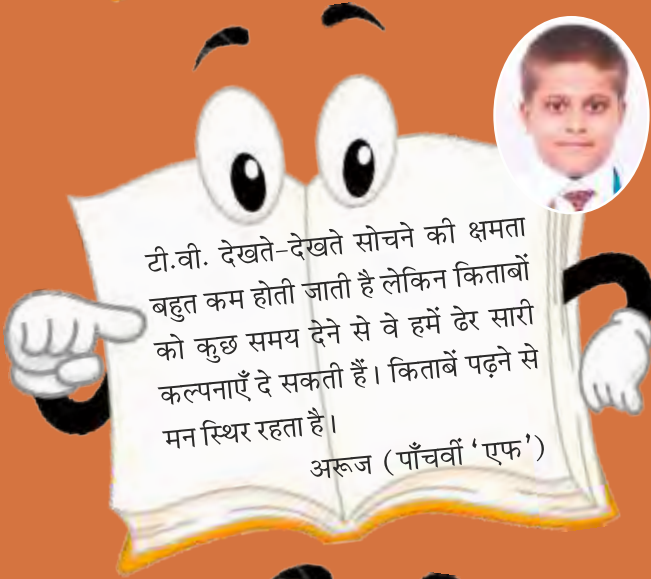
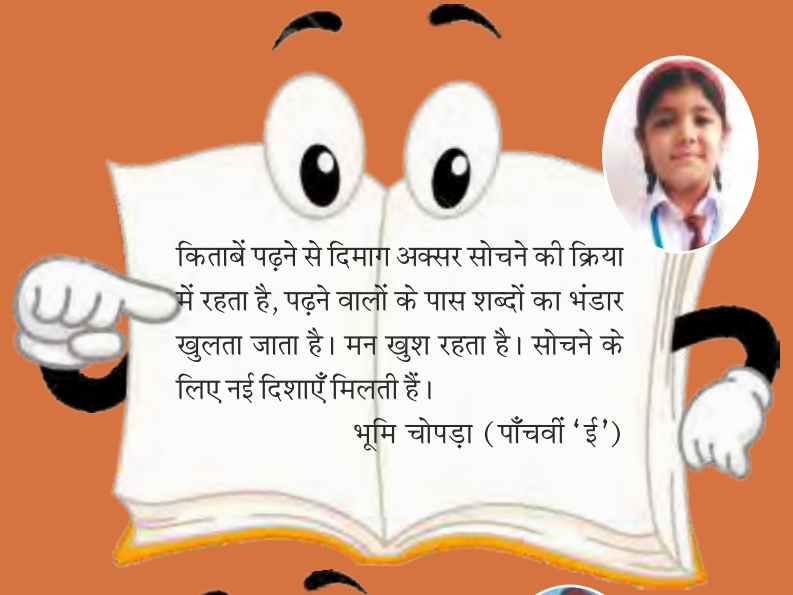
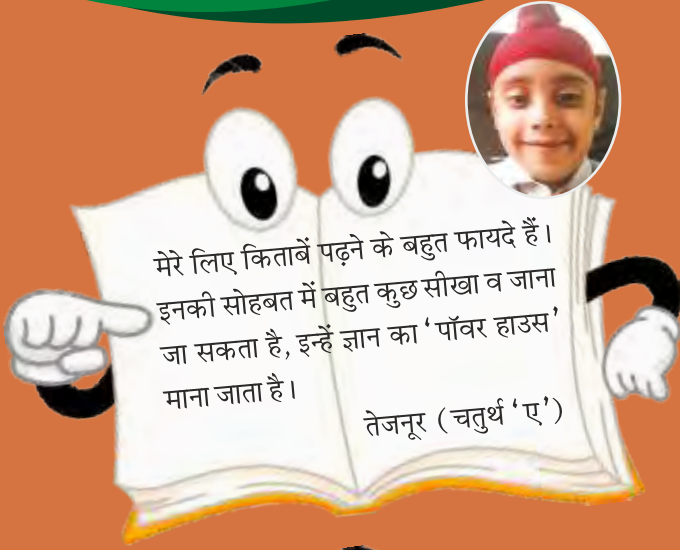
अलग हो गए सारे मित्र,
ये कैसे हुआ था,
सलामत रहे दोस्ताना हमारा,
शायद ज़िन्दगी ने कुछ ऐसा
ही चाहा था।

अक्षिता मुंजाल
दसवीं 'ए'

किताबें पढ़ने के फायदे

इस जीवन की कद्र करो

ओ नादान! कौन मुसीबत तेरे सामने पड़ी है।
सोच के देख, सोच के देख
क्या तेरे जीवन से बड़ी है।

टकरा जा और गिरा दे इसको,
हिम्मत न हार और भगा दे इसको।
फिर देखना वो कम्बखत कहाँ खड़ी है,
क्या वो मुसीबत तेरे जीवन से बड़ी है।
न मारो न मरो, इस जीवन की कद्र करो।

पढ़ - लिख के मेहनत की,
अच्छे नम्बर न आए तो क्या?
माना नम्बर है ज़रूरी

पर तुम्हारी कमी कौन करेगा पूरी।
बिन तुम्हारे उनकी जिन्दगी जैसे है अधूरी।
न मारो न मरो, इस जीवन की कद्र करो।

पढ़ लिख के हुए बेकार
करते रहे नौकरी का इंतज़ार
नौकरी न मिले तो क्या?
उठ, हिम्मत न हार,
कर अपना कोई कारोबार,
मत बन दूसरों पर भार।

न मारो न मरो, इस जीवन की कद्र करो।
क्यों लोग मर जाते हैं खा के ज़हर,
माँ बाप पर ढाते हैं कहर,

बिन बच्चों के
उनकी जिन्दगी जाती है ठहर।
कभी ज़हर न खाना तुम,
हमेशा अपना फर्ज निभाना तुम।
न मारो न मरो, इस जीवन की कद्र करो।

मकड़ी से तुम लेना सीख,
जो बुनती जाला बार बार।
फिर भी कभी न माने हार।
न मारो न मरो, इस जीवन की कद्र करो।

अगर कोई संघर्ष नहीं,
तो जीवन पशु समान।

खाली खाया पीया,

ये देह आए न किसी काम

वक्त को न करो बर्बाद,

करो मेहनत, रहो आबाद।

जीवन के मूल्य को समझो तुम।

न मारो न मरो, इस जीवन की कद्र करो।
इस जीवन की कद्र करो।

पूर्वी
नौवीं 'बी'

एहसास

मैं कानून का पालन करूँगा

क्योंकि मेरे हृदय में भारत बसता है।

मैं सफाई की ओर ध्यान दूँगा

क्योंकि हृदय में सफाई बसती है।

मैं हर एक से प्यार से बातें करूँगा

क्योंकि मेरे हृदय में प्यार बसता है।

मैं औरतों और लड़कियों को सम्मान दूँगा

क्योंकि मेरे हृदय में आदर बसता है।

मैं अपने सभी काम समय से करूँगा

क्योंकि मेरे हृदय में अनुशासन बसता है

मैं किसी भी इंसान में भेद-भाव नहीं करूँगा

क्योंकि मेरे हृदय में एकता की भावना बसती है।

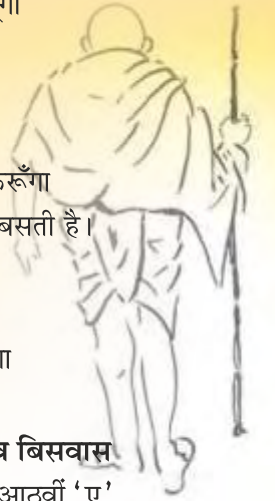
मैं देश का तिरंगा नीचे नहीं आने दूँगा

क्योंकि मेरे हृदय में देशभक्ति बसती है।

मैं सत्य, अहिंसा, प्रेम के पथ का चलूँगा

क्योंकि मेरे हृदय में गांधी बसता है।

गौरव बिसवास
आठवीं 'ए'

गुरु

अंधकार से प्रकाश की ओर ले जाता,
सदा हमें नई राह दिखाता।

जीवन की राह पर चलना सिखाता,
डगमगाएँ तो संभलना सिखाता।
हमारे लक्ष्य से अवगत करवाता,
हमें हमारी मंज़िल तक पहुँचाता।

हमारी सोच को नई दिशा देता
हमारी बुद्धि को विकसित करता,
अच्छे-बुरे से परिचित करवाता
नैतिक गुण हमें सिखलाता।

मेहनत करना हमें सिखाता
डॉट-प्यार से हमें समझाता
शिक्षा का महत्त्व बतलाता
मार्गदर्शक हमारा बन जाता।

हमारे जीवन की कुंजी है गुरु
भविष्य की पूंजी है गुरु
असल जीवन होता गुरु से शुरू
शत् शत् नमन तुम्हें गुरु
शत् शत् नमन तुम्हें गुरु।

मनन जैन
सातवीं 'ब'
शाखा विद्यालय

नदी-नालों, कुओं, तालाबों नदियों में गंदगी न करें। पानी की एक बूँद भी बर्बाद न करें।

अक्षरा
पाँचवीं 'सी'

प्लास्टिक का प्रयोग कम से कम करें। प्लास्टिक की थैलियों के बदले कपड़े के थैलों का प्रयोग करें।

मनन वर्मा
पाँचवीं 'बी'

अपने कमरे से बाहर निकलने से पहले बिजली के उपकरणों को बंद करने का नियम बनाएँ।

रायमा बत्तरा
पाँचवीं 'एफ'

अधिक से अधिक पेड़-पौधे लगाएँ क्योंकि यही हमारे वातावरण को शुद्ध रख सकते हैं।

कृवि सहगल
चतुर्थ 'डी'

पुरानी बेकार चीज़ों को रि-साइकिल करना सीखिए।

कार्तिक शर्मा
चतुर्थ 'ए'

हमारी आसान कोशिशें, जो हमारे पर्यावरण को बनाएँगी सुरक्षित

रसायनों का कम इस्तेमाल करें क्योंकि बारिश के पानी में घुलकर ये रसायन पानी के स्रोतों को प्रदूषित करते हैं।

ओजस्य
चतुर्थ 'एफ'

घर में टी.वी., संगीत संसाधनों की आवाज़ धीमी रखें। कार का हॉर्न अनावश्यक न बजाएँ।

नकुल
चतुर्थ 'एफ'

घरों पर लेटेक्स पेंट का इस्तेमाल करें क्योंकि ऑयल पेंट हाइड्रोकार्बन छोड़ता है।

पूशा मलिक
तृतीय 'ए'

दुबारा रीचार्ज होने वाली बैटरी का इस्तेमाल करें क्योंकि मेटल वाली बैटरियाँ मिट्टी को नुकसान पहुँचाती हैं।

ईशा पाँचवीं 'डी'

घर, फैक्टरी, वाहनों के धुएँ को सीमा में रखें। कूड़ा कचरा जलाएँ नहीं, नियत स्थान पर डालें।

मृदुल
पाँचवीं 'बी'

पहेलियाँ

- 1) जो जाकर न वापस आये, जाता भी वह नज़र न आए
सारे जग में उसकी चर्चा, वह तो अति बलवान कहलाये।
- 2) हाथी, घोड़ा ऊँट नहीं, खाए न दाना, घास
सदा ही धरती पर चले, होए न कभी उदास
- 3) जितनी ज्यादा सेवा करता, उतना घटता जाता हूँ
सभी रंग का नीला-पीला, पानी के संग भाता हूँ।
- 4) लाल संतरी रंग है मेरा
आती हूँ मैं खाने के काम
सिर पर रहती हरियल चोटी
जल्दी बताओ मेरा नाम।
- 5) किस प्रकार के रूम में कोई दरवाज़ा नहीं होता ?
- 6) उस चीज़ का नाम बताएँ जिसे आग जला नहीं सकती,
शस्त्र उसे काट नहीं सकते। पानी उसे भिगो नहीं सकते और मौत
उसे मार नहीं सकती।
- 7) ऐसा कौन सा नाम है जिसे अंग्रेज़ी, गणित और हिंदी तीनों
भाषाओं में लिखा जा सकता है ?
- 8) वह कौन है जिसका सिर नहीं है फिर भी वह टोपी पहनता है ?

छात्र वर्ग
नवम् 'बी'

२०१७

(26A) 2017 'Kundan Jyoti' 'Kundan Jyoti' 'Kundan Jyoti' 'Kundan Jyoti' 'Kundan Jyoti' 'Kundan Jyoti' : 2017

बेटी

जब-जब जन्म लेती है बेटी,
खुशियाँ साथ लाती है बेटी।
ईश्वर की सौगात है बेटी,
सुबह की पहली किरण है बेटी।
तारों की शीतल छाया है बेटी,
आँगन की चिड़िया है बेटी।
त्याग और समर्पण सिखाती है बेटी,
नए-नए रिश्ते बनाती है बेटी।
जिस घर जाए, उजाला लाती है बेटी,
बार-बार याद आती है बेटी।
बेटी की कीमत उनसे पूछो,
जिनके पास नहीं है बेटी।

अरशी जैन
तीसरी एफ

दोस्त

लिखूँ कैसे मैं मित्र की परिभाषा, यह तो कृष्ण और सुदामा ही जाने,
फिर भी लिखने की कोशिश कर रहा हूँ मैं जाने-अनजाने
जीवन में रिश्ते तो हम कई निभाते हैं
पर दोस्ती के रिश्ते को हम स्वयं चुन पाते हैं।
मैं अपने चंद दोस्तों को अपनी कविता का हिस्सा बना रहा हूँ
जिन्हें कविता में नहीं पियो पाया उनसे माफ़ी चाह रहा हूँ
अच्छे दोस्त ज़िन्दगी में अहम भूमिका निभाते हैं
अच्छे दोस्त ज़िन्दगी की गरिमा बन जाते हैं।
अच्छे दोस्तों के संग ज़िन्दगी का हर दिन पर्व लगता है।
अच्छे दोस्तों को पाकर हमे गर्व लगता है।
अच्छे दोस्तों से ज़िन्दगी में रिश्ता आ जाता है।
अच्छे दोस्तों के संग हर शाम सुहानी लगती है।
अच्छे दोस्त ज़िन्दगी में चिराग की लौ बनते हैं।
अच्छे दोस्त जीवन में वैभव भरते हैं।
अच्छे दोस्त पा कर दिल को हार्दिक खुशी होती है।
अच्छे दोस्त हमारी दृष्टि बन मार्गदर्शन करते हैं।
अच्छे दोस्तों के साथ हम हर दिन खुशियों का अभिषेक करते हैं
अच्छे दोस्तों को पाकर ज़िन्दगी संवर जाती है
गर्व के दोस्तों में उसकी कक्षा का हर बच्चा आता है
युगों-युगों तक जिओ मेरे दोस्तो
यह ज़िन्दगी तुम दोस्तों की बदौलत ही ज़िन्दगी कहलाती है
कुछ लगा अगर गलत तो नादान समझ मुझे माफ़ करना
अच्छा लगे मेरा लिखा तो रब से ये फ़रियाद करना
लिखता रहे गर्व दोस्तों के नाम, दोस्ती का पैगाम।

गर्व त्रेहन

सातवीं 'बी'

मेहनत का पथ

मैं हूँ करती सब काम
मेहनत और लगन चलें मेरे साथ
रोशन करूँगी अपने माता-पिता का नाम
रात दिन केवल एक ही सपना
मेहनत संग ऊँचाइयों को छूना

अध्यापकों का साथ है मेरे पास
तो घबराने की क्या बात

सुबह-शाम केवल एक ही सपना
मेहनत संग ऊँचाइयों को छूना

मेहनत कर कभी न थकना

क्योंकि मेहनत का पथ है सब से अच्छा

मेहनत करोगे तो पाओगे बहुत कुछ

वरना रोते रहना जीवन भर

रात-दिन केवल एक ही सपना

मेहनत संग ऊँचाइयों को छूना।

काम्या नरुल्ला
तीसरी एफ

कंप्यूटर जी

कंप्यूटर जी! कंप्यूटर जी!
तुम्हारे बिना कितनी मुश्किल है जिंदगी।

तुम हो दुनिया के सबसे अच्छे
आविष्कार,
मन करता है तुम्हें करूँ इस्तेमाल बार-बार।

तुम्हारी तरफ सब होते आकर्षित,
तुम्हें बनाया ताकि कर सको सबका हित!

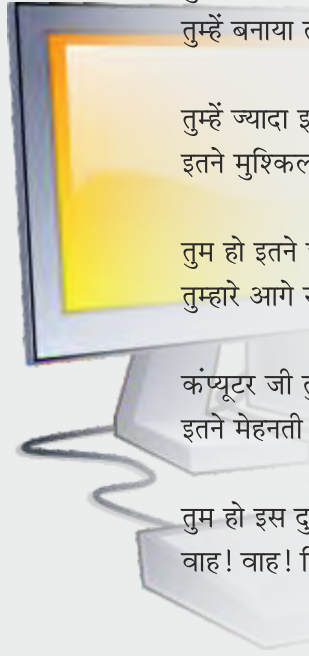
तुम्हें ज्यादा इस्तेमाल करने से आँखों पर पड़ता दुष्प्रभाव
इतने मुश्किल सवालों का कैसे देते जवाब!

तुम हो इतने ज्यादा होशियार,
तुम्हारे आगे सबको माननी पड़ती हार!

कंप्यूटर जी तुम हो मेरे अच्छे दोस्त,
इतने मेहनती हो कभी न होते सुस्त।

तुम हो इस दुनिया के सबसे बड़े विद्वान,
वाह! वाह! कितने गजब के हो तुम श्रीमान!

ध्रुव नागपाल
चतुर्थ 'सी'

डायरी लेखन - संकल्प

आज 6 अप्रैल 2018 का वह शुभ दिन था जिसका इंतज़ार मैं बेसब्री से करती हूँ। यानी मेरा जन्मदिन!! साल का सबसे खुशहाल दिन!!! आज जैसे ही सुबह उठी, फोन पर जन्मदिन के ढेरों मैसेज पढ़कर चेहरे पर एक बड़ी सी मुस्कान फैल गई। मैं कमरे से बाहर निकली तो मम्मी-पापा ने प्यार से गले लगाकर जन्मदिन की बधाई दी और दादा-दादी जी ने ढेरों आशीर्वाद दिए। आज मैंने संकल्प लिया था कि दावत पर पैसे बर्बाद नहीं करूँगी बल्कि उनका सदुपयोग करूँगी। मैंने माता-पिता को बताया कि मैं गरीब बच्चों के बीच अपने जन्मदिन के कुछ पल बिताना चाहती हूँ तो यह सुनकर वे भी बहुत प्रसन्न हुए उन्होंने भी अपनी सहमति जताई। जल्दी से तैयार हो अपनी मनपसंद ड्रेस पहन कर मैं माता-पिता और भाई के साथ अनाथ आश्रम गई। वहाँ समय बिताने का अनुभव सच में अमूल्य था। मैंने उन बच्चों से बातचीत की और उन्हें छोटे-छोटे उपहार दिए। हम सब ने नाच-गा कर

खूब मस्ती की। उन बच्चों के चेहरे पर मुस्कुराहट देखकर मेरा अंतर्मन भी प्रसन्न हो उठा। मैंने उन्हें एक गीत भी सुनाया। उन्हें अलविदा कह कर हम गुरुद्वारे चले आए। वहाँ हमने लंगर सेवा की और वाहेगुरु से अरदास की कि वह हमेशा हमें नेक राह पर चलने के लिए प्रेरित करें। फिर घर आने पर मेरे आश्चर्य का ठिकाना न रहा क्योंकि मुझे ढेर सारे उपहार मिले। सच में मेरे जीवन का सबसे अच्छा दिन रहा। ढेरों खुशियों को समेटे बिस्तर पर बैठे आज के यादगार दिन को पन्नों पर उकेर रही हूँ और अपने वाहेगुरु से सरबत का भला माँगते हुए सभी को शुभरात्रि कहती हूँ....

तशमीन कौर
दशम् एफ

मोबाइल का इस्तेमाल - सही या गलत

मोबाइल से बच्चे ऑनलाइन परीक्षा दे कर अपने मनपसंद क्षेत्र में आगे बढ़ सकते हैं। बाज़ार जाने की बजाए हम मोबाइल से ऑनलाइन खरीददारी कर सकते हैं।

गोयम (पाँचवीं 'एफ')

बच्चों के हाथ में मोबाइल होने के कारण उनका दिमाग उसी में लगा रहता है। ऐसे बच्चे किसी के साथ जल्दी घुलमिल नहीं पाते और आक्रामक हो जाते हैं। यादाशत कमज़ोर हो जाती है।

कुणाल (पाँचवीं 'एफ')

मोबाइल ज्यादा देखने से हमारी आँखें कमज़ोर हो जाती हैं। इससे हमें चश्मा भी लग सकता है। इसके ज्यादा उपयोग से हमारे दिमाग पर गहरा प्रभाव पड़ता है और दिमाग कमज़ोर हो जाता है। इससे समय भी नष्ट होता है।

हर्षिता (पाँचवीं 'एफ')

मोबाइल का बढ़ता लगाव हमारे लिए बहुत बुरा है। इससे हमारी आँखों पर बहुत बुरा प्रभाव पड़ता है। मोबाइल के टावर्स से निकलने वाली तरंगें हमारे स्वास्थ्य पर बुरा प्रभाव डालती है।

समृद्धि (पाँचवीं 'एफ')

मोबाइल का आविष्कार हमारे लिए बहुत लाभदायक है। इसने हमें दुनिया से जोड़ दिया है। हम दुनिया के किसी भी कोने में रहने वाले लोगों से बात कर सकते हैं। मोबाइल पर ज्यादा वक्त नहीं बिताना चाहिए। मोबाइल का सही और सीमित समय तक इस्तेमाल करना चाहिए।

आशिता (पाँचवीं 'एफ')

मोबाइल ने आजकल सारे काम आसान कर दिए हैं। अगर हमें किसी को कोई संदेश या समाचार देना हो तो मोबाइल से तुरन्त दे सकते हैं। हम मोबाइल से बहुत सारे काम कर सकते हैं - जैसे - गाना सुनना, घड़ी देखना, पढ़ाई के बारे में जानकारी, खाना मँगवाना आदि।

बाणी (पाँचवीं 'एफ')

हमारी महान शिक्षा प्रणाली

शिक्षा! शिक्षा! शिक्षा! किसी के लिए बांसुरी की मधुर धुन तो किसी के लिए पुंगी का कटु स्वर। शिक्षा है क्या? शिक्षा हमारी ज़िन्दगी का वो हिस्सा है जो हमारे लिए उतना ही अहम है जितना एक फूल के लिए उसकी सुगंध। अब यदि हम खुद को फूल के समान समझें और शिक्षा को सुगंध तो अवसर रूपी तितलियाँ हमारी ओर खुद-ब-खुद आकर्षित हो जाएँगी। शिक्षा वो अच्छी दोस्त है जिसे जितना आप समय दोगे वह ब्याज में उतना ही ज्ञान आपको वापिस देगी। मेरे अनुसार हमारी शिक्षा का देश की उन्नति में बहुत बड़ा योगदान रहा है। क्या आज हम अपनी ज़िन्दगी की भाग दौड़ में इतना खो गए हैं कि हम अपनी ही शिक्षा प्रणाली को शक के दायरे में डाल रहे हैं? वही प्रणाली जिसने हमें शिक्षा जैसे अमूल्य रत्न से अवगत कराया। हम शिक्षा प्रणाली की गतिविधियों को सम्मान भरी नज़रों से देखने की जगह उसका तिरस्कार कर रहे हैं? वास्तव में तो शिक्षा एक ब्रह्मास्त्र है जो समाज की सभी समस्याओं का पूर्ण विनाश कर सकता

है। आज की युवा पीढ़ी तो शिक्षा का महत्त्व ही भूल गई है। एक शिक्षित व्यक्ति न केवल अच्छी आमदनी कमा पाता है, परंतु वह जीवन में आने वाली कठिनाइयों से जूझने से भी घबराता नहीं। यदि हमें जीवन की असल धारणा को समझना है तो शिक्षा प्राप्त करना अनिवार्य है। आधुनिक शिक्षा प्रणाली के पक्ष में सिर्फ इतना ही कहना चाहूँगी कि हमें यह बात समझनी चाहिए कि शिक्षा एक ऐसा दरवाज़ा है जो हमें ज़िन्दगी में नए अवसर देता है। यह हमारा फर्ज़ है कि हम स्वार्थ भाव से उस दरवाज़े को निरंतर खुला रखें व दूसरों को इस दरवाज़े से गुज़रने के लिए प्रेरित करें। निसंदेह वह दिन दूर नहीं जब भारत को दोबारा 'सोने की चिड़िया' के देश के नाम से जाना जाएगा।

'ज़रूरी नहीं रोशनी चिरागों से ही हो, शिक्षा से भी घर रोशन होते हैं'।

रशल कौशल
नवम् 'जी'

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ
ਸੰਪਾਦਕਾ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਣਬੀਰ ਕੌਰ
ਸਹਿ-ਸੰਪਾਦਕਾ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
ਸਹਿ-ਸੰਪਾਦਕਾ
(ਸਿਟੀ ਬ੍ਰਾਂਚ)

ਤਤਕਰਾ

ਕ੍ਰ.ਸੰ.	ਰਚਨਾ	ਰਚਨਾਕਾਰ	ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਪੰ.ਨੰ.
1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ	ਸੰਪਾਦਕਾ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ)	1
2.	ਪੰਜਾਬ	ਨਵਿਕਾ ਬਾਂਸਲ	ਛੇਵੀਂ - ਐਫ	2
3.	ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਬੇਟੀ	ਅਨਨਿਆ ਮਿੱਤਲ	ਸੱਤਵੀਂ - ਬੀ	2
4.	ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ	ਮਨਮੀਤ ਕੌਰ	ਦਸਵੀਂ - ਜੀ	2
5.	550 ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ	ਅਕਸ਼ਿਤਾ ਮੁੰਜਾਲ	ਦਸਵੀਂ - ਏ	2
6.	ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਉਣਾ ਹੈ	ਗੁਣਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	ਚੌਥੀ - ਏ	2
7.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ : ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕਾਰ	ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਬੇਦੀ	ਅਧਿਆਪਕਾ ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ	3
8.	ਅਧਿਆਪਕ	ਸਿਯਾ ਧਵਨ	ਨੌਵੀਂ - ਏ	3
9.	ਮੈਂ ਕੀ ਲਿਖਾਂ?	ਕਨਿਕਾ ਹਾਂਡਾ	ਸੱਤਵੀਂ - ਬੀ (ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)	3
10.	ਇਮਤਿਹਾਨ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ	ਰਾਇਨਾ ਵਾਲੀਆ	ਅੱਠਵੀਂ - ਬੀ	4
11.	ਗੁਣ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕਲਾ	ਸਵਪਨਿਲ	ਅੱਠਵੀਂ - ਏ	4
12.	ਜ਼ਿੰਦਗੀ	ਅਨਾਯਤ	ਛੇਵੀਂ - ਡੀ	4
13.	ਗਾਥਾ ਫ਼ਤਿਹ ਵੀਰ ਦੀ	ਤਾਨਿਸ਼	ਸੱਤਵੀਂ - ਡੀ	4
14.	ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ	ਨਾਜ਼ ਕੁਕਰੇਜਾ	ਅੱਠਵੀਂ - ਬੀ (ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)	5
15.	ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਤੀ	ਪਾਵਨੀ ਗੁਪਤਾ	ਸੱਤਵੀਂ - ਡੀ	5
16.	ਅਧਿਆਪਕ	ਯੁਵਿਕਾ	ਅੱਠਵੀਂ - ਬੀ	5
17.	ਪ੍ਰਦੁਸ਼ਟ	ਆਦਿਤੀ ਆਨੰਦ	ਨੌਵੀਂ - ਈ	6
18.	ਬਦਲਾਅ	ਸੋਹਮ ਸਭਰਵਾਲ	ਅੱਠਵੀਂ - ਏ (ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)	6
19.	ਜਾਗੋ ਸੁੱਤੇ ਵੀਰ ਜਾਗੋ	ਨਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ	ਛੇਵੀਂ - ਏ	6
20.	ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ	ਭੂਮੀ	ਨੌਵੀਂ - ਏ	7
21.	ਮਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ	ਆਨਿਆ	ਅੱਠਵੀਂ - ਬੀ	7
22.	ਰੁਕ ਨਾ ਜਾਈਂ ਤੂੰ ਹਾਰ ਕੇ	ਆਯਸ਼ਾ ਮਹਾਜਨ	ਛੇਵੀਂ - ਈ	7
23.	ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਬੁਝਾਰਤਾਂ	ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ	ਛੇਵੀਂ - ਬੀ	7
24.	ਸੱਚ	ਸਾਰੰਸ਼ ਕਪੂਰ	ਛੇਵੀਂ - ਡੀ	8
25.	ਟੁੱਟਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ	ਸੰਭਵ ਅਰੋੜਾ	ਦਸਵੀਂ - ਜੀ	8
26.	ਨਿਡਰ ਪੰਜਾਬ	ਭੂਮੀਕਾ ਕਠਪਾਲ	ਸੱਤਵੀਂ - ਬੀ (ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)	8
27.	ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਲਾਭ	ਦਿਸ਼ਟੀ ਮੱਕੜ	ਅੱਠਵੀਂ - ਡੀ	8
28.	ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ	ਆਦਿਤੀ ਕਠਪਾਲ	ਛੇਵੀਂ - ਏ	9
29.	ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਚਾਓ	ਜਸਕਰਨ	ਅੱਠਵੀਂ - ਸੀ	9
30.	ਮਾਂ ਬੋਲੀ	ਨਾਮਿਆ	ਪੰਜਵੀਂ - ਏ (ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)	9
31.	ਵਕਤ ਦੀ ਕਦਰ	ਭਵਿਸ਼ਯ	ਛੇਵੀਂ - ਬੀ	9
32.	ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ	ਪਲਵਿਕਾ	ਸੱਤਵੀਂ - ਐਫ	10
33.	ਲਾਇਕਾ-ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਜਾਨਵਰ	ਨੰਦਨੀ	ਅੱਠਵੀਂ - ਏ	10
34.	ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਜੀਵਨ	ਮੁਸਕਾਨ	ਅੱਠਵੀਂ - ਬੀ	10
35.	ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਲਾਤ	ਨੈਤਿਕ ਮਹਿਤਾ	ਪੰਜਵੀਂ - ਬੀ (ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)	11
36.	ਵਿਹੜੇ ਵਾਲਾ ਰੁੱਖ	ਵੰਨਸ ਕੌਰ	ਗਿਆਰਵੀਂ - ਸੀ	11
37.	ਬੰਦਾ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ?	ਪੁਨਵ ਚੋਪੜਾ	ਛੇਵੀਂ - ਈ	11
38.	ਧੀ ਜੰਮੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿਸੇ ਵਧਾਈ	ਦੀਯਾ	ਸੱਤਵੀਂ - ਈ	12
39.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ	ਆਦਿਤੀ ਕਠਪਾਲ	ਛੇਵੀਂ - ਏ	12
40.	ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ	ਲਿਪਿਕਾ ਵਰਮਾ	ਅੱਠਵੀਂ - ਐਫ	12
41.	ਨੌਜਵਾਨ ਕੌਮ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ	ਸਚਿਨ ਕਪੂਰ	ਅੱਠਵੀਂ - ਐਫ	12
42.	ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਤਪਸ਼	ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਮਹਾਨ	ਅੱਠਵੀਂ - ਡੀ	13
43.	ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ	ਖੁਸ਼ਮੀਤ	ਛੇਵੀਂ - ਬੀ	13
44.	ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਮੇਰਾ ਮਾਣ	ਕਾਮਯਾ ਨਰੂਲਾ	ਤੀਸਰੀ - ਐਫ	13
45.	ਮਾਂ	ਮਨਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ	ਸੱਤਵੀਂ - ਈ	13
46.	ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਮੌਸਮ ਤੇ ਪੁੰਨਿਆ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕਾ (ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)	14
47.	ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ	ਗੀਤ	ਅੱਠਵੀਂ - ਸੀ	14
48.	ਪੜ੍ਹ ਦੀ ਭਗਤੀ	ਨਵਰਿਧੀ ਪੁਰੀ	ਅੱਠਵੀਂ - ਬੀ	14
49.	ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ	ਸਪਰਸ਼ ਮਹਿਤਾ	ਗਿਆਰਵੀਂ - ਏ	14
50.	ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ	ਅਨੁਭਵ ਗੁਪਤਾ	ਸੱਤਵੀਂ - ਡੀ	15
51.	ਮੇਰੇ ਸੁਪਨੇ	ਦਿਵਿਆ	ਸੱਤਵੀਂ - ਡੀ	15
52.	ਗੁੱਸਾ ਜਾਂ ਮੁਆਫ਼ੀ	ਦਿਸ਼ਾ	ਸੱਤਵੀਂ - ਈ	15
53.	ਸਾਡੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਤੇ ਅਸੀਂ	ਅਸ਼ਮਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ	ਦੱਸਵੀਂ - ਐਫ	15
54.	ਚੰਗੇ-ਬੱਚੇ	ਨਿਖਿਲ ਚੋਪੜਾ	ਛੇਵੀਂ - ਬੀ	16
55.	ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ	ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ	ਅਧਿਆਪਕਾ - ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ	16
56.	ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ	ਮਾਨਿਕ	ਅੱਠਵੀਂ - ਸੀ	16
57.	ਸੱਚੀ ਦੇਸ਼ਤੀ	ਨਿਯਤੀ ਗੁਪਤਾ	ਅੱਠਵੀਂ - ਐਫ	16
58.	550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼	ਹਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕਾ	17

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਲਿਖਣਾ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਅਜਿਹੀ ਦਾਤ ਹੈ ਜੋ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਲੇਖਨ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਚਿਤ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਕੁੰਦਨ ਜਯੋਤੀ' ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰਣ ਦਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਬਖਸ਼ਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਸਾਡਾ ਮੁਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਰੀਰਕ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਚੁੰਬਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਭਾਵ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਰੋਗਤਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖਿਆਲ। ਪੂਰਨ ਅਰੋਗਤਾ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਾਨਸਕ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਇਸੇ ਅਰੋਗਤਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਹੀ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਖਿਆਲ ਅਪਨਾਉਣੇ ਅਤੇ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਤੇ ਹਸਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ 'ਤੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਅਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਆਪ ਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਮਾਰੀ ਤੇ ਰੋਗ ਦੀ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਿਮਾਰੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਂ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ। ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ, ਉੱਤਮ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਜੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਚੰਗਿਆਈ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੇ ਵੀ ਪਵੇਗਾ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਾਡੇ ਸਭ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਲਾਤ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਓ! ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਆਈਏ। ਸਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਉੱਨਤ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਬਣਾਈਏ। ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ, ਉਹ ਦੀਪਕ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਲੋਅ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰ ਸਕੇ।

ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ

ਸੰਪਾਦਕਾ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ)

ਪੰਜਾਬ

ਸੋਹਣਾ ਹਰਿਆ ਤੇ ਭਰਿਆ
ਪੰਜਾਬ ਨੀ ਸਈਓ।।
ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ,
ਜਿਹਲਮ, ਚਨਾਬ, ਨੀ ਸਈਓ।।
ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਧਰਤੀ
ਇਸ ਦੇ ਲੋਕ ਬੜੇ ਮਿਹਨਤੀ
ਦੂਜੇ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸੋ,
ਬੇਹਿਸਾਬ ਨੀ ਸਈਓ।।

ਸੋਹਣਾ ਹਰਿਆ....
ਇਸ ਦੇ ਲੋਕ ਬੜੇ ਅਣਖੀਲੇ
ਸੋਹਣੇ ਗੱਭਰੂ ਛੈਲ-ਛਬੀਲੇ
ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਏ,
ਜਵਾਬ ਨੀ ਸਈਓ।।

ਸੋਹਣਾ ਹਰਿਆ....
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਸੁੰਦਰ
ਜਿੱਥੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹਰਿਮੰਦਰ
ਧਰਤੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਹੈ ਇਹ,
ਲਿਆਏ ਇਨਕਲਾਬ ਨੀ ਸਈਓ।।

ਸੋਹਣਾ ਹਰਿਆ....

ਨਵਿਕਾ ਬਾਂਸਲ
ਛੇਵੀਂ 'ਐਫ'

ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਬੇਟੀ

ਆ ਧੀਏ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਤੈਨੂੰ,
ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਾਂ,
ਰੱਬ ਨੇ ਜੇ ਦਿੱਤਾ ਤੋਹਫਾ,
ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਾਂ,
ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਤੇਰਾ,
ਵੱਖਰਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਾਂ,
ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲਾ,
ਟਿੱਕਾ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂ,
ਤੇਰੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ ਲਈ,
ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂ,
ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ,
ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਨਿਓਛਾਰ ਕਰਾਂ,
ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ,
ਆਪਾ ਬਲਿਹਾਰ ਕਰਾਂ।

ਅਨਨਿਆ ਮਿੱਤਲ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਬੀ'

ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ

ਜਿੱਥੇ ਪਿੱਪਲੀ ਪੀਂਘਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ
ਜਿੱਥੇ ਚਾਟੀ 'ਚ ਮਧਾਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ,
ਜਿੱਥੇ ਰੱਬੀ ਨਾਮ ਗੂੰਜਦਾ ਸੀ,
ਜਿੱਥੇ ਸਾਂਝ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ,
ਹੁਣ ਉਹ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।
ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਝਣ 'ਚ ਕੁੜੀਆਂ ਜੁੜਦੀਆਂ ਸਨ,
ਜਿੱਥੇ ਤੀਆਂ ਤੇ ਮੇਲੇ ਲੱਗਦੇ ਸੀ,
ਉੱਥੇ 'ਏਕਤਾ' ਦਾ ਵਾਜਾ ਵੱਜਦਾ ਸੀ,
ਨਾ ਉਹ ਮੇਲਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਜਾ ਵੱਜਦਾ,
ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।

ਜਿੱਥੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਵਗਦੇ ਸੀ,
ਵਿੱਚ ਸੋਹਣੀ ਘੜਾ ਭਰਦੀ ਸੀ।
ਜਿੱਥੇ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਸੀ,
ਨਾ ਉਹ ਵੰਝਲੀ ,
ਨਾ ਚੂਰੀ ਦਾ ਛੰਨਾ ਦਿਸਦਾ,
ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।

ਮਨਮੀਤ ਕੌਰ
ਦਸਵੀਂ 'ਜੀ'

550 ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ

ਅੱਜ ਤੁਰਿਆ ਸਿਦਕੀ ਜੋਗੜਾ,
ਚਾਨਣ ਦਾ ਦੀਪ ਜਗਾ...
ਉਹਦੇ ਉੱਡਣੇ ਪੈਰ ਛਬੀਲੜੇ
ਤੇ ਪਿੰਜਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਅ...

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾਂ ਦੇ
ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ
ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਹ,
ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਚਾਅ।

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਸੀਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ
ਪੰਗਤੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ..

“ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਤੇ ਸੇਵਾ
ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਦਾਨ ਪਿਆਰੇ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਵੇ” ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ
ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ
ਕਰੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵਧੇ-ਫੁੱਲੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਿਨ ਦੁਗਣੀ ਰਾਤ
ਚੰਗੁਣੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇ!!

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ....

ਅਕਸ਼ਿਤਾ ਮੁੰਸਲ
ਦਸਵੀਂ 'ਏ'

'ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਉਣਾ ਹੈ'

ਉੱਠ ਸਵੇਰੇ ਲੈ ਨਾਂ ਰੱਬ ਦਾ
ਪੜ੍ਹਨ ਸਕੂਲੇ ਆਉਣਾ ਹੈ,
ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਬਣ ਜਾਈਏ ਬੀਬੇ
ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਚਮਕਾਉਣਾ ਹੈ।

ਜੇ ਲਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੈ,
ਲੈ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ, ਕਰ ਆਦਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ
ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਸੂਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਜੇ ਜਰਦੇ ਸਾਡੀ ਖਾਤਰ ਦੁਖ ਨੇ,
ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੇ ਸਕਦੇ...

ਕੁਝ ਬਣ ਜਾਈਏ, ਕੁਝ ਕਰ ਜਾਈਏ
ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੰਡ ਜਾਈਏ
ਠੰਢ ਪਾ ਕਲੇਜੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ,
ਇਸ ਅਣਮੁੱਲੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਉਣਾ ਹੈ।
ਕੁਝ ਬਣ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੈ...
ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਚੌਥੀ 'ਏ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ : ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਰ ਧਰਮ, ਹਰ ਜਾਤ ਤੇ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਤੇ ਵੰਡ ਛੱਕੋ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। 2019 ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਲੋਕਾਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਗਮਨ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਕਈ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਤੇ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ, ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਇਹਨਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਏਨਾ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਖੋਜ ਉਪਰੰਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੈਵੀ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਵੇਨਡਿਸ਼ ਨੇ 1784 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਐਲੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੈਵੇਨਡਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, ‘ਸਾਚੇ ਤੇ ਪਵਨਾ ਭਇਆ, ਪਵਨੈ ਤੇ ਜਲੁ ਹੋਇ’। ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਸੂਰਜ ਹੈ ਤੇ ਇਕੋ ਚੰਦਰਮਾ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਖੋਜ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਲੱਭ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਕਈ ਚੰਦ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਪਲੈਨਿਟਸ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪੰਧ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ :

‘ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ’ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ)

ਮਿਸਟਰ ਆਰਥਰ ਐ ਗ੍ਰੈਗਰ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ‘ਸਭ ਕੁਝ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਉਗਮਿਆ ਤੇ ਹਵਾ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਉਗਮੀ’। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਮਾਰੂ ਸੋਹਲਾ ਪੰਨਾ 1037 ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :

‘ਸੁੰਨਹੁ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ਼ ਉਪਾਏ’

ਅੱਜ ਵਿਗਿਆਨਕਾਰ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਲੈਨਿਟ ਕਦੇ ਬਰਫ ਦੇ ਤੋਂਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਬਰੈਨਲੇ, ਇਮਪੈਨਿੰਗ ਆਫ ਯੂਨੀਵਰਸ ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਪਲੈਨਿਟ ਕਦੇ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਬਰਫ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ 2 ਵਿੱਚ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 19) ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ -

‘ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਜਿਆ’

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਵਿਗਿਆਨਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਜਿਵੇਂ ‘ਧਰਤੀ ਹੋਰ ਪਰੇ ਹੋਰ ਹੋਰ, ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰ ਤਲੈ ਕਵਣ ਜੋਗ।’

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸ ਇੱਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਭਰਮਾਂ, ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛੱਕੋ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਸਮਾਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵੀ ਹਰ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਬੇਦੀ
ਅਧਿਆਪਕਾ ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ

ਅਧਿਆਪਕ

ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਸਾਗਰ,
ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਡੇ ਗਿਆਨ ਬਰਾਬਰ।

ਅਧਿਆਪਕ ਮੰਦਰ ਵਰਗੀ ਪੂਜਾ,
ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਦੂਜਾ।

ਪਿਆਸੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਪਾਣੀ,
ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ ਉਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ।

ਅਧਿਆਪਕ ਨਾ ਵੇਖੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ,
ਅਧਿਆਪਕ ਨਾ ਕਰਦਾ ਪੱਖਪਾਤ।

ਗਰੀਬ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਧਨਵਾਨ,
ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ।

ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਂਝੀ ਨਾਵ ਕਿਨਾਰਾ,
ਅਧਿਆਪਕ ਡੁੱਬਦੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ।

ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਸਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹਿਣਾ,
ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਹਨ ਸੱਚਾ ਗਹਿਣਾ।

ਸਿਯਾ ਧਵਨ
ਨੌਵੀਂ 'ਈ'

ਮੈਂ ਕੀ ਲਿਖਾਂ?

ਮੈਂ ਅੱਜ ਬੈਠੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ... ਕੁਝ ਲਿਖਾਂ ਪਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਕੀ ਲਿਖਾਂ? ਇਕ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਈ, ਇੱਕ ਦਾਜ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਇੱਕ ਬਾਪ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਕਰ, ਤਾਰ ਗਈ ਜਾਂ ਪਾਇਲਟ ਬਣ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਗਈ... ਲਿਖਾਂ, ਕੀ ਲਿਖਾਂ?

ਮੈਂ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਲਿਖਾਂ? ਇੱਕ ਉਹ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਜਿਸਦੀ ਹਰ ਨਿੱਕੀ-ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੁਗਾਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਾ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਦੱਬਿਆ ਬਾਪ, ਪਰ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਐਸ਼ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਆਪ। ਇੱਕ ਦੇ ਮਾਪੇ ਰੋਟੀ ਲਈ ਹੋਰਾਂ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਅੱਡਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਸਦੀ ਜਵਾਨੀ ਰੁਲ ਰਹੀ ਨਜ਼ੇ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਲਿਖਾਂ... ਕੀ ਲਿਖਾਂ? ਮੈਂ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਕੀ ਲਿਖਾਂ?

ਕਨਿਕਾ ਹਾਂਡਾ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਬੀ'
ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ

ਇਮਤਿਹਾਨ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਇਮਤਿਹਾਨ ਜਾਂ ਪਰੀਖਿਆ ਸਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਬਗੈਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰਾਂ/ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਣਸੁਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਜੋ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੋਲ ਖੁਲ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਦਉਪਯੋਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਲੇਬਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਮਾਣਯੋਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਵਿਦਿਅਕ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਿਮਾਹੀ, ਛਿਮਾਹੀ ਤੇ ਨੌਮਾਹੀ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਪਾਠ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਦੀ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਵੇਂ ਦੀ, ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਇਹਨਾਂ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ ਚੰਗੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਗਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਉੱਚੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ/ਇਮਤਿਹਾਨ ਸਾਡੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਜਾਂ ਬੇਦਿਲੀ ਨਾਲ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਇਨਾ ਵਾਲੀਆ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਬੀ'

ਗੁਣ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕਲਾ

ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪ ਗੁਣਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵਾਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪਾਰਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਕਮਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜਦੇ ਹਨ। ਭੰਵਰਾਂ ਉਸ ਕਮਲ ਦੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਭੰਵਰਾ ਕਮਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਮਕਰੰਦ ਪੀ ਕੇ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਡੱਫੂ ਉਸ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਕਮਲ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਘੱਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਪਲੂਸੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭਣੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਸਗੋਂ ਇਹ ਗੁਣੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਣ ਕੇਵਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਹਰ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਨ ਦੀ ਵੇਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਫੁੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾਂ ਹੀ ਫਲ, ਫਿਰ ਵੀ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਟਹਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲਾ (ਖੁਸ਼ਬੂ) ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੈਂਟ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਗੁਣ ਗ੍ਰਾਹੀ ਬਣਨ ਦੀ ਕਲਾ ਸਿੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਵਪਨਿਲ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਏ'

ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ,
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬੜੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਂ।
ਜੇ ਬਦਲ ਨਾ ਸਕੀ, ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਸਹਿ ਗਈ,
ਆਪਣੀ ਇਸ ਚੁੱਪੀ 'ਤੇ ਹੀ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ।
ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਨਹੀਂ,
ਪਰ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਲਹੂ-ਲਹਾਨ ਹਾਂ।
ਜਾਨ ਵਸਦੀ ਹੈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ,
ਰੂਹ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੇਜਾਨ ਹਾਂ।
ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਸ਼ੁਬਾਨ ਹਾਂ।
ਐਨਾ ਨਾ ਲੈ ਰੱਬਾ। ਮੇਰਾ ਇਮਤਿਹਾਨ
ਆਖਿਰ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ।

ਅਨਾਯਤ
ਛੇਵੀਂ 'ਡੀ'

ਗਾਥਾ ਫਤਿਹ ਵੀਰ ਦੀ

ਖੇਡ-ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਿਆ ਬੋਰ ਵਿੱਚ,
ਬੱਚਾ ਫਤਿਹਵੀਰ ਸੀ ਭਾਈ।
ਪਿੰਡ ਇਲਾਕਾ ਹੋ ਗਿਆ 'ਕੱਠਾ',
ਜੁੜ ਗਈ ਕੁੱਲ ਲੋਕਾਈ।
ਵੋਟ ਪੈਂਤਰਾ ਖੇਡ ਹਕੂਮਤ,
ਚੇਲੇ ਸੌਦਾ ਸਾਧ ਦੇ ਲਿਆਈ।
ਬੱਚਾ ਕਦੇ ਨਾ ਕੱਢਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ,
ਨਾ ਅਕਲ ਮੌਤ ਨਾ ਭਾਈ।
ਬਾਜ਼ੀ, ਬਿਜਲੀ, ਖੂਹੀ ਵਾਲਿਆਂ,
ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਭਾਈ।
ਬੱਚਾ ਜਿਉਂਦਾ ਕੱਢ ਦਿਆਂਗੇ,
ਕਰੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਭਾਈ।
ਐੱਨ.ਡੀ. ਆਰ. ਐਫ. ਨਲਾਇਕ ਨਿਕਲੀ,
ਕਹਿੰਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈ।
ਬਗਲੇ ਮੈਦਾਨੋਂ ਭੱਜਗੇ,
ਭੌਰ ਉੱਡਿਆ ਪਿੰਜਰਿਉਂ ਭਾਈ।
ਬੀਤ ਚੁੱਕੀ ਬਾਜ਼ੀ ਮਗਰੋਂ,
ਦੇਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਫਿਰ ਭਜਾਈ।
ਕਹਿੰਦੇ ਛੇਤੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰੋ,
ਕਿਤੋਂ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ ਭਾਈ।
ਮਰਨ ਵੀ ਖਰਾਬ ਕਰਤਾ,
ਰਵਾਇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੈ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਮਿਲਾਈ।
ਮਨੁੱਖ ਦੇਖੀ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ,
ਬੱਚਾ ਲੈ ਲਿਆ ਫਤਿਹਵੀਰ ਭਾਈ।
ਮੜ੍ਹਕਾਂ 'ਤੇ ਜੁਝ ਦਿਉ,
ਪਿਰਤ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਹੈ ਪਾਈ।
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ,
ਢਾਂਚਾ ਰੱਖ ਦਿਉ ਬਦਲ ਕੇ ਭਾਈ।
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ....!

ਤਾਨਿਸ਼
ਸੱਤਵੀਂ 'ਡੀ'

ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਨਮਾਲਾ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਮਾਣ ਹੋ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਸਦਾ ਮਾਣ ਹੀ ਕਹਾਇਓ।

ਪੁੱਤਰੇ ਪੰਜਾਬੀਓ, ਪੰਜਾਬੀ ਨਾ ਭੁਲਾਇਓ।।

- ੳ - ਓਟ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ
- ਅ - ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ
- ੲ - ਇਲਮ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰ
- ਸ - ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹਿਣਾ
- ਹ - ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ, ਫਤਿਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਓ
- ਕ - ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰੋ
- ਖ - ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ
- ਗ - ਗੌਰ ਨਾਲ ਰੱਖਿਓ
- ਘ - ਘਰ ਦਾ ਖਿਆਲ
- ਙ - ਵਾਂਗੂ ਖਾਲੀ ਕਿਤੇ ਰਹਿ ਨਾ ਜਾਇਓ
- ਜ - ਜੁਲਮ ਜੋ ਕਰੋ
- ਝ - ਝਾੜਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪਾਇਓ
- ੲ - ਨਈਆਂ ਵਾਂਗੂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਖੁੰਜੇ ਲਾਇਓ
- ਟ - ਟੌਹਰੇ ਵਾਲੀ ਪੱਗ
- ਠ - ਠਮਕਾ ਨਵਾਬੀ
- ਡ - ਡਰਾ ਜਦੋਂ ਲਾਉਂਦੇ
- ਢ - ਢੋਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ
- ਣ - ਣਾਣਾ ਬੜਾ ਸਾਊ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਚਾਇਓ
- ਤ - ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਕਹਿਣਾ
- ਥ - ਥਿੜਕ ਨ ਜਾਇਓ
- ਦ - ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ
- ਧ - ਧਿਆਇਓ ਫਲ ਪਾਇਓ
- ਨ - ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਂ ਹਰ ਪਲੂ ਹੀ ਧਿਆਇਓ
- ਪ - ਪੰਜ ਆਬ ਸਾਡਾ
- ਫ - ਫੱਕਰਾਂ ਦੀ ਆਨ
- ਬ - ਬੜਾ ਹੀ ਪਿਆਰਾ
- ਭ - ਭਾਰਤ ਦੀ ਸ਼ਾਨ
- ਮ - ਮੋਹਰੀ ਜਿਹਾ ਸਦਾ ਮੋਹਰੀ ਹੀ ਅਖਵਾਇਓ
- ਯ - ਯਾਰ ਇੱਥੇ ਸਾਰੇ
- ਰ - ਰੱਜ-ਰੱਜ ਖਾਈਏ
- ਲ - ਲੋੜ ਜੇ ਪਵੇ ਤਾਂ
- ਵ - ਵਾਰੇ-ਵਾਰੇ ਜਾਈਏ
- ੜ - ਝਾੜੇ ਵਾਂਗੂ ਵੈਰੀ ਅੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਅੜ੍ਹ ਜਾਇਓ
- ਸ਼ - ਸੱਸੇ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀ - ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਾਇਰ ਵਰਗੀ
- ਖ਼ - ਖੱਖੇ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀ - ਮੰਗੀ ਖੈਰ ਵਰਗੀ
- ਗ਼ - ਗੱਗੇ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀ - ਇਹ ਗੁਮਾਣ ਵਰਗੀ
- ਜ਼ - ਜੱਜੇ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀ - ਇਹ ਜੁਬਾਨ ਵਰਗੀ
- ਫ਼ - ਫੱਫੇ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀ - ਇਹ ਫੁੱਨਕਾਰ ਵਰਗੀ
- ਲ਼ - ਲੱਲੇ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀ - ਇਹ ਲੱਲਕਾਰ ਵਰਗੀ

ਨਾਜ਼ ਕੁਕਰੇਜਾ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਬੀ'
ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਫਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੋਸਤ। ਦੋਸਤ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਸੱਚਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਵੇ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੋਸਤੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾ ਜੀਓ ਬਲਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਜਾਂ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋਸਤ ਹੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਦੋਸਤ ਅਜਿਹਾ ਮਿਲੇ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਸੋਚੇ ਤੇ ਬੁਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਦੋਸਤ ਮਤਲਬੀ ਤੇ ਸੁਆਰਥੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਇਸ ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕੱਲੇ ਹੀ ਭੱਜਣਾ ਸਿੱਖੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋਸਤ ਤੁਹਾਡਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਚੰਗਾ ਸੋਚੋ ਜਾਂ ਖੁਦ ਲਈ ਕੁਝ ਮੰਗੋ। ਪਰ ਸਹੀ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਭਲਾ, ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ ਪਰ ਏਨਾ ਥੋੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੱਲ-ਗੱਲ 'ਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਏਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਟੁੱਟ ਜਾਏ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦਰਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸ ਜਾਏ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਸੇ ਦੋਸਤ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਤੇ ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਲਤ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਕੱਢ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਸਹੀ ਗਲਤ ਹੋਣ ਦਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੋਸਤ ਦੀ ਪਰਖ ਆਪਣੀ ਸਮਝਦਾਰੀ, ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਪਾਵਨੀ ਗੁਪਤਾ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਡੀ'

ਅਧਿਆਪਕ

ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਸਾਗਰ,
ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਡੇ ਗਿਆਨ ਬਰਾਬਰ।
ਅਧਿਆਪਕ ਮੰਦਰ ਵਰਗੀ ਪੂਜਾ,
ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਦੂਜਾ।
ਪਿਆਸੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਪਾਣੀ,
ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ ਉਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ।
ਅਧਿਆਪਕ ਨਾ ਵੇਖੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ
ਅਧਿਆਪਕ ਨਾ ਕਰਦਾ ਪੱਖਪਾਤ।

ਗਰੀਬ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਧਨਾਢ
ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ।
ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਂਝੀ ਨਾਓ ਕਿਨਾਰਾ,
ਅਧਿਆਪਕ ਡੁੱਬਦੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ।
ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਸਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹਿਣਾ
ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਹਨ ਸੱਚਾ ਗਹਿਣਾ।

ਯੁਵਿਕਾ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਬੀ'

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ

ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ : ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਜੀਵਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਧਰਤੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਅਵਾਜ਼ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਆਦਿ। ਧਰਤੀ ਦਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਤੋਂ 50 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਇਕ ਮਟਰੋਕਸਪੇਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਓਜੋਨ ਪਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਅਲਟਰਾਵਾਇਲਟ ਰੇਆਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਓਜੋਨ ਪਰਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਹੈ। 1980 ਵਿਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਓਜੋਨ ਪਰਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਪਨ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਤਰਫ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਓਜੋਨ ਪਰਤ ਦੀ ਖਰਾਬੀ 40% ਤੋਂ 50% ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਧਰੁਵੀ ਖੇਤਰਾਂ ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਬਰਫ ਪਿਘਲਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ : ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੀ.ਐਫ. ਸੀ ਇਕ ਗੈਸ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੈਫਰੀਜਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੈਸ ਓਜੋਨ ਪਰਤ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਓਜੋਨ ਪਰਤ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਮਾ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ ਆਦਿ ਵਧਣ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਹਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦਾ ਕੂੜਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ : ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਰੱਖਤ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਰੱਖਤ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅਬਾਦੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਕੱਢਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਅਦਿਤੀ ਆਨੰਦ
ਨੌਵੀਂ 'ਈ'

ਬਦਲਾਅ

ਬਦਲਾਅ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਨਿਯਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਨਵਾਂ ਆਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਤੇ ਜੇਕਰ ਨਾ ਉਤਰਨ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਬਸੰਤ ਆਉਣ ਲਈ ਪਤਝੜ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਦਲਾਅ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਹਰ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਸਾਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਬਦਲਾਅ ਆਉਣ ਦੀ ਝਲਕ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦਾ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਵਾਨੀ ਬਦਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਲੋਕ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੁਢਾਪਾ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫ ਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਵੀਕਾਰਨਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ।

ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ 'ਅੱਜ' ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਤਰੱਕੀ ਬਦਲਾਅ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਸੋਚ ਹੀ ਬਦਲਾਅ ਹੈ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਇਸਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੇਕਰ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਣੀ ਨਾ ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਸਾਡੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਂਦਾ।

ਸੋਹਮ ਸਭਰਵਾਲ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਏ'
(ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)

ਜਾਗੋ ਸੁੱਤੇ ਵੀਰ ਜਾਗੋ

ਵਹਿਸ਼ਤ, ਦਹਿਸ਼ਤ, ਦਰਿੰਦਗੀ ਦੇ
ਹਰ ਪਾਸੇ ਬੱਦਲ ਛਾਏ
ਕੋਈ ਨਾ ਸਾਥੀ ਸੱਚ ਦਾ ਦਿਸਦਾ
ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਰੰਗ ਵਿਖਾਵੇ।

ਛਲ, ਕਪਟ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ,
ਕਿੰਜ ਕੋਈ ਲਾਜ ਬਚਾਏ?
ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਵੀ ਅਤ ਚੁੱਕ ਲਈ,
ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੀ ਵੀ ਰਹੀ ਨਾ ਹੱਦ ਕੋਈ।

ਮਾਪਿਆਂ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਾ ਕੋਈ,
ਸੰਗ ਬੱਚਿਆਂ ਬਹਿ ਨਜ਼ਰਾ ਭਰਦੇ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਤਾਨ ਜਵਾਨੀ,
ਭੋਗ ਵਿਲਾਸੀ ਡੁੱਬੀ।
ਗਲਤ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਧਨ ਬਟੋਰੇ
ਨਿੱਤ ਰਹੇ ਫੈਸ਼ਨੀ ਰੁੱਝੀ।

ਗਲਤ ਸੋਚਣੀ ਸਿਆਸਤ ਸਾਡੀ
ਖਾਕੀ ਰੋਹਬ ਘਟਾਇਆ।
ਗੁੰਡੇ ਅਨਸਰ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਏ,
ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ ਚਿੱਤ ਭਰਮਾਇਆ।

ਨੈਤਿਕਤਾ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਈ,
ਸਦਾਚਾਰ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥਾ।
ਚਹੁੰ ਪਾਸੀ ਕੂੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ,
ਲਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਮੱਥਾ?
ਜਾਗੋ ਸੁੱਤੇ ਵੀਰ ਜਾਗੋ,
ਮਨ ਆਪਣਾ ਸਮਝਾ ਲਈਏ।
ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਪਨਾ ਕੇ ਅਸੀਂ,
ਚੰਗੇ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਪਾ ਲਈਏ।

ਨਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਛੇਵੀਂ 'ਏ'

ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ

ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਲੱਖਾਂ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਮ ਅਤੇ ਅਲੋਚ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ, ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਪੈਕਿੰਗ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਲੜਕੇ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਮਦਦ ਦੀ ਛੋਟੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਂ ਮਾਤਰ 750-1800 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਗਰਜ਼ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਕਿਰਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਭੂਮੀ ਨੌਵੀਂ 'ਏ'

ਮਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਭਗਵਾ ਚੋਲਾ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਘਾਲਾ ਮਾਲਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗੀ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਗੁੱਸਾ ਗਹਿਰਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਦਿੱਤਾ ਚੁਪਹਿਰਾ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ ਗੁਬਾਰ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹਰਿਦੁਆਰ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਹੰਕਾਰ ਫਿੱਕਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਚੰਦਨ ਦਾ ਟਿੱਕਾ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਚਾਹ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਰਾਹ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਿਆ ਹੋਵੇ ਸ਼ੈਤਾਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਲੋਭ ਦੀ ਧੁਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਕੀਤਾ ਪੁੰਨ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਗਲਤ ਖਿਆਲ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਥਾਲ।
 ਜਦ ਮਨ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਵਿਕਾਰ ਦੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗੀ ਕੀਤੀ ਆਰਤੀ।
 ਜਦ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਰਖੋਗੇ ਸਾਫ਼, ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਾਫ਼।
 ਜਦ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਰਖੋਗੇ ਪਵਿੱਤਰ, ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਉਗੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿੱਤਰ।
 ਜਦ ਮਨ ਨੂੰ ਰਖੋਗੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੱਸਦਾ, ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੱਬ ਹੈ ਵੱਸਦਾ।
 ਛੱਡ ਦਿਉ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਖੰਡ, ਦੇਖੋ ਫਿਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਰੰਗ।
 ਮਨ ਵਿੱਚ ਰਖੋਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਬਣ ਜਾਓਗੇ ਉਸ ਦਾ ਖ਼ਾਸ।
 ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਰੱਖੋ ਸ਼ਰਧਾ, ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਸਭ ਦੁੱਖ ਹਰਦਾ।

ਆਨਿਆ ਅੱਠਵੀਂ 'ਬੀ' (ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)

ਰੁਕ ਨਾ ਜਾਈਂ ਤੂੰ ਹਾਰ ਕੇ

ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵੀ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਸੁੱਖ ਤੇ ਦੁੱਖ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾੜੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਲਾਤ ਅਤੇ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਕੜਵਾਹਟ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵੱਧਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਅਪਨਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਮੰਨਣ ਲੱਗਦੇ ਹੋ। ਹਿੰਮਤ ਹਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌੜੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇਸ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਸਕੋ।

ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਦੇ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਭਲਾਈ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਵਾਪਰੇ ਤਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚੋਗੇ ਉਨ੍ਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਸੋਚੋ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀਏ।

ਆਯਸ਼ਾ ਮਹਾਜਨ ਛੇਵੀਂ 'ਈ'

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਬੁਝਾਰਤਾਂ

- 1) ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਮੇਰਾ ਨਾਮ, ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਮੇਰਾ ਕਾਮ...
- 2) ਕਿਹੜਾ ਪੰਛੀ ਦਸੋ ਐਸਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਛ ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਪੈਸਾ...
- 3) ਦੋ ਸਿਪਾਹੀ ਲੜਦੇ ਜਾਣ, ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ ਝੜਦੇ ਜਾਣ...
- 4) ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ, ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੀ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਬੁੱਝੇ ਦਿਆਂ ਰੁਪਈਏ ਵੀਹ...
- 5) ਤੁਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੈਰ ਨਹੀਂ, ਦੇਵਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਨ, ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹਾਂ, ਬੁੱਝੋ ਮੇਰਾ ਨਾਮ
- 6) ਇਕ ਨਗਰੀ ਦੇ ਚਾਰ ਬਜ਼ਾਰ, ਸੋਲ੍ਹਾ ਘੋੜ ਤੇ ਅਸਵਾਰ
- 7) ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਨਾਰ, ਟੁੱਭੀ ਮਾਰੇ, ਜਾਏ ਪਾਰ
- 8) ਆਪ ਘੁੰਮੋ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਘੁੰਮਾਏ, ਉਸ ਦਾ ਘੁੰਮਿਆ ਮੈਨੂੰ ਭਾਏ।
- 9) ਆਲੂ ਖਾ-ਖਾ ਵਿੱਡ ਭਰਿਆ, ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਨਹਾਇਆ ਗਰਮ ਹੋ ਕੇ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦ ਬਾਹਰ ਪਾਣੀ ਚੋ ਆਇਆ।
- 10) ਆਈ ਗੁਲਾਬੇ ਗਈ ਗੁਲਾਬੇ, ਜਾਂਦੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਡਿੱਠੀ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗੂੰ ਪਤਲੀ ਪਤਾਸੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮਿੱਠੀ।

੨੦੨੨ (੦੫) ੨੫੫੫ (6) ੨੫੫ (8) ੨੫੫੫
 (7) ੨੫੫੫ (9) ੨੫੫ (5) ੨੫੫੫ (੫) ੨੫੫ (੩) ੨੫ (2) ੨੫੫ (1)

ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ ਛੇਵੀਂ 'ਬੀ'

ਟੁੱਟਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ

ਸੁੱਕ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਬਹੁਤੀ,
ਦੁੱਖ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੰਮੀ ਲੱਗਦੀ ਏ,
ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਮੌਕਾ ਭਾਲੇ ਲੁੱਟਣ ਦਾ,
ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਠੱਗਦੀ ਏ,
ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹੇ ਅੰਬਰੀ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ,
ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰੀ ਸੜਦੀ ਏ,
ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼-ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਮਾਪੇ,
ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਰੋਕਣ ਤੇ ਖੜ੍ਹਦੀ ਹੈ,
ਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਬੱਚੇ ਲਈ ਹੋਵੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗਾ,
ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਭੁੱਖ ਭੱਜਦੀ ਏ,
ਜਿਸ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ,
ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਕੁੱਲੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ,
ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਤਾਂ ਲੱਗੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ,
ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ,
ਮੂੰਹੋਂ ਮਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਦੱਸੋ ਅਸਲੀ ਚਿਹਰਾ,
ਜਣਾ-ਖਣਾ ਵੀ ਉਹਦੇ ਤੇ ਖੁੱਕ ਜਾਂਦਾ,
ਬੰਦਿਆ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੀਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ
ਇਹਦਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ।

ਸਾਰੰਜ ਕਪੂਰ
ਛੇਵੀਂ 'ਡੀ'

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਤਰਲੇ ਮੱਛੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਕੂਨ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਏਕਾਂਤ ਤੇ ਇੱਕਲੇਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲਿਆ। ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਬਹਿਣਾ, ਉੱਠਣਾ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਵਾਰਿਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਘਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਪਰਿਵਾਰ ਚੱਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਇੱਕਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਈ-ਪਾਈ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਣਾ ਅਤੇ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ, ਇੱਕ ਸਾਗਰ ਰੂਪੀ ਮਗਰਮੱਛ ਵਾਂਗ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵੰਡ-ਵੰਡਾਈਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਨਵ-ਵਿਆਹੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਮੋਹ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲਾਲਸਾ-ਲਾਲਚ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਛੱਤ ਹੇਠ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਸੌਣਾ, ਬੈਠਣਾ, ਉੱਠਣਾ ਓਪਰਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਵਾਂਗ ਪਰਿਵਾਰ ਵੰਡੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੱਜ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਵੰਡਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰ ਪਈ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਘਰ, ਅੱਜ ਵੰਡੇ ਗਏ ਪਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਭ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਓ, ਅਸੀਂ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਆਖਰੀ ਅਲਵਿਦਾ ਨਾ ਕਹੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਰ ਕੇ ਤਾਂ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਤਿਆਗਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਹੁੰਚਾਈਏ। ਰਿਸ਼ਤੇ ਟੁੱਟਦੇ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਹੇ? ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੋਹੀ ਦੇ ਰੁੱਖ ਵਾਂਗ ਇੱਕਲੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜਿੱਥੇ ਮੰਗ, ਗਰਮੀ, ਸਰਦੀ, ਝੱਖੜਾਂ ਦੀ ਡਰਾਉਣੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਤੇ ਪੱਤੇ ਝੜ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਦਰੱਖਤ ਦੀ ਛਾਂ ਮਾਨਣ ਲਈ ਵਧੀਆਂ ਸੀ ਅੱਜ ਉਸ ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂ ਮਾਨਣੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਗੋਂ ਦੂਹਰੇ ਤੀਹਰੇ ਕੁਹਾੜੇ ਦੇ ਵਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਭਵ ਅਰੋੜਾ
ਦਸਵੀਂ 'ਜੀ'

ਨਿਡਰ ਪੰਜਾਬੀ

ਪੰਜਾਬ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ, ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜੀਆਂ। ਪਰ ਨਿਡਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸਦਾ ਇੱਕ ਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡ ਛਕਣ, ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ, ਜ਼ੁਲਮੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਅੱਗੇ ਨਾ ਝੁਕਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮੇ ਅਤੇ ਨਿਡਰ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੌਮ ਲਈ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਭਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਮਾਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਭੂਮੀਕਾ ਕਠਪਾਲ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਬੀ'
(ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)

ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਲਾਭ

ਰੁੱਖ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਅਤੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨਸਾਨਾਂ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਰੱਖਤ ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ, ਸਲਫਰ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਵਰਗੇ ਮਾਹੌਲ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਗੈਸਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਜ਼ਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚਲੇ ਰੁੱਖ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਿੰਨ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਛਾਂ, ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੱਕੜ, ਰਸੋਈ ਅਤੇ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਲਣ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਲਈ ਫਲ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਦਿਵਾਂਤੀ ਮੱਕੜ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਡੀ'

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਚੇਲੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਾ ਨਾਂ ਬਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸੀ। ਬਾਲਾ ਹਿੰਦੂ ਸੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਂ ਮੱਕਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸੱਚਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੱਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਮੱਕਾ ਪਹੁੰਚਦੇ-ਪਹੁੰਚਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਜੀਆਂ ਲਈ ਬਣੀ ਇਕ ਅਰਾਮਗਾਹ ਵਿੱਚ ਮੱਕੇ ਵਲ ਪੈਰ ਕਰ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਅਰਾਮਗਾਹ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜੀਓਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਹੋ? ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਮਦੀਨਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਪੈਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, “ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਥੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਖੁਦਾ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮੱਕਾ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?” ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਲ ਮਦੀਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਦੂਜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਮੋੜੇ, ਮਦੀਨਾ ਵੀ ਉਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਘੁੰਮ ਗਿਆ। ਜੀਓਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਤੁਸੀਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਉ।” ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, “ਏ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ! ਖੁਦਾ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੱਖੋ। ਇਹੋ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸਜਦਾ ਹੈ।”

ਸਿੱਖਿਆ : ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੰਦਰਾਂ, ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਆਦਿਤੀ ਕਠਪਾਲ
ਛੇਵੀਂ 'ਏ'
(ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)

ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਚਾਓ

ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਾਨੂੰ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਠੰਢਕ ਆਦਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਲਾਭ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਸਾਡੀ ਨਾਦਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ।

ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਬੈਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਬੈਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਰੁੱਖ-ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦਰੱਖਤ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫ਼ਾਇਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦਰੱਖਤ ਸਾਨੂੰ ਛਾਂ, ਠੰਢੀ ਹਵਾ, ਫਲ, ਲੱਕੜੀ, ਗੁੰਦ, ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰਿਸ਼ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੱਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧੂੰਆਂ ਛੱਡਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹਵਾ ਨੂੰ ਗੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸੀ.ਐਫ. ਐਲ. ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਕੂੜੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁੱਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੂੜਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ ਵੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੀ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਸਕਰਨ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਸੀ'

ਮਾਂ ਬੋਲੀ

ਪਾਕ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਿਹਨੂੰ,
ਮੁਢ ਤੋਂ ਹੋ ਛੋਹ।

ਅਸਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ ਉਹ
ਇਤਫਾਕ ਦੀ ਉਲਫਤ ਦੀ,
ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਗੇ ਲੋਅ।

ਅਸਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ ਉਹ
ਅੱਖਰ ਰੂਹੇ ਸਕੂਲ ਨੇ,
ਗੁਲ ਬਣ ਦੇਣ ਖੁਸ਼ਬੋ।

ਅਸਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ ਉਹ
ਵਿੱਛੜ ਜਿਸ ਆਗੋਸ਼ ਤੋਂ,
ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਪਵੇ ਖੋਹ।

ਅਸਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ ਉਹ
ਮਿੱਠੇ ਸੁਖਨ ਮੁੱਖ ਸਾਡੇ ਤੋਂ
ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਜੁਦਾ।

ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੀਵੇ
ਅਸਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਖੁਦਾ।

ਨਾਮਿਆ
ਪੰਜਵੀਂ 'ਏ'
(ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)

ਵਕਤ ਦੀ ਕਦਰ

ਵਕਤ ਕਦੇ ਰੁਕੇ ਨਾ,
ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ ਨਾ।
ਚਾਲ ਇਸ ਦੀ ਨਿਰਾਲੀ,
ਕਿਤੇ ਉਜਾੜ ਕਿਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ।
ਇਹਦੇ ਅਜੀਬ ਗੋੜੇ,
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ।
ਵਕਤ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਬੁਰਾ ਆਏ,
ਕੋਈ ਵਕਤ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਘਬਰਾਏ।
ਬੀਤਿਆ ਵਕਤ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਆਏ,
ਪਿੱਛੋਂ ਮਨੁੱਖ ਕਿਉਂ ਪਛਤਾਏ।
ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਕਦੇ ਨਾ ਰੋਵੇ,
ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੋਵੇ।
ਜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਇਨਸਾਨੇ,
ਵਕਤ ਦੀ ਕਦਰ ਪਹਿਚਾਨੇ।

ਭਵਿਸ਼ਯ
ਛੇਵੀਂ 'ਬੀ'

ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ

ਸਮਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਬੀਤਿਆ ਸਮਾਂ ਕਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕੇ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਨਸਾਨ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਅਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਂਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਚਿੜਚਿੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕਰਾਰ ਦਾ ਪੱਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕਰਾਰ ਦੀ ਪਕਾਈ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੁਠ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਗੁਣ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਧਰੇ ਪੱਛੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਅੱਪੜਦਾ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਦਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਆਪਣਾ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵਾਧੂ ਦਾ ਬੋਝ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪਲਵਿਕਾ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਐਫ'

ਲਾਇਕਾ - ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਜਾਨਵਰ

ਲਾਇਕਾ ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਜਾਨਵਰ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲਾ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਲਾਇਕਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। 28 ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਉਹਦੇ ਲਈ ਪੁਲਾੜੀ ਯਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਯਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸਪਤਨਿਕ 2 ਸੀ। ਨਵੰਬਰ 1957 ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸੀ ਇਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਕੇ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨੱਕ ਤੇ ਚੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਖਰਾਬੀ ਕਾਰਨ ਲਾਇਕਾ ਦਾ ਯਾਨ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 21 ਦਿਨ ਉਹ ਯਾਨ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਉਹ ਲਾਇਕਾ ਸਮੇਤ ਟੁੱਕੜੇ-ਟੁੱਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸਵਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਲਾਇਕਾ ਦੀ ਮੌਤ ਯਾਨ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਣ ਕਰਕੇ 3-4 ਘੰਟੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਲਾਇਕਾ ਦਾ ਇਹ ਬਲਿਦਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਲਾਇਕਾ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਨੰਦਨੀ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਏ'

ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਜੀਵਨ

ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਖ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। 'ਮੋਹ ਪਿਆਰ' ਹੀ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਇਹ ਮੋਹ-ਪਿਆਰ ਜਾਂ ਮਮਤਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਯੋਗ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਰੱਖੀਆਸ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਪਾਲਣਹਾਰ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਹੋਰ ਹੀ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ, ਉਸਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਹਰ ਕਦਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵਧੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਦੁੱਖ ਉਸ ਹਨੇਰੀ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਅਚਾਨਕ ਆ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਫਰ ਔਖਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਦੁਖੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਦੇਹਰੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੁਰਘਟਨਾ ਘਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਸਹਾਰਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਦਾਤ ਮੰਨਿਆ।

ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁੱਖ ਦਾ ਵੀ ਅਸਲੀ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੇਜ਼ ਭੁੱਖ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਧੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸੁਆਦ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਡੱਟ ਕੇ ਇਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਲਈ ਦੁੱਖ ਸਾਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਖ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉ ਨਾ। ਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੁੱਖ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਸੁੱਖ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਜ ਸੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੁੱਖ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਹੀ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਛੁੱਟੀ ਵੀ ਸੁੱਖ ਵਰਗਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਦਾ ਆਸ਼ਾ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਦੁੱਖ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੋ।

ਮੁਸਕਾਨ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਬੀ'

ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਲਾਤ

ਭਾਰਤ! ਮੇਰਾ ਮਹਾਨ ਹੈ ਭਾਰਤ।
ਇਹ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ,
ਇਹ ਧਰਤੀ ਕਈ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ।
ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੇ ਸਹੇ ਕਈ ਦੁੱਖ ਨੇ,
ਕਈ ਸੁਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰੇ ਇਹਦੇ ਪੁੱਤ ਨੇ।

ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਭਾਰਤ 1.5 ਸੌ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੇਸ ਹੈ,
ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਸੱਚਾ ਦੇਸ ਭਗਤ ਹੈ।
ਇੱਥੇ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ,
ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਮੇਰਾ ਦੇਸ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਸੀ ਹੁੰਦਾ,
ਅੱਜ ਉਹੀ ਦੇਸ ਗੱਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਰਤਾ ਲੋਹੇ ਦਾ।
ਜਿਹੜੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਾਏ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ, ਅਸ਼ੋਕ ਸਨ,
ਅੱਜ ਉਸੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਾਏ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹਨ।

ਕਈ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਦੇਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ,
ਤੋੜ ਕੇ ਜਨਤਾ ਰੱਬ ਤੋਂ, ਜੋੜ ਤੀ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ।
ਕੀ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਕੁਝ ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ
ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਘਾਟ ਹੋਵੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ।

ਇਹ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੇਸ ਦੇ ਹਲਾਤ,
ਜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸੁਧਰ ਸਕਦੇ ਨੇ,
ਮੇਰੇ ਦੇਸ ਦੇ ਹਲਾਤ।

ਨੈਤਿਕ ਮਹਿਤਾ
ਪੰਜਵੀਂ 'ਬੀ'
(ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ)

ਵਿਹੜੇ ਵਾਲਾ ਰੁੱਖ

ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਚਿਰਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਘਰ ਮੈਂ ਪਰਤਿਆ
ਵੇਖ ਪੁਰਾਣੇ ਬਚਪਨ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਿਆ
ਤਪਦੀ ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਬੈਠਿਆ ਮੈਂ ਕੋਲ ਰੁੱਖ ਦੇ ਤਣੇ
ਨਾ ਪੱਤੇ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨੇ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਫੁੱਲ
ਪਰ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਹੁਣ ਵੀ ਛਾਂ ਕਰੇ

ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਕੁਝ ਯਾਦਾਂ ਤੇ
ਖਿੜ-ਖਿੜ ਹੱਸੀਏ ਤੇ ਕੁਝ ਤੇ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਰੋਈਏ।

ਜਦੋਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੱਥ ਸੀ ਆਉਂਦੀ
ਰਲ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਕਿਸਮਤ ਤੋਂ
ਤਾਂ ਰਲ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਸੀ।

ਫਿਰ ਚੁੱਪੀ ਜਿਹੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ
ਯਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਕਈ ਹਨੇਰੀਆਂ

ਤੇ ਯਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਝ ਬਹਾਰਾਂ
ਵਿਹੜੇ ਖੜੇ ਰੁੱਖ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸੀ ਯਾਦਾਂ

ਪਰ ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਣ ਕੀ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਸੁਣਾਵਾਂ
ਜਮਾਨੇ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚਿਆ ਜਿਹਾ ਭਟਕਾਂ ਮੈਂ

ਸੁੱਕੇ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਾਂ ਮੈਂ
ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋਇਆ

ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਫਿਰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਣ ਦਾ
ਮੈਂ ਭੱਜਦਾ ਰਿਹਾ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ

ਤੇ ਰੁੱਖ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜਾ ਮੈਨੂੰ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ।

ਵੰਨਸ ਕੌਰ
ਗਿਆਰਵੀਂ 'ਸੀ'

ਬੰਦਾ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਗਿਆ। ਗਰਮੀ ਦੀ ਹੁੱਤ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਪਿਲਾਉਣ ਲਈ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੰਨੇ ਦਾ ਰਸ ਪਿਆਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਨੂੰ ਲੋੜ ਵਕਤ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਭੁੱਖੇ ਮਰਨ ਲਗੇ। ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ।

ਕਿਸਾਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਭਿਜਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਵੀ ਮਹਿਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲੋਂ ਘਰ ਦੀ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਆਪਣੀ ਸੰਧਿਆ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਗੀਆਂ। ਕਿਸਾਨ ਸਭ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੂਜਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ, ਤੁਸੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਅੱਡੇ ਸਨ? ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘‘ਮੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋਲੋਂ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ’’। ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਣ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਦੇ ਹੋ। ਇੰਨਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਮੰਗੇਗਾ, ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ। ਘਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਭੇਟ ਬਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਵਹੁੱਟੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘‘ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਾਂਗੇ।’’ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਮੀਂਹ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਸਲ ਚੰਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਹੁੱਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘‘ਬੰਦਾ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।’’

ਪੁਨਵ ਚੌਪੜਾ
ਛੇਵੀਂ 'ਈ'

ਧੀ ਜੰਮੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿਸੇ ਵਧਾਈ

ਇਕ ਧੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ,
 ਮੈਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੀ ਹਾਂ।
 ਇਕ ਗੱਲ ਪੁਰਾਣੀ,
 ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗੀ ਹਾਂ।
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਧੀ ਸੀ ਜੰਮੀ
 ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿਸੇ ਵਧਾਈ।
 ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਧੀ ਨੂੰ ਵੇਖ
 ਉਸ ਮਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਭਰ ਆਈ।
 ਪਿਓ ਨੇ ਧੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ,
 ਤੂੰ ਵੇਖੀ, ਮੇਰੀ ਧੀ ਲੱਖਾਂ ਚੇ ਇੱਕ ਹੋਵੇਗੀ
 ਮੇਰੀ ਧੀ ਹਰ ਕਲਾ 'ਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗੀ।
 ਵੱਡੀ ਹੋ ਕੇ ਧੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੀ,
 ਪਿਤਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਰਮਾਨ।
 ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਵਾਰ,
 ਵਧਾਈ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ।
 ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਲੈ ਕੇ,
 ਲਾਡੇ ਜਦ ਸੁਹਰੇ ਘਰ ਗਈ।
 ਬਾਬਲ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਸੁੰਨਾ-ਸੁੰਨਾ ਕਰ
 ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਗਈ।
 ਅੱਜ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਵੀ ਉਹ ਸਦਾ ਮੰਗੇ,
 ਬਾਬਲ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਣ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਦੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਛਾਵਾਂ।

ਦੀਯਾ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਈ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੱਕ-ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਕੁੱਖੀ-ਮਿੱਸੀ ਰੋਟੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਖਾਧੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸਨ। ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਜਿਹੜਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਣੇ ਪਕਵਾਨ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹੋ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਧਨ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਧਨ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੁੱਖ, ਰੋਗ, ਸੰਤਾਪ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਧਨ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਖੇਡੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੁਆਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਨ ਮਨੁੱਖ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਪਰ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਬਰਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - "ਗੁਰਮੁਖੇ ਸਦਾ ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਓ ਅਤੇ ਖਵਾਓ।"

ਆਦਿਤੀ ਕਠਪਾਲ
ਛੇਵੀਂ 'ਏ'

ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਸਰਵ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਕੇਵਲ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਰੀਰਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਚੰਗਾ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਸਕੇ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਕਲਰਕੀ ਅਧਾਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਅੱਜ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿੱਤਾ ਅਧਾਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਰਹੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਲਈ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ। ਸਿੱਖਿਆ ਕੇਵਲ ਕਾਪੀਆਂ ਭਰਨ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਪਰੀਖਿਆ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਗੋਂ ਤਕਨੀਕੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ।

ਲਿਪਿਕਾ ਵਰਮਾ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਸੀ'

ਨੌਜਵਾਨ ਕੌਮ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ

ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਕੌਮ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੇ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਗੇ, ਆਉਂਦੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕੌਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤੱਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਮਾਜ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਜੇਕਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਬੜਾ ਹਨੇਰੇ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨੌਜਵਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਲਾਹਨਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦਾਜ, ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਾਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੇਣ ਦੀ ਆਦਤ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੁਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹਾਂ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤਾ ਦੇਣ, ਬਹੁਤੀ ਜੰਵ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਕਰਨ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਨਪੜ੍ਹ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਮਾਜ ਕਲਿਆਣ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ, ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖਣ, ਮੱਖੀਆਂ-ਮੱਛਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਲੇ ਟੀਕੇ ਲਗਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਤੇ ਕਲੱਬਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਡਿਊਟੀਆਂ, ਕਾਲੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਸਮਾਜ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕੱਢਣ।

ਸਚਿਜਨ ਕਪੂਰ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਐਫ'

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਤਪਸ਼

ਇਹ ਤਪਸ਼ ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਗਿਲਾਫ ਦੇ ਗਰਮ ਹੋ ਰਹੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜੀ ਕਿਰਨ-ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਗਰਮੀ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਪਰਤ ਨੂੰ ਨਿੱਘਿਆ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮੰਡਲ ਕਰੋੜਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਮੌਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀ ਗਰਮੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਸਮ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਗੈਸਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਮਾਤਰਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਰਸਾਇਣ ਮਿਲ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਬਲ-ਨੁਮਾ ਢੱਕਣ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਬਲਨੁਮਾ ਢੱਕਣ 'ਇਨਫਰਾ ਰੈੱਡ' ਗਰਮ ਸੂਰਜੀ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਲੰਘਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਫ਼ਾਲਤੂ ਗਰਮੀ ਖਲਾਅ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਰਤੀ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਇੱਕਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ 'ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ' ਜਾਂ 'ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਇਫੈਕਟ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਲਈ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵੱਧ ਰਹੀ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 10-12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਸਮਾਂ ਤੇ ਰੁੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਸੋਕਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਫ਼ਸਲੀ-ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਐਂਟਾਰਟਿਕਾ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਬਰਫ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਪਿਘਲ ਰਹੇ ਹਨ। 1950 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਰਫ ਦਾ ਜਮਾਓ 60% ਘਟਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਅਸਰ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਵੱਧਣ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਇੱਕ ਡਿਗਰੀ ਫ਼ਾਰਨਹੀਟ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਡਿਗਰੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧਣ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦਾ ਝਾੜ 5.8 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਘੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤਕ 12% ਜੰਗਲ ਅਤੇ 55% ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਅੱਗੋਂ ਬਹੁਤ ਖਤਰੇ ਲਈ ਖੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਮੌਸਮ ਦਾ ਹੋਰ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜਿੰਨਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧੇਗਾ, ਉੰਨੀਆਂ ਹੀ ਗਰਮ ਲਹਿਰਾਂ ਵਧਣਗੀਆਂ, ਸੋਕੇ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੇਹਿਚਕ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਮਤੋਲ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪਬਲਿਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਰੁੱਖ ਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਨਾ ਸੰਭਲੇ ਤੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁੱਕੇ, ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪਰਲੋ ਲੈ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਨਪੀ ਇਸ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਡੀਂਗਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੋਨਾਕਸ਼ੀ ਮਹਾਜਨ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਡੀ'

ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਮੇਰਾ ਮਾਣ

ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਮੇਰਾ ਅਹਿਮ ਮਾਣ
ਨਾਮ ਹੈ ਇਸਦਾ ਕੇ.ਵੀ.ਐਮ।

ਅਧਿਆਪਕ ਇਸਦੇ ਬੜੇ ਮਹਾਨ,
ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਉਹ ਦਿੰਦੇ ਗਿਆਨ,
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਰੱਖਣ ਧਿਆਨ,
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਣ।
ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਦਾ ਕਰਨ ਖਾਸ ਖਿਆਲ,
ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਰਨ ਸਨਮਾਨ।
ਏ.ਟੀ.ਐਲ. ਹੈ ਇਸਦੀ ਸ਼ਾਨ,
ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਗਿਆਨ।
ਅਧਿਆਪਕ ਨੱਚਣ, ਖੇਡਣ, ਗਾਉਣ, ਸਿਖਾਉਣ,
ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਣ।
ਹਰ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ,
ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੀਏ ਕਾਹਨੂੰ।
ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ
ਲੁਧਿਆਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਨਾਮ।

ਕਾਮਯਾ ਨਰੂਲਾ
ਤੀਸਰੀ 'ਐਫ'

ਮਾਂ

ਮਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਿੱਕਾ ਬੱਚਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਛਤਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਧੁੱਪ, ਛਾਂ, ਮੀਂਹ ਆਦਿ ਸਭ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇ। ਮਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਮਮਤਾ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ "ਮਾਵਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ।" ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵਰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆਸ਼ਰਮ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਲਈ? ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਪੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਤ ਮਿੱਠੜੇ ਮੇਵੇ, ਰੱਬ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ।

ਮਨਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਈ'

ਖੁਸ਼ਮੀਤ
ਛੇਵੀਂ 'ਬੀ'

ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ

- 1) ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।
- 2) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ ਸੀ। ਜ਼ੀਰੋ ਦੀ ਖੋਜ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰੀਯਾ ਭੱਟ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।
- 3) ਜੂਮੈਟਰੀ ਤੇ ਅਲਜਬਰੇ ਦੀ ਖੋਜ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਰੋਮਨ ਤੇ ਗਰੀਕ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਲੋਕ ਸਿਰਫ 106 ਤੱਕ ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਸੀ।
- 4) ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਖੋਜ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ।
- 5) ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਰਿਗਵੇਦ ਹੈ।
- 6) ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਉਪਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਆਯੂਰਵੇਦ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖੋਜ 2500 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਸੀ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਮੌਸਿਆ ਤੇ ਪੁੰਨਿਆ

ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬਾਰੂਵੀ ਪਾਸ ਹੈ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਆਈ.ਆਈ. ਟੀ ਇੰਜੀਨਅਰ। ਕੀ ਡਾਕਟਰ, ਕੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਸਭ ਦੀ ਇੱਕੋ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਕੈਨੇਡਾ ਜਾ ਕੇ ਵੱਸਣਾ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਬਾਰੂਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁੱਛੋ ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, IELTS ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ਾ ਤੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਭੇਜ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਭੇਜਣਾ ਹੋਵੇ।

ਲੋਕ ਉਥੇ ਉੱਚੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਉਥੇ ਰਾਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਦੌੜ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਝੋਰਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਹੋਰ ਘਾਟਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇੰਡੀਆ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਹੈ, ਹਰਿਆਲੀ ਹੈ, ਸਾਫ਼ ਸਫਾਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਗਿਆ ਇੰਡੀਅਨ ਮੁੜਦਾ ਨਹੀਂ, ਇੰਡੀਆ ਆਇਆ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਜਿਹੀ ਅਖਾਉਤ ਹੈ “ਜੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੋਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦਰ 45% ਹੈ। ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ 3-4 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ ਵੀ ਸਰਦੀ ਤੇ ਯੂ.ਵੀ. ਕਿਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੱਕੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ‘ਮੌਸਿਆ’ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਬੱਸ ਇੱਕ ਹੋੜ ਹੈ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਪੈਸੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪੈਸੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕਾ
ਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਲਹਿੰਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲਾਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਚੰਗੀ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਉਚੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਚੋਟੀਆਂ, ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ। ਕਈ ਲੋਕ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

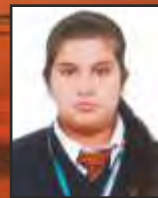
ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਰੱਬ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੁਗਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਰੱਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਰਚੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਚੰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਾਤ ਹੈ।

ਗੀਤ
ਅੱਠਵੀਂ ‘ਸੀ’

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ

ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਦਤਾਂ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਆਉਣਾ, ਜਾਣਾ, ਸੌਣਾ ਆਦਿ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ, ਛੋਟਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਵੇ! ਹਰ ਇੱਕ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੁਝ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣਾ, ਆਦਿ। ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਰ ਇੱਕ ਕੰਮ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਵਰਿਧੀ ਪੁਰੀ
ਅੱਠਵੀਂ ‘ਬੀ’

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ

ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰ ਪਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਅੱਜ ਦਾਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰੁਲ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਬੱਚਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਜਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਨਾ ਲਵੋ ਪਰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰੇ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਉਹ ਬੱਚਾ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਸੰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਆਓ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ੀਏ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਿਰਸੇ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਈਏ।

ਸਪਰਸ਼ ਮਹਿਤਾ
ਗਿਆਰਵੀਂ ‘ਏ’

ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਇੱਕ ਇੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਲਾਕ ਅਤੇ ਲਾਲਚੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੂਜੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਡਰਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਉਤੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰਦੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਉੱਡਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹੱਸਦੀ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੁਰਖ ਪੰਛੀਓਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਅਸਮਾਨ ਮੇਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਮਾਲਕਣ ਹਾਂ”। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਇੱਲਾਂ ਕੇਵਲ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੀ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਇੱਲ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਲ ਨੇ ਦਰੱਖਤ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਝੁੰਡ ਵੇਖਿਆ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰਨ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਬੂਤਰਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਬੂਤਰ ਇੱਕ ਦਮ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਖਿੱਲਰ ਗਏ। ਇਹੋ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਇੱਕ ਤੀਰ ਆ ਕੇ ਇੱਲ ਦੇ ਵੱਜਿਆ। ਇਹ ਤੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਲ ਨੇ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਕੇ ਦਰੱਖਤ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤੀਰ ਉਸਦੇ ਹੀ ਆ ਵੱਜਿਆ। ਇੱਲ ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਰਾਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੀਰ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦਾ ਖੰਭ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉੱਡਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ।

ਅਨੁਭਵ ਗੁਪਤਾ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਡੀ'

ਮੇਰੇ ਸੁਪਨੇ

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕਈ ਸੁਪਨੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਡੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦੀ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਵਾਂ ਪਰ ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ ਅਫਸਰ ਬਣਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਉਪਲਬਧੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰਮ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਜ਼ਰਮ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੇਂ ਮਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰੇ।

ਦਿਵਿਆ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਡੀ'

ਦਿਸ਼ਾ
ਸੱਤਵੀਂ 'ਈ'

ਗੁੱਸਾ ਜਾਂ ਮੁਆਫ਼ੀ

ਗੁੱਸਾ ਕਰਨਾ, ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ, ਨਫਰਤ ਕਰਨਾ ਹਰੇਕ ਇਨਸਾਨ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਚਿੜਚਿੜਾ ਤੇ ਚਿਹਰਾ ਭੱਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ। ਗੁੱਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਦਿਮਾਗੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਜਾਂ ਦਿਲ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਲੋਕ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

“ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ” ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਆਦਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਡੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਵੱਧ ਫੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ 'ਤੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕੇ ਜੀਉਣਾ ਸਿੱਖੋ।

ਸਾਡੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਤੇ ਅਸੀਂ

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਸਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਚਾਰ-ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਲਫਜ਼ ਜਿੰਨਾਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ਉੰਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਿੱਘ ਭਰਿਆ ਵੀ ਹੈ, ਸੇ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਠਾਸ ਜਿਹੀ ਘੁਲ ਜਾਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਚਾਨ ਮਹਾਨ ਸੂਫੀ ਸੰਤ ਸ਼ੇਖ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਭਾਗ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਬੋਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਡੇ ਭਗਤਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨ ਤੱਕ ਨਿਭਦਾ ਹੈ। ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੁਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਵੈਣਾਂ ਤੱਕ, ਗੱਲ ਕੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਸਾਹ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਰੇਕ ਉਸ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰਦਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਡੀਕ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਫਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ।

ਅਸਮਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ
ਦੱਸਵੀਂ 'ਐਫ'

ਚੰਗੇ-ਬੱਚੇ

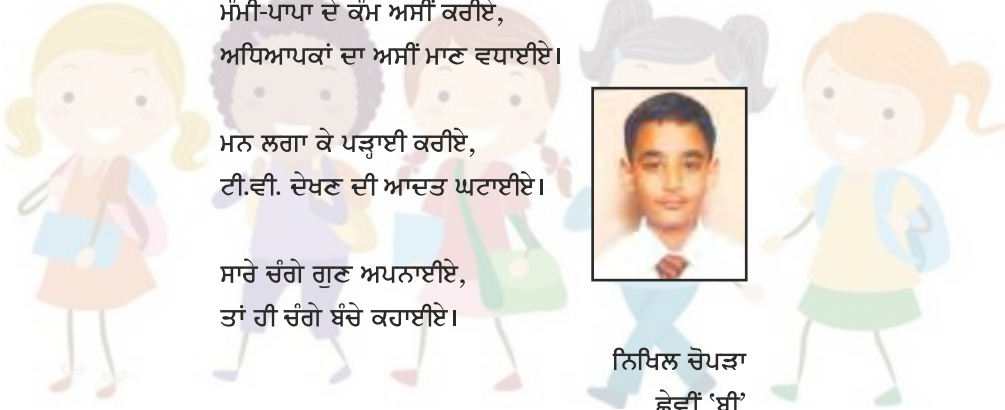
ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਜੇ ਕਰੀਏ
ਛੋਟਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਰਹੀਏ।

ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਖੇਡੀਏ,
ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਲ-ਮਿਲ ਰਹੀਏ।

ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੀਏ,
ਮਿੱਸੀ-ਪਾਪਾ ਦੇ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ,
ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਮਾਣ ਵਧਾਈਏ।

ਮਨ ਲਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀਏ,
ਟੀ.ਵੀ. ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਘਟਾਈਏ।

ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਅਪਨਾਈਏ,
ਤਾਂ ਹੀ ਚੰਗੇ ਬੱਚੇ ਕਹਾਈਏ।

ਨਿਖਿਲ ਚੋਪੜਾ
ਛੇਵੀਂ 'ਬੀ'

ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ

ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸਾਡੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸਾਡੇ ਜਨਮਦਾਤਾ ਹਨ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸੰਵਾਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕਦੇ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸਾਡੇ ਜਨਮਦਾਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਰਮਦਾਤਾ ਵੀ ਹਨ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਤਨ-ਮਨ ਨਾਲ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਵੇਖੇ ਹਰ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹੀ ਅਸਲੀ ਭਗਵਾਨ ਹਨ।

ਮਾਨਿਕ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਸੀ'

ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ

ਬੱਚਿਓ! ਸਵੈ-ਭਰੋਸਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਦਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਬ ਸੰਕਲਪ-ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀਆਂ। ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਵੀਆਂ ਕਾਢਾਂ, ਤਰੱਕੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਭਰੋਸੇ ਕਾਰਨ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੇਇਤਬਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੀ ਸਾਂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦੀ। ਸੱਚ ਦੀ ਡੋਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ, ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਸਾਥ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਧੀਆ ਰਸੂਲ ਪੈਦਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਡਰ ਅਤੇ ਭਰਮ ਕੱਢਣੇ ਪੈਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਪਜਦੇ ਡਰ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਅਵਸਰ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਇਨਸਾਨ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਯਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਮਤ, ਆਤਮ-ਕਾਬੂ, ਸਹਿਣ-ਸ਼ਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਵੱਧ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡਰ ਕਮਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤਮੰਦ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਹੀਰਾ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਹੀਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਯੂੜ ਭਾਵੇਂ ਅੰਬਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਯੂੜ ਹੀ ਹੈ। ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਯੂੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਦੇਰ-ਸਵੇਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਚਮਕ ਉੱਠਦਾ ਹੈ।

ਪੰਨਵਾਦ!

ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ
ਅਧਿਆਪਕਾ - ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਸੱਚੀ ਦੋਸਤੀ

ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ,
ਉਸਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ,
ਉਹ ਸੁਹਣਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ,
ਮੇਰੇ ਲਈ ਗਗਨ ਦਾ ਤਾਰਾ ਹੈ,
ਉਹ ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ,
ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,
ਉਹ ਉਦਾਸ, ਜਦੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਟੁੱਟ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਰੱਬ ਨੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ,
ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹਿਆ ਹੈ,
ਗਿਲ੍ਹਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ,
ਤੈਥੋਂ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਵਰ ਪਾਇਆ ਹੈ,
ਸੱਚੀ ਦੋਸਤੀ ਹੈ ਇੱਕ ਸੁਹਣਾ ਬਾਗ,
ਉਸ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਖਿੜਿਆ ਗੁਲਾਬ।

ਨਿਯਤੀ ਗੁਪਤਾ
ਅੱਠਵੀਂ 'ਐਫ'

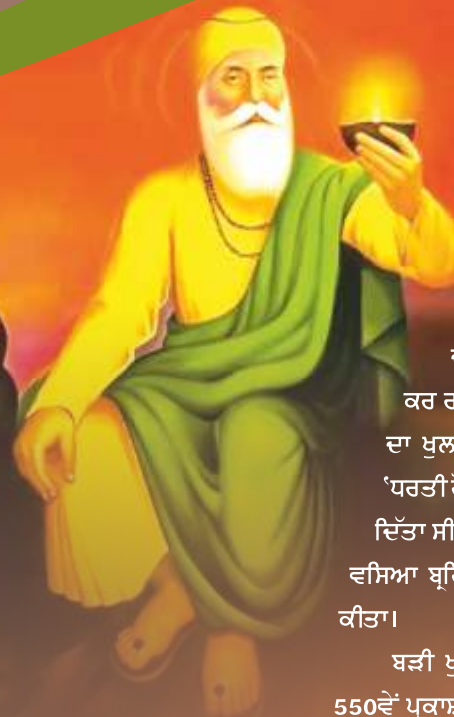
550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ। ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਸਜਾਏ ਗਏ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਫਲਸਫਾ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ 'ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ' ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪੇ ਪਖੰਡ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹਿੰਸਕ ਵਤੀਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਨੂੰ ਠਾਰਨ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ 24 ਸਾਲ, ਲਗਭਗ 28000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕੋ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿੰਨੀ ਮਹਾਨ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਾ ਤੈਨੂੰ ਰੱਬ ਚਿੱਤ ਆਵੈ ਭਾਵ ਰੱਬ ਨਾ ਭੁੱਲੇ।

ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜਨ ਸਧਾਰਨ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਯੁਗ-ਪੁਰਸ਼ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਦੱਬੀ-ਕੁਚਲੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ, ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਬੋਲ ਦੇ ਕੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਚਿਣਗ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਗਮਨ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਦਰਜਾ 'ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਨੁ॥ ਕਹਿ ਕੇ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਜਿਕ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਇੰਝ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਿੱਧ ਵੀ ਹੋਈ। ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਅਤੇ ਬਿੰਬਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਜੀਵਾਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਸਗਾਰ ਸਾਗਰਾਂ, ਖੰਡਾਂ, ਪਤਾਲਾਂ, ਪਰਬਤਾਂ, ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਬਨਸਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀਏ।

19 ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ 947 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਨਾਲ ਭਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਾਹਿਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮੁੱਲ ਅਤੇ ਅਦੁੱਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੰਵਾਦ ਵਿਧੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਲੀਨਤਾ, ਨਿਮਰਤਾ, ਸੁਹਜਤਾ, ਸਚਾਈ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਅਤੇ ਬੜੀ ਸਕਾਰਤਮਕਤਾ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪੱਖ ਸੁਣਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਤੇ ਠਹਿਰਾਓ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਾਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੱਡਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜਗਿਆਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਬਰ ਵਰਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਵਰਗੇ ਧਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਸਤ ਕੀਤਾ।

ਸੂਰਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਧਰਤੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਅੱਜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ 550 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 'ਧਰਤੀ ਹੋਰ ਪਰੇ ਹੋਰ ਹੋਰ' ਕਹਿ ਕੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵੀਸਿਆ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ।

ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਨਾਮਾ ਇਹ ਹੋਇਆ

ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਾਘਾਂ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਕਦਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ 72 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 'ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ' ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ 207 ਵਾਰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਖੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। 9 ਨਵੰਬਰ 2019 ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸੁਨਹਿਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਦੋਵਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਪਾਂ ਸਦਾ ਰਿਣੀ ਰਹਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਸ: ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ 5 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹਨ।

ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਵਸੂਲਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ।

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਸਬੱਬ ਬਣਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵੱਲ ਪੁੱਟਿਆ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਕਦਮ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਖੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਸਈਅਦ ਅਕਬਰੂਦੀਨ ਨੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਰੇ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਸਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਨਾਮੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਦਾ ਵੀ ਦੱਸਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਯੂ.ਐਸ ਕਾਂਗਰਸ (ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ) ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉੱਘੇ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਲਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਖੇ ਨਨਕਾਣਾਂ ਸਾਹਿਬ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ) ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਸਜਾਏ ਪੰਡਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ :-

ਬਾਬਾ ਮੱਝੀਆਂ ਚਰਾਉਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਏ,
ਪਾਣੀ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਏ,
ਹੱਟ ਸੱਚ ਦੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਏ,
ਨਾਲੇ ਲੰਗਰ ਛਕਾਉਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਏ,

ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਅਲੌਕਿਕ ਪੰਡਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠਾਂ, ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਏ ਗਏ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਟੈਂਟ ਸਿਟੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਲਗਭਗ 35000 ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਨ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਆਰਜ਼ੀ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੂਨ ਦਾਨ ਕੈਂਪ ਲਾਏ ਗਏ। ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਫ਼-ਸਫਾਈ ਲਈ 'ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਕੰਪਨੀ' ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਮੁਫਤ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਪੁਖਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲੰਗਰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ। ਲਗਭਗ 50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਨ ਸੰਪੰਨ ਹੋਏ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਉਚੇਚੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਥ ਕੋਵਿੰਦ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਮੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖੀਆਂ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 550 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਅਤੇ ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। 550 ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 550 ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਨੂੰ 'ਐਚੀਵਰਜ਼ ਅਵਾਰਡ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ 550 ਬੂਟੇ ਲਾਏ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ 'ਚੇਅਰਾਂ' ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੰਠ, ਦਸਤਾਰਬੰਦੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਏ ਗਏ। ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ, ਥੀਏਟਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਉਤਸਵ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ ਸ਼ੋਅ, ਡਿਜੀਟਲ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇਖ ਸੰਗਤਾਂ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉੱਠੀਆਂ।

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਖਾਲਸਾਈ ਜਾਹੇ-ਜਲਾਲ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਇੱਕੱਠ ਵੇਖਣਯੋਗ ਸੀ। ਕਿਧਰੇ ਗੱਤਕੇ ਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਜੌਹਰ, ਕਿਧਰੇ ਜੰਗੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਜੋਧੇ, ਘੋੜਿਆਂ, ਹਾਥੀਆਂ, ਉਠਾਂ ਦੇ ਸਵਾਰ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ਰਧਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਖੀਵਾ ਹੁੰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ

ਸੀ। ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਉਤੇ 'ੴ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉੱਘੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਪੀਟਰ ਵਿਰਦੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ 550 ਲੋੜਵੰਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਪੀਰ, ਫਕੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਗਏ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਕ ਦੇ ਐਕਾਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿ ਰੇਡੀਓ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ 'ਜੀ ਆਇਆਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ' ਗੀਤ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ, 'ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਨਾਨਕ ਦੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਸੋਹਣੀ ਮਾਂ ਵਰਗੀ' ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਕਿ ਵੱਲੋਂ ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਅਤੇ 50 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਾਰੋਵਾਲ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਵਡਭਾਗੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਭਾਰੀਦਾਰ ਬਣੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਨਾਨਕ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇੱਕ ਸੂਝਵਾਨ ਮਾਪੇ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਈਏ। ਇਸ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਇਹੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਹੈ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਕਿ :

‘ਮੈਂ ਭੁੱਲਾਂ ਤੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹੇ ਪਾਵੀਂ
ਨਾ ਮਨ ਭਟਕਾਵੀਂ
ਵੇ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਡੋਰ ਸਾਹਿਬਾ,
ਜਿਵੇਂ ਪੱਤਾ, ਪੱਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਟਾਹਣੀ
ਤੇ ਸਾਗਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੇ ਏਦਾਂ ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਸਾਹਿਬਾ’।

ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਹਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕਾ

Science Section

Mrs. Anupma Kumbkarni
Editor

Mrs. Anuradha Sharma
Co-Editor
(Middle Section)

Mrs. Madhulika Sood
Co-Editor
(Primary Section)

Mrs. Neerja Sharma
Co-Editor
(City Campus)

Contents

S.No.	Article	Author	Class	Page No.
1.	Editorial	Mrs. Anupma Kumbkarni	Editor	1
2-	Effective Science Teaching	Neha	TGT (General Science)	2
3.	Teacher of the Nation APJ Abdul Kalam	Aanya	VIII - B (City Campus)	2
4.	Blessings of Science	Riya Malhotra	V - A (City Campus)	3
5.	Octopuses have three hearts, nine brains	Chitraksh Salwan	IV - E	3
6.	Some Facts about Chandrayaan-2	Aayush Goyal	V - A (City Campus)	3
7.	Mission Mangal	Diksha Jain	V - A	4
8.	Science Fiction the Little Anecdote	Srishti Sharma	XI - A	4
9.	Jup Facts	Priyal	IV - A (City Campus)	4
10.	Sir C.V. Raman	Kartikay Sharma	VII - F	5
11.	Sushruta : The Father of Indian Surgery	Kirti Gupta	VIII - B (City Campus)	5
12.	Some Ancient Indian Scientists and their contribution	Akshnoor Singh Gumber	IV - E	5
13.	Science in a Student's Everyday Life	Namya	V - A (City Campus)	5
14.	Some Important Inventions and Discoveries	Akshat Sharma	V - A (City Campus)	6
15.	Science- A Mystery	Lochan Bhatiwada	VII - B (City Campus)	6
16.	Organic Farming	Bhumika	VII - B (City Campus)	7
17.	Latest Inventions	Tishya Singhal	V - A (City Campus)	7
18.	Four Accidental Inventions	Sanyam Jain	V - A (City Campus)	7
19.	How I feel in My Science Class	Rayna	VIII - B	7
20.	Life in 2060	Gaouri Jaiswal	VII - B (City Campus)	8
21.	Sharks	Khushi Sharma	XI - A (Medical)	8
22.	How much Water We Consume?	Kapeesh Sharma	VIII - A (City Campus)	8
23.	Microbial Humour	Pranika Jain	X - G	8
24.	Say No to Plastic	Dollsi Vasan	VII - B	9
25.	What is a Black Hole : How They are Formed	Moulik Jain	VII - E	9
26.	The Long, Long Life of Trees	Inesh Aggarwal	VIII - A	9
27.	Drone	Purav Goyal	VIII - C	10
28.	Dark Energy - What the Heck it is?	Akshat Agarwal	VII - D	10
29.	Let the Environment Celebrate with us Our Festivals...	Aaysha Mahajan	VI - E	10
30.	Where Do we see Sunspots?	Chehak Jain	VII - E	10
31.	Negative Effects of Social Networking	Purav Mittal	VIII - B	11
32.	Why Don't We feel the Earth's Motion	Suhani Aman	VI - D	11
33.	Think about Why the Peeled Orange Sinks in Water?	Samriddhi	V - F	11
34.	Man & Environment	Yashvi Sood	VIII - E	12
35.	A Cure to Brain Injuries	Nakul Singla	IV - F	12
36.	What happens when you 'Laugh'	Ananya Vasudeva	VIII - B	13
37.	Why do Objects Rust?	Samar Sharma	III - A	13
38.	Wish Chocolate did not Melt in Summer	Purvi Jain	X - F	13
39.	Dr. Hargobind Khorana	Kavish Kakkar	III - E	13
40.	A proud achievement by ISRO	Divyanshi Ahuja	V - A	14
41.	First Functioning Human Muscle from Stem Cells	Tanishq Narula	V - A (City Campus)	14
42.	A Poem about Sound	Drishti Manocha	IV - A	14
43.	Is Artificial Intelligence the Future of Intelligence	Bhavna Sharma	PRT Gen. Science	14
44.	Benefits from Space Research	Krishnam Goyal	III - E	15
45.	Career in Science?	Gundeep Singh	XI - B	15
46.	What makes us feel Hungry?	Rhythm Rajput	III - F	15
47.	Let's Check Your Knowledge... Science Riddles	Saisha Jaidka	III - D	16
48.	Germs	Mehak Gupta	IV - A	16
49.	Facts you Won't Believe	Ryan Garg	III - D	16
50.	This is your Brain without sleep	Vartika Singh	VII - B	17
51.	Screen time for Children - How much is Enough?	Angad Kakkar	IV - C	17
52.	The Art of Artificial Intelligence	Aarav Arora	IV - E	18
53.	Facts about Human Body	Siddhvik Mittal	IV - F	18
54.	What is CRISPR Gene Editing?	Anupma Kumbkarni	PGT Biology	18
55.	Insect-Inspired robobee X-Wing uses Solar Power to fly	Priyam Arora	IV - F	19
56.	Fire Facts	Akshit Mahendru	IV - B	19
57.	The Concepts of 3D Printing	Pratham Narang	III - E	19
58.	5 Inventions of Nikola Tesla that were Never Built	Bhavya	VIII - A	20

Editorial

"Every brilliant experiment, like every great work of art, starts with an act of imagination."
- Jonah Lehrer

I vividly recall as a child using bulky telephones and manual televisions. These over the years got replaced by sleek and advanced devices like smart phones and smart TVs. Inventions, from something as simple as a wheel to the complex technological marvel that is the modern-day cellphone, were result of our scientific temperament and attitude. For the scientific mind, the future is always entertaining to dream about. For such a mind, nothing is 'far-fetched', be it robots doing homework, making lasting world peace a reality, curing complex human ailments. Believe it or not, this "future" has arrived and we walk around with super computers in our pockets, sit in cars that can drive themselves, have built robots that can work in factories and restaurants.

The last decade has been a hotbed of life and physical science advancement and innovation. Just last year, astronomers published the first image of a black hole, in 2010s, the first ever FDA approved gene-therapy (i.e. treating genetic diseases by introducing normal healthy genes in patient cells) hit the market. Immunotherapy was developed as a viable cancer treatment and first vaccine for Ebola virus was developed at the end of the decade. Scientists now know the whole sequence of the human genome (complete set of DNA) and additionally, a massive development in the field of applied genetics and molecular biology was the development and refinement of CRISPR genome editing which is all set to change the landscape of clinical practice.

These developments paint a reassuring picture but despite all these mega breakthroughs, the world is still grappling with COVID 19. But there is hope, as science has transformed diseases like HIV and some cancers from death sentences to treatable and survivable illnesses, and chances are that humanity is going to live to fight another challenge. Yes there is hope and firm belief. Science leads us from darkness to light, "Tamsoma jyotirgamyā".

Here, through the following pages we hope to ask the right questions, excite the right thoughts and nurture the right insights and in the process do our bit for a better future. Hope you will enjoy this little trip through time and space.

With Best Wishes

Mrs. Anupma Kumbkarni

EFFECTIVE SCIENCE TEACHING

"A challenge to teacher of science is to balance and integrate immediate needs with the intentions of the year long framework of goals".

Science teaching is a complex activity that lies at the heart of the vision of science education. The teaching provides criteria for making judgments about progress toward the vision. In the vision of science education, effective teachers of science create an environment in which they and students work together as active learners. While students are engaged in learning about the natural world and the scientific principles needed to understand it, teachers are working with their colleagues to expand their knowledge.

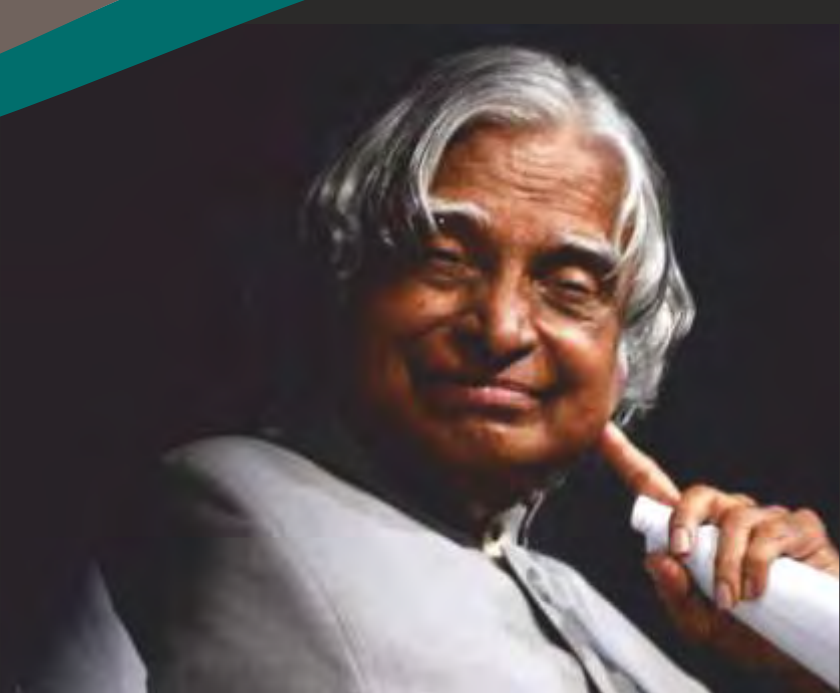
Student engagement and understanding material are given more emphasis in today's education. Therefore using blackboards or the typical lecture methods are not adequate to teach science. Virtual teaching can help to build better understanding of subjects. Students should be actively involved in their own learning. Student's discussions and group activities should be more emphasized. Students should experience science in an interesting and enjoyable ways.

Research has proved that high quality science lessons that include instructional practice is a first logical step to improve all student's science learning whose goal is to develop student's conceptual understanding. Some of the suggestions:

- 1) Learning should be interactive
- 2) Link learning activities to learning targets
- 3) Actively involve students in their own learning
- 4) Help students to develop a conceptual framework as well as to develop problem solving skills.
- 5) Stress on the practical aspects more rather than theoretical content only.
- 6) Teach students to think scientifically.
- 7) Assess student understanding at frequent intervals throughout the learning process
- 8) End each class by summarizing the main points you have made.
- 9) Storytelling is one of the best ways to get student's attention in class.

NEHA
TGT (GENERAL SCIENCE)
MIDDLE SECTION

TEACHER OF THE NATION APJ ABDUL KALAM

Dr. APJ Abdul Kalam was a scientist who later became the 11th president of India and served the country from 2002 to 2007. He was the most respected person of the country as he contributed immensely to the country as a scientist and as a president. His contributions to the space Research Organisation are unforgettable. Numerous projects were headed by him such as launch of the Rohini-1, Project Devil and Project Valiant, developing missiles etc. For his great contributions in improving the nuclear power of India, he is popularly known as the Missile Man of India. He has been honoured with the highest civilian awards for his dedicated works after completing his service to the government of India as President, he served the country as a visiting professor at various valued institutes and universities. After his graduation, he joined Aeronautical Development Establishment of Defence Research and Development organization as a chief scientist, however soon he shifted to the Indian Space Research and development organization as a project Director of India's first indigenous Satellite Launch vehicle. He also worked as a Chief Executive member of Integrated Guided Missile Development Programme which involved in simultaneous development of a quiver of missiles. He wrote many books such as 'India 2020', 'Ignited minds', 'Mission of India' etc. In order to beat the corruption in the country he launched programme for youths named 'What can I Give Moment'. He also contributed as the Chief Coordinator for Pokhran 11 nuclear tests.

Aanya
VIII-B
City Campus

Blessings of Science

Science is nothing more than refinement of everyday thinking. Science is increasingly answering questions that used to be the province of religion. Just about 6000 years ago, man lived in caves, dressed in skins, fed himself by hunting and fishing and went long distances on his own feet. His world was narrow, dark, difficult and dangerous. Modern man lives a vastly different life. He is comfortably and elegantly housed, fed and clothed. His world is broad, bright, easy and reasonably safe. It is science that has brought about this 'brave new world'. We are living in the age of science. Without science we would have none of modern comforts and luxuries. Science has changed the complexion of the world. Science has made human life comfortable and quite worth living. In winters we have heaters and in summers and feel cozy when it is freezing winter.

Now we can cover thousands of miles by train, car or airplane, and reach our destination fresh and fine on the same day. We can have breakfast in New Delhi, lunch in London and take dinner in New York. Science has also helped man in the war against illness and diseases. Doctors have found medicines for almost all kinds of troubles. Surgeons perform most intricate operations on the human body. They can cut any part of the body and remove the source of trouble without any problem with the help of lasers and can locate any cause of trouble inside the body and make its cure easy.

Science is splendid. One machine can do the work of 50 ordinary men. But no machine can do the work of one extraordinary man. There is no limit to the power of the human mind. The more concentrated it is, the more power is brought to bear on one point.

The recent example that how much a human mind can think up to is "Mangalyaan" (Mars Orbital Mission). Indian space research organization successfully launched a space probe that orbit mars. The success history of India has strengthened the position of India in space science. The mission is a great motivation for budding scientists and gives way to too many successful missions from our country in future.

So now as a science student, I understand the importance of science. Science is a beautiful gift to humanity, we should not distort it. A book of science is like a jar of secrets behind the magic of our universe.

Riya Malhotra
XI-A

OCTOPUSES HAVE THREE HEARTS, NINE BRAINS, AND BLUE BLOOD

Two of the hearts work exclusively to move blood beyond the animal's gills, while the third keeps circulation flowing for the organs. When the octopus swims, the organ heart stops beating, which explains why these creatures prefer to crawl rather than swim (it exhausts them).

An octopus also has nine brains - well, sort of. There's one 'main' brain where all the analysis and decision making occurs and eight ancillary brains one at the base of each arm - that function as pre-processors for all the information obtained by that arm. Two-thirds of an octopus' neurons reside in its arms, which can independently figure out how to open a shellfish, for instance, while the main brain is busy doing something else.

Our blood is red due to the fact that it contains iron-based hemoglobin to transport oxygen to cells. Octopuses, on the other hand, use the copper-based cyanoglobin, which performs the same function, albeit less efficiently - this makes octopuses have less stamina than you might expect.

Chitraksh Salwan
IV -E

SOME FACTS ABOUT CHANDRAYAAN-2

Chandrayaan-2 was conceived in 2007, well before the launch of Chandrayaan-1 in 2008 and was originally scheduled to be launched in 2011. Originally, Chandrayaan-2 was supposed to be a joint collaborative mission between India and Russia. ISRO was to provide the rocket, the orbiter, the lander and the rover were to come from Russia's Roscomsos space agency. ISRO did not have the capability to build its own lander and rover at that time. However, Russia had to eventually pull itself out in 2012 from the collaboration because the kind of lander that it was preparing to send on Chandrayaan-2 developed a problem on its Phobos-Grunt mission to the Martian Moon Phobos. Although Roscomsos did make design corrections, the new proposed design was found to be incompatible with Chandrayaan-2. The current Chandrayaan-2 composite module is a far superior design and incorporates several additional safety features that would have not been possible in the original design that was scheduled to be launched in 2011.

Aayush Goyal
V-A
City Campus

Mission Mangal

Hey! I am not talking about the Akshay Kumar movie, but about one of the biggest accomplishments in Indian History i.e. Mangalyaan (Mars Orbiter Mission - MOM). Indian Space Research Organization successfully launched a space probe that orbits Mars. The Mission was launched on November 5, 2013 for a 300 days' journey to Mars. India is the first country in the world (Fourth after Soviet Space Program, NASA and The European Space Agency) to successfully launch the mission in the first attempt.

An unbelievable fact about the mission is that it took only Rs. 454 crores to launch the mission. This is the cheapest Mars Mission ever (Rs.12 per km). Any message that is sent to and from takes 14 minutes to reach the receiver. The major objective of the mission is to prove India's spacecraft building and operations capabilities to the world. The project aims at developing technologies of an Interplanetary Mission.

The secondary objective of the mission is to learn surface of Mars and its mineral composition (to study Mineralogy and Morphology). The mission also aims to scan the atmosphere of Mars for availability of Methane which is a chemical strongly tied to life on Earth. Scientists are also determining the quantities of water in Martian atmosphere so as to learn the history of the Red Planet, Mars.

The success of Mangalyaan is a great achievement in the history of India and has strengthened the position of India in Space Science. The mission is a great motivation for budding scientists and gives ways for more successful mission from our country in future. ISRO has planned a follow up, Mission Mangalyaan 2. It would consist of a lander and a Mars Rover.

Diksha Jain
V-A

Science Fiction The Little Anecdote

Today was a big day for Beth and everyone else too. She had revealed a secret of her life which she says will surely change the world. Here is her story in her own words.

I had been a very curious child. Ten years ago on that night something unbelievable happened with me. I was gazing at the night sky when I observed some weird lights coming from the house in front of mine. Fearless as I was, I slipped out of my house quietly and entered the little home of professor Carl's. He was not there. My searches in his house led to the discovery of a big machine. I had heard that professor Carl was making a machine which could make us travel between universes. I got excited and without giving a thought, entered the machine and pressed the only lever there & closed my eyes. The machine swirled and swirled.

When I opened my eyes, I was still there but everything seemed to be a mirror image of the previous one. Thinking the machine a waste and all that a result of the vigorous swirling, I went to my house and laid down on my bed. After a few moments I realized that someone else was there in my bed too. I couldn't believe when I saw my own self there. The room was again a mirror image. My mind raced and I ran to professor's house. The professor there came shouting after me. But not giving an ear to him I ran inside the machine.

Call it my fate or anything else but I reached back to my own place, my own universe. You may think I was dreaming but it was real, I had travelled between universes. Professor died trying to make the world believe the theory of multiverses. I had held this secret in my heart for all these years but then I thought that it needs to be revealed to the people.

Parallel universes and a multiverse do exist. They are as true as the sun and moon. Maybe in parallel universe in which I went, professor Carl may have proved it. Hope that you all will believe my little anecdote.

Srishti Sharma
XI-A

JUP FACTS

Jupiter is so big that more than 1,000 Earths could fit inside it. Jupiter is more than eleven times the size of the Earth. Jupiter is also the heaviest planet because of its great size, ancient astronomers named Jupiter after the king of the Roman gods.

Uranus is the only planet that does spin like a top but it rolls around like a barrel. Its south pole points towards the sun and north pole points away. Each half of Uranus is in light for forty-two years and in dark for forty-two years.

Pluto is no longer considered a planet. In 2006 astronomers decided that Pluto was a dwarf planet, not a true planet.

Priyal
IV-A (City Campus)

SIR C.V. RAMAN

India is the Birthplace of many great Scientists. These scientists have made their country proud many a times. One of them is Sir C.V. Raman.

C.V. Raman was born at Thiruvanaikaval on 7 November 1888. He studied in St. Aloysius Anglo Indian High School. He completed his B.Sc in 1904 from Presidency College, Chennai winning Gold medal in Physics and M.Sc. in 1907. On 28 February 1928, he did his famous experiment on scattering of light. He discovered that when light traverses a transparent material the deflected rays have a different wavelength from the incident one.

This phenomenon of scattering of light by change in wavelength is called Raman Scattering and is the result of Raman Effect. For this work of his, he got the Nobel Prize in Physics in 1930. He received Bharat Ratna in 1954. Science Day is celebrated in India on 28 February every year to commemorate discovery of Raman Effect. C.V. Raman thought differently, he was curious to know about the mysteries of Nature. We all have a curious corner inside ourselves. Let's discover it and become the Future Scientists of India!

Kartikay Sharma
VII-F

SOME ANCIENT INDIAN SCIENTISTS AND THEIR CONTRIBUTION

Science is an important part of our everyday life. Ancient India was a land of sages and seers as well as a land of scholars and scientists. India was actively contributing to the field of science and technology centuries ago, long before modern laboratories were set up. Many theories and techniques were discovered by the ancient Indians. Some

scientists from ancient india are Aryabhata, Varhamihira, Charak, Maharishi Patanjali, Brahmgupta.

ARYABHATA - The first of the major mathematician astronomers. For his explicit mention of the relativity of motion he qualifies as an early physicist.

VARAHMIHIR - He was among the first mathematicians to discover a version of what is now known as Pascal's triangle. He used it to calculate binomial coefficients.

CHARAK - Known as Father of Indian medicine was the first to present the concept of digestion, metabolism and immunity.

PATANJALI - He gave Yoga to the world. Authored Yogasutra.

BRAHMGUPTA established zero (0) as a number and defined its mathematical properties etc.

All these scientists made great contributions to the society and worked for the welfare of their country. They inspire the future generations.

Akshnoor Singh Gumber
IV-E

SUSHRUTA: The Father of Indian Surgery

Maharishi Shushruta is a legendary scholar of the Indian medical science and founding father of surgery. 2600 Yrs ago Maharishi Shushruta together with his colleagues had conducted a variety of complex surgeries such as caesareans, artificial limbs, cataract, urinary stones, fractures, and most specially the plastic surgery. Maharishi Shushruta has described all the amazing surgical procedures with accuracy and curative efficacy. He has described all the basic principles of plastic surgery such as planning precision, homeostasis & perfection in compilation of his works. The technique of the release of skin in order to cover all the small defects, rotation of the flaps to heal the partial loss and the pedicel flaps to cover the entire loss of skin from an area are well described by him. He is therefore regarded as the 'Father of Indian Surgery & ophthalmology'.

Kirti Gupta
VIII-B
City Campus

Science in a Student's Everyday Life

Science is everywhere. A student rides to school on a bus and in that instance alone, there are many examples of technology based on the scientific method. The school bus is a product of many areas of science and technology including mechanical engineering and innovation. The network of roads, light, sidewalks and other infrastructures are carefully designed by civil engineers and planners. The smartphone in people's hand is a miracle of modern computer engineering, a modern marvel.

Outside the window, the trees turn sunlight into stored energy and create the oxygen we need to survive. Whether "natural" or "human-derived", every aspect of a person's life especially a student's life is filled with science from their own internal biology to the flat T.V. screen in the living room.

Namya
V-A
City Campus

SOME IMPORTANT INVENTIONS AND DISCOVERIES

- 1. Aeroplane-** It was invented by Orville Wright (1871-1948) and Wilbur Wright (1867-1912), (USA) Kitty Hawk, North Caroline in the year 1903.
- 2. Airship (non-rigid)-** It was invented by Henri Giffard (FRANCE) (1852-82). Steam powered propeller flew over PARIS (1852).
- 3. Antiseptic-** It was invented by DR. Joseph Lister (ENGLAND) in the year 1867.
- 4. Atom Bomb-** It was invented by Julius Robert Oppenheimer (1904-1967) (USA) in the year 1945.
- 5. Atom (Nuclear Model)-** It was discovered by Ernest Rutherford (1871-1937) ENGLAND in year 1911.
- 6. Aspirin-** It was invented by DR. Felix Hoffman, in GERMANY in the year 1899.
- 7. Automobile (steam)-** It was invented by Nicolas Cugnot (1725-1804) (France). Three wheeled military tractor. Oldest surviving is Italian Bordini (1854) in Turin.
- 8. Balloon-** It was invented by Jacques Montgolfier (1755-99) and Joseph Montgolfier (1740-1810) (FRANCE). Tethered flight, PARIS (October 15).
- 9. Ballpoint Pen-** It was invented by John J. Loud (USA). First practical models by Ladislas and George Biro (Hungary) in 1938.
- 10. Bullet-** It was invented by Claude Minie (FRANCE) in the year 1849.
- 11. Carpet Sweeper-** It was invented by Melville R. Bissell (USA).
- 12. Cellophane-** It was invented by I.E Brndenberger (SWITZERLAND). Machine production not before 1911. It was invented in year 1900.
- 13. Cement-** It was invented by Joseph Aspdin (ENGLAND) in the year 1824.
- 14. Cinema-** It was invented by Auguste Marie Louis Nicolas Lumiere (1862-1954) and Louis Jean Lumiere (FRANCE) (1864-1948). Development pioneers were Etienne Jules Marey (France) (1830-1903) and Thomas A. Edison (USA) (1847-1931). First public showing, Paris (December 28, 1895).

Akshat Sharma
V-A
City Campus

SCIENCE - A MYSTERY

Science is a Mystery
Mystery of invention
We try, we try a lot
Until we get a solution
That we have to solve
Until we get satisfaction

Science is a mystery
Mystery of invention
You don't have to give up
Until you reach succession
You will find miracles
When you do experimentation

Science is a Mystery
Mystery of invention
You will be amazed
By using instrumentation
You can't be a scientist
Until you do variation

Science is a Mystery
Mystery of invention
For being a scientist
You must do recreation
You should know scientific names
For doing formation

Science is a Mystery
Mystery of invention
One should never stop
From doing creation

Lochan Bhatiwada
VII-B
City Campus

ORGANIC FARMING

Farming is an activity that human beings practice to feed the population living on the earth. Food is available to mankind due to farming. Traditional farming uses machinery, fertilizer, pesticides and herbicides at large scale for mass production of wheat, rice, maize like food products. The Conventional farming is causing harm to the health of the soil. This is an alarming situation that needs to be tackled. Organic farming is the only and the best solution to improve the soil health. It is integrated farming system in which harmful chemicals are avoided for producing crops by promoting the use of compost, vermi-compost and green manure for agricultural practice. This culture of farming originated in the early 20th century. There is an immense need to adopt organic farming on a large scale to control soil pollution and to produce chemical free agricultural goods. This farming can be adopted as a hobby. To do this, manure can be prepared by using earthworms that decompose organic waste. As a responsible citizen of the earth, we have to take an initiative to shun the conventional farming and promote organic farming for the bright future of the coming generation.

Bhumika
VII-B
City Campus

FOUR ACCIDENTAL INVENTIONS

1. **Ice cream cones** - An ice cream stall at the 1904 World fair in St. Louis, USA, ran out of dishes. The neighboring stall sold wafer thin waffles and the stall holder came up with the idea of rolling them into a cone and topping with ice cream.
2. **X-Ray** - While setting up a cathode ray generator in 1895. Wilhelm Roentgen noticed a faint fluorescent effect on a chemical coated screen in the room. He had discovered invisible X-Rays, which pass through cardboard, wood and paper but not through bones.
3. **Synthetic dyes** - In 1856, William Perkin was attempting to produce synthetic Quinine to treat malaria. But the experiment produced nothing but a purple mess. Perkin spotted an opportunity at once, and set up the factory to produce the first synthetic dye.
4. **Microwave** - A chocolate bar in Percy Spencer's pocket melted as he stood in the path of radiation from a radar generating machine in 1945. He put corn kernels in the path of beams and they popped. He had discovered the principle behind the microwave.

Sanyam Jain
V-A
(City Campus)

LATEST INVENTIONS

Today is an era of science and technology. Einstein, Edison and the Wright Brothers did wonders to the world and made our lives easier. Aryan Tanwar has invented a smart school bag. It reminds of the school timetable, and retells which book to carry on a particular day.

And some more inventions are:

- **3d Printing of organs** - it will be providing replacement for the people in need of organ transplants, or for improved performance.
- **Underwater Highways** - A subsonic tube transport system will be created, as a sealed tube system that is traveling pods. It will enable connections between the UK and Europe, in as fast as an hour.
- **Underground Skyscraper** - This must be a new word for you. Underground skyscrapers are called Earth scrapers. They will be inverted skyscrapers into the ground. They can withstand earthquakes.

Tishya Singhal
V-A
City Campus

How I Feel in My Science Class

Science is all about facts and theories. It's the study of and knowledge about the physical world and natural laws. Every student, when thinks about a science class gets a fear in his heart of how to understand this difficult subject. Some start feeling bored and some are tied by different types of tensions. But the situation is totally different in our class. We are waiting for the science class every day, eagerly. Our teacher's way of teaching is so interesting, that I never get bored and all concepts remain in the mind forever. After the completion of every chapter or during the chapter discussion is going on, activity material from the science lab are brought to the class and are performed. We are also taken to 3-D science lab in second & fourth week of the month. The subject has become my favourite. I never thought that this subject would be so interesting and so easy to understand and the credit of this goes to our teacher. Science has opened a new world of facts and interests to us.

Rayna
VIII-B

Life In 2060

The pace at which development in science and technology is currently taking place, life in 2060 will change drastically. In almost all the spheres, life is expected to be very different from the way it is at present.

Rapid advancement and widespread use of artificial intelligence and automation will have huge impact on mankind. All the mundane and specialized tasks will be performed by the machines making life easier and smoother. These changes are already taking place in different fields such as aviation, communication healthcare etc. By 2060, such a shift is expected to take place in all the aspects of human life.

At the same time social media and information overload will also have an impact on the emotional and mental well being of human beings in ways that are not desirable.

Also if we as humans do not take strong steps to stop and prevent the adverse affects of rapid growth and development on our environment, this might impact earth negatively and ultimately global warming and pollution can change face of the earth.

To conclude, in the coming decade, human life will undergo unthinkable changes. Still whatever takes place in future have rootings in present. Our conscious present actions will shape our future accordingly.

Gaouri Jaiswal
VII-B
City campus

SHARKS!

- Sharks have existed on earth for over 450 million years. But the species have done well to survive that long. If sharks stop swimming, they sink, and if they stop moving altogether, they drown.
- Sharks don't have bones, they have cartilage.
- Sharks have fantastic night vision and can see colours.
- Sharks skin feels similar to sandpaper as it is made of tiny teeth like placoid scales.
- Sharks go into a trance like state if you flip them upside down.
- Some shark species give birth to young ones.

Khushi Sharma
XI-A (Medical)

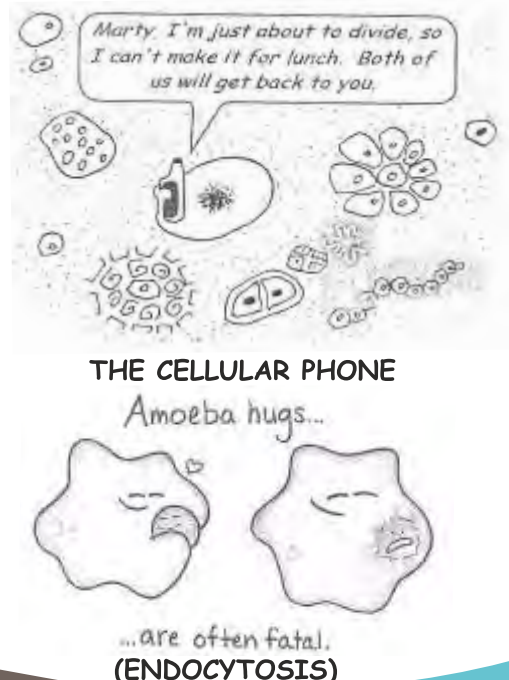
HOW MUCH WATER WE CONSUME?

It is assumed that an individual consumes about 2 litres of water every day for drinking. But have you ever wondered how much water is consumed when we eat an apple or a slice of bread? To produce these items, we need a certain amount of water. An apple requires 70 liters of water and a slice of bread requires 48 liters and a cup of black tea requires 28 liters. This indirect water incorporated and consumed by humans is called 'virtual water'. This concept was introduced by Professor Tony Allen from the Kings College, London in 1993. Virtual water is classified into three types of water:- green, blue and grey water. Green water is the water used for irrigation, blue water is the total of ground water and the surface water, and grey water is the total volume of water polluted during the production of a crop due to use of fertilizers and pesticides etc. Professor Hoekstra coined a term in relation to the virtual water- 'water foot print'. This is the total water consumed by an individual or by all the individuals in a country. Water scarcity is not a stand alone problem, but related to climate change, ground water depletion etc. Many governments in the world are adopting virtual water in their trade policies. As an individual we should save not only the water we drink but also that we eat. It is now prudent that we also think about the amount of water used to produce food before we let it go waste. It may be a small step but it will go a long way.

Kapeesh Sharma
VIII-A
City Campus

MICROBIAL HUMOUR

Pranika Jain
X-G

In present time, the uses of plastic or polybags has become very common. It is made up of polyethylene.

Polyethylene is made out of petroleum. During the manufacturing process of polybags, numerous toxic chemicals are released which are very harmful to our environment. On the other hand, most of the polybags are non biodegradable and they don't decompose in the soil. Throwing plastics or polybags in the dustbin is also not advisable. Animals may eat them with food and it may cause their death. Polythenes block the drains and cause artificial flood during the rainy days. In the present time too much use of polybags has become a matter of worry. It causes harm to our environment. People have become habitual of using polybags and as a result of its excessive use, the environment is getting polluted. Polybag manufacturing units emit may harmful gases that not only cause serious health problem to the workers but also pollute the environment as well. Thus it is very necessary to say no to polybags without wasting a minute.

Dollsi Vasan
VII-B
City Campus

WHAT IS A BLACK HOLE: HOW THEY ARE FORMED

A black hole is a region of space time exhibiting gravitational acceleration so strong that nothing-no particles or even electromagnetic radiation such as light can escape from it. The theory of general relativity predicts that a sufficiently compact mass can deform space time to form a black hole.

How are they formed?

Black holes of stellar mass are expected to form when very massive stars collapse at the end of their life cycle. After a black hole is formed, it can continue to grow by absorbing mass from its surroundings. There is general consensus that supermassive black holes exist in the centers of most galaxies.

Moulik Jain
VII - E

THE LONG, LONG LIFE OF TREES

Trees are one of the best things that mother earth has provided us. Trees do much more than slurping carbon dioxide out of the atmosphere and releasing life-sustaining oxygen. They provide fruit, nuts and other foods, as well as the raw materials for everything from fence posts to pharmaceuticals. And they've inspired poets and mythmakers, among many others. Buddha found enlightenment under a tree and so did Isaac Newton.

The trees have fascinating scientific facts. For example, a mature tree removes almost 70 times more pollution than a newly planted tree. Trees act as sound barriers to reduce noise pollution. Trees protect us from inclement wind also. Trees play a major role in helping to conserve the intensity of the earth's magnetic field. A single tree produces approximately 260 pounds of oxygen per year. That means two mature trees can supply enough oxygen annually to support a family of four.

They stop the strong currents of winds and water and prevent soil erosion and thus help in preserving the fertility of the soil. They prevent floods and store the excess water beneath the soil.

Three-quarters of the world's people rely on wood as their main source of energy. The strength and durability of wood from the elm made it the perfect rot-resistant material for ship paddlewheels, coffins and even water pipes. Elms also offer shade in parks and villages.

The best cure for many diseases comes from Ayurveda which comes from trees only. They provide us with valuable medicines and oils which have the capacity to cure skin diseases and other illness. Forests are therefore known as green gold. Today tree bark provides crucial ingredients for everything from aspirin to cancer-fighting Taxol.

To conclude, life without trees would be just unthinkable. Let us now have a look at life without trees-If there were no trees then there would be no rain, land would turn into a desert, mankind will perish due to the non-availability of water, fresh air and sufficient humidity. So there comes an end to the world if there were no trees. So we should be grateful and thankful to trees.

Now we know what a tree as a friend does for us, we should also take care of them. Deforestation should be made a punishable act and afforestation should be implemented by each and every person in the society so as to make a city, a country, the world clean and green. Saplings must be planted on roadsides and every possible place. Doing so we can reduce air pollution, soil erosion, effect of floods and storms and many more. This is the best way to thank trees for giving us so much.

Inesh Aggarwal
VIII-A

DRONE

An unmanned aerial vehicle (UAV), commonly known as drone, as an unmanned aircraft system (UAS), or by several other names, is an aircraft without a human pilot aboard. The flight of UAVs may operate with various degrees of autonomy: either under remote control by a human operator, or fully or intermittently autonomously, by onboard computers.

It has a high definition camera of 720 pixels which gives a sharp image of the object or the video, making any work more accurate and distinguished. This 380gms machine is mostly made of good fibre material whereas metal is negligible. Moreover all parts are repairable and the instructions to do it are available on internet sites. Thus it is a very useful modern mechanism to do various activities without one's presence at that immediate spot.

Drones can be used for spraying pesticides, taking pictures, delivering goods and recently drones have started helping the police department by helping them fight crimes.

Purav Goyal
VIII-C

DARK ENERGY - WHAT THE HECK IT IS?

Dark Energy, a mysterious energy is the name given to the energy which make minds of scientists boggle. It is an invisible energy that helps universe to expand & repels gravity. In astrology and physical cosmology, it is an unknown form of energy. It is completely invisible to light and other forms of electromagnetic radiation. Unfortunately, we don't have instruments to see it. Scientists believe that it exists because of the gravitational effects it appears to have on galaxies and galaxy clusters. Two Americans Adam Rises and Saul Perlmutter discovered it in 1998. Most of the astronomers believe that after the formation of universe i.e. after big bang, the universe kept on expanding and later this process slowed down and 7 billion years after this, the expansion of universe became fast due to dark energy. Astronomers found that its density remains same when the universe expands rather than being increased or decreased. It approximately makes 68% of universe.

While dark energy explains expansion and history of universe, the other term dark matter is totally different from it, describes how the universe works. Humans have discovered not even 10% of the universe. The rest of it remains unknown and is a mystery.

Akshat Agarwal
VII-D

Let The Environment Celebrate with us Our Festivals....

When the word festival comes in our mind, we think about enjoyment, sweets, various delicacies, meeting with friends and relatives, gifts and crackers. Today crackers have become a very important part of our festivals. Whether it is Diwali, Dussehra, Gurupurab or Chirstmas. On occasions like weddings, parties, triumph of India in any game especially cricket, bursting of crackers has become essential to express our joy and happiness. During these festivals and occasions, we are surrounded by aroma of festivity and smoke of crackers and fireworks which has now become a controversial topic. The global burden of diseases (GBD,) report says, "About 620,000 premature deaths occur in India from air pollution related diseases each year. This disturbing figure is a matter of concern for India. In this direction; government is taking steps for promoting Green crackers. The hon'ble Supreme court, restricted the use of fire crackers from 8 PM to 10 PM before Diwali and ordered that only Green Crackers can be manufactured and sold. Now, question arises, What are they? In simple words, crackers that cause less pollution are called Green Crackers. These crackers cause very minute or no pollution, hence they are named so. The use of these crackers will make our celebration 'Green Celebration'. In order to get a positive response from manufactures and citizens, government should take steps to introduce these crackers in the Indian market at lowest possible prices. We as citizenes of India must replace the use of conventional crackers with Green crackers or simply "NO CRACKERS" and make our celebration really GREEN CELEBRATION.

HAPPY CELEBRATIONS!

Aaysha Mahajan

VI-E

WHERE DO WE SEE SUNSPOTS?

Sunspots are dark spots on the surface of the Sun which are 2000 degrees centigrade cooler than the rest of the surface. The coolest bit of the sunspot is the dark center called the umbra. There is the penumbra around it. Some sunspots appear as mere specks on the Sun's surface. They also appear in groups which can be ten times the size of Earth. Sometimes they measure 2,00,000 miles in length. These groups seem to move across the Sun over two weeks as the Sun rotates. The number of sunspots reaches a maximum every 11 years. This is called solar or sunspot cycle. When sunspots are at their maximum, they deliver more energy to the atmosphere and the Earth's weather may become warmer and stormier.

Chehak Jain

VII-E

NEGATIVE EFFECTS OF SOCIAL NETWORKING

The popularity of social networking sites increased rapidly in the last decade. This is probably due to the reason that we, school and college students, used it intensively to get global access. These social networking sites such as Facebook and twitter have become a craze for everyone nowadays.

The negative effects of these social networking sites overweigh the positive ones. These sites have caused potential harm to the society. The students become victims of cyber crime more often and easily than anyone else. This is because of the reason that when they are studying or searching their course material online, they get attracted towards some sites to kill their boredom in their study time, diverting their attention from their work. Other negative effects of social networking websites include the following:

- * **Reduced learning and research capabilities :** Students have started relying more on the information accessible easily on these social networking sites and the web. This reduces their learning and research capabilities.
- * **Multitasking:** Students who get involved in activities on social media while studying, result in reduction in their academic performance and concentration to study well.
- * **Time wastage:** Students while studying and searching online, get attracted towards social media sites and sometimes they forget why they are using internet. This wastes their time and sometimes students are not able to deliver their work in the specified time frame.
- * **Effect on health:** Students neither take their meals on time nor take proper rest. The excessive intake of coffee and tea to remain active and focused leave a negative impact on their health.
- * **Editor's note:** The emerging roll of social media in teaching learning process today cannot be ignored. So everything is relative and the fact remain that we have to be careful. While we are in the world of web.

Purav Mittal
VIII-B

WHY DON'T WE FEEL THE EARTH'S MOTION

- We don't feel the earth's spin because along with us, the atmosphere, skyscrapers and everything else are spinning along at the same constant speed.
- It is the same sensation as when you are riding in a car or flying in a plane- as long as the ride is going smoothly. A jumbo jet flies at about 500 miles per hour- That's 800 kilometers per hour, about half as fast as the earth spins at its equator. But if you close your eyes, you don't feel like you are moving at all and when the flight attendant comes by and pours coffee into your cup, the coffee doesn't fly to the back of the airplane. This is because, the coffee, the cup and you are moving at the same speed as the plane.
- Likewise, the earth is moving at a fixed rate- and we are all moving along with it. Now imagine being on jumbo jet again- Think about what happens when the pilot suddenly speeds up or slows down the plane you sometimes sense this change as a feeling of being pushed into your seat. In the same way, if the earth was suddenly to speed up or slow down, you will definitely feel it.
- But as long as the earth spins steadily - and moves at a constant rate in orbit around the sun- you as an earthly passenger move right along with it.
- If the earth suddenly would start to speed up, we will fall over backwards, and we will have to lean into the direction of the motion to stand.

Suhani Aman
VI-D

THINK ABOUT WHY THE PEELED ORANGE SINKS IN WATER?

The ability of an object to float on water or any fluid is called buoyancy. Buoyancy is determined by the density of an object or the mass or the number of molecules of an object in a given space. An object with high concentration of molecule has greater mass in a given space, while an object with low density has lower mass. For an object to float on another substance, its density is to be less than density of the substance. In our experiment, the unpeeled orange floats on water, because the outer orange skin traps a lot of air inside, making it less dense than water. But when the skin of the orange is removed, the air pockets also get removed and the orange becomes denser and sinks inside water.

Samriddhi
V-F

MAN & ENVIRONMENT

Man and environment are two closest entities, dependent on each other, having a direct bearing on each other, in nutshell, one compliments the other. Nature provides man with all her bounties, presents herself in myriad colours, varied seasons. Sometimes too bright the eye of 'heaven' shines and sun becomes a burning ball emanating scorching heat and at other, it ceases to glow and beams kindly instead. Somewhere gardens are ablaze with freshly blossoming Marigold, Pansy, Dahlia and other flowering bushes.

So kind, so gentle, so benevolent, so beautiful, so co-operative is mother nature! Can someone be inhuman, cruel, indifferent to such a mother and compel her to fall sick like a patient suffering from asphyxia.

Yes my friends, we are such thankless sons and daughters. Environment has been a great friend of humans from the very beginning. But man in his pursuit of materialism to provide better standards of life to each other, and raise the national income, has plundered nature with both hands, misused the resources recklessly leading to global warming, unexpected change in climatic conditions, contaminating water bodies, causing a tremendous increase in number of natural calamities like flood, tsunami, and El-Nino effects.

Where are we moving to? What are we going to leave for future generations? Impoverished earth, contaminated water and polluted air?

Let us think what should be our line of action. How should we harness excessive use of technology which has accentuated the problems. How to check the reckless usage of motorbikes, fuel based machines leaving miasma of toxic fumes round the clock and polluting the air! We cannot keep our eyes closed like pigeon and think that 'cat' of pollution has gone. These activities will prove catastrophic.

The fundamental duty of every human being is to protect our environment, to use the resources judiciously, to minimize the use of technology as much as you can. In order to revamp the society and to protect the environment, not only the Government, the individuals must exhibit considerable responsibility and do his/her duty towards nature, which is the benefactor of all. Let us keep in mind that every single step taken in right direction goes a long way as every drop makes an ocean and your drop does count.

Yashvi Sood
VIII-E

A CURE TO BRAIN INJURIES

Brain injuries are particularly hard to repair, since injured tissues swell up and can cause additional damage to the cells. No two brain injuries are exactly alike. So far, treatments have tried to reduce temperature or relieving the pressure at the site of injury. However, these techniques are often not very effective.

Scientists have developed a gel that helps brain to recover from traumatic injuries. It has the potential to treat head injuries suffered in combat, car accidents, falls, or gunshot wounds. Developed at Clemson University in South Carolina, the gel is injected in liquid form at site of injury and stimulates the growth of stem cells there. Stem cells are basic human cells that reproduce (replicate) easily, proving a continuous source of new, sometimes different types of cells. A stem cell transplant is a procedure that replaces unhealthy stem cells with healthy stem cells.

More recently, scientists have considered transplanting donor brain cells into the wound to limited result when treating brain injuries. The donor cells fail to grow or stimulate repair at the injury site, possibly because of the inflammation and scarring present there. The injury site also typically has very limited blood supply and connective tissues, which might prevent donor cells from getting the nutrients they require. However, this gel can be loaded with different chemicals to stimulate various biological processes at the site of injury. In previous research done on rats, the gel helped to re-establish full blood supply to the site of brain injury. This could help create a better environment there for donor cells.

In the follow-up study, the gel was loaded with mature stem cells, as well as the chemicals they needed to develop into full-fledged adult brain cells. When rats with severe brain injuries were treated with this mixture for eight weeks, they showed signs of significant recovery. The new gel could treat patients at varying stages following injury and is expected to be ready for testing in humans in the near future and a lot of related research are carried out in India as well.

As a patient enters a care facility, initial medical treatment goals include ensuring proper oxygen and blood flow to the brain and body, stabilizing blood pressure, and treating any problems or conditions that have arisen because of the injury. After individuals with traumatic brain injuries have been stabilized, the treatment plan generally involves rehabilitation efforts to teach patients how to cope up with their specific injury related symptoms.

Nakul Singla
IV-F

WHAT HAPPENS WHEN YOU 'LAUGH'

The heart beats quicker, boosting circulation. The skeletal muscles get a minor work out, stimulating nerves. The body takes in more oxygen. Stale air is expelled from the lungs.

If smiling is man's most important body mechanism; laughter is most complicated and that's no joke. In the 20th century, scientists defined seven things guaranteed to raise a laugh:

- A Funny Story
- Tickling
- A Triumph
- A surprise
- An Incongruous Situation
- A Sense of well being
- To cover up Shyness or Conceal Thoughts

Scientists believe that originally laughter was defense mechanism to take out the fear of dangerous situations. To survive human needs a whole repertoire of laugh. Today, we laugh under strict terms.

Sadly, as we grow older, we become more restrained. At the age of six, we laugh three hundred times a day but as an adult is down to forty seven, with the glum managing just six laughers. Laughter gets the blood in the upper torso; shoulder arms, abdomen, diaphragm and even the legs. Hundred to two hundred laughs are equal to ten minutes of jogging or rowing. The benefits of this delightful workout go beyond the ten minutes. After a genuine belly laugh, the muscles relax, blood pressure drops, circulation improves, digestion is aided etc. Laughter can even fight a disease. It is indeed the best medicine.

Ananya Vasudeva
VIII-B

WHY DO OBJECTS RUST?

Do you know what exactly is rust? Rust is usually referred to as a very common, reddish-brown compound called iron oxide. Iron oxide is formed when iron and oxygen react in the presence of water and moisture in the air. The surface of a piece of iron will begin to corrode, first in the presence of oxygen and water. Over a period, any piece of iron will change entirely into rust and disintegrate. The process of rusting is a combustion reaction, similar to fire. There are certain factors that can speed up the rusting process. For example, water speeds up the reaction. Other substances, such as salt, can also increase the speed of the rusting process. To prevent rust, iron can be coated. One such process is called galvanization. It is the coating of a protective layer of zinc on iron.

Samar Sharma
III-A

WISH CHOCOLATE DID NOT MELT IN SUMMER

Here's good news for all the chocolate fans who lament when their bars melt into a podgy due to summer heat. Scientist have now come up with a mouthwatering invention, which could change lives of chocolate in summer by creating a type of chocolate that doesn't melt in heat. How weather has long been a bane of chocolate fans, reducing bars to a gooey mess, but experts at the cocoa research institute of Nigeria claim to have the answer. The chocolate that they have created stays firm upto 122 degree Fahrenheit (50 degree Celsius) While normal products melt at temperature between 77 degrees Fahrenheit (25 degree Celsius) and about 91 degree Fahrenheit (33 degree Celsius). Researchers mix corn starch with cocoa to produce heat resistant chocolate.

The starch acts as a chocolate thickener and prevents the cocoa butter running in their heat. In taste tests, the new recipe found general approval, although it was found to be slightly less sweet than milk chocolate.

Purvi Jain
X-F

DR. HARGOBIND KHORANA

Dr. Khorana's life story is very inspirational, and a lot of it is attributed to his father. Dr. Khorana was born in 1922 as the youngest of five children. His father instilled the importance of learning by helping his children to read and write, which wasn't common for villagers at the time.

1. Dr. Hargobind Khorana won the Noble prize in Physiology after discovering key information about the cell.
2. He developed the first synthetic gene and won many awards.
3. Khorana was born into a poor family and attended the University of the Punjab at Lahore, India (now in Pakistan). And the University of Liverpool, England, on government scholarships.
4. Born in British India, Khorana served on the faculties of three universities in North America.
5. He became a naturalized citizen of the United states in the year 1966 and received the National Medal of science in 1987.

Kavish Kakkar
III-E

A Proud Achievement by ISRO

India has launched 104 satellites in one go ISRO created history around the world with the successful launch of 104 satellites in a single mission on 15th February 2017. These satellites were launched on board the polar satellites launch vehicle PSLV-C37 on its 39th mission from Satish Dhawan space centre Sriharikota. It broke the earlier record of launching 37 satellites by Russia on 19 June 2014. Of the total 104 satellites only three were Indian and 101 were international. India's three satellites included cartosat-2 (main payload) and nanosatellites, Ins-1A and Ins-1B, The total weight of all the 104 satellites carried on board PSLV-C37 was 1378 Kg.

Divyanshi Ahuja
V-A
City Campus

FIRST FUNCTIONING HUMAN MUSCLE FROM STEM CELLS

Researchers at Duke University in north Carolina in USA for first time have developed working human skeletal muscle from stem cells in the laboratory. Human skeletal muscle has been grown using adult skin or blood cells that were reprogrammed into a juvenile, versatile state. This is a breakthrough research that holds promise for sufferers of the degenerative muscular disease. Through this, scientists will be able to grow an endless amount of functioning muscle in labs to test drugs and gene treatments for degenerative diseases. The results appear online in Nature Communications.

Tanishq Narula
V-A
City Campus

A POEM ABOUT SOUND

Sound waves come from vibrations everywhere
They move in all directions through the air
They're fast or they're slow
If the pitch is high or low
Sound waves can't be seen, but we know they're there

When the sound wave gets into our ear
It vibrates the tiny ear bones and then we hear
Our brain knows each sound
If it's scary, soft, or loud
Sound waves can travel through solids,
liquids and air.

Drishti Manocha
IV-A

Is Artificial Intelligence The Future of Intelligence

According to John Mc Carthy AI is "The science and engineering of making intelligent machines, especially intelligent computer programs"

Applications:-

1. In healthcare :- Companies are applying machine learning to make better and faster diagnoses than humans.
2. In business :- Robotic process automation is being applied to highly repetitive tasks normally performed by humans.
3. In education :- It automates grading, giving educators more time.
4. In autonomous vehicles :- In directing the car to gas station where it is running low on fuel.
5. For robotics :- It will bring down traffic accidents as well as enable disaster response for dangerous situations.
6. Cyborg Technology :- AI will become useful for people with amputated limbs, as the brain will be able to communicate with a robotic limb to give the patient more control.
7. Gaming :- It plays crucial role in games like chess, poker where machines can think of large number of possible positions.
8. Speech recognition :- Some intelligent systems are capable of hearing and comprehending the language in terms of sentences and their meanings while a human talks to it.

Bhavna Sharma
PRT Gen. Science

Benefits from Space Research

1. Satellites going around the earth in orbit make easier telephone and television communication. They provide services far cheaper than the old technology cable method.
2. They also collect weather information, locate land and water pollution, detect underground water, oil or mineral supplies and spot crop diseases.
3. Solar energy collectors and absorptive coating created for spacecraft have been adopted for use in homes and office in the western world - one day cells may direct energy to earth.
4. Teflon which prevents food from sticking on to cooking utensils was developed by the American scientists for one space programme.
5. Integrated circuits now used in motor cars, Television sets, stereos and other house hold appliances are products of space research.
6. A structural analysis computer programme developed by the American Scientists is being used to design railway tracks, for space use.
7. Industry in the west now use and store "Liquid oxygen" and other gases using insulation developed for space use.
8. Freeze -dried food is a result of space technology.
9. Electronic watches, pocket calculators and other devices are applications of space technology.
10. Polyurethane foam installation system, originally developed to insulate fuel tanks of the saturn V rocket are now used in the shipping industry. These help to contain liquefied gas besides meeting other cold storage insulation needs.

Krishnam Goyal
III- E

Career in Science?

Do you love to explore science but don't want to study it as a subject since you feel there are fewer opportunities to make a lucrative career in this field. Well, it is a myth. The truth is that studying science opens up a wide range of options for making a successful career as so many new areas are being discovered in different fields of science. Here we will talk about various fields of work available for a science student depending on the subject combinations he/she studies.

If one studies Physics, Chemistry, Maths he/she can work as :

Astronomer
Biophysicist (PCM with BIOLOGY)
Biochemist (PCM with BIOLOGY)
Material Scientist
Chemist
Nuclear scientists/technician
Architect
Engineer
Industrial designer
Aviation
Data scientist
Numerical Analyst
Actuarial scientist
Defense
Space scientist
Fashion Technology - To name a few.

If one studies Physics, Chemistry, Biology one can work as :

Physician
Surgeon
Dentist
Biotechnologist
Genetic counsellor
Embryologist
Research scientist
Microbiologist
Forensic scientist
Ecologist
Nature conservation officer
Health services manager
Health educator
Immunologist
Medical attorney
Physician assistant
Nurse practitioner etc.

So go ahead, Love and Live Science.

Gundeep Singh
XI-B

WHAT MAKES US FEEL HUNGRY?

The feeling of hunger is a message sent to your brain by your body. The message being that the blood is missing the nutritive materials. The bodies of all living beings must maintain a state of metabolic equilibrium. This means there has to be a certain balance and control over intake of fuel and its use. To regulate our body weight we have thirst, hunger and appetite. In the brain, we have a hunger center. It acts like a brake on the activities of the stomach and intestines. But when there is a lack of nutrition, the intestines and stomach become active. That is precisely why you hear your stomach rumbling when you are hungry. When you feel hungry, your body is crying out for fuel. A really hungry person will eat any kind of food. It is your appetite that sees to it that you choose the mixed diet that body requires.

Rhythm Rajput
III-F

LET'S CHECK YOUR KNOWLEDGE....SCIENCE RIDDLES

1. When the son of the water returns to the parent, it dies. What is it?
2. What is black when you buy it, red when you use it and gray when you throw it away?
3. What is heavier a pound of bricks or a pound of feathers?
4. I am a god, a planet and I can measure heat. What am I?
5. What are the three R's of keeping the Earth clean?
6. What kind of animal lives longest in zoos?
7. I'm sometimes full, but I never overflow. What am I?

Ans: 1) Ice 2) Charcoal 3) Both are same
4) Mercury 5) Reduce, reuse, Recycle
6) Turtles 7) The Moon

Saisha Jaidka
III- D

GERMS

Achoo! You've probably had a nasty cold or flu at some time. And you probably know that it was caused by germs. But, thousands of years ago, people had some wild ideas about why they got sick. Some people believed evil spirits caused sickness. Others believed that bad smell could make them ill.

Then along came a man Antoni Van Leewenhoek (say it :Layven - hook). In his spare time, he made a microscope and used it to look at things around him. Through the microscope, he saw extremely tiny living things. They were things no one had ever seen before.

Antoni didn't know it but he had discovered germs. Germs are too small to see without a microscope. In fact, germs are so small that thousands of them could fit in the period at the ends of this sentence. Even though scientists everywhere began studying these tiny beings, it took hundred of years before people understood that germs caused sickness.

Today, we know that some germs help your body stay healthy and other germs can make you sick. Up close, the germs look cool, but the sickness they cause is definitely not cool.

Mehak Gupta
IV A

FACTS YOU WON'T BELIEVE

1. Gorillas are so afraid of water, that they don't even drink it. Gorillas get all the moisture for their bodies from fruits and plants.
2. When a bee finds food, it flies back to its hive and tells the other bees about its discovery by performing a special dance. The dance informs the other bees about the direction and distance of the food from the hive.
3. The human heart beats about 100,000 times in a day.
4. The tongue of an adult giraffe is 18 inches long and black in colour.
5. A Rhino's horn is not made of bone. It is made of tightly packed hair.
6. Only two type of mammals on Earth lay eggs : the Platypus and the Spiny Anteater. Both are found in Australia.
7. When Rhino aren't getting enough grass in their diet, they sometimes eat the dung of other animals. They eat the dung to get partially digested grass.
8. Giraffe sleeps no longer than one hour at a time.
9. In 1556, an earthquake in China killed 830,000 people.
10. Killer lakes in African country of Cameroon occasionally belch clouds of carbon-dioxide that smother and kill people and wild animals.

Ryan Garg
III-D

THIS IS YOUR BRAIN WITHOUT SLEEP

If you stay up late in the night. And if you think it is in fashion, and will keep you in win-win situations then you are totally wrong!!!

PROBLEMS FACED

1. Weight Gain

Lack of sleep makes you hungrier and drawn to high calorie foods. When you are tired, your body makes more of the hunger hormone; (Ghrelin) it makes you hungry, increasing your appetite. So you eat more than usual diet.

2. Bad Moods

Sleep disorders prove that children with lack of sleep have trouble regulating their emotions. Some surliness (often un-friendly & impolite) is common in teenagers because of less sleep.

3. Improper Growth

Online games are harmful for children, they keep them awake late night. Whereas our body uses sleep as time to repair itself. Even half an hour less each night can derail this process.

4. Trouble in school

Sleep is essential part of life because it helps to build memory. Without enough sleep, child would never be able to learn or recall what they have learnt.

5. Wrong Judgment

Think about this situation when you are tired and don't like anything to do. And that's why children make worst decisions when they are tired.

SOLUTIONS ARE

1. Take Bedtime Seriously

Set a particular time to sleep. Don't delay your bedtime. Build your schedules having enough time for sleep.

2. Exercise Daily

A research proves that children who exercise daily fall asleep faster than inactive ones. So exercise for 30 minutes daily.

3. Gadgets Out of the Bedroom

Best thing to stop yourself for tempting towards gadgets is to remove them from post dinner time and give them to your parents.

GENERAL SLEEPING REQUIREMENTS

Pre-Schoolers :	11-13 hrs.
School-Aged Kids :	10-11 hrs.
Tweens and Teens :	8-9 hrs.

Vartika Singh
VII-B

SCREEN TIME FOR CHILDREN - HOW MUCH IS ENOUGH?

Media has become an integral part of our lives but some kids are growing dependent on their devices. They're using video games and TV as their main form of entertainment and they are replacing face-to face communication with text messages and social media.

For years, the American Academy of Pediatrics recommended no more than two hours of screen time for children and teenagers, and absolutely no screen time for children under two.

Recognizing the ubiquitous role of media in children's lives the American Academy of Pediatrics (AAP) is releasing new policy recommendations and resources to help families maintain a healthy media diet.

Here's what the AAP has to say about screen time:

- Media has both pros and cons:- Just like everything else, technology has pros and cons. Kids can learn a lot from educational content, but they can also be exposed to inappropriate images, unhealthy advertisement, and violent content. Parents need to take steps to make your child's media use a positive experience.
- Healthy role modeling is essential:- Children will likely mimic parent's media use so it is essential for parents to be good role model. Read books, engage in physical activity, and spend time outdoors. Parents need to set healthy limits on their own electronics use.
- Kids need rules about technology:- Rules should be made about the sites a child can visit the games he/she can play, and the movies he/she can watch. Engage with your child's technology. Parents need to get involved in child's digital world. Look for positive activities you can do together with electronics.
- Set aside time without technology:- Turn off your electronics during certain times of the day or on specific days of the week.
- Establish reasonable limits on screen time:- To keep your child physically and mentally healthy, set limits on screen time.
- Turn media mistakes into teachable moments:- Parents need to monitor child's activity and be prepared for your child to make mistakes sometimes such as logging onto an inappropriate website, or going over the data limit. Parents must turn those mistakes into teachable moments so that child can do better next time.

Angad Kakkar
IV-C

THE ART OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Artificial intelligence is the ability of a computer program or a machine to think and learn. At present we use the term AI for successfully understanding human speech, competing at a high level in strategic game systems, self-driving cars and interpreting complex data.

THREE TYPES OF AI

1. Artificial Narrow Intelligence
2. Artificial General Intelligence
3. Artificial Super Intelligence

Example of AI

SIRI: SIRI is the most important personal assistant offered by Apple in I phone and I pad.. the friendly female voice activated assistant interacts with the user on daily routine. She assists to find information, get directions, send messages, make voice calls and open application etc.

More such examples include Tesla, Cogito, and Netflix etc.

There are many ways AI can be achieved, like-

1. **MACHINE LEARNING:** Where the target is defined and the steps to reach that target is learned by the machine.
2. **NATURAL LANGUAGE PROCESSING:** It is the automatic manipulation of natural language like speech and text, by software. One of the well-known examples of this is email spam detection as we can see how it has improved our mail system.
3. **VISION:** It enables machine to see. Machine vision captures and analyses visual information using camera, analog to digital conversation and digital signal processing.
4. **ROBOTICS:** It is a field of engineering focused on the design and manufacturing robotics. Examples include office cleaner, serving foods etc.
5. **AUTONOMOUS VEHICLES:** This area of AI has gathered lot of attention. The list of vehicles includes car, buses, trucks and autopilot flying drones etc.

Aarav Arora
IV-E

- The brain uses over a quarter of the oxygen used by the human body.
- Your heart beats around 100,000, times a day. 3,65,00,000 times a year and over a billion times if you live beyond 30. And all this without getting tired.
- Red blood cells carry oxygen around the body. They are created inside the bone marrow.
- Adult lungs have a surface area of around 70 square meters!
- The smallest bone found in the human body is located in the middle ear. The stapes bone is only 2.8 millimeters long.
- Our nose and ears continue growing throughout our entire life.

Siddhvik Mittal
IV- F

What is CRISPR Gene Editing?

CRISPR is a type of gene-editing technology that lets scientists more rapidly and accurately 'cut' and 'paste' genes into DNA. It is based on a targeted DNA-destroying defence system found in certain bacteria.

CRISPR stands for 'Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Repeats', a term that describes a family of nucleic acid sequences that were discovered in bacteria in the 1990s, containing copies of virus genes. It appeared that somehow these organisms had stolen genes out of viruses, and researchers wanted to figure out why. While the sequences were initially a mystery, by 2007 it had become clear that they protected the cells against infection, as a kind of microbial immune system. If a virus tried to infect the bacteria, CRISPR associated (or 'cas') enzymes would seek out and break apart the infectious nucleic acid DNA sequences identified by the code, destroying any potentially deadly viruses represented in the CRISPR library.

This ability to identify specific DNA sequences with precision and break them apart was quickly recognised as a perfect tool for editing genes. A protein called Cas9 can be used with engineered CRISPR sequences to hunt down codes and slice into them like a molecular scalpel, allow geneticists to cut out a target gene, either to remove it or replace it with a new sequence.

How CRISPR is used

CRISPR-based technology has been applied to a variety of tasks, from removing genes responsible for diseases, to destroying drug resistant superbugs, to creating molecular recording devices. This technology is the future of medicine.

Anupma Kumbkarni
PGT Biology

INSECT-INSPIRED ROBOBEE X-WING USES SOLAR POWER TO FLY

Researchers have long envisioned deploying armies of tiny flying robots to tackle vital tasks. The versatile machines could be used as first responders to trace gas or pollutant seepage during natural disasters, to survey crops in large farms, to help astronauts in space missions and even to assist bees with plant pollination. However, fitting the heavy electronics required to power and control the wings into the robot's tiny frame has been challenging. Now, there is hope, thanks to RoboBee X-Wing - the world's lightest aerial vehicle that can fly without being tethered to a power source.

Priyam Arora
IV-F

FIRE FACTS

- Fire is a chemical reaction that releases light and heat.
- Substances combine with oxygen in the air, combusting with a flame and often smoke.
- Fires require fuel, oxygen and heat to burn.
- Different types of fuel include coal, oil and wood.
- Flames are the part of a fire which we can see, they can be of different colors, depending on the substance which is burning.
- A candle flame typically burns at around 1000 degree Celsius (1800 Fahrenheit).
- Fire is very dangerous to humans as it can easily burn or blister skin. It is important to take safety precautions when using fire.
- Fire is also very useful to humans for lighting, heating, cooking and more.
- Scientists believe that humans began using fire to cook food in a controlled way around 1 million years ago.
- Forest fires can be extremely destructive and are dangerous to both humans and wildlife.
- Fires are also an important ecological process that can stimulate growth.
- Fires can be stopped in 3 different ways:
  - i) Removing the fuel source by exhausting it or taking it away.
  - ii) Removing the oxygen by absorbing it with water.
  - iii) Fire extinguishers are often used to control fires by discharging water, foams, carbon dioxide, dry chemicals or other substances.

Akshit Mahendru
IV-B

THE CONCEPTS OF 3D PRINTING

The term 3D printing covers a variety of processes in which material is joined or solidified under computer control to create a three-dimensional object, with material being added together (such as liquid molecules or powder grains being fused together), typically layer by layer. In the 1990s, 3D printing techniques were considered suitable only for the production of functional or aesthetical prototypes and a more appropriate term was rapid prototyping. Today, the precision, repeatability and material range have increased to the point that some 3D printing processes are considered viable as an industrial production technology, whereby the term additive manufacturing can be used synonymously with 3D printing. One of the key advantages of 3D printing is the ability to produce very complex shapes or geometries, and a prerequisite for producing any 3D printing part, a digital 3D model or a CAD file with complex shapes or geometries.

The most commonly used 3D Printing process is a material extrusion technique called fused deposition modeling (FDM). Metal Powder bed fusion has been gaining prominence lately during the immense applications of metal parts in the 3D printing industry. In 3D printing, a three-dimensional object is built from a computer-aided design (CAD) model, usually by successively adding material layer by layer, unlike the conventional machining process, where material is removed from a stock item or the casting and forging processes which date to antiquity.

The term "3D printing" originally referred to a process that deposits a binder material onto a powder bed with inkjet printer heads layer by layer. More recently, the term is being used in popular vernacular to encompass a wider variety of additive manufacturing techniques. United States and global technical standards use the official term additive manufacturing for this broader sense.

Pratham Narang
III-E

5 INVENTIONS OF NIKOLA TESLA THAT WERE NEVER BUILT

Nikola Tesla was one of history's greatest inventors and his work has captured the world he helped build. As the holder of more than 270 patents in 27 countries, including 112 in US only, Tesla rightfully earned his place in history, but not every invention of Tesla made it to production.

These are the 5 inventions that will give you goose bumps but never came to fruition.

1. Wireless Energy Transmission

As associated with electricity, most of Tesla's inventions were in the field of electricity. What a lot of people don't know is that he tried to build a tower that would transmit electricity through the air and even got an American financier J.P Morgan to finance the building of Wardenclyffe Tower, which Tesla built to transmit electricity from Long island to New York. Morgan balked at the electricity transmission due to personal reasons and refused to fund the rest of the project with Tesla to abandon it in 1906.

2. Supersonic Airships Powered by Ground-based Wireless Electrical towers.

When wireless charging of your phone or tablet was introduced several years ago, we all thought that it was revolutionary. Nikola tesla, meanwhile would have chided us all for thinking so small. In 1919, tesla described his ideas for supersonic airships powered entirely by wireless electrical transmission from ground based towers that could fly 40000 feet off the ground and fly 1000mph, making trip from New York to London in only about 4 hours.

3. The Thought camera

The name itself suggests how terrific would this invention would have been. Tesla wanted to photograph what was going in one's mind. He was working day and night on it and even reached a conclusion and finally a sample was made. But before telling the world (we know this according to the stories), he tried to test it on one of his

assistants. When he tested the camera, he was able to get a coded picture but a look on the assistant's dead body convinced him that this project needs to be shut immediately and never opened the pages of that day of his life ever again.

The coded picture was the secret signals which were received by the brain. The reason of the death of the assistant was the large amount of radiations that were passed through his brain, causing brain paralyzes resulting in immediate death.

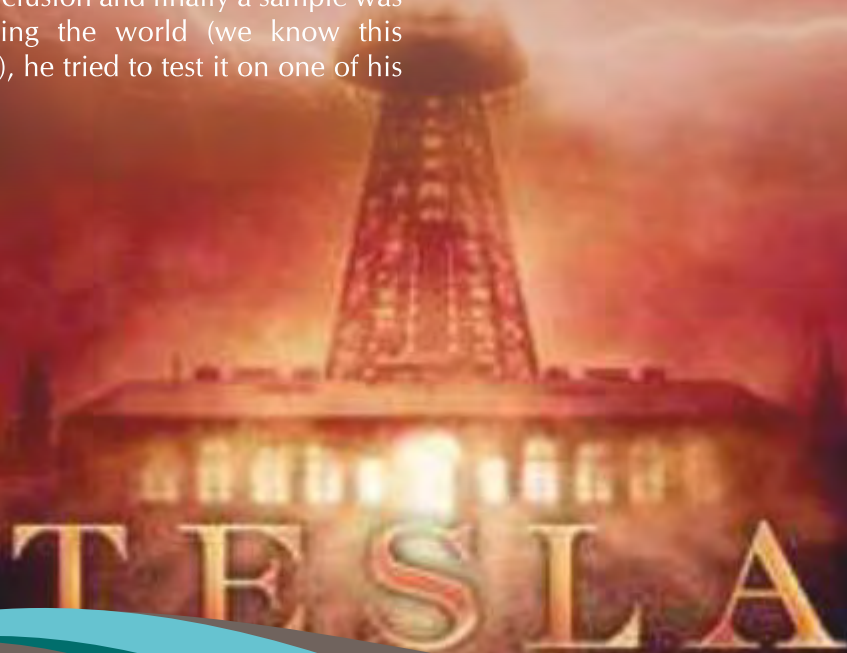
4. Death Ray

Tesla called it peace ray!

As I mentioned it earlier, tesla wanted the wars to be so catastrophic for participants that no one would be mad to go to war again. So Tesla made this deadly weapon. He believed that by accelerating mercury isotopes to 48 times the speed of sound, the resulting beam would produce enough energy that it can destroy anything but limits earth. Tesla thought that every country would have this weapon, no one would be foolish to attack anyone because of the fear of Death ray. That is why he called it peace ray.

But the US government wanted that this deadly weapon should be available to them only. Tesla was scared of giving this weapon to only one country, because he thought that the one country to which he would give the weapon to would misuse the power of the weapon and cause a lot of destruction. So he never signed the agreement between him and US about the weapon and next day, he broke the death ray and cleared out all his notes about it. He burned every single thing that would give a hint to US about how to make the death ray. He left no traces of the death ray and he himself and the world forgot that a weapon named death ray ever existed.

Bhavya
VIII-A

STALWARTS OF KVM

*Prefect
Council
(Primary)*

*Prefect
Council
(Middle)*

*Junior
Humanities
Forum*

*Sub-
Junior
Humanities
Forum*

STALWARTS OF KVM

*Humanities
Forum
(Senior
Section)*

*Budding
Musicians*

STALWARTS OF KVM

SD &
JD
(Boys)

SW &
JW
(Girls)

*Gymnasts
&
Cyclists*

*Badminton
Players*

STALWARTS OF KVM

*Basket-
Ball
Players*

Swimmers

*Football
Players*

*Volley-
Ball
Players*

STALWARTS OF KVM

*Volley-
Ball
(Girls)*

Cricketers

*Lawn -
Tennis
Players*

Skaters

STALWARTS OF KVM

Shooters

*Judo
&
Taekwondo
Players*

*Chess-
Players*

*Sub Jr.
Basket-ball
Players*

STALWARTS OF KVM City Campus

Budding Artists

Budding Orators

Dancing Divas

Budding Sports Persons

*Prefect Council
(City Campus)*

Drishti Jain XII-H

Bhawna Jain XII-H

Prakshi Sharma VIII-C

Ganya Garg II-F

Aarav Sood I-A

Lakshita Anand VII-A

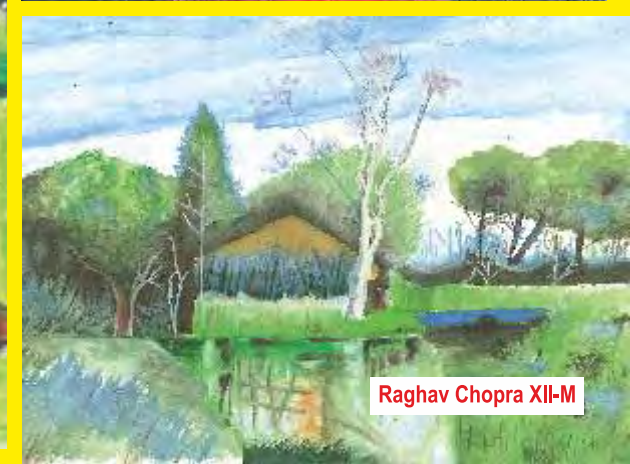
Aahan Sood I-A

Gaurika Bansal V-B

Pranvi Singla IV-C

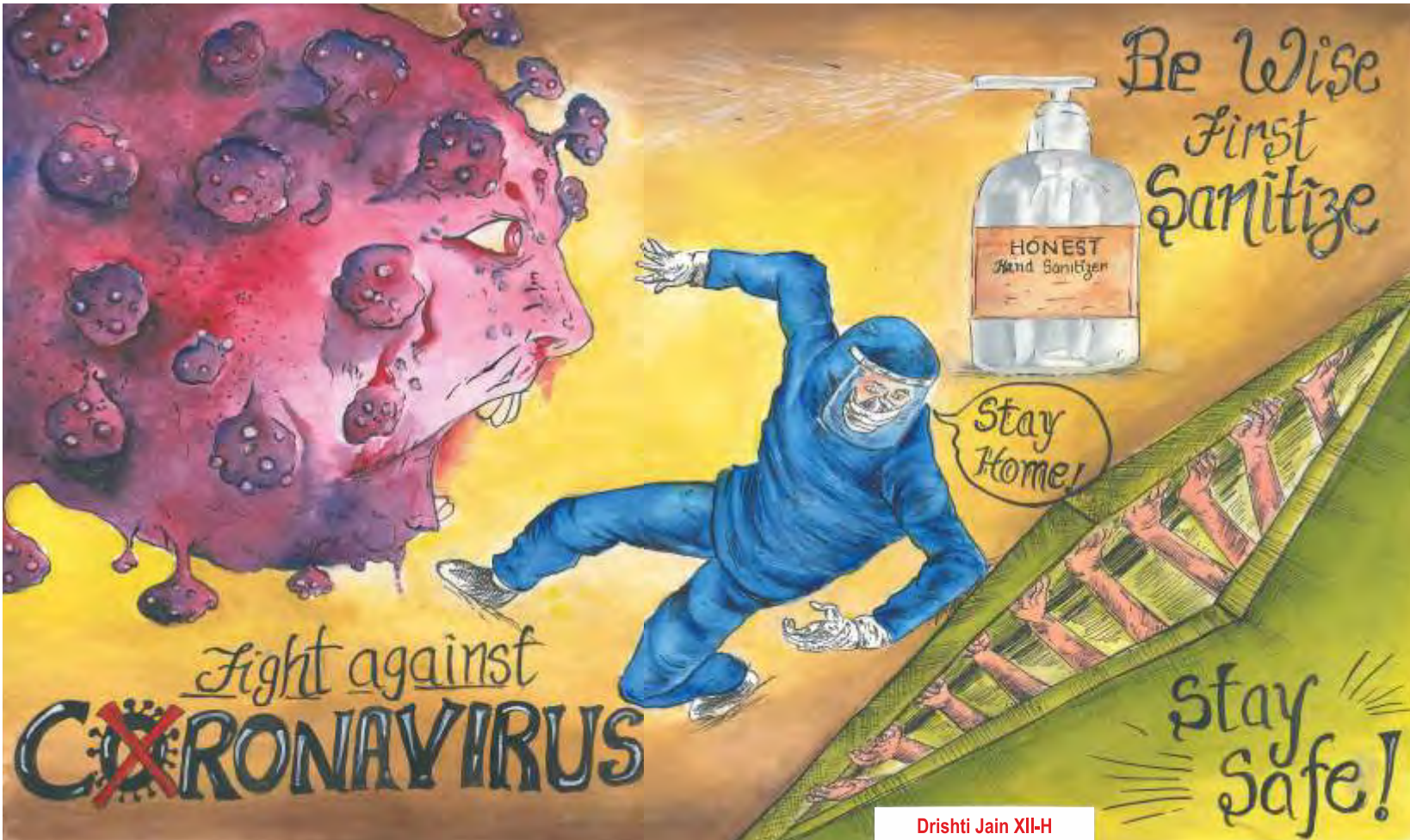
Raghav Chopra XII-M

Anika Papneja VII-C

Skandh Garg VIII-E

Drishti Jain XII-H

Aahan Sood I-A

Aarav Sood I-A

Editorial Board

Patron
Mrs. Navita Puri
(Principal)

Editor-in-Chief
Mrs. Parveen Dang

Section Editors

English Section
Mr. Kamal Kumar

Hindi Section
Mrs. Chander Sharma

Punjabi Section
Mrs. Baljeet Kaur

Science Section
Mrs. Anupama Kumbkarni

Photography Section
Mrs. Kirti

Kundan Jyoti
2019-2020